

C:\Users\Plazma\Desktop\306\bri\_Strugacti-Les.pdb

PDB Name: bri\_Strugacti-Les  
Creator ID: REAd  
PDB Type: TEXT  
Version: 0  
Unique ID Seed: 0  
Creation Date: 16.8.1973  
Modification Date: 16.8.1973  
Last Backup Date: 1.1.1970  
Modification Number: 0

Arkadij Strugackij  
Boris Strugackij

Les

Tam za ohybem v úžlabině,  
kde les jak hvozď je hluboký,  
budoucnost je mi zaručena  
nad všechny záruky.

Je neoblomná, neproměnná,  
proměnný je jen člověk sám.  
Jako ten les je rozevřená,  
do hloubi, dokořán!\*

BORIS PASTERNAK

Klidně jen, klidně lez,  
slimáčku, po úbočí Fudži,  
vzhůru, až na samý vrchol!

ISSA, SYN ROLNÍKA

## KAPITOLA PRVNÍ

Z té výšky les připomínal nadýchanou skvrnitou pěnu, gigantickou kyprou houbu, jež zakrývá celý svět, živočicha, který kdysi dávno strnul v očekávání, pak usnul a porostl silnou vrstvou mechu. Vypadal jako beztvářá maska halicí tvář, již ještě nikdy nikdo neviděl.

Perec shodil sandály, posadil se na okraj skály a svěsil bosé nohy do propasti. Okamžitě se ho zmocnil pocit, že mu vlhnou paty, jako by je doopravdy ponořil do teplé fialové mlhy, která se shlukla dole pod útesem. Vytáhl z kapsy nasbírané kamínky, rozložil je vedle sebe do úhledné řádky, pak si vybral ten nejmenší a váhavě ho pustil dolů, do té živé, mlčenlivé, spící, lhostejné, všepožírající substance; bílá jiskérka zhasla a nic se nestalo - nepohnuly se žádné větve, žádné oči se nepootvřely, aby na něj pohlédly.

Pokud je pravda to, co vykládala jednonohá kuchařka zvaná Kazatelka a předpokládala madam Bardotová, šéfka skupiny Pomoci původnímu obyvatelstvu, a pokud není pravda to, co si šeptal šofér Esičko s Neznalém ze skupiny Inženýrského pronikání, pokud lidská intuice pořád za něco stojí, pokud se člověku alespoň jednou splní očekávání, pak bude-li teď Perec kamínky házet v půldruhaminutových intervalech dolů do lesa, po sedmém oblázků se křoviny za ním s praskotem rozevrou a na palouček nad skalním srázem, na zvalenou travu potaženou šedavou rosou vstoupí do pasu vysvěcený, žltorůžově lesklý ředitel s chlupatými pažemi, rameny i hrudí, oděný v šedivých gabardénových kalhotách s fialovým lampášem, párkrát ztěžka vydechne, a aniž by věnoval alespoň stín zájmu lesu pod sebou či naopak nebi nad sebou, začne dělat hluboké předklony, ponořovat široké dlaně do vlhké trávy, zase se napřimovat a vířit rukama lehké vzdušné víry, mohutný záhyb břišního tuku se pokaždé přelije přes pásek na kalhoty a z úst otevřených dokořán bude svištivě unikat vzduch nasycený kyslíčkem uhličitým a nikotinem.

Keře za ním se hlučně rozhrnuly. Perec se kradmo ohlédl, ale ředitel to nebyl, tohle byl jeho známý Claudius Octavianus Fušer ze skupiny Vyhlažování. Pomalu se přiblížil, zůstal stát na dva kroky od Perece a začal si ho svými tmavými očima pátravě prohlížet od hlavy k patě. Buďto věděl, nebo přinejmenším tušil něco kromobyčejně důležitého a toto vědomí či podezření poznamenalo i jeho protáhlou tvář, kamenně nehybný obličej člověka, který sem ke srázu přinesl zvláštní, znepokojivou novinu, již kromě něj ještě nikdo na světě nevyslechl, a přesto bylo zřejmé, že absolutně všechno je teď jinak, že to, co platilo doposud, už nemá zřetelný význam a že od každého se teď bude požadovat vše, čeho je schopen.

Rozhlédl se kolem a zeptal se:

»Čípak jsou to boty?«

»To nejsou boty,« vysvětlil mu Perec, »to jsou sandály.«

»Ach tak,« ušklíbl se Fušer a vytáhl z kapsy velký notes. »Tak sandály. No vý-bor-ně! Ale čí jsou to sandály?« Přisunul se až na samý kraj srázu, s děsem v očích pohlédl dolů a okamžitě odskočil zpátky.

»Nad srázem sedí chlap,« zauvažoval nahlas, »a vedle něj sandály. To pak nutně vyvstává otázka, čí jsou ty sandály a kde je jejich majitel.«

»To jsou moje sandály,« řekl Perec.

»Vaše?« Fušer pochybovačně pohlédl na velký notes. »Takže vy tu sedíte bos? Proč?«

»Sedím tu bos, protože jinak to nejde,« řekl Perec. »Včera mi tam spadla pravá bota, a tak jsem se rozhodl, že napříště tu vždycky budu sedávat bos.« Předklonil se a pohlédl mezi roztažená kolena dolů. »Tamhle je. Ted' se do ní střefuju kamínky...«

Fušer ho obratně popadl za ruku a kamínek mu zabavil.

»Opravdu, obyčejný kamínek,« připustil. »Ale to zatím na věci nic nemění. Já nechápu, proč mi lžete, Pereci. Tu botu přece nemůže být odsud vidět, i kdyby tam nakrásně byla, a jestli tam vůbec je, to je docela jiná otázka, které se spolu budeme věnovat později - no a když tu botu není vidět, znamená to, že nemůžete počítat s eventualitou případného zásahu, dokonce i kdybyste byl tak šikovný a skutečně vám šlo jen a jen o tohle, myslím jako ten zásah... Ostatně to si všechno hned zjistíme.« Povytlhl nohavice a přidřepl.

»Takže včera jste tu byl taky,« konstatoval Fušer. »Proč? Proč jste už podruhé přišel nad propast, kam ostatní pracovníci Správy, o externistech ani nemluvě, chodí jen a jen proto, aby tu vykonali potřebu.«

Perec celý ztuhl. To je ale zabeđenost, pomyslel si. Samozřejmě, v tomto případě nejde o aroganci či nevraživost, tomu není třeba přikládat žádný zvláštní význam. Docela obyčejná zabeđenost. A zabeđenosti nikdo žádný význam nepřikládá. Zabeđenost se vyprazdňuje do lesa. Zabeđenost se vždycky někam vyprazdňuje.

»Vám se to asi líbí, sedět tady,« pokračoval úlisně Fušer. »Vy asi máte les hodně rád, co? Máte ho rád? Odpovězte!«

»A co vy?« zeptal se Perec.

»Račte alespoň trochu uvažovat,« napomenul ho dotčeně Fušer a znovu otevřel notes. »Vy přece moc dobře víte, kde pracuji. Pracuji ve skupině Vyhlašování, takže vaše otázka, přesněji řečeno kontraotázka, postrádá jakýkoli smysl. Jistě je vám známo, že můj vztah k lesu je přesně vymezen mými služebními povinnostmi, ale co určuje váš vztah k lesu, to nechápu. A to není dobré, Pereci, rozhodně si o tom popřemýšlejte, to vám nikoli ve svém, ale ve vašem vlastním zájmu upřímně radím. To nejde, být takhle nepochopitelný. Sedí si bos nad propastí a hází dolů kamínky... Ale proč, to je ten problém... Být vámi, všechno mi to hned tady na místě pěkně po pořádku vyklopím. Všechno uvedu na pravou míru. Co vy víte, třeba existují nějaké polehčující okolnosti a vám, když se to všechno podtrhne a sečte, nic zvláštního nehrozí. Co vy na to, Pereci?«

»Ne,« odpověděl Perec. »Tedy vlastně ano, samozřejmě ano.«

»No vidíte. Veškerá prostota a jasnost je rázem ta tam, jako by se do země propadla. Čí to byla ruka? ptám se. A kam to házela? Nebo snad komu? Či snad dokonce po kom?! A proč? Jak to, prosím vás, že můžete takhle klidně sedět na kraji propasti? Jde v tomto případě o nějakou vrozenou schopnost, nebo jste si to zvlášť cvičil? Například já na kraji srázu sedět nedokážu. Hrůza pomyslet, kvůli čemu bych asi něco takového trénoval! Točí se mi z toho hlava. A je to přirozené. Člověk by totiž neměl sedávat nad propastí. Zvlášť když nemá propustku opravňující ke vstupu do lesa. Ukažte mi laskavě vaši propustku, Pereci!«

»Žádnou nemám.«

»Aha. Nemáte. A proč?«

»Nevím... Nějak mi ji nechtějí vystavit.«

»Správně, nechtějí. To je nám známo. Ale proč nechtějí? Já ji dostal, tenhle ji dostal, tamhleten taky a koneckonců i mnozí další, jen vám ji bůhvíproč dát nechtějí.«

Perec nenápadně zašilhal po Fušerovi. Ten rychle zamrkal a popotáhl dlouhým kostnatým nosem.

»Asi proto, že jsem tu nepovolán,« zauvažoval Perec. »Nejspíš proto.«

»Vždyť o vás se nezajímám jen já,« pokračoval Fušer důvěrným tónem. »Kdyby jen já! O vás se zajímají osoby mnohem významnější... Poslyšte, Pereci, co kdybyste si od toho srázu přece jen odsedl, abychom mohli pokračovat. Mně stačí se na vás dívat a už se mi točí hlava.«

Perec vstal a poskakuje po jedné noze si začal obouvat sandál.

»Proboha, jděte už od toho srázu!« zaúpěl trpitelsky Fušer a zahrozil Perecovi notesem. »Ty vaše lumpárny mě jednou připraví o rozum!«

»Už to je,« uklidnil ho Perec a pro jistotu si ještě přidupl. »Už to nebudu dělat. Tak jdeme?«

»Jdeme, jdeme!« vybídl ho Fušer. »Musím však konstatovat, že jste zatím neodpověděl ani na jedinou moji otázku. Velice mě rmoutíte, Pereci. Copak tohle jde?« Podíval se na velký notes, pokrčil rameny a zasunul ho do podpaždí. »To je až zvláštní - absolutně žádné dojmy, o informacích ani nemluvě.«

»A co vám mám říct?« řekl Perec. »Prostě jsem si tu chtěl popovídat s ředitelem.«

Fušer strnul, jako by se zachytil o nějaký pahýl v křoví.

»Aha, tak takhle vy to chcete navlíknout,« prohodil docela jiným hlasem.

»Co chci navlíknout? Já nic nenavlíkám...«

»Tak dost, dost,« zasípěl Fušer a číhavě se rozhlédl kolem sebe. »Mlčte, proboha, mlčte, už ani slovo. Pochopil jsem. Měl jste pravdu.«

»Co jste pochopil? V čem jsem měl pravdu?«

»Nic, nic jsem nepochopil. Nepochopil a basta. Můžete být absolutně klidný. Nepochopil jsem vůbec nic. A ještě něco - tady jsem nebyl a vás jsem tu neviděl.«

Minuli malou lavičku, vystoupili po vydrolených schůdcích, odbočili do aleje vysypané drobným šterkem a ocitli se na pozemcích Správy.

»Absolutní jasno můžeme vždycky mít jen do jisté míry,« meditoval Fušer. »A každý si musí být vědom svých aspirací. Aspiroval jsem na jasno ve věcech na své úrovni, na to mám právo a toto právo jsem vyčerpал. Nu a tam, kde končí práva, začínají povinnosti...« Prošli kolem nízkých bytovek s tylovými záclonkami v oknech, minuli garáže, pak přešli hřiště a pustili se podél skladů a hotelu, v jehož dveřích stál s neodmyslitelnou aktovkou chorobně bleďý velitel s nehybnými vypoulenými očima, podél dlouhého plotu, za kterým rachotily motory. Šli stále rychleji, protože času zbývalo málo, pak se dokonce rozběhli, ale když celí udýchaní vrazili do jídelny, ukázalo se, že je přece jen pozdě a všechna místa jsou již obsazena, jen u stolku pro službu ve vzdáleném koutě byly ještě dvě židle volné; na té třetí seděl šofér Esíčko a ten, když si všiml, jak nerozhodně přešlapují u vchodu, zamával na ně vidličkou a ukázal jim, aby si přisedli.

Všichni pili kefir, a tak si Perec vzal taky, takže na zaslém ubruse vyrostla přísná formace šesti lahviček, a když Perec ve snaze usadit se na židličce bez opěradla co nejpohodlněji pohnul pod stolem nohama, zacinkalo sklo a do uličky se vykutálela láhev od koňaku. Šofér Esíčko ji obratně zachytil, strčil ji zpátky a pod stolem to znovu zazvonilo.

»Vopatrně s těma nohama,« upozornil Perece.

»Nezlobte se, já nerad,« omluvil se Perec. »To jsem nemohl tušit.«

»A já to snad tuším!« odpověděl Esíčko. »Jsou tam čtyři, ale dokaž někomu, že jsou jeho.«

»Například já nepiju vůbec,« prohlásil důstojně Fušer.

»Nojó, to my víme, jak vy nepijete,« mávl rukou Esíčko. »Takhle my nepijeme taky.«

»Ale já mám nemocná játra,« ohradil se Fušer. »Tady je lékařské potvrzení.«

Vytáhl odněkud pomačkaný list z notesu s trojúhelníkovým lékařským razítkem a strčil ho Perecovi pod nos. Bylo to skutečně lékařské vysvědčení načmárané nečitelným doktorským písmem. Perec rozluštil jedno jediné slovo - antabus.

»A mám i za loňský a předloňský rok, jenže ty jsem si uložil do trezoru.«

Šoféra Esíčka Fušerovo vysvědčení nezajímalo. Hodil do sebe svou sklenici kefiru, do očí mu vstoupily slzy a on hlasem o poznání tišším řekl:

»A víš, co eště je v lese k mání? Stromy.« Otřel si slzy rukávem. »Jenže to nejsou stromy, který normálně stojej na místě, tyhle stromy skáčou, jasný?«

»Ale prosím vás!« užasl Perec. »Říkáte, že skáčou? A jak?«

»Normálně. Taková potvora nejdřív stojí na fleku jako normální strom. Pak se začne tak nějak krčit a kroutit, a najednou šup! Praskot, rámus, až jseš z toho jelen - a von skočí vo dobrejch deset metrů dál. Jednou mi hupsnul přímo na auták. A zase stojí.«

»Proč?« zeptal se Perec.

»Protože se mu říká skákavej strom,« vysvětlil Esíčko a nalil si kefir.

»Včera přišla další várka nových elektropil,« vstoupil do hovoru Fušer a olízl si rty. »Mají fenomenální výkon. To snad ani nejsou pily, já bych tomu říkal spíš kombajn. Budou to naše pilové vyhlazovací kombajny.« Všichni kolem pili kefir - z běžných dvoudécových sklenic, z plecháčků, z kávových šálků, z papírových kornoutků i jen tak z lahvi. Nohy měli všichni způsobně zastrčené pod židle. A všichni se nejspíš mohli vykázat potvrzením, že mají nemocná játra, žaludek nebo dvanácterník. Za tenhle rok i za léta předešlá.

»No a pak si mě zavolal manažer,« pokračoval Esíčko o poznání zvučněji, »a hned na mě, proč jako je auták pomačkanej. Zas nějaký melouchy, žejo, ptá se... Pane Perec, vy s ním hráváte ty šachy, tak byste se snad za mě moh přimluvit - von na vás hrozně drží, furt vo vás vykládá... Prej Perec, to je formát! Prej pro Perece auto nedám a už mě nepřemlouvajte. Takovýho člověka pustit nemůžem. Prej pochopte, vy pitomci, že bez něj je s náma zle. Přimluvíte se?«

»No dobrá,« souhlasil sklesle Perec, »zkusím to.«

»S manažerem bych nakonec mohl promluvit i já,« nabídl se Fušer. »Sloužili jsme spolu, já jako kapitán a on pode mnou jako poručík. Dodneška mi salutuje.«

»A pak jsou tam taky rusalky,« řekl Esíčko se sklenicí kefiru u úst. »Ve velkejch čistejch jezerech. Ležej tam, jasný? A úplně nahatý!«

»To se vám asi po tom věčném kefiru jen zdálo, Eso,« namítl Fušer.

»Na vlastní voči jsem je viděl,« řekl Esíčko a napil se. »Akorát že voda z těch jezer se nedá pít.«

»Nemohl jste je vidět, protože neexistují. To je jen mystika, ty vaše rusalky,« ozval se znovu Fušer.

»Sám jsi mystika,« usadil ho Esíčko a znovu si rukávem otřel oči.

»Počkat!« zvolal Perec. »Tak vy říkáte, že tam leží, Esíčko? A co ještě dělají? To přece není možné, že by jen tak ležely a jinak nic.«

Možná žijí pod vodou a vyplouvají na hladinu, stejně jako když my vycházíme ze zakouřené místnosti na balkón do měsíční noci a se zavřenými očima nastavujeme obličej nočnímu chladu - to by pak mohly jen tak ležet. Prostě ležet, a jinak nic. Odpočívat. A líně trousit poznámky a usmívat se na sebe...

»Ty se se mnou nehádej,« zabořil Esíčko nesmlouvavý pohled do Fušera. »Byl jsi vůbec někdy v lese? Nebyls tam ani jednou, abys věděl, a furt meleš.«

»Vždyť by to byla hloupost,« namítl Fušer. »Co bych tam asi dělal, v tom lese? Zato mám do toho vašeho lesa platnou propustku, kdežto vy žádnou propustku nemáte. Ukažte mi vaši propustku, Eso.«

»Já jsem ty rusalky neviděl,« otočil se Esíčko k Perecovi, »ale jsem si jistej, že existují. Protože to vykládaj kluci. Dokonce i Candide to vykládal, a Candide, ten vo lese věděl všechno. Ten chodil do lesa jako jinej ke své ženské,

všude se tam vyznal poslepu. A taky tam nakonec zašel, v tom svém lese.«

»Jen jestli zahynul,« zvedl Fušer výstražně ukazovák.

»Jakýpak jen jestli? Když chlap vodletí vrtulníkem a tři roky po něm není ani památky? Novinovej nekrolog sis jistě přečet, smuteční obřad taky dávno byl, tak co bys ještě chtěl? Candide se prostě zřítíl, co jinýho.«

»Zatím víme příliš málo, abychom mohli cokoli takhle kategoricky tvrdit,« řekl Fušer.

Esíčko si odplivl a šel k pultu pro další láhev kefiru. Fušer toho využil, naklonil se až k Perecovu uchu a s očima nepokojně rejdicíma po sále pošeptal:

»Uvědomte si laskavě, že stran Candida jsme dostali interní pokyn... Domnívám se, že vás o tom mohu s klidným svědomím informovat, protože vy jste nepovolaný...«

»Jaký pokyn?«

»Candide má být pokládán za živého,« zašeptal Fušer dutě a narovnal se. »Dnes je ten kefir skutečně skvělý, takový čerstvý,« pronesl nahlas.

Jídelna se rozhlučela. Ti, co už byli po snídani, vstávali, šoupali židlemi a zabráni do živého rozhovoru se hrnuli k východu, zapalovali si a odhazovali sirky na podlahu. Fušer se vztekle rozhlížel a každému, kdo prošel kolem, vyčítavě domlouval: »To od vás není pěkné, panstvo, snad vidíte, že tady rozmlouváme...«

Jakmile se Esíčko se svou lahví kefiru vrátil, Perec se ho zeptal:

»Copak manažer opravdu řekl, že mi auto nedá? Třeba jen žertoval.«

»Proč by žertoval? Já myslím, že vás má hrozně rád, pane Perec. Když vás nemá vedle sebe, je mu z toho nanic a pouštět vás vocuď je pro něj zkrátka nevýhodný... Co z toho bude mít, když vás pustí? Tak jakýpak žerty?«

Perec si skousl ret.

»A jak se odsud dostanu? Už tu nemám co dělat a navíc mi končí vízum. A pak, já chci odjet!«

»No,« zapřemýšlel Esíčko, »kdybyste dokázal chytit takový tři přísný důtky s napomenutím, tak vás raz dva popakujou sami. Přidělej vám na to zvláštní autobus, šoféra kvůli tomu klidně vzbuděj uprostřed noci a vy si ani nestačíte sbalit svoje sarapatičky... Takhle to dělaj naši kluci. Po první důtce jdete vo funkci dolů, po druhý musíte do lesa, vodčinit svoje hříchy. No a když se propracujete i k ty třetí, tak se vezete - a spánembohem. Kdybych se třeba já chtěl vocuď dostat, dám si půl piksly pořádnýho pití a zmaluju tamhletomu tlamu,« ukázal na Fušera. »Okamžitě přijdu o prémie a poženou mě na hovnocuc. A co byste řek, že udělám já? Dám si ještě půl piksly a zrychtuju ho podruhý, jasný? To pak budu muset pryč i z hovnocucu a pošlou mě na biostanici chytat všelijaký mikroby. Ale kdepak já a biostanice - zase vychlastám půl piksly a zmlátím ho potřetí. To je okamžitéj padák za opakovanou výtržnost a do čtyřadvaceti hodin jsem pryč.«

Fušer Esíčkovi pohrozil prstem:

»To je záměrná dezinformace, Eso. Za prvé musí mezi jednotlivými přestupky uplynout alespoň měsíc, jinak jsou všechny považovány za jediné provinění a výtržník si prostě posedí v izolaci, aniž by se kolem toho na Správě rozjžděla nějaká velká aféra. Za druhé po případném druhém přestupku tohoto druhu putuje viník okamžitě do lesa, a to v doprovodu strážníka, takže je zbaven možnosti dopustit se třetího poklesku podle vlastního uvážení.

Neposlouchejte ho, Pereci, ten se v podobných záležitostech nevyzná.«

Esíčko usrkl kefiru, zašklebil se a provinile zakašlal:

»To je pravda,« přiznal se. »Asi jsem to vopravdu to... Nezlobte se, pane Perec...«

»Ale vždyť o nic nejde,« uklidnil ho posmutnělý Perec. »Já bych stejně nedokázal pro nic za nic udeřit jiného člověka do obličeje.«

»Dyť taky nemusíte zrovna do toho... pres držku,« poučil ho Esíčko. »Můžete ho třeba kopnout do toho... do prdele. Nebo mu trochu pocuchat róbu.«

»To nejde,« namítl znovu Perec.

»Tak to je špatný, to s váma bude zle, pane Perec,« řekl Esíčko. »Ale možná že by to šlo udělat takhle. Zejtra ráno v takovejch sedum přijďte do garáže, posadte se do mého vozu a čekejte, já vás vodvezu.«

»Opravdu?« zaradoval se Perec.

»No jasan. Stejně jedu zejtra se šrotem na Pevninu. Takže se svezete.«

V druhém rohu jídelny najednou někdo úděsně zařval: »Co to děláš? Tys mi vylil polívku!«

»Člověk musí být prostý a jasný,« poznamenal Fušer. »Vůbec nechápu, Pereci, proč odsud chcete pryč? Nikdo nechce, a vy najednou ano.«

»Se mnou je to takhle vždycky,« řekl Perec. »Já totiž zásadně všechno dělám obráceně. A pak - proč by podle vás měl člověk být prostý a jasný?«

»Člověk má bejt abstinent,« prohlásil Esíčko. »No ne?«

»Já nepiju,« opáčil Fušer, »a nepiju z důvodu velice prostého a jasného: mám nemocná játra. Takže mě nenačapáte, Eso.«

»Pokud jsem v lese z něčeho jelen, tak jsou to močály,« navázal volně Esíčko. »Jsou horký, abyste tomu rozuměl. A to já nesnáším. Pořád si na to nemůžu zvyknout. Člověk se na chvilku začumí, sjede z hatí a už je v tom - to pak sedíte v kabině a nemůžete ven. Jako v zelňačce. Kouří se z toho a voní to jako zelňačka, už jsem to i vochtunal, ale moc dobrý to není, jako by to bylo drobátko málo slaný... Kdepak les, to není nic pro našince. Já nevím, co na tom kdo vidí. Furt se tam cpe technika, která tam mizí, jako by ji do vody házel, tak se vobjedná nová, zase jde do háje a takhle pořád dokola...«

Zelená vonící hojnost. Hojnost barev, hojnost vůní. Hojnost života. A přesto je to cizí. Něčím známé, leccím příbuzné, ale ve skutečnosti cizí. A nejhorší asi je smířit se s tím, že je to cizí i známé zároveň. S tím, že to pochází z našeho světa, že jde o krev naší krve, jenže ono to s námi skoncovalo a nechce to s námi mít nic společného. Takhle by asi uvažoval

pitekantrop o nás, svých potomcích - s trpkostí a strachem...

»Až dostaneme rozkaz, vyrazíme tam sami,« prohlásil Fušer. »Ne ovšem na těch vašich mizerných buldozerech a terénních vozech, my tam pošleme mnohem důkladnější techniku a za takové dva měsíce z toho uděláme... éé... suchou a rovnou betonovou pláň.«

»Tak to zase jo, to ty bys dokázal,« souhlasil živě Esíčko. »Ty jestli nedostaneš včas pořádných pár přes hubu, tak jseš schopnej udělat betonovej dvorek i z vlastního táty. Aby všechno bylo naprosto jasný.«

Vtom se basově rozhoukala siréna. V oknech zadnčela skla a nade dveřmi se okamžitě ozval mohutný zvonek, na zdech zablikala výstražná světla a nad výdejním pultem se rozsvítil velký nápis: »Vztyk, odchod!« Fušer chvatně povstal, posunul si ručičky hodinek a beze slova se rozběhl pryč.

»Já taky půjdu,« rozhodl se Perec. »Je čas jít do práce.«

»To je,« souhlasil Esíčko. »Nejvyšší čas.«

Shodil vatovanou bundu, pečlivě ji složil, sestavil si pár židlíček do řady, natáhl se na ně a polštářek z bundy si strčil pod hlavu.

»Takže zítra v sedm, ano?« zeptal se Perec.

»Cože?« zahučel Esíčko rozespale.

»Zítra v sedm přijdu.«

»A kam jako?« zeptal se Esíčko, neklidně se vrtící na židlích. »Rozjížděj se, mrcho,« zabrumlal. »Co já se jim naříkal, aby sem nastěhovali nějaký gaučík...«

»Do garáže,« připomněl mu Perec, »k vašemu autu...«

»A jo... No tak přijďte, no, uvidíme, co s váma. Nebude to žádná sranda.«

Skrčil nohy, zastrčil si ruce do podpaždí a spokojeně zafuněl. Ruce měl chlupaté a pod chlupy se mu na pažích rýsovalo nejasné tetování. Měl tam napsáno »Co nás ničí?« a »Stále vpřed«, Perec zamířil k východu.

Po prkně přebalancoval přes obrovskou louži na zadním dvorku, obešel horu prázdných plechovek od konzerv, prolezl dírou v prkenném plotě a služebním vchodem vstoupil do budovy Správy. Na chodbách bylo chladno a tma, vznášely se tu pachy, tabákového dýmu, prachu a starého papíru. Nikde nikdo, zpoza polstrovaných dveří pobitých koženkou nebylo nic slyšet. Perec vystoupil po úzkém schodišťátku bez zábradlí do prvního patra a zastavil se u dveří, nad nimiž blikal nápis »Před prací si umyj ruce!«. Přímou na dveřích zářilo velké písmeno M. Perec strčil do dveří a poněkud jím otřásl, že se ocitl ve své pracovně. Přesněji řečeno nešlo o jeho pracovnu, protože skutečným pánem této místnosti byl vedoucí skupiny Vědecké ochrany Kim, ale právě tady Perecovi přidělili stůl, který teď stál u kachlíkové přepážky hned za dveřmi a na něm trůnila obrovská mechanická kalkulačka značky Mercedes, zabírající dobrou polovinu pracovní desky. U velkého umytého okna seděl za svým stolem sám Kim a už pracoval: pilně se hrbil a hypnotizoval logaritmické pravítko.

»Chtěl jsem si umýt ruce,« řekl rozpačitě Perec.

»Jen si je klidně umyj,« vybídl ho Kim a kývl hlavou. »Tamhle je umyvadlo. Ono to vlastně není tak špatné, teď k nám aspoň každý zajde.«

Perec přistoupil k umyvadlu. Umyl si ruce studenou i horkou vodou, dvěma druhy mýdla a speciální odmašťovací pastou, třel si je přírodní houbou a drhl několika různě tvrdými kartáči. Pak pustil elektrický sušák a chvíli vlhké růžové ruce podržel v hučícím proudu teplého vzduchu.

»Ve čtyři ráno hlásili, že nás stěhují do prvního patra,« řekl Kim. »Kdes vůbec byl? U Alevtiny?«

»Ne, byl jsem na skalách,« odpověděl Perec a posadil se ke svému stolu.

Dveře se rozléty, do místnosti prudce vstoupil Prokonzul, přivítivě oběma mužům pokynul aktovkou a zmizel za kachlíkovanou přepážkou. Zaslechli, jak skřípla dvířka kabinky a cvakla zástrčka. Perec stáhl povlak ze své mercedesky, chvíli zůstal strnule a nečinně sedět, pak přistoupil k oknu a dokořán je otevřel.

Les odsud nebylo vidět, ale on i přesto byl. Les byl vždycky, přestože vidět se dal jedině ze srázu. Kdekoli jinde na území Správy ho vždycky něco zakrývalo - ve výhledu bránily tu krémově žluté hangáry mechanických dílen a trojpodlažní garáže soukromých vozidel pracovníků Správy, onde hospodářská stavení a zařízení podnikového velkozáhumenku, prádlo rozvěšené kolem ústřední prádely, jejíž moderní sušící centrifuga pro poruchy snad ještě nikdy nebyla v provozu, v rozhledu bránil park s květinovými záhony, altány, ruským kolem a sádrovými sochami koupajících se dívek, popsanými tužkou, bránily v něm i bytovky s verandami zarostlými břečťanem a kříži televizních antén na střeších. A odsud, z okna pracovny v prvním patře, nebylo les vidět kvůli vysoké, zatím ještě nedostavěné cihlové zdi, která vznikala kolem přízemní ploché budovy skupiny Inženýrského pronikání. Les bylo vidět jedině ze skalního srázu.

Avšak dokonce ani člověk, který les nikdy v životě neviděl, nic o něm neslyšel, nepřemýšlel o lese, nebál se ho a nesnil o něm, se snadno mohl dovědět, že takový les existuje, protože tu je Správa, napadlo Perece. Například já jsem o lese už dávno přemítal, přel jsem se s ostatními o spoustu věcí, které s ním nějak souvisely, mnohokrát jsem ho viděl ve snu, ale ani by mě bývalo nenapadlo, že skutečně existuje. A o jeho reálné existenci jsem se nepřesvědčil ve chvíli, kdy jsem poprvé vkročil nahoru na sráz, ale tehdy, když jsem si na tabulce u brány přečetl nápis: Správa pro záležitosti lesa. Stál jsem před tou tabulí s kufrem v ruce, po dlouhé cestě celý uprášený a vyprahlý, pročítal si nápis pořád dokola a cítil slabo v kolenou, protože jsem si uvědomoval, že les existuje, což znamenalo, že všechno, co jsem si o něm doposud myslel, byla jen hra chabé představivosti, bledá, bezmocná lež. Les je, a tahle obrovská, trochu chmurná budova se zabývá jeho osudy.

»Kime,« řekl Perec, »copak já se do toho lesa nikdy nedostanu? Vždyť zítra už odjízdim.«

»A ty by ses tam skutečně chtěl dostat?« zeptal se Kim roztržitě.

Zelené horké bažiny, nervní, ulekané rostliny, rusalky odpočívající po své tajemné práci v hlubinách na vodní hladině,

ozářené měsíčním světlem, nepochopitelní domorodci, prázdné vesnice... »Nevím,« řekl Perec.

»Ty tam jet nemůžeš, Perecičku,« vysvětlil Kim. »Tam smějí jenom lidé, kteří o lese nikdy neuvažovali. Kteří na les vždycky kašlali. Kdežto ty si ho hrozně bereš k srdci - les je pro tebe nebezpečný, protože tebe oklame.«

»Asi ano,« připustil Perec. »Ale já jsem na Správu přijel jen a jen proto, abych ho viděl.«

»Nač ti budou trpké pravdy?« zeptal se Kim. »Co s nimi? A co chceš v tom lese vůbec dělat? Plakat nad snem, který se proměnil v osud? Toužebně si přát, aby všechno bylo jinak? Nebo se, nedej bože, pustíš do předělávání toho, co je, na to, co by být mělo?«

»A nač jsem sem tedy jinak jezdil?«

»Aby ses přesvědčil. Copak ty nechápeš, jak nesmírně je to důležité - přesvědčit se? Ostatní sem přijíždějí z jiných důvodů. Aby v lese objevili záplavy kubíků dřeva. Nebo aby napsali kandidátskou práci. Nebo kvůli propustce, kterou samozřejmě nepotřebují proto, aby mohli chodit do lesa, nýbrž jen tak, pro každý případ - člověk nikdy neví, kdy se mu taková věc může hodit a navíc to každý nemá. A vrcholem těchto pokušení je snaha přetvořit les v park podle stejných zásad, jako když sochař přetváří mramorový balvan v sochu. A pak ten park přistříhovat. Rok za rokem pořád přistříhovat. Nenechat ho znovu se proměnit v les.«

»Měl bych odjet,« řekl Perec. »Nemám tu co dělat. Někdo z nás musí odjet - buď já, nebo vy všichni.«

»Víš co, dáme se do počítání,« navrhl Kim. Perec se sehnul pod stůl, vyhrabal odtud halabala sesmolenou zástrčku a zapnul mercedesku do sítě.

»Sedm set devadesát tři pět set dvacet dva krát dvě stě šedesát šest nula jedenáct...«

Mercedeska zarachotila a trhaně se roztřásla. Perec počkal, až se stroj uklidní, a kóťavě přečetl výsledek.

»Výborně. Smaž to,« přikázal Kim. »A teď mi, prosím tě, šest set devadesát osm tři sta dvanáct vyděl deseti patnácti...« Kim diktoval číslce, Perec je mačkal na klávesnici, pak tiskl tlačítka násobení a dělení, sečítal a odečítal, umocňoval a odmocňoval a všechno běželo jako obvykle.

»Deset krát dvanáct,« požádal Kim.

»Jedna nula nula sedm,« diktoval mechanicky Perec, ale pak se vzpamatoval a řekl: »Poslyš, ta mašina lže! To přece musí být sto dvacet.«

»To vím, vím,« přerušil ho netrpělivě Kim: »Jedna nula nula sedm. A teď mi z toho najdi druhou odmocninu...«

»Hned,« řekl Perec.

Za přepážkou znovu cvakla zástrčka a vyšel svěží, růžový a spokojený Prokonzul, strčil ruce pod vodovod a přitom si příjemným hlasem pobrukoval Ave Maria, Nakonec zahlasil:

»Stejně je to zázrak, tenhle les, pánové! Jak trestuhodně málo o něm píšeme a mluvíme. A přitom je les bezesporu hoden toho, abychom o něm psali. Činí nás ušlechtilějšími, probouzí v člověku vznešené pocity. Napomáhá pokroku, je jeho ztělesněním. A my přesto nedokážeme zabránit šíření nejrůznějších ignorantských drbů, polopравd a anekdot.

Propagace lesa prakticky neexistuje. Lidé si o lese říkají a hlavně myslí bůhvíco...«

»Vynásob mi sedm set osmdesát pět krát čtyři sta třicet dva,« řekl Kim.

Prokonzul přidal na hlas. Byl to hlas silný a dobře posazený - rachot mercedesky v něm docela zanikl,

»"Žijeme jako v lese" ... "Lesní lidé" ... "Pro stromy není vidět les" ... "Když se kácí les, létají třísky" ... To je věc, se kterou musíme bojovat! Tohle musíme vyhlazovat... Ale co vy, proč nebojujete vy, monsieur Perec! Vždyť zrovna vy byste mohl v klubu uspořádat zásadní programovou přednášku věnovanou lesu, a vy to neuděláte. Už dávno vás pozorují a pořád čekám, ale marně. Co to má znamenat?«

»Ale já jsem přece v lese nikdy nebyl,« bránil se Perec.

»Na tom nesejde. Já tam také nikdy nebyl, ale přednášku jsem uspořádal a soudě podle ohlasů to byla užitečná přednáška. Nejde přece o to, zda jste v lese byl či nikoli. Pro nás je v současné době nejdůležitější, abychom podstatu problému zbavili nánosu mystiky a pověr, dostali se až k jeho kořenům a strhli z něj háv, do něhož ho nahastrošili maloměšťáci a utilitaristé...«

»Dvakrát osm mi vydělte čtyřiceti devíti minus závorka sedm krát sedm,« požádal Kim.

Mercedeska čiperně zarachotila a Prokonzul znovu zvýšil hlas.

»Já jsem to celé připravil jako profesionální filozof a vy byste stejnou věc mohl projednat z hlediska lingvistického.

Načrtl bych vám pár základních tezí a vy byste je mohl rozvinout ve světle posledních úspěchů moderní jazykovědy...

Co jste to vlastně psal za kandidátskou práci?«

»Mé téma se jmenovalo Zvláštnosti stylu a rytmiky ženské prózy pozdního Hayana, dokumentované na textech Makura-no sosi,« řekl Perec. »Obávám se však...«

»Vý-teč-ně! Přesně tohle potřebujeme. A především tam zdůrazněte, že nejde o žádné bažiny a močály, ale o nádherné bahenní lázně, že v lese nejsou skákavé stromy, ale produkt vysoce organizované a vyvinuté vědy, místo o domorodcích nebo dokonce divoších mluve o starobylé civilizaci hrdých, svobodomylných, skromných a vznešených lidí s ušlechtilými ideály. A žádné rusalky. Žádná fialová mlha, žádné mlhavé narážky - odpusťte mi, prosím, tu nemotornou slovní hříčku... To bude ohromné, mijnheer Perec, to bude prostě báječné. Víte, nejcennější na tom všem je, že vy les znáte, že se můžete podělit o své osobní zkušenosti. Moje přednáška také nebyla špatná, ale obávám se, že se posluchačům mohla zdát až příliš abstraktní. Jako základní stavební materiál jsem použil protokoly našich zasedání. To vy jako lesní badatel...«

»Já nejsem lesní badatel,« přerušil ho Perec, »mě do lesa vůbec nechťejí pustit, já les neznám...«

Prokonzul roztržitě pokýval hlavou a něco si rychle poznamenával na manžetu.

»Ano,« řekl Prokonzul. »Anoano. To je bohužel trpká pravda. S podobnými jevy se u nás k naší velké lítosti ještě pořád setkáváme - formalismus, byrokratismus, heuristický přístup k osobnosti člověka... O tom byste se ostatně také mohl zmínit. To byste rozhodně mohl, o tom mluví všichni. A já bych se pokusil předem váš referát prokonzultovat s

ředitelstvím. Jsem zatraceně rád, Pereci, že se konečně budete nějak podílet i na naší práci. Už dávno vás velice pozorně sleduji... Takže si vás píšu na příští týden.«

Perec vypnul mercedesku.

»Příští týden tu nebudu. Vypršelo mi vízum a odjíždím. Už zítra.«

»To nic, s tím se rozhodně dá něco udělat. Zajdu za ředitelem, je také člen našeho klubu, ten to jistě pochopí. Jako by se stalo! Příští týden si tu samozřejmě ještě pobudete.«

»To nebude třeba,« mínil Perec. »Rozhodně nebude.«

»Ale bude!« zvolal významně Prokonzul a zpřima mu pohlédl do očí. »Vy sám moc dobře víte, Pereci, že bude! Na shledanou.«

Dotkl se dvěma prsty spánku, roztomile zamával aktovkou a odešel.

»Hotová pavučina,« řekl Perec. »Copak jsem nějaká moucha? Manažer nechce, abych odjel, Alevtina taky ne, a teď ještě tohle...«

»Já taky nechci, abys odjel,« řekl Kim.

»Ale já už to tu dál nevydržím!«

»Vynásob mi sedm set osmdesát sedmkrát čtyři sta třicet dva...«

A stejně odjedu, pomyslel si Perec bušící do kláves. Stejně odjedu. Vy si dělejte, co chcete, ale já odjedu. Nebudu s vámi hrát ani pingpong, ani šachy a spát s vámi a pít čaj s medem taky nebudu; už vám nechci zpívat písničky a počítat na mercedesce, řešit vaše spory a teď ještě ke všemu pořádat přednášky, kterým stejně neporozumíte. A myslet za vás taky nebudu, myslíte si sami, já odjedu. Odjedu. Vy stejně nikdy nepochopíte, že přemýšlet není zábava, ale povinnost... Zvenčí, zpoza nedostavěné zdi, se ozývalo těžké bušení parního beranidla, rachot sbíječek, sypaly se cihly a nahoře na zdi hřadovali čtyři do pasu vysvěcení zedníci v brigádýrkách a kouřili. Dole pod oknem zaburácel motocykl.

»Asi někdo z lesa,« prohodil Kim. »Vynásob mi rychle ještě šestnáctkrát šestnáct.«

Dveře se rozlétly dokořán a do místnosti vběhl nějaký muž. Byl v kombinéze, na prsou se mu pohupovala odepnutá kapuce, která se zachytila za kabel přenosné radiostanice. Kožené nohavice se od holení vysokých bot až do pasu ježily mladými bledě růžovými výhonky a pravou nohu ovíjela struna nekonečně dlouhé liány, jejíž konec se za mužem do kanceláře přismýkal po podlaze. Liána se ještě zachvívala a Perecovi se zdálo, jako by to bylo chapadlo samotného lesa, které se teď nalije novou silou a zavléče toho člověka zpátky - po chodbách Správy, dolů po schodech, po dvoře, podél stěny, kolem jídelny a dílen a pak zase dolů, prašnou ulicí přes park, kolem soch a altánů až k vratům, jimiž se vyjíždí na klikatou silnici vedoucí k lesu, jenže liána by svou oběť netajila branou na serpentinu, ale rovnou na skalní sráz a odtud dolů do lesa...

Měl na sobě motoristické brýle, jeho tvář byla hustě připudrována prachem a Perec zpočátku ani nepoznal, že je to Stojan Stojanov z biostanice. V ruce držel velký papírový pytlík. Popošel po podlaze s kachlíkovou mozaikou znázorňující ženu pod sprchou o několik kroků blíž ke Kimovi, zastavil se u jeho psacího stolu, schoval sáček za záda, neklidně se ošil a několikrát pohodil hlavou, jako by ho svěděl krk. »Kime, to jsem já,« řekl.

Kim neodpovídal. V nastalém tichu bylo slyšet, jak jeho pero škrábe po papíře a místy ho trhá.

»Kimuško,« oslovil ho znovu, tentokrát podlézavě Stojan. »Zapřisáhám tě!«

»Ven,« broukl Kim. »Ty maniaku!«

»Tentokrát to bude pravdu naposlady,« slíbil Stojan. »Vickrát mě tu neuvidíš.«

Opět učinil ten podivný pohyb hlavou a Perec spatřil na jeho hubeném vyholeném krku, přesně v dolíku pod zátylkem, krátký a tenký naružovělý klíček, který už se stácel do živé, nedočkavě šmejdící spirálky.

»Jenom to odevzdej a řekni, že je to od Stojana, to je všechno. Kdyby tě zvala do kina, vymluv se na nějakou neodkladnou práci. A kdyby ti nabídla čaj, řekni, že jsi zrovna dopil. A víno taky odmítni, pokud by se chystala nalít ti sklenku. Co ty na to, Kimuško? Vickrát už mě tu neuvidíš.«

»Co sebou pořád meleš?« rozčilil se Kim. »Otoč se!«

»Že bych to zase chytil?« zabručel Stojan a otočil se. »Ale to nic, hlavně jí všechno vyříd', na ničem jiném mi nezáleží.«

Kim se naklonil přes stůl a cosi kutil na Stojanově krku, něco tam prohmatával a masíroval, štitivě se šklebil a polohlasně lálel. Stojan s hlavou skloněnou a snaživě vytaženým krkem trpělivě přešlapoval z nohy na nohu.

»Ahoj, Perecíčku,« oslovil Perece, »tebe už jsem dávno neviděl. Jak se vede? Vídíš, zase jsem přitáhl tohle, co se dá dělat... Ale už mě tu namouduši víckrát neuvidíte.« Roztrhl sáček a ukázal Perecovi malou kyticí jedovatě zelených lesních květů. »Ty, panečku, voní! To je ti taková vůně!«

»Kruci, nešij sebou!« vyštěkl Kim. »Stůj rovně! Ty maniaku, to jsem ještě neviděl, takovouhle onuci.«

»Teda maniak, to jsem,« souhlasil nadšeně Stojan. »A onuce taky. Ale víckrát už mě tu neuvidíte!«

Růžové slahouny na jeho kombinéze už povadly, scvrkly se a sesypaly na podlahu, na kachlíkovou tvář sprchující se ženy.

»Hotovo,« řekl Kim. »A teď vypadni.« Ucouvl od Stojana a odhodil do nádoby na odpadky cosi položivého, křečovitě zkrouceného a zkrvaveného.

»Padám,« odpověděl Stojan. »Okamžitě padám. Tím spíš, ale to ty přece víš, že Rita nám tam zase nadělala nějaké zmatky, takže teď se bojím odjíždět z biostanice někam pryč. Perecíčku, ty bys k nám měl přijet a trochu si s nimi popovídat či co...«

»To tak ještě,« zavrhl tuto myšlenku Kim. »Perec tam rozhodně nemá co dělat.«

»Jak to, že tam nemá co na práci?« rozkřičel se Stojan. »Quentin se nám zrovna ztrácí před očima! Jen si to představ: Rita před týdnem zase utekla - no budiž, na to už jsme si zvykli - a dneska v noci se vrátila, celá mokrá, bílá, ledová. Strážník po ní chtěl jít jen tak holýma rukama, jenže ona s ním něco provedla, prostě s ním zatočila tak, že se ještě teď

váli v bezvědomí. A celý pokusný pozemek nám zarostl trávou.«  
»To snad ne?« podivil se Kim.  
»A Quentin celé ráno plakal...«  
»To já všechno vím,« přerušil ho Kim, »ale nechápu, co s tím má společného Perec?«  
»Jak se můžeš takhle ptát? Uvědomuješ si, co říkáš? A kdo jiný by měl přijít, když ne Perec? Já na to nestačím, to snad uznáš. A ty taky ne... Přece v takovéhle situaci nebudu volat Fušera?!«  
»Tak dost!« zvolal Kim a udeřil dlaní do stolu. »Táhni si po své práci a už tě tu během pracovní doby nechci ani vidět. A nerozčiluj mě.«  
»To je všechno,« zadrmolil Stojan. »Opravdu všechno. Táhnu. Odevzdáš to?«  
Položil kytici na stůl a vyběhl ven, jen ve dveřích se ještě stačil otočit a vykřiknout: »Kloaka už zase funguje...«  
Kim popadl koště a všechny ty zbytky rostlin smetl z mozaikové podlahy do kouta místnosti.  
»Je to šílenec a vrták,« řekl. »A ta Rita... Teď abychom to všechno počítali znova. Ať už mi jdou k šípku s tou svou láskou...«  
Pod oknem se znovu podrážděně rozštěkal motocykl a pak všechno utichlo, jen za zdi jednotvárně bušilo beranidlo.  
»Perci, proč jsi ráno byl na skalách?« zeptal se Kim.  
»Doufal jsem, že se tam setkám s ředitelem. Slyšel jsem, že si tam někdy chodí před snídaní zacvičit. Chtěl jsem ho požádat, aby mě poslal pryč, ale on nepřišel. Víš, Kime, já mám takový pocit, že mi tady všichni lžou. Někdy se mi zdá, že lžeš dokonce i ty.«  
»Tak ředitel,« opakoval zamyšleně Kim. »Ale to není špatná myšlenka. Jsi chlapík. To je odvážné...«  
»Stejně zítra odjedu,« řekl Perec. »Esičko mě odveze, slíbil mi to. Takže zítra už tu nebudu, s tím počítej.«  
»Něco takového jsem opravdu nečekal, to musím přiznat,« pokračoval Kim, který ho patrně vůbec neposlouchal.  
»Velice odvážné... Možná že bychom tam skutečně měli poslat tebe, aby ses na to podíval...«

## KAPITOLA DRUHÁ

Candide se probudil a okamžitě ho napadlo: Pozitíří odcházím! Vzápětí se v protějším koutě místnosti na svém lůžku pohnula Nava a zeptala se: »Ty už nespíš, vid'?'«  
»Ne,« odpověděl jí.  
»Takže bychom si mohli popovídat,« navrhla mu, »protože už od včerejšího večera jsme si nepopovídali. Popovídáme si?«  
»Popovídáme.«  
»Nejdřív mi řekni, kdy odcházíš.«  
»Nevím,« řekl jí. »Brzy.«  
»No vidíš, to říkáš vždycky - brzy. Jednou brzy, podruhé pozitíří, ty si snad myslíš, že je to jedno a totéž, vlastně ne, teď už ses mluvit naučil, ale zpočátku ses pořád pletl; dům s vesnicí sis pletl, trávu s houbami, i lidi s mrtváky sis pletl a někdy sis dokonce začínal mumlat něco pod nos, ani slovu z toho člověk nerozuměl, nikdo nechápal, co to říkáš...«  
Otevřel oči a upřel pohled na nízký strop, neuměle obilovaný vápnem. Po stropě kráčely dva rovné zástupy mravenčích dělníků: zleva doprava s nákladem, zprava doleva nenalezení. Před měsícem to bylo naopak: zprava doleva šli mravenci s podhoubím, zleva doprava se vraceli bez nákladu. A za měsíc to zase bude obráceně, pokud nedostanou pokyn dělat něco jiného. Podél obou nekonečných karavan stáli v pravidelných rozestupech velcí černí signalisté; stáli nehybně, zvolna pohybovali dlouhými tykadly a čekali na povely. Před měsícem jsem se také ráno probouzel a myslel si, že pozitíří odcházím, a zatím jsme nikam nešli, a kdysi předtím - dost dlouho předtím - jsem se probouzel a byl přesvědčen, že pozitíří už konečně odejdeme, jenže jsme samozřejmě nikam nešli, ale pokud teď opravdu pozitíří neodejdeme, půjdu sám. Takhle jsem zkrátka uvažoval už mockrát, jenže tentokrát odejdu rozhodně. Nejlepší by bylo vyrazit rovnou: s nikým už nerozmlouvat, nikoho se nedoprošovat, ale to se dá udělat jedině s naprosto jasnou hlavou, a ne teď. Výborné by bylo rozhodnout se jednou provždy - jakmile se jednou probudím s jasnou hlavou, okamžitě vstanu, opustím domek a vykročím k lesu; nikomu nedám příležitost k rozmluvě, to je moc důležité, nedat nikomu příležitost k těm nekonečným rozkladům, nenechat se zavalit slovy, až z nich brní hlava - zvlášť tady v těch místech, nahoře nad očima -, až člověku zvoní v uších, až je mu zle, až se dělá slabo v mozku i v kostech. No vida, Nava už zase mluví...  
»... Dopadlo to tak, že nás mrtváci museli vést v noci, jenže v noci mrtváci špatně vidí, jsou úplně slepí, to ti řekne každý, třeba Hrbáč, i když Hrbáč není zdejší, pochází z té vesnice, co byla vedle naší - ne vedle téhle naší, kde jsme spolu teď, ale vedle té, kde jsem žila bez tebe, s maminkou, takže Hrbáče znát nemůžeš, v jeho vesnici všechno zarostlo houbou, napadla ji houba a to se některým lidem nezamlouvá, třeba takový Hrbáč hned z vesnice odešel. Sem už Dosažení přišlo, povídá, tak tu lidi nemají co dělat... Takhle to bylo... Měsíc tehdy nesvítíl, mrtváci asi zabloudili, seběhli se do houfu a nás sevřeli mezi sebe, udělalo se takové horko, že se ani dýchat nedalo...«  
Candide na ni pohlédl. Ležela na zádech s rukama za hlavou a nohama zkříženými - bez jediného pohybu. Jen rty se jí ani na okamžik nezastavily a čas od času dychtivě blýskla očima. Mluvit nepřestala, ani když do místnosti vstoupil Stařec; ten si hned sedl ke stolu, přitáhl před sebe krajáč, hlučně k němu přičichl a pustil se do jídla. Candide se na lůžku vztyčil a setřel si dlaněmi z těla noční pot. Stařec mlaskal a slintal s očima žádostivě upřenými na korýtko přikryté poklicí, aby se do jídla nedostala plíseň. Candide mu krajáč sebral a postavil ho vedle Navy, aby konečně zmlkla. Stařec si olízl rty a řekl:  
»Není to k jídlu. Ať se hnu, kam chci, nikde to není k jídlu. A ta pěšinka, kudy jsem kdysi chodíval, zarostla, a já se toho něco nachodil - na cvičení, nebo se jen tak vykoupat, v těch dobách jsem se často koupal, bývalo tam jezero, kdežto dneska je z něj močál, už jen přiblížit se k němu je nebezpečné, a stejně tam někdo chodí, protože odkud by se

jinak bralo tolik utopenců? Nebo řekněme takové rákosí. Já se přece klidně mohu kohokoli zeptat: Kde se v tom rákosí vzaly pěšinky? A nikdo to nebude vědět, taky by se to ani nepatřilo. Copak to máte v korýtku? Kdyby to byly dejme tomu naložené bobulky, dal bych si je, naložené bobulky já rád, ale pokud byste tam měli jen nějaké včerejší zbytky, tak si je nechte, ty já jíst nebudu a slupněte si je sami, ty zbytky.« Odměl se a chvíli koukal na Candida, pak na Navu a zase na Candida. Když se odpovědi nedočkal, pokračoval: »Tam, co vyrostlo rákosí, se už nic nezaseje. Dřív se selo, protože to kvůli Dosažení muselo být, a všechno se to vozilo na Hlinitou pláň; teď se to tam taky vozí, jenže už se to na pláni nenechává a vrací se to zpátky. Říkal jsem jim, že se to nesmí, ale oni asi nechápou, co to je, když se něco nesmí. Starosta už se mě taky jednou přede všemi zeptal: Proč se to nesmí? Tadyhle stál Bouchač; asi tak daleko, jako jsi teď ty, Candide, možná ještě blíž, řekněme někde tady, byl Tlampač a tamhle, co leží tvoje Nava, stáli bratři Plešouni - a všichni tak stojí a stojí a poslouchají a on se mě před nimi všemi ptá. Já na to, jak si to představuje, vždyť tu nejsme sami, říkám mu... Jeho otec byl velemoudrý muž, ostatně možná že to taky žádný jeho otec ve skutečnosti nebyl, alespoň se to leckde říkalo, že to není jeho otec, a taky to na to vypadalo. A proč bych se nesměl zeptat přede všemi, říká mi starosta, no, proč bych nesměl?«

Nava vstala, podala krajáč Candidovi a dala se do uklízení. Candide začal snídat. Stařec umkl, chvíli ho pozoroval, polykal naprázdno a pak poznamenal: »Máte to jídlo nedokvašené, to se snad ani nesmí jíst, takové jídlo.«

»A proč by se nesmělo?« zeptal se Candide, aby starce trochu pozlobil.

Stařec se uchichtl.

»Mlčochu, Mlčochu,« řekl mu. »Kdybys raděj mlčel, když už jsi Mlčoch. A vůbec, ty bys mi měl odpovědět na jinou věc, už se tě na to ptám dlouho: Bolí to moc, když člověku uřezávají hlavu?«

»Co je ti do toho!« rozkřikla se Nava. »Co se pořád vyptáváš?«

»No vida, křičí,« konstatoval Stařec. »Povykne na mě. Ani jedno dítě ještě neporodila, a klidně si pokřikuje. Proč jsi ještě nic neporodila? Takovou dobu už žiješ s Mlčochem, a ještě jsi nic neporodila. Všechny ženské rodí, jen ty nic. To se nesmí. Víš ty vůbec, co to znamená, když se něco nesmí? To znamená, že to není žádoucí, že to není schváleno a co není schváleno, to se nesmí! Co se smí, to se ještě neví, ale o tom, co se nesmí, se nediskutuje, to se prostě a jednoduše nesmí. To by měl chápat každý, a ty teprv, protože žiješ v cizí vesnici, dům jsi dostala, dokonce ti obec přidělila manžela, tady Mlčocha. Hlavu má možná cizí, přidělanou, ale po těle je to zdravý chlap, takže nechť porodit nesmíš. No vidíš, tady to máš - když se něco nesmí, znamená to, že je to věc nanejvýš nepřipustná...«

Podrážděná Nava vztekla popadla korýtko ze stolu a odnesla ho do komory. Stařec se za ní zahleděl, odkašlal si a pokračoval:

»Ono by se to dalo chápat taky trochu jinak, když se něco nesmí. Mělo by se a bylo by třeba chápat to tak, že to, co se nesmí, je věc škodlivá...«

Candide dojedl, klapl prázdným krajáčem před starce a vyšel ven. Dům za noc hustě obrostl - jednolitě moře rostlinstva narušovala jen úzká pěšinka, kterou sem proslapal stařec, a malý plácek přede dveřmi, kde ten vetší muž seděl a neklidně se ošíval až do chvíle, než se Candide s Navou probudí. Ulice už byla vyčištěná, zelený plazivec tlustý jako lidská paže, který včera sešplhal z džungle větví, pnoucích se nad celou vesnicí, a pustil kořeny přímo před sousedovým domem, už někdo rozsekal na kousky a polil kváskem, takže ztmavl a už stačil zkvasit. Všude kolem se vznášela lákavá pronikavá vůně a sousedovy děti, které už se sem seběhly, trhaly rukama měkké rosolovité hroudy a cpaly se obrovskými sousty tak soustředěně, až jim šťáva stříkala od úst na všechny strany. Když se k nim Candide přiblížil, nejstarší sotva srozumitelně vykřikl: »Mlčochúú, mrtvákuú!« ale nikdo se k němu nepřidal - všichni byli zabraní do jídla. Jinak v ulici zarostlé vysokou oranžově rudou trávou, v níž doslova tonuly tmavé domy, postříkané tlumenými nazelenalými Skvrnkami slunečního světla, které se sem probíjelo mohutným příkrovem větví, nebyl nikdo. Z pole sem zazníval nesourodý sbor jednotvárně znějících hlasů: »Sej, jen sej, hochu veselej, vpravo sej a vlevo sej...« Z lesa zpěvákům odpovídala ozvěna. Docela dobře se však mohlo stát, že to nebyla ozvěna. Možná že to byli mrtváci. Kulhavec přirozeně trčel doma a jako obvykle si masíroval nohu.

»Posad' se,« vybídl Candida přívětivě. »Podívej, kolik měkké travičky jsem tu rozestlal pro případné hosty! Tak ty prý odcházíš?«

Už zas, pomyslel si Candide, zase všechno od začátku.

»Copak, zase tě začala bolet?« zeptal se, dřív než stačil dosednout.

»Myslíš noha? Ale ne, prostě je mi to příjemné. Člověk si ji hladí a je mu dobře. Kdy jdeš?«

»Kdy, kdy - přece jsme se spolu domlouvali. Kdybys se mnou šel ty, tak třeba pozítří. Jenže teď budu muset hledat někoho jiného, kdo se vyzná v lese. Ty asi jít nechceš, jak tak na tebe koukám.«

Kulhavec opatrně narovnal nohu a jal se nabádavě vysvětlovat: »Když vyjdeš od mého baráku, dej se vlevo a jdi až k poli. Přejdeš pole, mineš dva balvany a hned uvidíš cestu - není moc zarostlá, protože je kamenitá. Po téhle cestě projdeš dvěma vesnicemi: jedna bude prázdná, ta napadená houbou, ale to uvidíš sám, je celá zarostlá houbou, takže tam nikdo nežije, a v té další žijí blázni, dvakrát se tudy přehnala modrá tráva a od té doby jsou tam všichni na hlavu, pouštět se s nimi do řeči nemá smysl, stejně nic nechápou, jako by dočista přišli o rozum. No a za bláznivou vesnicí po pravé straně najdeš tu svou Hlinitou pláň. Na to ani žádného průvodce nepotřebuješ, klidně si tam dojdeš sám, ani se cestou nezapotíš.«

»Na Hlinitou pláň se dojít dá, to je pravda,« souhlasil Candide. »Ale jak dál?«

»Kam dál?«

»Přes bažinu, co byla dřív jezera. Vzpomínáš si, jak jsi mi vyprávěl o té kamenité cestě?«

»O jaké cestě? Co vede na Hlinitou pláň? Ale to ti přece celou tu dobu vykládám - dáš se doleva, pak přes pole ke dvěma balvanům...«

Candide ho trpělivě vyslechl a řekl:

»Cestu na Hlinitou pláň znám. Tam se dostanem. Jenže já musím dál, to přece víš. Musím se dostat do Města a tys mi slíbil, že mi ukážeš cestu.«

Kulhavec soucitně pokýval hlavou.

»Jo tak, do Města...! Tam se ti zachtělo! Ale ano, vzpomínám si... Jenže do Města se nedostaneš, Mlčochu. Řekněme na takovou Hlinitou pláň je to snadné: kolem těch dvou balvanů, přes houbovou vesnici, pak skrz bláznivou vesnici - ani se nenaděješ a po pravé straně budeš mít Hlinitou pláň. A což teprve do Rákosí! To bys ovšem musel od mého domku doprava, přes lesík, kolem Chlebového jezírka a pak už jen pořád za slunkem. Kam půjde slunko, tam zamíříš i ty. Je to tři dny cesty, ale když o to budeš tolik stát, dojdeme tam, co bychom nedošli. Dřív se tam chodilo na krajáče, dokud jsme si tady u nás nevsadili svoje vlastní. Copak Rákosí, to znám výborně - taky to můžeš říct rovnou, že se potřebuješ dostat do Rákosí. To ani nemusíme čekat do pozítřka, vyjdeme hned zítra ráno a zásoby jídla klidně necháme doma, když jdeme kolem Chlebového jezírka... Víš, Mlčochu, ty hrozně málo mluvíš - než se jeden stačí pořádně zaposlouchat, už zase mlčíš. Ale do toho Rákosí zajdem. Hned zítra ráno se vydáme na cestu...«

Candide ho vyslechl a řekl:

»Podívej se, Kulhavče, já do Rákosí nepotřebuju. Nepotřebuju se dostat do Rákosí. Do Rákosí se nepotřebuju dostat.« Kulhavec pozorně poslouchal a přikyvoval. »Zato se potřebuju dostat do Města,« pokračoval Candide. »Už o tom spolu mluvíme dávno. Včera jsem ti říkal, že se potřebuju dostat do Města. Předevčirem jsem taky říkal, že musím do Města. I před týdnem jsem říkal, že chci do Města. Tys mi odpověděl, že cestu do Města znáš. Tos říkal včera. I předevčirem jsi tvrdil, že znáš cestu do Města. Ne do Rákosí, ale do Města. Já nepotřebuju do Rákosí.« (Jen abych to nepopletl, pomyslí si. Třeba se pořád pletu. Město, a ne Rákosí. Rákosí ne - Město.) »Do Města, ne do Rákosí!« zopakoval nahlas. »Rozumíš? Popiš mi cestu do Města. Ale ještě lepší by bylo, kdybychom šli do Města spolu. Nepůjdem spolu do Rákosí, spolu půjdem do Města.«

Umlkl. Kulhavec si znovu pohladil nemocné koleno.

»Ty, Mlčochu, když ti řezali hlavu, asi ti tam něco poškodili. To bude něco jako moje noha. Dřív to bývala docela obyčejná noha jako každá jiná, jenže pak jsem šel jednou v noci přes Mraveniště - nesl jsem mravenčí královnu - zapadl jsem do vykotlaného pařezu a teď mám nohu křivou. Proč ji mám křivou, to nikdo neví, a chodí se mi s ní špatně. Ale do Mraveniště dojdou. Došel bych tam klidně sám, ovšem když ty tam chceš jít taky, zavedu tě tam. Jen jedné věci nerozumím - proč jsi mi říkal, abych připravil nějaké jídlo, do Mraveniště je to co by kamenem dohodil.« Podíval se na Candida, zarazil se a nejspíše pootevřel ústa. »Počkej, ale ty nechceš do Mraveniště, co? Ty přece potřebuješ jinam. Do Rákosí. Jenže do Rákosí já jít nemůžu, to bych nevydržel. Vidiš tu nohu? Je křivá. Jářku, Mlčochu, a proč ty vlastně tak strašně nechceš jít do Mraveniště? Co kdybychom přece jen vyrazili do Mraveniště? Však jsem tam od té doby ještě nebyl. Třeba už ani žádná Mraveniště nejsou. Mohli bychom se tam porozhlédnout po tom shnilém pařezu, co tomu říkáš?«

Teď mě splete, zděsil se v duchu Candide. Nahnul se a přitáhl si krajáč s jídlem.

»Máš moc pěkný krajáč,« řekl Kulhavci. »Ani už si pořádně nevzpomenu, kdy jsem naposledy viděl tak krásné krajáče... Takže do Města mě dovedeš, ano? Říkal jsi, že kromě tebe nikdo cestu do Města nezná. Půjdeme do Města, Kulhavče. Co myslíš, dojdeme do Města?«

»No to bych prosil! Dojdeme do Města? Do Města dojdeme rozhodně! Já ti řeknu, kdes takové krajáče viděl. Blázní je mají. Abys tomu rozuměl - oni je nepěstují, oni je dělají, však je kousek od nich Hlinitá pláň, to jsem ti přece říkal: od mého domku se dáš doleva a kolem dvou balvanů do houbové vesnice. Jenže v houbové vesnici už nikdo nežije, tak ani nemá cenu tam chodit. Jako bychom jaktěživi neviděli houbu, nebo co! Když jsem měl nohu zdravou, nikdy jsem tam nešel, já jen vím, že za dvěma roklinami, které přijdou po houbové vesnici, žijí blázní. To ano. A zítra bychom mohli vyrazit... Ano... Poslyš, Mlčochu, a co kdybychom tam nechodili. Já tuhle houbu nějak nemám v lásce. Abys tomu rozuměl - když jdeš u nás do lesa na houby, je to něco docela jiného, ty naše se dají jíst a jsou opravdu dobré. Kdežto v houbové vesnici je to takový zelený neřád a hrozně to páchne. Nač bys tam chodil? Ještě to svinstvo zanešeš sem. Radši půjdem do Města. To je mnohem příjemnější. Jenže do Města se hned zítra jít nedá. Musíme si nachystat nějaké jídlo a taky na cestu se bude třeba vyptat. Nebo ty ji snad znáš? Kdybys cestu znal, tak se nikoho vyptávat nebudu, stejně ani pořádně nevím, koho se ptát. Že by starosty, co myslíš?«

»Copak ty sám o cestě do Města nic nevíš?« zeptal se Candide. »Ty ji přece znáš poměrně dobře. Jednou už jsi do Města skoro došel, ale polekal ses mrtváků, bál ses, že sám si s nimi neporadíš...«

»Mrtváků jsem se nikdy nebál a nebojím se jich ani teď,« namítl Kulhavec. »Já ti řeknu, čeho se bojím. Jak asi spolu půjdem, toho se bojím. To budeš cestou pořád takhle mlčet? To já totiž neumím. A ještě něčeho se bojím... Ale nesmíš se urazit, Mlčochu; řekni mi... Kdybys náhodou nechtěl nahlas, stačí jen zašeptat nebo prostě přikývnout, a kdybys ani kývat hlavou nechtěl, tak si uvědom, že právě oko máš teď ve stínu - prostě mrkni tím pravým okem, to nikdo neuvidí, jen já to postřehnu. Máš k tobě takovouhle otázku: Nejses ty nakonec třeba jen trošičku mrtvák? Já, abych ti pravdu řekl, mrtváky nesnáším, hned se začnu celý trást a nic proti tomu nezmůžu...«

»Nene, Kulhavče, nejsem mrtvák,« uklidnil ho Candide. »A pokud si děláš hlavu z toho, že budu mlčet, uvědom si, že přece nejdeme sami dva, to už jsem ti taky říkal. Půjde s námi Bouchač, Ohon a nějakí dva chlapi z Vystrkova.«

»S Bouchačem nejdu,« prohlásil rozhodně Kulhavec. »Bouchač si vzal za ženu moji dceru a neuhlídal ji. Mně není líto, že si ji Bouchač vzal, ale mrzí mě, že ji neuhlídal. Šel s ní do Vystrkova, cestou si na ně počkali lupiči a dcerku mu sebrali - a on jim ji klidně dal. Co jsem se jí pak s tvou Navou nahledal, a stejně jsem ji nenašel. Kdepak, Mlčochu, s lupiči nejsou žádné špásy. Kdybychom šli spolu do Města, určitě je máme na krku. Jiná věc je dejme tomu cesta do Rákosí, tam se dá klidně jít. A hned zítra.«

»Pozítří,« opravil ho Candide, »jdeš ty, já, Bouchač, Ohon a ti dva z Vystrkova. A dojdeme až do Města.«

»V šesti lidech dojdeme,« prohlásil s jistotou Kulhavec. »Sám bych samo sebou nešel, ale v šesti dojdeme. V šesti

chlapech bychom klidně došli třeba až k Čertovým skalám, jenže tam neznám cestu. Co bys říkal na takové Čertovy skály? Je to hrozná dálka, ale v šesti by to šlo. Nebo snad na Čertovy skály taky nepotřebuješ? Poslyš, Mlčochu, uděláme to takhle: nejdřív do Města a tam se uvidí. Hlavně to bude chtít dost jídla.«

»Dobrá,« uzavřel Candide a zvedl se. »Takže pozítří odcházíme do Města. Já zítra zaběhnu do Vystrkova a pak se stavím u tebe, abych ti to ještě připomněl.«

»Stav se,« souhlasil Kulhavec. »Já bych se u tebe klidně stavil sám, ale ta noha mě zrovna bolí, až bych brečel. Ale ty se stav. Popovídáme si. Já vím, je dost lidí, kteří si s tebou nevykládají zrovna rádi, protože s tebou se, Mlčochu, mluví těžko, ale já takový nejsem. Už jsem si na tebe zvykl a dokonce se mi to líbí. Jen přijď, a Navu vem s sebou taky, je moc hezká a hodná, ta tvoje Nava, jediné děti že ještě nemá, no, těch se dočká, však je ještě mladá, ta tvoje Nava...«

Venku si Candide znovu oběma dlaněmi setřel pot a vtom to všechno začalo znovu. Těsně vedle něj se kdosi uchichl a odkašlal si. Candide se ohlédl. Z trávy vstal Stařec, pohrozil uzlovatým prstem a spustil:

»Tak do Města máme namířeno! To se podívejme - jenže do Města se ještě nikdy a nikdo nedostal živ, ono se to ostatně ani nesmí. Hlavu máš sice vyměněnou, ale tohle bys snad pochopit mohl...«

Candide zahrnul doprava a vykročil pryč. Stařec klopýtající vysokou trávou se ještě nějakou chvíli vlekl za ním a broukal si:

»Když se něco nesmí, znamená to, že se to nesmí v jistém smyslu - v tom nebo zase v onom... Řekněme žít bez starosti a bez shromáždění se nesmí, zatímco se starostou a se shromážděními se naopak žít smí, i když samozřejmě taky ne v každém ohledu...«

Candide kráčet omamným vlhkým vedrem, jak nejrychleji mohl, a tak Starci pozvolna unikl.

Na návsi spatřil Tlampače. Tlampač na svých křivých nohou škobrtavě kroužil vysokou trávou a z obrovského krajáce zavěšeného na bříse plnými hrstmi rozstříkoval trávomor. Z porostu za ním se kouřilo, stébla vadla přímo před očima. Tlampačovi bylo lepší se vyhnout, a Candide se o to pokusil, jenže ten změnil svou spirálovitou dráhu tak šikovně, že do sebe s Candidem div nevrazili.

»A, Mlčoch!« zvolal potěšeně, chvatně si převlékl popruh přes hlavu a postavil krajáč na zem. »Kampak, Mlčochu? Nejspíš domů, co, k Navě, k mladici Navě, ovšem ty, Mlčochu, asi nevíš, že tvá Nava není doma, protože tvá Nava je na poli, těmahle očima jsem viděl, jak šla Nava na pole, jestli chceš, věř, jestli nechceš, nemusíš... Možná že na žádné pole nešla, ta tvá mladice, ale každopádně šla tamhle tou uličkou, no a tou uličkou se jinam než na pole dojít nedá, a kam by taky jinam chodila, ta tvá Nava? Jedině snad hledat tebe, Mlčocha...«

Candide se znovu pokusil zmizet Tlampačovi z dohledu, ale za pár okamžiků díky těžko pochopitelnému řízení osudu zase stáli tváří v tvář.

»Ani za ní na to pole nechod', Mlčochu,« pokračoval Tlampač vemlouvavě. »Proč bys za ní chodil, když já tu teď vyhubím trávu a všechny sem svolám; před chvílí tu byl zeměměřič a řekl mi, že starosta nakázal, aby mi vyřídil, že mám na návsi vypálit trávu, protože už brzo začne shromáždění, tady na návsi. A když bude shromáždění, tak se sem dostaví všichni, i ti z pole, a tvá Nava se taky dostaví, pokud šla na pole, a kam by taky touhle uličkou šla..., ačkoli, když se nad tím tak zamyslíš, dalo by se tou uličkou jít i jinam než na pole, například...«

Pak zničehonic umkl a křečovitě si povzddechl. Oči se mu zamžily a ruce jako by se samy od sebe zvedly dlaněmi vzhůru. Tlampačův obličej se zároveň rozplynul ve sladkém úsměvu, vzápětí se podivně sešklebil a potom ochabl.

Candide, který už se mu chtěl definitivně ztratit, zůstal na místě - zajímalo ho, co bude Tlampač hlásit. Nad Tlampačovou holou lebkou mezitím houstl kalný nafialovělý mráček, jeho rty se nervně zachvěly a pak už rychle a zřetelně zadrmolily cizím, profesionálně modulovaným hlasem s nezvykle cizími intonacemi, cizím stylem, nemajícím nic společného se zdejší vesnickou mluvou, a první dojem z celého jeho projevu byl takový, jako by hovořil jiným jazykem, z nějž byly srozumitelné jen některé fráze:

»V nejvzdálenějších oblastech Jižních území do zápasu zasahují stále nové... se posouvá dál a dál na jih... vítězného postupu... Velké Kypření půdy na Severních územích bylo nakrátko přerušeno pro ojedinělé, naprosto bezvýznamné... Nové metody Zabahnování napomáhají vzniku rozsáhlých oblastí Klidu a zároveň vytvářejí předpoklady pro další postup... Ve všech osadách... významná vítězství... usilovná, odpovědná práce... nové oddíly družek... od zítřka už navždy Klid a Splynutí...«

Stařec, který už sem taky přispěchal, stál za Candidovými zády a se zápallem vykřikoval:

»Slyšels? Ve všech osadách... Takže v naší taky... Významná vítězství! Já vám to přece říkám pořád: takhle jako tady se to dělat nesmí... Klid a Splynutí - to je jasné... A u nás to bude taky, když už je to všude... A nové oddíly družek, slyšels? Rozumíš tomu...?«

Tlampač umkl a klesl do dřepu. Nafialovělý obláček se rozplynul. Stařec netrpělivě zaklepal na jeho lysé temeno. Tlampač několikrát prudce mrkl a promnul si oba ušní boltce.

»Co jsem říkal?« zeptal se. »To bylo vysílání? Jak to vypadá s Dosažením? Pokračuje to...? Ale na to pole bych nechodil, Mlčochu. Ty nejspíš chceš jít za svou Navou, a tvá Nava...«

Candide překročil krajáč s trávomorem a chvatně se vydal pryč. Za chvíli už Starce neslyšel - buď se dal dohromady s Tlampačem, nebo se při tom svém projevu zadýchal, zašel si do některého z nejbližších domů trochu odpočinout a zároveň se poohlédnout po něčem na zub.

Bouchačův dům stál až na konci vesnice. Upatlaná stařena, snad matka, snad nějaká teta, nepřívětivě zasupěla a řekla Candidovi, že Bouchač není doma, protože Bouchač je na poli; kdyby byl doma, nemělo by smysl hledat ho na poli, ovšem když je Bouchač na poli, tak proč by on, Mlčoch, měl jen tak zbůhdarma stát tady?

Na poli se selo. Nehybný dusný vzduch byl prosycen silnou, pronikavou směsicí vůní - vznášel se tu pach potu, kvásku a hniječích klasů. Ranní úroda už byla složena ve vysoké vrstvě podél brázd a zrno začínalo kvasit. Nad krajáči s kváskem se v neklidném víru tísnila hejna muších dělnic a přímo uprostřed tohoto reje, pableskujícího kovovou černí,

stál starosta se skloněnou hlavou a přimhouřeným okem pozorně sledoval kapku syrovátky na nehtu pravého palce. Nehet byl pro tento účel zvlášť uzpůsoben - byl plochý, pečlivě naleštěný a napuštěný příslušnými roztoky. Brázdou u starostových nohou v desetikrokových rozestupech lezli po kolenou rozsěvači. Už nezpívali, a v hloubi lesa se i přesto stále ozývalo houkání a táhlé vzdechy, což znamenalo, že to před chvílí nebyla žádná ozvěna.

Candide kráčet podél zástupu rozsěvačů, shýbal se k nim a pohlížel do tváří sklánějících se k zemi. Když našel Bouchače, dotkl se jeho ramene a Bouchač okamžitě bez vyptávání vylezl z brázdy plné bláta.

»Co na mě šaháš, čumáka chlupatýho?« zasípěl s pohledem upřeným na Candidovy nohy. »To jeden taky takhle pořád na někoho šahal, čumáka chlupatýho, tak ho pěkně popadli za ruce a za nohy a mrskli ho na strom tak šikovně, že tam visí dodneška, a až ho sundají, už rozhodně na nikoho šahat nebude, čumáka chlupatýho...«

»Jdeš?« zeptal se stručně Candide.

»Abych nešel, čumáka chlupatýho, když už mám nachystáno kvásku pro sedům lidí, to se ani do baráku nedá vlízt, jaké z toho jde smrad, to není k žití, tak abych nešel - babka to před barák vynést nechce a já sám už se na to ani podívat nemůžu. Ale kam to vlastně jdem? Kulhavec včera říkal něco o Rákosi, jenže do Rákosi já nejdu, čumáka chlupatýho, tam nejsou vůbec žádní lidé, natož holky na vdávání, takže i kdyby našinec chtěl někoho popadnout za nohu a mrsknout na strom, nebude koho, a já už bez ženský dál nemůžu, starosta by mě snad zakous... Jen se na něj podívej, čumáka chlupatýho, voko vyvalený a přitom je slepej jak pata, čumáka chlupatýho... To jeden taky takhle stál, tak mu vrazili jednu do voka, čumáka chlupatýho, a už nestojí, ale do Rákosi nejdu, to si dělej co chceš...«

»Jdem do Města,« opravil ho Candide.

»Jo tak to je jiná, když do Města, do Města klidně půjdu, tím spíš, že se říká, že žádný Město není a že ten starej pacholek vo něm jen tak lže - přijde pěkně hned ráno, sežere půl krajáče a už blábolí, čumáka chlupatýho: Prej tohle se nesmí, támhleto se nesmí... To se ho vždycky zeptám: A copak ty jseš zač, že mi tu kážeš, co se v mém baráku smí a co se nesmí, čumáka chlupatýho? Na to mi ovšem neodpoví, protože to sám neví, jen pořád dokola plácá vo nějakým Městě...«

»Odcházíme pozítří,« přerušil ho Candide.

»Nač čekat?« rozčilil se Bouchač. »Proč najednou až pozejtří? U mě v baráku se nedá spát, jaké je tam z toho kvásku puch, pojďme radši dneska večer, poněvadž to jeden taky takhle pořád čekal, až mu nakonec fíkl jednu za ucho a von toho čekání nechal, vod tý doby má s čekáním utrum... Babka pořád láteří, to není žádnéj život, čumáka chlupatýho. Poslouchej, Mlčochu, a co kdybysme s sebou vzali i tu mou babku, třeba nám ji seberou lupiči, já bych jim ji klidně nechal.«

»Odcházíme pozítří,« zopakoval mu odevzdaně Candide. »A ty jsi chlapík, Bouchači, žeš nachystal tolik kvásku. Ve Vyrstkově jsou totiž...«

Nedomluvil, protože na poli se strhl nějaký zmatek.

»Mrtváci, mrtváci!« zařval starosta. »Ženské, domů! Utíkejte domů!«

Candide pohlédl k lesu. Mezi stromy na samém okraji pole stáli tři mrtváci: docela blízko dva modří a opodál jeden žlutý. Zvolna otáčeli velkými hlavami s kruhovitými očními otvory a černou puklinou úst ze strany na stranu a oběi ruce jim bezvládně, jako karabáče visely podél těla. Zpod nohou už se jim kouřilo a bílé pramínky páry se mísily se šedavým dýmem.

Tihle tři už na první pohled hodně pamatovali a počínali si s krajní opatrností. Žlutý měl celý pravý bok rozežraný trávomorem a těla obou modrých od hlavy až k patě potáhl lišej, způsobený kváskem. Kůže jim už místy odumírala, popraskala a visela na nich v chatrných cárech. Zatímco stáli a hodnotili situaci, ženy s kvílením prchaly k vesnici a chlapi se s výhrůžným, trochu užvaněným mumláním a s krajáči trávomoru v rukou shlukli do houfu.

Vtom se ozval starosta: »Co tu stojíte? Jdem, jinak to nemá cenu!« Všichni se opatrně dali do pohybu a rozptýlili se do jakés takés rojnice. »Mířte do očí!« velel úsečně starosta. »Snažte se zasáhnout oči! Nejlepší je stříknout mrtvákovu do očí, protože když netrefíte oči, nemá to vlastně cenu...« Rojnice udatně pokřikovala: »Hu-hu-hů! Táhněte pryč, potvory! E-he-hé!« Pustit se s nimi přímo do křížku se však nikomu dvakrát nechtělo.

Bouchač, který postupoval hned vedle Candida, si vydroloval z vousů zbytky bláta, hulákal ze všech nejvíc a přitom nahlas přemítal:

»Kdepak, tohle je marný, čumáka chlupatýho, nevydržeš, ty utečou... Copak tohle jsou nějaký pořádný mrtváci?

Takový votrhanci, ty se nám nemůžou postavit... Hu-hu-hů, marš, neřádi!«

Když se lidé k mrtvákům přiblížili na nějakých dvacet kroků, zůstali stát. Bouchač hodil po tom žlutém hroudu hlíny, ale mrtvák s nečekanou mrštností napřáhl proti útočníkovi dlaň a odrazil hroudu stranou. Všichni se znovu rozhalekali, zadupali, někteří začali bojovně mávat krajáči a snažili se mrtváky výmluvnými posunky zaplašit. Trávomoru jim bylo líto a vláčel se do vesnice pro nový kvásek se taky nikomu nechtělo - mrtváci byli kovaní, ostražití chlapci, podle všech známek se všechno mělo obejít bez přímého střetnutí.

A taky obešlo. Oblaka dýmu a páry vyrážející zpod chodidel mrtváků zhoustla a mrtváci se dali na ústup.

»A je to,« ozvaly se hlasy v rojnici, »nevydrželi, už se obracejí naruby.«

Mrtváci se skutečně nepostřehnutelně proměnili, jako by se jejich těla pod kůží protočila. Oči i ústa zmizely a oni najednou stáli k lidem zády. V následující vteřině už odcházeli a jejich postavy se zamíhaly mezi stromy. Na místech, kde ještě před několika okamžiky stáli, se pomalu rozplývaly poslední útržky dýmu a páry.

Živě halasící lidé namířili zpátky ke svým brázdám, ale to už byl nejvyšší čas vrátit se do vsi, na shromáždění, a tak šli na shromáždění.

»Všichni na návěs, na návěs běžte...« opakoval každému zvlášť starosta. »Na návěs bude shromáždění, je třeba jít na návěs!«

Candide očima pátral po Ohonovi, ale toho v davu nějak nebylo vidět. Ohon někam zmizel. Bouchač, který poklusával

po Candidově boku, už zase mluvil:

»Vzpomínáš si, Mlčochu, jak jsi skočil na mrtváka? To jsem teda koukal - von na něj klidně skočí, čumáka chlupatýho, popadne ho pěkně za hlavu; tys ho, Mlčochu, objal, jako by to byla tvoje Nava, a najednou takovej řev... Vzpomínáš si, Mlčochu, jak strašně jsi zařval? Hrozně ses tenkrát popálil, tělo jsi měl samej pučejeř, mokvalo ti to a moc to bolelo... Pročs na něj vůbec skočil, Mlčochu? To jeden taky takhle skákal na mrtváka, až mu pak museli voloupat kůži na břicho a teďka už neskáče a svejím dětem to taky nedovolí... Tady se říká, Mlčochu, žeš na něj skákal proto, aby tě dones do Města, jenže ty přece nejsi ženská, tak nač by tě mrtvák někam nosil, a Město prej taky žádný není, to jen ten starej pařež si vynýšl všelijaký takový slova - Město, Dosažení... A kdopak ho někdy v životě viděl, to jeho slavný Dosažení? Tlampač se napráská vožralejch brouků a žvaní z toho pátý přes devátý, ale kdepak starej pařež - hned u něj trčí a poslouchá, pak se courá po celým okolí, žere z cizího a vopakuje, co slyšel...«

»Já jdu zítra ráno do Vystrkova,« řekl Candide. »Vrátím se až k večeru, přes den tu nebudu. Zajdi za Kulhavcem a připomeň mu ten pozítřek. Já už jsem mu to připomínal a připomenu mu to znovu, o tom Městě, ale ty mu to řekni taky, aby se nám někam nezatoulal...«

»Neboj,« slíbil Bouchač. »Já mu to připomenu tak důkladně, že mu zlámu i tu zdravou hnátu.«

Na návsi se sešla celá vesnice. Lidé bezstarostně klábosili, strkali jeden do druhého, sypali na holá místa zrnka a pěstovali si mělké polštářky, aby se jim pohodlněji sedělo. Pod nohama se jim motaly děti, které bylo třeba řádně vytahat za vlasy a za uši, aby se nepletly. Láteřící starosta vyháněl zástup špatně vycvičených mravenců, kteří se zrovna chystali nosit před náves larvy mušicích dělnic, a vyslychal okolí, na čí pokyn se tu ti mravenci takhle najednou vyrojili a co je to za nepořádek. Podezření padlo na Tlampače a Candida, ale zjistit to přesně už nešlo. Candide konečně vyhledal Ohona a chtěl si s ním promluvit, jenže to nestihl, protože shromáždění už se rozběhlo a jako první si vzal slovo Stařec, což nikoho nepřekvapilo - bral si ho první vždycky. Nikdo nechápal, o čem to ten dědek mele, ale všichni seděli spořádaně, pozorně poslouchali a syčeli na děti, aby nevyrušovaly. Ti, co měli tolik štěstí, že se dokázali uvelebit někde opodál, stranou od horkých slunečních skvrn, spokojeně podřimovali.

Stařec se zatím květnatě šířil o tom, co se smí a co ne, v jakém smyslu takovou věc nutno chápat, volal po tom, aby se všichni jako jeden muž oddali Dosažení, vyhrožoval vítězstvími na Severu i na Jihu, plísnil vesnici a zároveň i Vystrkov, že všude již vznikly nové oddíly družek, kdežto ani tady ve vsi, ani ve Vystrkově zatím nic takového nemají, že tu není ani Klid, ani Splynutí a to všechno jen a jen proto, že lidé zapomněli, co se smí a co ne, a namlouvají si, že teď se snad smí všechno a například takový Mlčoch chce dokonce odejít do Města, přestože ho tam nikdo nezve; za to obec naštěstí odpovědnost nenese, protože Mlčoch je tu cizí, ale kdyby se třeba jednou z ničehonic ukázalo, že je přece jen mrtvák, a takový názor už se mezi lidmi ve vesnici vyskytl, tak to pak jeden opravdu neví, co s tím dál, tím spíš, že Nava - ta je tu ovšem taky cizí, to je pravda - zatím s Mlčochem nemá žádné děti, což by se trpět nemělo, přestože starosta jim to zatím trpí...

Někde uprostřed Starcova vystoupení začal klimbat i zmalátnělý starosta, ale jakmile zaslechl, že se mluví o něm, trhl sebou a temně zaryčel:

»Hej, vy! Nechrápejte mi tady! Chrápat budete doma, na to taky ty baráky máte, abyste v nich mohli spát, ale na návsi mi nikdo chrápat nebude, tady na návsi vás shromažďujeme na shromáždění. Chrápání na návsi jsme nikdy nikomu nedovolovali, nedovolujeme a dovolovat nebudem.« Zašilhal po Starci. Ten spokojeně přikývl. »Něco takového se u nás prostě nesmí, a to platí pro všechny.« Přihladil si dlaní vlasy a oznámil: »Ve Vystrkově je k máni nevěsta. A my zase máme ženicha, tady Žvanila, kterého všichni dobře znáte. Vstaň, Žvanile, a ukaž se lidem... Nebo radši ne, radši sed', však my tě známe... Ale je tu otázka: Máme Žvanila pustit do Vystrkova, nebo naopak přistěhovat tu nevěstu k nám do vesnice... Nene, Žvanile, ty sed', to se nějak vyřeší i bez tebe... Chlapci, co sedíte kolem něj, podržte ho, dokud shromáždění neskončí. A kdyby měl někdo nějaký názor, tak ať nám ho řekne.«

Názory byly hned dva. Jedni (většinou Žvanilovi sousedi) požadovali, aby obec Žvanila hnala do Vystrkova - jen ať si teď Žvanil žije tam, my už to nějak vydržíme tady. A druzí, klidní a rozvázní lidé, kteří žili daleko od Žvanilova domku, se domnívali, že nikoli, že žen je málo, ženy se kradou a že nevěstu je tudíž třeba nastěhovat do vesnice. Žvanil je sice Žvanil, to ano, ale děti snad plodit může, to přece s věcí nijak nesouvisí. Přeli se dlouho, vášnivě a zpočátku o podstatě problému. Pak Kulhavec trochu nešťastně vykřikl, že doba je zlá, válečná a na to že všichni zapomínají. Publikum se Žvanilem rázem přestalo zabývat. Tlampač hned vysvětlil, že žádná válka není a nikdy nebyla, zato probíhá a bude probíhat Velké Kypření. To není žádné Kypření, namítly hlasy z davu, ale Nezbytné Zabahňování. Kypření už dávno skončilo, teď už kolikátý rok probíhá ve znamení Zabahňování, jenže to Tlampač nechápe, a jak by taky mohl, když je to Tlampač. Stařec se vztyčil, vypouklil oči a ochraptěle zavřeštěl, že takhle to nejde, že žádná válka není, ani Kypření, a Zabahňování už vůbec ne, zato je, byl a bude Všeobecný Zápas na Severu i na Jihu. Jak to, že není válka, čumáka chlupatýho, když za bláznivou vsí je jezero plný utopenců, odpověděl další hlas z davu. Shromáždění. vybuchlo. A co má být, že jsou tam utopenci?! Kde je voda, tam jsou taky utopenci, za bláznivou vsí je koneckonců všechno naruby a bláznivá ves přece není žádný náš vzor, tam jedí z hlíny a v hlině bydlí, ženu klidně předhodil lupičům a teď se bude vymlouvat na utopence! Žádní utopenci nejsou a totéž platí i o zápase a o válce - je jen Klid a Splynutí ve jménu Dosažení. A proč teda chce Mlčoch do Města? Když jde Mlčoch do Města, znamená to, že Město je, a když je, tak jakápak válka, to je přece jasné Splynutí... A není to nakonec jedno, kam Mlčoch jde? To jeden taky takhle šel, tak mu strčili pěkně pár přes rypák a už nikam nejde... Proto tam Mlčoch taky chce jít, že žádné Město není, Mlčocha přece dobře známe, Mlčoch může leckomu připadat jako cvok, ale je to moudrý muž, toho hned tak něco nesplete, ale když Město není, tak jaképak Splynutí? Splynutí taky není, jeden čas sice něco takového fungovalo, to je pravda, ale to už je dávno pryč... No vidíš, a Dosažení už taky není! Kdo to tam křičí, že Dosažení není? Jak to myslíš? To podle tebe má znamenat... Hele, Žvanil! Chyťte Žvanila! No prosím, tak oni toho Žvanila neudrželi! Jak je to možné, že vám utekl? Candide už věděl, že tohle bude trvat dlouho, a znovu se pokusil nějak se domluvit s Ohonem, jenže tomu teď nebylo

do řeči. Přerývavě pištěl:

»Dosažení! A co mají znamenat mrtváci? O těch jste zticha, co? Protože nemáte ani ponětí, co si o nich myslet, tak tady hulákáte o nějakém Dosažení a podobně...«

Zahulákali si tedy ještě o mrtvácích, o vesnicích napadených houbou, ale pak se unavili, postupně jeden po druhém utíhali, utírali si zpcené tváře, vysíleně mávali jeden nad druhým rukou, a tak se brzy ukázalo, že všichni už mlčí a hádají se jen Žvanil se starcem. Shromáždění se vzpamatovalo. Chytili Žvanila, násilím ho posadili na zem a ucpali mu ústa listím. Stařec ještě chvíli řečnil, jenže za tu dobu už téměř přišel o hlas a nebylo ho slyšet. Tehdy se zvedl rozčepýřený zástupce Vystrkova, s rukama přitisknutýma k hrudi se pátravě rozhlédl kolem a zlomeným hlasem se jal shromáždění prosit, aby jim Žvanila do Vystrkova neposílali, že Žvanila nepotřebují, že bez Žvanila obec klidně prožila jedněch sto let a těch dalších sto se bez něj jistě obejde taky, a ať si vesnice vezme nevěstu k sobě a že Vystrkov na věnu šetřit nebude, však sami uvidíte... Na nový spor už nikdo neměl sílu - slíbili, že si to všechno promyslí a stanovisko sdělí později, tahle záležitost přece nehoří.

Lidé se pomalu rozcházeli na oběd. Ohon uchopil Candida za ruku a odtáhl ho kousek stranou, pod strom.

»Tak kdy se jde?« zeptal se. »Já už toho ve vesnici mám po krk, chci do lesa, nebo tady na tu beznadějnou nudu zajdu. Jestli nechceš, řekni to rovnou a já se domluvím s Bouchačem nebo s Kulhavcem a vypravíme se sami...«

»Pozitíí jdem,« uklidnil ho Candide. »Nachystal sis jídlo?«

»Já už ho stačil nejen nachystal, ale i sníst, nemám trpělivost dívat se, jak zbůhdarma si leží a nikdo kromě Starce ho nejí; mě z toho dědka už všechno bolí, já tomu dědkovi jednou zpřerážím pracky, pokud včas neodejdu... Co myslíš, Mlčochu, co je to zač, tenhle Stařec, a proč každému všechno sní, kde vůbec bydlí? Už jsem ve světě něco zažil, v deseti vesnicích jsem bydlel, i u bláznů jsem byl, zašel jsem i k zamořeným a přespal tam, div jsem tam tenkrát nepřišel hrůzou o rozum, ale takového dědka jsem nikde neviděl, asi to bude moc vzácný Stařec, že si ho tu držíme a nezbijem ho jako psa, jenže mně už nezbyla ani špetička trpělivosti, abych se díval, jak mi dnem i nocí šmejdí po krajácích - u mě doma se cpe, ještě si odnese s sebou, a jde jinam, a to na něj nadával už můj tatík, než ho zabili mrtváci... A jak se to do něj všechno vejde, to je u boha. Vždyť je kost a kůže, vevnitř nemůže mít ani kousek místa, a on vyliže dva krajáče a dva další si odnese, a ty krajáče nikdy nevrátí zpátky... Ty, Mlčochu, a co když toho Starce nemáme jednoho, ale hned dva nebo tři? Dva spí a jeden pracuje. Nažere se, vzbudí druhého a jde si odpočinout...«

Ohon doprovodil Candida až k domu, jen oběd ze slušnosti odmítl. Když v průběhu dalších asi patnácti minut Candidovi ještě sdělil, jak se u jezera za Rákosím vábí ryby luskáním prstů, souhlasil, že zítra zajde za Kulhavcem a připomene mu výpravu do Města, vysvětlil Candidovi, že Tlampač ve skutečnosti není žádný Tlampač, ale docela jednoduše moc a moc nemocný člověk a že mrtváci si ženy chytají k jídlu, protože mužské maso je příliš tuhé, a když nakonec slíbil, že na pozítíek připraví nové zásoby jídla, od kterých v případě potřeby Starce nemilosrdně odežene, přece jen se rozloučil a odešel.

Candide s obtížemi nabral dech, a dřív než vstoupil do domu, chvíli postál ve dveřích a usilovně kroutil hlavou. Jářku, Mlčochu, hlavně nezapomeň, že zítra máš jít do Vystrkova, a to hned ráno, nezapomeň: ne do Rákosí, ani na Hlinitou pláň - do Vystrkova... Ale proč ty se, Mlčochu, vůbec tak paličatě hrneš do Vystrkova, když v Rákosí je to mnohem lepší, je tam plno ryb..., rozhodně je to tam zajímavější. Nezapomeň na Vystrkov, Mlčochu, hlavně nezapomenout na Vystrkov, Candide... zítra ráno jít do Vystrkova... přemlouvat chlapce, protože ve čtyřech se do Města jít nedá. Ani si neuvědomil, že už vstoupil do domu.

Nava ještě nebyla doma, ale u stolu už seděl Stařec a čekal, až někdo přijde a dá mu oběd. Dotčeně blýskl očima po Candidovi a řekl mu:

»Chodíš nějak pomalu, Mlčochu, už jsem se stavoval ve dvou domech a všude se obědvá, jen u vás je prázdné... Proto taky asi nemáte děti, že tak pomalu chodíte a nikdy nejste doma, když je čas oběda...«

Candide přistoupil až těsně k němu, na pár vteřin znehybněl a přemýšlel. Stařec mluvil dál:

»Jak dlouho chceš jít do Města, když se tě člověk nedočká ani k obědu? Do Města je to prý hrozně daleko, já teď o tobě všechno vím, vím, že se chcete vypravit do Města, jen jedna jediná věc by mě ještě zajímala - jak se tam chceš dostat, když na to, abys došel ke krajáci s jídlem, potřebuješ celý den. Asi budu muset jít s váma, já bych vás do Města dovedl rozhodně a navíc se tam už dávno potřebuju dostat sám, jenže neznám cestu a do Města musím proto, abych splnil svou povinnost a všechno o všem, co vím, nahlásil...«

Candide ho popadl v podpaždí a prudce ho zdvihl od stolu. Stařec překvapeně zmlkl. Candide ho vynesl až před dům, postavil ho na cestu a utřel si dlaně o trávu. Teprve teď se Stařec vzpamatoval:

»Hlavně nezapomeňte vzít jídlo i pro mě,« zavolal za odcházejícím Candidem. »Jídlo pro mě vezte dobré a aby ho bylo hodně, protože já jdu splnit svou povinnost, kdežto vy se tam ženete jen pro vlastní potěšení, přestože jsem řekl, že se to nesmí...«

Candide se vrátil do domu, usedl ke stolu a hlava mu klesla na zaťaté pěsti. A stejně pozitivně odejdu, pomyslel si. Pozitíí, pozitíí.

### KAPITOLA TŘETÍ

Perece probudil stisk chladných prstů, které ho uchopily za rameno. Otevřel oči a spatřil nad sebou skloněného muže ve spodním prádle. V místnosti byla tma, ale ten člověk stál v pruhu měsíčního světla, dopadajícího i na bílou tvář s vytřeštěnými očima.

»Co si přejete?« zasípal poděšeně Perec.

»Tady se to musí vyklidit,« odpověděl také šeptem muž.

Ale to je přece velitel hotelu! pomyslel si úlevně Perec.

»Proč vyklidit?« otázal se tentokrát už nahlas a opřel se o loket. »Co tady chcete vyklízet?«

»Hotel je přeplněn, budete tohle lůžko muset uvolnit.«

Perec se nechápavě rozhlédl po pokoji. Všechno tu bylo jako předtím, ostatní tři postele zůstávaly i nadále neobsazené.

»Moc se nerozhlížejte,« okřikl ho tlumeně velitel. »My to musíme vědět líp. A prádlo z vaší postele se stejně musí svléknout a dát do prádelny. Vy si ho přece sám nevyperete, k tomu vás asi nikdo nevychoval.«

Perec pochopil - velitelem cloumala hrůza, a tak si dodával odvahy tím, že se choval jako hulvát. V tomto stavu by stačilo se ho jen prstem dotknout - a okamžitě se rozvřeští jako pavlán, vyrazí zamčené dveře a začne volat o pomoc.

»Tak dělej, dělej!« vybědl ho neurvale velitel hotelu a s nedočkavostí až patologickou mu zpod hlavy vytrhl polštář.

»Tys neslyšel? Potřebuju tvoje ložní prádlo!«

»Co to má znamenat?« zeptal se nechápavě Perec. »A to musí být zrovna teď, uprostřed noci?«

»Okamžitě.«

»Proboha, vy jste snad přišel o rozum,« řekl Perec. »Ale budiž, prádlo si teda vezte, stejně už jsem tu poslední noc, nějak to vydržím.«

Stoupl si na chladnou podlahu a začal stahovat z polštáře povlak. Ztumpachovělý velitel pozoroval Perece vytřeštěnými očima a jeho rty se neslyšně pohybovaly.

»Tady se bude bílit,« vymáčkl ze sebe nakonec. »Nejvyšší čas udělat tady pořádnou generálku. Tapety jsou pryč, strop celý popraskaný a podlaha by taky potřebovala vytrhat a položit nová...« Hlas mu zesílil a získal na jistotě.

»Takže to vaše lůžko budete stejně muset uvolnit. Tady se bude provádět generálka.«

»Generálka?«

»Ano, generálka. Vidíte ty tapety? Za chvíli sem přijdou řemeslníci.«

»Teď hned?«

»Teď hned. Déle už nemohu čekat. Podívejte se na ten strop! Než se jeden naděje, může se to...«

Perec se celý roztřásl. Nechal povlak povlakem a zvedl svoje kalhoty.

»Kolik je hodin?« zeptal se.

»Dvanáct pryč,« sdělil mu velitel, který už zase šeptal a ušťvaně se rozhlížel po všech koutech.

»Kam mám podle vás jít?« zeptal se Perec s jednou nohou v nohavici. »Snad mě aspoň nastěhujete na jiný pokoj...«

»Mám všude plno. A kde není obsazeno, tam už běží generálka.«

»Co ve služební místnosti, tam bych přespat nemohl?«

»Taky přečpaná.«

Perec se smutně zadíval na měsíc.

»Tak třeba ve spíži,« navrhl veliteli. »Ve spíži, ve skladu prádla nebo v izolaci, už mi tu přece zbývá jen šest hodin. Nebo byste mě do rána mohl nechat vyspat u vás v bytě...«

Velitel najednou nevěděl, kam se vrátit. Začal zmateně pobíhat mezi postelemi - bos, bílý a příšerný jako přízrak... Pak ztuhl a zasténal:

»Co má tohle všechno znamenat? Já jsem přece taky normální civilizovaný člověk, absolvent dvou vysokých škol, a ne nějaký domorodec... Já vás samo sebou naprosto chápu! Ale nejde to, pochopte, je to absolutně vyloučeno!« Priskočil k Perecovi a pošeptal mu: »Vypršelo vám vízum. Už dvacet sedm minut máte neplatné vízum, a vy jste ještě pořád tady! Tady být nesmíte, moc vás prosím...!« Vrhel se na podlahu a vytáhl zpod postele Perecovy ponožky a polobotky. »Za pět minut dvanáct jsem se probudil celý zpocený,« brumlal nesouvisle. »Tohle je můj konec, říkal jsem si. Proto jsem taky vyrazil jen tak, jak jsem byl. Nic si nepamatuju. Venku se převalovala nějaká mračna, pořád jsem se zachytával za hřebíky... A žena má co nevidět rodit... Oblečte se, prosím vás, rychle se oblečte!«

Perec se chvatně oblékl. Nic nechápal. Velitel už mezitím zase pobíhal mezi postelemi, pleskal pantoflemi do čtyřúhelníků měsíční záře, tu a tam nahlédl do chodby, vykláněl se z okna a šeptal: »Proboha, co se to jen děje...?«

»Mohl bych si u vás aspoň nechat kufr?« zeptal se Perec.

Veliteli se hrůzou roztřásla spodní čelist.

»V žádném případě, to byste mě zničil! Přece byste, pro krista pána na nebesích, nebyl takový necita...«

Perec sebral knížky, s potížením kufr zavřel, přehodil si přes ruku plášť a zeptal se:

»A kam mám jít?«

Velitel neodpověděl. Jen čekal a samou netrpělivostí div nenadskakoval. Perec zvedl své zavazadlo a sešel po temném ztichlém schodišti dolů před hotel. Na schodech u vchodu zůstal stát, pokusil se potlačit nervózní třas a chvíli poslouchal, jak velitel rozespalemu hlídači polohlasem vtouká do hlavy: »A určitě se bude chtít dostat zpátky. V žádném případě ho nepustíš! On totiž...« (nejasný zlověstný šepot) »Jasně? Ručíš mi za to hlavou...« Perec se posadil na kufr a položil si plášť přes kolena.

»Tak to ne, to promiňte,« ozval se za jeho zády velitelův hlas. »Tohle schodiště laskavě opusťte. Území hotelu budete muset definitivně vyklidit.«

Nedalo se nic dělat - Perec musel sejít i z těch několika schodů přede dveřmi a postavit kufr přímo na vozovku. Velitel ještě chvíli přešlapoval a mmlal si nepříliš srozumitelně, spíš jen tak pro sebe: »Moc vás prosím... Těhotná žena... Hlavně žádné excesy... Dalekosáhlé následky... To nejde...« Pak se odkradl podél plotu pryč, ale jeho bělostné prádlo svítilo do tmy ještě dlouho. Perec se zadíval na černá okna bytovek, na černá okna Správy, na černá okna hotelu. Nikde ani světýlko, dokonce i pouliční lampy byly vypnuté. Zářil jen lesklý, kulatý a tak nějak vztekle naštětý měsíc.

A Perec zjistil, že je sám. Neměl nikoho. Kolem spí lidé, kteří mě mají rádi, to vím, mockrát jsem se o tom přesvědčil. A přesto jsem sám, jako by všichni najednou umřeli nebo se stali mými nepřáteli... I velitel - ten hodný znetvořený člověk, trpící Basedowovou nemocí, který se na mě přilepil hned od prvního dne... Hráli jsme spolu čtyřručně na klavír, často jsme diskutovali a já byl jediný, s kým se odvážil polemizovat a vedle koho si připadal jako celý člověk, a ne jako otec

sedmi dětí. I Kim. Vrátil se z kanceláře a přitáhl desky s dvaadvadesáti udáními, týkajícími se mé osoby. Všechny psala jedna ruka, která je podepsala různými jmény. Že na poště kradu pečeti vosk, že jsem si v kufru přivezl nezletilou milenkou a přechovávám ji v pekárenském sklepení a že jsem ještě ledacos jiného... A Kim to všechno četl, něco házel rovnou do koše a něco odkládal stranou a broukal si pro sebe: »Tohle si ještě musíme nechat projít hlavou...« A bylo to nečekané, strašné, nesmyslné a odporné... Jak plaše po mně pokukoval a jak hned uhýbal očima...

Perec vstal, zvedl kufr a pustil se nazdařbůh, kam ho oči povedou. Jenže oči ho nikam nevedly. A kam by ho těmi tmavými ulicemi taky vedly? Klopýtal, kýchal v mračnech zvrženého prachu a několikrát snad dokonce upadl. Kufr byl neuvěřitelně těžký a jaksi neovladatelný. Nemotorně se mu otíral o nohu, chvílemi jako by ztěžka odploval někam do strany, a když se ze tmy vracel, vždycky ho vši silou udeřil do kolena. V tmavé parkové aleji, kde byla naprostá tma a kde se jako před chvílí velitel nejasně bělaly siluety sádrových soch, ho kufr najednou jakousi rozepnutou přezkou zachytil za nohavici a Perec ho v zoufalství odhodil. Zcela zdrcený, uplakaný Perec, který pro nezadržitelné slzy ani pořádně neviděl, se prodral suchým a pichlavým uprášeným živým plotem, skutálel se po schůdcích, bolestivě se uhodil do zad a vysílený téměř k nemohoucnosti, zalykající se pocitem křivdy a vlastní ubohosti, na kraji srázu poklekl. Les však zůstával lhostejný. Byl tak jednoznačně lhostejný, že ho ani nebylo vidět. Pod srázem panovala černočerná tma a v měsíční záři se až k obzoru mihotalo cosi rozlehlého, vrstevnatého, šedého a ochable neforemného.

»Probuď se,« zaprosil Perec, »pohlédni na mě aspoň teď, když jsme spolu sami, a neboj se, oni všichni spí. Copak ty opravdu nikoho z nás nepotřebuješ? Nebo že bys nechápal, co to znamená potřebovat? To je, když se nedokážeš obejít bez... Když neustále přemýšlíš o... Když celý život usiluješ... Já nevím, jaký jsi. To nevědí ani ti, co skálopevně věří, že to vědí. Ty jsi takový, jaký jsi, ale já zatím mohu doufat, že budeš takový, jaký jsem si tě celý život přál vidět - dobrý, moudrý, velkorysý, pozorný, všechno si pamatuješ a možná dokonce umíš být vděčný. My už jsme o tohle všechno přišli, už na to nemáme ani sílu, ani čas, a tak jen stavíme pomníky, stále větší, stále vyšší a stále lacinější, ale pamatovat si - to nedokážeme. Ty jsi ovšem jiný, proto jsem taky za tebou z takové dálky přišel - a to jsem nevěřil, že vůbec existuješ. A ty mě nakonec prostě nepotřebuješ. Nene, budu mluvit čistou pravdu. Obávám se, že já tebe nepotřebuju taky. Spatřili jsme jeden druhého, ale bližší si proto nejsme, zřejmě se to naše setkání mělo odehrát úplně jinak. Že by mezi námi stáli oni? Jich je hodně, já jsem sám a navíc jeden z nich; ty mě třeba v tom davu ani nerozeznáš a asi by ti to ani nestálo za to. Možná že jsem si ty lidské kvality, které by se ti na mně podle mého názoru měly líbit, vymyslel sám, jenže to bys nesměl být takový, jaký jsi, nýbrž takový, jakého jsem si tě vysnil...«

Nad obzor náhle pomalu vypluly jasné bílé hrudky světla, zastavily se, nabobtnaly a vzápětí se vpravo pod srázem, těsně u úpatí strmě čnějících skal poplašeně zakomíhaly sloupky světla z mohutných reflektorů a chaoticky se rozběhly po nebi, zakopávajíc o plástve mlhy. Zářící hrudky nad obzorem zatím bobtnaly dál, rozrůstaly se a nakonec se změnilly v bledé mráčky a pohasly. O minutu později zhasly i světlotety.

»Bojí se,« řekl Perec. »A já se taky bojím. Jenže já nemám strach jen o sebe, ale taky o tebe. Ty je přece ještě všechny neznáš. Ostatně já sám je zatím taky znám dost špatně. Vím jen tolik, že jsou schopni jakékoli krajnosti, absolutní moudrosti i absolutní tuposti, krutosti i lítosti, zběsilosti i trpělivosti. Chybí jim jen jedno - porozumění. Tam, kde je třeba uplatnit porozumění, si vždycky vystačili s nějakou náhražkou - s vírou, nevírou, lhostejností, pohrdáním. Nakonec mají prostě pocit, že je to ze všeho nejjednodušší. Je pro ně snazší zažít těžké zklamání než porozumět. Zítra odjízďím, ale to ještě nic neznamená. Tady ti nemohu nijak pomoci, tady je všechno příliš pevné a příliš definitivní. A já jsem tu až příliš nápadně cizí a zbytečný. Ale já už si nějaký ten svůj pevný bod najdu, o to se neboj. Je sice pravda, že mezitím tě mohou nenávratně zničit, jenže na to by také potřebovali čas, a hodně času - vždyť nejdřív musejí najít nejúčinnější, nejhospodárnější a především nejjednodušší způsob. Ještě se utkáme, jen když bude oč se utkat... Na shledanou.«

Perec se zvedl a mátožně odklopýtal křovím zpátky do parku. Pokusil se v aleji najít svůj kufr, po kterém však už nezůstalo ani památky. Vrátil se zpátky na pustou a prázdnou hlavní ulici, ozářenou jen měsíčním světlem. Než se dostal až k pohostinně otevřeným dveřím knihovny Správy, byla už jedna pryč. Okna byla zatažena těžkými závěsy, ale uvnitř se naplno svítilo jako někde v tanečním sále. Pod nohama mu zoufale zaskřípely rozeschlé parkety a všude kolem se tyčily regály s knihami. Police se pod jejich tíhou povážlivě prohýbaly, hromady knih ležely i po stolech nebo jenom tak v koutech a kromě nich a Perece tu nebylo ani živáčka.

Perec klesl do starého velkého křesla, pohodlně si natáhl nohy, zvrátil se do lenochu a ruce volně položil na opěradla. No, co tu tak stojíte a ležíte? řekl v duchu knihám. Povaleči! Copak vás vaši autoři psali kvůli tomuhle? Jen mi pěkně hlaste, jak probíhá setba! Kolik rozumu, dobra a dalších věčných hodnot je už zaseto? Jaké jsou vyhlídky na úrodu? A jakpak osení vzešlo - to především?! Mlčíte... Tak třeba ty, jak se jmenuješ? No ty, ty, dvousvazkový román? Kolik lidí si tě přečetlo? A kolik z nich ti porozumělo? Mám tě moc rád, kamaráde, jsi opravdu dobrý a čestný přítel. Nikdy jsi nehulákal, nevytahoval ses a nebušil do prsou. Jsi dobrý a čestný. Z těch, co si tě přečtou, se stávají dobří a čestní lidé. Alespoň načas. Alespoň když jsou jen sami se sebou... Jistě však víš, že leckdo je toho názoru, že další postup vpřed se docela dobře obejde bez dobroty a čestnosti. Že k něčemu takovému potřebujeme především nohy. A boty. A že to klidně mohou být nemyté nohy a nevyčištěné boty... Pokroku mohou být takové hodnoty jako dobro a poctivost zcela lhostejné, stejně jako mu byly lhostejné doposud. Například Správa ke svému bezvadnému fungování poctivost ani dobro nepotřebuje. Obě tyto lidské vlastnosti jsou sice žádoucí, nikoli však nezbytné. Průměrnému pracovníkovi jsou dobré asi jako latina uklízečce. Nebo mohutné svalstvo účetnímu. Nebo účta k ženě Fušerovi... Všechno ovšem závisí na tom, jak pokrok chápeme. Ten se totiž dá nahlížet například tak, že se zničehonic objeví ta báječná »ale«: je to sice alkoholik, ale jinak skvělý odborník; jistě, nemrava, ale jaký je to kazatel; zloděj a podvodník, ale lepšího organizátora byste pohledali; možná je to opravdu vrah, ale uvažte, jak je disciplinovaný a oddaný... Nebo můžeme pokrok chápat jako proměnu všech v čestné a dobré lidi. Jedině za takového předpokladu se v budoucnu dožijeme doby, kdy se bude říkat: odborník je to samo sebou na slovo vzatý, ale jinak špína chlap, toho bez milosti poženeme...

Poslyšte, knihy, a víte vy vůbec, že je vás mnohem víc než lidí? Kdyby lidé zmizeli, mohly byste naši Zemi osídlit vy a být úplně stejné jako lidé. Jsou mezi vámi svazky dobré a čestné, moudré a vzdělané, ale také povrchní lehkomyšlníci, skeptici, blázni, mordýři, smilníci, děti, nudní páteři, samolibí pitomci a poloochraptělí řvouni se zanícenými očima... A vy byste, milé knihy, najednou nevěděly, proč tu jste. Vskutku, proč tu jste? Mnohé z vás dokážou poskytovat nejruznější znalosti, ale k čemu jsou ty vaše znalosti v lese? Ty s lesem nemají nic společného. To je stejné, jako kdyby případného stavitele slunečních měst budoucnosti někdo pečlivě a skrupulózně učil zásadám středověké fortifikace a on by se pak - i kdyby se sebevíc snažil postavit vznosný a vzdušný stadión či sanatorium - vždy dopravoval jen nějaké chmurné bašty s cimbuřím a střilnami. To, co poskytuje lidem odcházejícím do lesa, nejsou vědomosti, ale předsudky... Jiné z vás zase rozsévají nevíru a úpadek ducha. Ne proto, že by byly hrůzné a kruté nebo že by nám navrhovaly, abychom zanechali všech nadějí, ale proto, že lžou. Takovéhle knihy bůhvíproč nikdy nikdo nespálí a nikdy je z knihoven nevyhodí, v dějinách lidstva se ještě nestalo, že by lež byla naházena do ohně. A pokud ano, pak to bylo náhodou, kdy někdo nepochopil nebo uvěřil. V lese je také nikdo nepotřebuje. Nepotřebuje je nikdo a nikde. Snad právě proto je jich tolik..., proto vlastně ne, spíš proto, že se těší takové oblíbě... Než chmury trpkých pravd nám dražší jsou... Cože? Kdo to tu mluví? Ach tak, to jsem já... A já říkám, že na druhé straně jsou také knihy... Cože...?

»Ticho! Nech ho spát...«

»Ať se radši něčeho napije...«

»Neskřípej tak... Proboha, to je přece Perec!«

»No a? I kdyby to nakonec byl Perec...«

»Vypadá tak zanedbaně a uboze...«

»Já nejsem ubohý,« zabručel Perec a vzbudil se.

O regál naproti Perecovi někdo opřel knihovnický žebřík. Na jeho nejvyšší příčce stála Alevtina z fotolaboratoře, dole držel tetovanými rukama žebřík Esíčko a zasněně zíral vzhůru.

»On je to takový nešťastník,« řekla Alevtina a zadívala se na Perece. »Nejspíš vůbec nevečeřel. Neměli bychom ho vzbudit, ať se aspoň napije kořalky...? Zajímalo by mě, co takoví lidé vidí ve snu.«

»Kdybys tak věděla, co já teď vidím na vlastní oči!« řekl Esíčko soustředěně zahleděný nahoru.

»Je tam něco nového?« zeptala se Alevtina. »Něco, co jsi ještě nikdy neviděl?«

»To ne,« odpověděl Esíčko. »Já bych ani neřek, že je to něco obzvlášť nového, ale musíš to brát jako biograf - na ten taky kolikrát jdeš už podvacátý a stejně je to pořád potěšení.«

Na třetím schůdku odspoda ležely kousky obrovského štrůdlu, na čtvrtém okurky a oloupané pomeranče a na pátém stála poloprázdná láhev a nádobka na tužky z umělé hmoty.

»Podívat se můžeš, hlavně ten žebřík pevně drž,« řekla Alevtina a začala z horní police vytahovat jakési tlusté časopisy a vybledlé desky. Sfukovala z nich prach, listovala v nich, některé spisy odkládala stranou a ostatní vracela zpátky na místo. Šofér Esíčko hlasitě funěl.

»Za předloňský rok to potřebuješ taky?« zeptala se.

»Já teď potřebuju jedno jediný,« prohlásil Esíčko tajuplně. »Počkej, hned vzbudím Perece.«

»Nikam od toho žebříku nechod!« okřikla ho Alevtina.

»Já nespím,« řekl Perec, »už dávno se na vás dívám.«

»Tam vodu? nic nevidíte, pane Perec,« upozornil ho Esíčko. »To musíte jít sem, tady jsou ženy, víno i to... ovoce.« Perec vstal, napadaje na přesezenou nohu se odbelhal k žebříku a nalil si z láhve.

»O čem se vám zdálo, Perecičku?« zeptala se shora Alevtina.

Perec mechanicky pohlédl vzhůru a okamžitě oči sklopil.

»O čem se mi zdálo? Takové nesmysly... Že jsem mluvil s knihami.«

Napil se a vzal si kousek pomeranče.

»Podržel byste to chvíli, pane Perec,« požádal ho Esíčko. »Já bych si taky nalil.«

»Říkal jsi za předloňský?« zeptala se Alevtina.

»No jasně,« odpověděl jí, šplíchl do sklenice a začal si vybírat okurku. »Za předloňskej a za předpředloňskej taky... Já to potřebuju pořád. Vždycky jsem to měl a už se bez toho nemůžu vobejít. Bez toho nedokáže být nikdo, akorát že jeden potřebuje víc a druhý míň... Já to říkám pořád - co do mě furt hučíte, každej jsme ňákej...« Esíčko se s chutí napil a energicky se zakousl do okurky. »Takhle jako tady se žít nedá. Nějakej čásek to ještě vydržím, ale pak vezmu aut'ák, tradá do lesa a chytím si tam nějakou rusalku.«

Perec dál držel žebřík a pokoušel se přemýšlet o zítřku, kdežto Esíčko se posadil na spodní schůdek a rozpovídal se o tom, jak kdysi v mládí chytili s partou milenecký párek, kluka zmlátili a zahnali pryč a pak se pokusili trochu si s tou slečinkou zašpásovat. Bylo chladno, mokro, oni byli všichni strašně mladí a tak to nikomu zatím nešlo, slečinka brečela, bála se a kamarádi jeden po druhém odpadali, jen Esíčko se za ní ještě dlouho vláčel špinavými dvorky a uličkami, sahal na ni, hnusně klel a pořád se mu zdálo, že teď už to konečně půjde, ale zase z toho nebylo nic, až do chvíle, kdy se dostali až k jejímu domu; tam ji na tmavém schodišti přimáčkl k litinovému zábradlí a konečně dosáhl svého. V Esíčkově podání to byla neobyčejně zajímavá a veselá příhoda.

»Takže ty rusalky mi taky neutečou,« uzavřel své vyprávění Esíčko. »Já si svý nedám vzít nikdy, ani teď. Co máme na pultě, to je i pod pultem, žádnéj podvod.«

Měl hezkou snědou tvář, husté obočí, živé oči a ústa plná nádherných zubů. Velice se podobal Italovi, jedině že mu hrozně páchly nohy.

»Tohle jsem snad ještě neviděla,« povzdechla si Alevtina. »Všechno je to tu zpřeházené. Na, vezmi si zatím tohle.«

Naklonila se dolů a podala Esíčkovi stoh časopisů a desek se spisů. Esíčko celou tu horu převzal, namátkou prolistoval pár stránek, pak spisy spočítal a řekl:

»Potřebuju ještě dva.«

Perec dál držel žebřík a díval se na své zatřáté pěsti. Zítra touhle dobou už tu nebudu, pomyslel si. Budu sedět v kabině vedle Esíčka, on zapne reflektory, rozvalí se na sedadle co nejpohodlněji, levý loket vystrčí z okénka a začne mudrovat o světové politice. O ničem jiném ho klábosit nenechám. Jinak ať si klidně zastaví u každého motorestu a melouchů ať si cestou vyřídí, kolik chce. Ale pokud bude chtít meditovat, tak jediné o světové politice. Nebo se ho budu vyptávat na všelijaká auta. Na normy spotřeby paliva, na havárie a na vraždy úplatných dopravních inspektorů. Je to výborný vypravěč, člověk nikdy neví, kdy lže a kdy mluví pravdu.

Esíčko vypil další sklenici, mlaskl, pohlédl na Alevtininy nohy, neposedně se na svém schůdku zavrtěl a vyprávěl dál, doprovázející své příběhy výraznou gestikulací a výbuchy nakažlivého smíchu. Přednesl tak chronologicky perfektně uspořádané dějiny svého pohlavního života - měsíc po měsíci, rok za rokem. Kuchařka z internačního tábora, kde si v hladových dobách odseděl pár let za krádež papíru (ta kuchařka prý při tom neustále opakovala: »Doufám, že mě nezklameš, Esíčko, pozor na to...«), pak dcera politického vězně ze stejného tábora (které bylo jedno, kdo to je, protože byla přesvědčena, že ji stejně spálí v peci), žena jednoho námořníka z nejmenovaného přístavního města, která se tak pokoušela pomstít se svému roztoulanému manželkovi za neustálé nevěry, nebo nakonec bohatá vdova, od níž musel Esíčko prchat uprostřed noci jen tak v podvlékačkách, protože ho chtěla donutit, aby si ji vzal a obchodoval společně s ní narkotiky a nemravnými »zdravotnickými potřebami«. Pak přišly ženy, které vozil po nocích jako taxikář: ty mu za každého zákazníka odevzdávaly jednu minci a na konci šichty se s Esíčkem vyrovnaly v naturáliích (»Každý takový jsem řekl: Přece máš nějaký uznání, vo mě taky musí bejt postaráno. Ty už jsi měla čtyři chlapy a já ženskou ani jednu...«) A nakonec tu byla i manželka, patnáctiletá děvče, které si směl vzít až na zvláštní povolení úřadů - ta mu porodila dvojčata, ale když se ji pokusil párkrát nabídnout přátelům jako pozornost za zapůjčení jejich milenek, rozešla se s ním. Ženské, děvky, mrchy, motýlci... čubky... svině...

»Já rozhodně nejsem žádný prostopášník,« uzavřel své vyprávění, »prostě temperamentní chlap, a ne nějaký polochciplej impotent...«

Dopil zbytek kořalky, sbalil si své desky a bez rozloučení zamířil po skřípajících parketách pryč, hvízdal si a podivně se hrbil, takže zezadu vypadal trochu jako obrovský pavouk nebo neandrtálec. Perec se za ním bezmocně zadíval, a vtom ho oslovila Alevtina:

»Perecičku, podejte mi ruku.«

Posadila se na horní schůdek, opřela se mu rukama o ramena a s tichounkým vypísknutím seskočila dolů. Chytil ji v podpaždí, opatrně postavil na podlahu a chvíli tak zůstali stát tváří v tvář v těsné blízkosti. Ona mu nechala ruce na ramenou a on ji dál téměř objímal.

»Vyhodili mě z hotelu,« řekl ji.

»Já vím,« odpověděla. »Půjďme ke mně, chcete?«

Byla vlídná a vroucí a dívala se mu do očí klidně, třebaže trochu nejistě. Při pohledu na ni se člověku lehce vybavovaly spousty romantických, příjemných a sladkých vizí; Perec si nedomyslel, že se mu to nedaří. Místo sebe pořád viděl krásného, neomaleného Esíčka s přesnými, účelnými pohyby a páchnoucíma nohama.

»To ne, děkuji,« zamítl její návrh a pustil ji. »Však já už to nějak překlepu.«

Okamžitě se odvrátila a začala skládat zbytky jídla do starých novin.

»Proč byste to nějak překlepal?« zeptala se. »Můžu vám ustat u mě na pohovce. Teď se vyspíte u mě a ráno vám seženem nějaký pokoj. Přece nemůžete noc co noc sedět v knihovně...«

»Děkuju, jste moc hodná, ale já zítra odjíždím.«

Užasle na něj pohlédla.

»Odjíždíte? Do lesa?«

»Ne, domů.«

»Domů...«, pomalu zavinovala jídlo do novin. »Já jsem ale slyšela, že se pořád za každou cenu chcete dostat do lesa.«

»To máte pravdu, chtěl jsem... Jenže mě tam nepouštějí, ani vlastně nevím proč. A tady na Správě - to není práce pro mě. Už jsem si to domluvil... Esíčko mě zítra odveze. Teď jsou tři, takže to půjdu rovnou do garáží, vlezu si do Esíčkova nákladáku a počkám tam do rána. Nedělejte si starosti...«

»Co se dá dělat, rozloučíme se tedy... Nebo že byste přece jen zašel ke mně?«

»Jste moc hodná, ale já opravdu radši přespím v tom autě... Bojím se, abych nezaspal. Esíčko na mě určitě čekat nebude.«

Vyšli ven a ruku v ruce zamířili ke garážím. »Vám se to Esíčkovo vyprávění asi nelíbilo, co?« zeptala se.

»Ne,« přiznal se Perec. »Vůbec se mi nelíbilo. Nemám rád, když se o tom vykládá. Nač to je? Člověku je tak nějak hanba - za něj, za vás a za sebe koneckonců taky... Za všechny. Je to příliš nesmyslné, taková gigantická beznadějná nuda.«

»Ono to taky nejčastěji bývá z beznadějně nudy,« připustila Alevtina. »A kvůli mně si s tím nelamte hlavu, mně je to jedno, absolutně jedno... Vída, už jsme tady, vy teď musíte tímhle směrem. Polibte mě na rozloučenou...«

Perec ji políbil a přitom se ho zmocnil pocit jakési nejasné lítosti.

»Děkuji vám,« řekla, otočila se a rychle vykročila na opačnou stranu. Perec jí bůhvíproč zamával.

Za chvíli už vstoupil do garáží, překročil strážníka, který tu chrápal na automobilovém sedadle, vytaženém z některého ze zaparkovaných vozů, našel Esíčkův nákladák a vlezl si do kabiny. Vonělo to tu benzinem, prachem a gumou. Za čelním sklem se volně pohupoval rozdováděný Mickey Mouse. Pěkně, pochvaloval si v duchu Perec, a pohodlně. Sem jsem měl vyrazit hned. Kolem stojí temné, prázdné, mlčenlivé automobily, u vrat chrápe strážník. Auta spí, strážník spí, spí celá Správa. Jen Alevtina se svléká před zrcadlem ve svém pokoji, hned vedle obrovské rozestlané teplé a měkké postele... Ne, to radši ne. Protože přes den člověka ruší to věčné člověčí brebentění, rachot mercedesky, celý ten

nesmyslný činorodý chaos, kdežto teď neexistuje ani vyhlazování, ani pronikání, ani ochrana, ani všechny ty ostatní zlověstné pitomosti, je jen spící svět nad skalním srázem, přízračný jako všechny spící světy, neviditelný a neslyšný, o nic reálnější než les sám. Les je v takových chvílích dokonce skutečnější, protože les nespí nikdy... Ačkoli, možná taky spí a všechny nás vidí ve snu. My jsme sen lesa. Atavistický sen. Primitivní přeludy jeho vychládající sexuality.

Perec se stočil do klubíčka, položil si pod hlavu smotaný plášť. Nad ním se na tenké nitce pohupoval myšák Mickey. Děvčata při pohledu na tuhle hračku vždycky vykřikovala: »Jé, ten je hezkej!« A Esíčko odpovídal: »Co je na pultě, to najdete i pod pultem.« Perec si uvědomil, co ho to tak nepříjemně tlačí do boku - byla to řadicí páka, jenže on nevěděl, jak ji přehodit. A zda se to vůbec smí, manipulovat v garáži s řadicí pákou. Třeba se vůz rozjede, když s ní pohne.

Nejdřív pomalu, pak stále rychleji, rovnou na spícího strážníka a Perec se bude zmlát po kabině, mačkat a šlapat na všechno, Co mu přijde pod ruce a pod nohy, a strážník bude blíž a blíž, už vidí jeho dokořán otevřená chrápající ústa. Pak auto nadskočí, prudce změní směr, narazí do zdi a v prolomené stěně se rozzáří modré nebe...

Perec se probudil a zjistil, že už je ráno. Otevřenými vraty, ve kterých poklidně kouřili mechanici, bylo vidět asfaltované prostranství před garážemi zalité žlutým slunečním světlem. Bylo sedm hodin. Perec se posadil, otřel si hřbetem ruky tvář, promnul si oči a podíval se na sebe do zpětného zrcátka. Měl bych se oholit, napadlo ho, ale z auta nevyšel.

Esíčko tu ještě nebyl, což ovšem neznamenalo, že by na něj Perec neměl čekat ve voze - už věděl, že šoféři jsou zapomnětliví a vždycky odjedou bez něj. Při styku s řidiči platí dvě zásady: za prvé nikdy nevyšlézat z vozu, když vydržíte čekat uvnitř, a za druhé nikdy se nehádat s řidičem, který vás veze. V krajním případě je nejlepší předstírat spánek.

Mechanici ve vratech zahodili cigarety, pečlivě je rozdrtili špičkou boty a vstoupili dovnitř. Mladšího Perec neznal, ten druhý však nebyl žádný mechanik, ale sám manažer. Když šli kolem auta, v němž se choulil Perec, manažer neznámo proč zůstal stát u Esíčkových dveří, opřel se rukou o přední blatník a nakoukl pod vůz. Když zmizel, zaslechl Perec jeho úsečný pokyn: »No tak, hni sebou, podej mi zvedák!« »A kde je?« zeptal se neznámý mechanik. »Podívej se pod sedadlo, ty troubo,« odtušil klidně manažer. »Jak to mám vědět?« ohradil se podrážděně mechanik. »Přece jsem vás upozorňoval, že jsem číšník...« Chvilí bylo ticho, ale pak se dveře u volantu otevřely a v nich se zjevila zasmušilá a rozladěná tvář číšníka-mechanika. Bez zájmu sklouzl pohledem po Perecovi, pak prozkoumal celou kabinu, jen tak zbůhdarma zacloумal volantem a teprve potom strčil obě ruce pod sedadlo řidiče a začal tam s něčím rachotit.

»Hele, je tohle zvedák?« zeptal se tiše.

»N-ne,« odpověděl Perec. »To bude francouzák.«

Číšník-mechanik zvedl francouzák až k očím, s přísně sevřenými rty na něj urputně zacivěl, položil ho na stupátko a znovu ponořil ruce pod sedadlo.

»A co tohle?« zeptal se ještě jednou.

»To taky ne,« vysvětlil Perec. »Tohle vám můžu zodpovědět absolutně přesně - to je kalkulačka. Zvedáky vypadají jinak.«

Číšník-mechanik sraštil nízké čelo a prohlížel si kalkulačku.

»A jak teda?«

»No... To je taková železná trubka... Zvedáky vlastně mohou vypadat různě..., ale mají páku nebo kliku...«

»Tady je taky klika, jako na pokladně...«

»To ano, ale ta od zvedáku vypadá úplně jinak.«

»A co se stane, když zatočím s touhle?«

Tato otázka Perece zcela vyvedla z míry. Mechanik počkal, pak kalkulačku s povzdechem položil na stupátko a přehraboval se pod sedadlem dál.

»Není to tohle?« zeptal se vzápětí.

»Možná. To už se zvedáku dost podobá. Jedině že by tam měl být ještě takový ocelový trn. Dost tlustý.«

Mechanik našel i ocelový trn. Nadhodil si ho v dlani, řekl: »Tohle by mu pro začátek mohlo stačit,« a odešel. Dveře vozu nechal otevřené. Kdesi vzadu křísil kov o kov a kdosi tlumeně zaklel. Nákladák se začal mírně chvět a skřípět. Esíčko tu ještě pořád nebyl, ale Perec si z toho nic nedělal. Už si maloval, jak spolu jedou hlavní ulicí Správy a jak jim nikdo nevěnuje ani tu nejmenší pozornost. Pak auto odbočí na polní cestu, zvednou se za ním mračna žlutého prachu a slunce bude vpravo od nich stoupat výš a výš, začne připalovat, polní cesta je přivede na silnici, která bude dlouhá, rovná, lesklá a nudná, a nad obzorem se budou přelévat měňavé přeludy připomínající velké jiskřivé louže...

Kolem kabiny znovu prošel mechanik a kutálel před sebou těžké zadní kolo od nákladáku. To se na svažitě betonové podlaze najednou rozběhlo rychleji a bylo jasné, že mechanik by ho rád zastavil a opřel o zeď, jenže kolo jen mírně změnilo směr, těžkopádně se vykolébalo z vrat, mechanik nápadně zrychlil, ale náskok neovladatelného kola zřejmě stále narůstal. Pak Perecovi z očí zmizel i mechanik a on zaslechl jen jeho zoufalý křik. Nádvorem před garážemi se rozlehl dupot mnoha nohou a volání: »Chyťte ho, nadběhněte mu zprava!«

Perec si uvědomil, že auto nestojí tak rovně jako původně, a vykoul z kabiny. Manažer se lopotil u druhého zadního kola.

»Dobrý den,« pozdravil Perec. »Co to tady provádíte...?«

»Á, Perec. Rád vás vidím, můj milý!« zvolal potěšené manažer a pokračoval v práci. »Jen klidně sed'te, sed'te, můžete tam zůstat. Nám nepřekážíte. Nějak se to tam zažralo, prevít ničemná. Jedno jsme sundali raz dva, a tohle se zažralo...«

»Jak zažralo? Něco se pokazilo?«

»To bych neřekl,« opáčil manažer, narovnal se a setřel si rukou třímající velký klíč pot z čela. »Nejspíš to trochu přirezlo, ale s tím budeme hotovi raz dva... A pak bychom si spolu mohli dát partičku šachů. Co vy na to?«

»Partičku šachů?« přeptal se pro jistotu Perec. »A kde je Esíčko?«

»Esíčko? To myslíte Esa? Ten byl jmenován starším laborantem a převeden do lesa. Eso u nás už nepracuje. Na co jste

ho potřeboval?«

»Ale ne, to nic...,« odpověděl tiše Perec. »Prostě jsem se domníval...« Otevřel dvířka a seskočil na tvrdou podlahu.

»Zbytečně si děláte starosti,« chlácholil ho manažer. »Klidně jste tam mohl sedět dál, nám opravdu nepřekážíte.«

»A nač bych tu seděl?« namítl Perec. »Tohle auto stejně nikam nepojede.«

»To ne, to máte pravdu. To víte, bez kol to nejde a my je sundat musíme. To je ale k vzteku, že nám to muselo takhle zareznout... No nic, však oni si s tím mechanici poradí. A my si zatím postavíme figurky, co říkáte, Pereci?«

Důvěrně Perece uchopil za loket a odvedl ho do své pracovny. Tam se posadili ke stolu, manažer odstrčil hromadu ležster stranou, vypnul telefon a vytáhl dřevěné šachy.

»Mám pustit hodiny?« zeptal se.

»Mně je to vlastně jedno,« odpověděl Perec. V pracovně bylo šero a chladno, mezi skříněmi plul jako kolonie rosolovitých vodních řas šedivý tabákový dým, bradavičnatý odulý manažer, posetý v obličejí skvrnami všech odstínů, jako obrovská chobotnice dvěma chlupatými chapadly otevřel lakovanou mušli šachovnicové krabice a začal z ní až úzkostlivě jemně vyprošťovat dřevěné vnitřnosti. Jeho kulaté oči se matně leskly - to pravé, skleněné, neustále směřovalo ke stropu, zatímco živé levé se jako uprášená kapka rtuti volně otáčelo v oční jamce a pokukovalo tu po Perecovi, tu po dveřích, tu na šachovnici.

»Ty hodiny pustíme,« rozhodl nakonec manažer. Vyjmul je ze skříně, natáhl, stiskl tlačítko a udělal první tah.

Slunce stoupalo. Ze dvora před garážemi se ozývalo jednotvárné »Nadběhněte mu zprava!«. V osm hodin se manažer hluboce zamyslel a pak v situaci už téměř beznadějně telefonem objednal snídani pro dvě osoby. Z garáží vyjízděly rachotící automobily. Manažer partii prohrál a navrhl Perecovi okamžitou odvetu. Posnídali znamenitě - každý vypil lahvičku kefiru a snědl pořádný kus okoralého štrůdlu. Manažer prohrál i v odvetě, s oddaným obdivem upřel na Perece levé oko a poznamenal, že by si mohli zahrát ještě jednou. I tentokrát rozehrál svůj tradiční dámský gambit a tah za tahem směřoval k nezadržitelné, jednou provždy dané porážce, k níž šel v dávno zaběhaných kolejkách. Působil dojmem, jako by si tu porážku piloval a propracovával k naprosté dokonalosti; Perec přesunoval své figurky zcela automaticky a připadal si jako šachový trenážér: Ani v něm, ani v okolním světě nebylo nic kromě šachovnice, knoflíků na hodinách a přísně stanoveného sledu akcí a manévru šachových figur. Za pět minut devět zachrastil reproduktor podnikového rozhlasu a bezpohlavním hlasem oznámil: »Žádáme všechny pracovníky Správy, aby se dostavili ke svým telefonům. Očekávají se telefonické pokyny ředitele pro pracovníky.« Manažer bleskurychle smrtelně zvážněl, zapnul telefon a přiložil si sluchátko k uchu. Teď se do stropu zahleděl oběma očima. »Můžu jít?« zeptal se Perec. Manažer se zuřivě zaškaredil, přitiskl ukazovák k ústům a netrpělivým gestem Perecovi naznačil, ať už proboha jde. Ve sluchátku se ozvaly jakési kváká ve zvuky.

V garážích bylo plno lidí. Tváře všech přítomných byly přísné, vážné, málem slavnostní. Nikdo nepracoval, všichni strnuli se sluchátkem u ucha. Jen po nádvoří zalitým jasným sluncem se za svým kolem dál řítit opuštěný, rudý, zpocený, otrhaný a přerývavě oddechující číšník-mechanik. Dělo se něco nesmírně důležitého. Tohle přece nejde, řekl si Perec, to nejde - pořád zůstávám stranou a nikdy nic nevím, a v tom je zřejmě celý můj problém; tady je třeba všechno v nejlepším pořádku a já jenom nevím, oč jde, a tak jsem tu nakonec vždycky zbytečný.

Vrazil do nejbližšího telefonního automatu, strhl sluchátko, ale v tom se ozýval jen volný tón. Zmocnil se ho chvilkový nával strachu, dotěrná obava, že zase něco zmeškal, že se zase něco rozdává a on jediný to jako obvykle nedostane. Vrhł se přes staveništní výkopy a jámy, obratně se vyhnul strážníkovi s revolverem v jedné a telefonním sluchátkem ve druhé ruce a po tesařském žebříku se rychle vyšplhal na nedostavenou zeď. Cestou si v každém okně stačil všimnout soustředěně strnulých lidí třímajících sluchátka, pak mu těsně nad uchem něco syklo, vzápětí za sebou zaslechl výstřel, takže bez rozmyšlení seskočil do hromady smetí a rozběhl se ke služebnímu vchodu do budovy. Dveře byly zamčené. Několikrát za ně trhl, až mu klika zůstala v ruce. Odhodil ji a na pár vteřin horečně zapřemítal, co teď. Hned vedle dveří zahlédl úzké otevřené okénko a vlezl dovnitř. Než se tam dostal, celý se zamazal od prachu a polámal si nehty.

Ocitl se v místnosti, kde stály dva stoly. Za jedním seděl se sluchátkem u ucha Fušer. S kamennou tváří a zavřenýma očima tiskl sluchátko k uchu ramenem a něco si rychle zapisoval do velkého notesu. Druhý stůl byl volný a stál na něm telefon. Perec popadl sluchátko a začal poslouchat.

Ozval se šramot. Praskání. Neznámý pisklavý hlas: »...Správa zatím fakticky spravuje jen nepatrný kousek území v oceánu lesa, obklopujícím kontinent. Smysl života neexistuje a smysl našich skutků taky ne. Můžeme toho udělat neuvěřitelně mnoho, ale prozatím jsme nepochopili, co z věcí, které už dokážeme, skutečně potřebujeme. Nedá se říct, že by vzdoroval, on sám prostě neregistruje. Pokud vám nějaký váš skutek přinesl radost, je to dobré, pokud nikoli, znamená to, že byl nesmyslný...« Zase šramot a praskání. »... kdežto my naproti tomu disponujeme milióny koňských sil, desítkami terénních vozidel, vzducholodí, vrtulníků, nejlepším zdravotnictvím a také nejdokonalejší teorií zásobování na světě. V činnosti Správy však přesto pozorujeme přinejmenším dva zásadní nedostatky. V současné době akce tohoto druhu mohou navozovat atmosféru komplikovaných jinotajů, evokujících jméno Hérostratovo, který by měl i nadále zůstat naším nejoblíbenějším hrdinou. Je zcela neschopno tvořit, aniž by bořilo autoritu a nevědek...« Volný tón, pištění, zvuky připomínající astmatický kašel. »... má velice rádo takzvaná jednoduchá, triviální řešení, knihovny, vnitřní souvislost, zeměpisné a další mapy. Cesty, které považuje za nejpřímochařejší, aby mohlo přemýšlet o smyslu života všech lidí najednou, a to lidé nemají rádi. Pracovníci sedí s nohama spuštěnými do propasti, každý samozřejmě na svém místě, strkají do sebe, vtipkují a házejí kamínky, a každý se snaží hodit dolů co nejtěžší, přestože spotřeba kefiru nám v posledním sledovaném období nepomohla ani les zušlechtit, ani vyhledat, ani patřičně zakonspirovat. Obávám se, že jsme zatím vůbec nepochopili, co vlastně chceme, a nervy se koneckonců také musí trénovat, stejně jako si cvičíme schopnost vnímat: rozum se nečervená, netrápí se výčitkami svědomí, protože správně položená a vědecky fundovaná otázka se mění v otázku mravní. Je lživý, neptalý, kluzký a přetvářuje se. Někdo však musí provokovat - nestačí jen vyprávět báchorky, je třeba pečlivě se připravovat k experimentálnímu vstupu. Zítřka vás

opět přijmu a zkontroluji si, jak jste se připravili. Dvacet dvě nula rozhlasový poplach, osmnáct nula nula svolávám k sobě do pracovny, či jak se lidově říká na kobereček, poradu všech pracovníků, kteří právě nebudou ve službě, ve čtyřadvacet nula nula proběhne všeobecná evakuace...«

Ve sluchátku se ozval zvuk tekoucí vody. Pak všechno utichlo a Perec postřehl, že Fušer na něj upírá přísný, žalující pohled.

»Co to říká?« zeptal se Perec. »Já ničemu nerozumím.«

»Není divu,« odušil Fušer ledově. »To taky není vaše sluchátko.« Pohlédl do notesu, něco si poznamenal a pokračoval: »To je mimochodem absolutně nepřipustné překročení všech pravidel a zvyklostí. Trvám na tom, abyste okamžitě položil sluchátko a odešel. Jinak budu muset povolát oficiální osobnosti.«

»Dobře, já půjdu,« souhlasil Perec. »Ale kde je moje sluchátko? Které je moje, když to není tohle?«

Fušer neodpověděl. Znovu zamhouřil oči a přiložil sluchátko na ušní boltec. K Perecovi znovu dolehlo ono kvákání.

»Ptám se, kde je moje sluchátko!« vykřikl Perec. Sám už neslyšel nic. Chvilí to ještě chrastilo a popraskávalo a pak se ozval krátký přerušovaný tón, jako kdyby na druhé straně někdo zavěsil. Odhodil sluchátko a vyběhl na chodbu.

Otevíral jedny dveře za druhými a všude viděl známé i neznámé tváře pracovníků Správy. Jedni seděli či stáli naprosto nehybně a připomínali voskové figuríny se skleněnými očima, druzí přecházeli z rohu do rohu a šlapali si na kabel, který vláčeli za sebou, jiní si něco zuřivě zapisovali do tlustých sešitů, na cáry papíru i na okraje novinových stránek.

A každý z nich křečovitě tiskl sluchátko k uchu, jako by se bál, že mu jinak něco unikne. A volný telefon nikde. Perec se pokusil vytrhnout sluchátko jednomu pracovníkovi, který se dostal do transu, takový mladý chlapec v montérkách to byl, ale ten okamžitě ožil, zakvílel, začal kolem sebe kopat a ohavně láteřit, takže ostatní výhružně zasyčeli, panicky mávali rukama a někdo dokonce hystericky vykřikovali: »To je skandál, zavolejte stráž!«

»Kde je moje sluchátko?« hulákal Perec. »Jsem člověk jako vy a mám taky právo to vědět. Nechte mě poslouchat! Dejte mi moje sluchátko!«

Odevšad ho vyháněli a zamykali za ním dveře. Když se nakonec vyškrábal až do posledního patra, narazil u dveří na půdu, hned vedle strojovny výtahu, který ještě nikdy nefungoval, na dva směnové opraváře, kteří hráli piškvorky.

Udýchaný Perec se opřel o zeď. Opraváři na něj pohlédli, nezúčastněně se pousmáli a znovu se sklonili nad svůj papír.

»Vy taky nemáte sluchátko?« zeptal se Perec.

»Máme,« řekl jeden z opravářů. »Jakpak bychom neměli? Tak hluboko jsme ještě neklesli.«

»Tak proč neposloucháte?«

»Nač bysme poslouchali, když není nic slyšet.«

»Jak to?«

»Přestříhli jsme kabel.«

Perec si zmuchlaným kapesníkem otřel obličej a krk, počkal, až to jeden z opravářů nad tím druhým vyhrál, a pak sešel do přízemí. V chodbách zavládl halas a shon. Dveře kanceláří se otevíraly a pracovníci Správy si šli zakouřit. Všude bzučely živé, vzrušené hlasy: »Já vám říkám, že tímhle tím jsem si skálopevně jist - eskymo vynalezli Eskymáci. Cože? No dobře, ale já jsem si to přečetl v jedné knize... Copak vy neslyšíte ten souzvuk? Es-ky-mo - Es-ky-mák! No, tak co vy na to?« »Na vlastní oči jsem to viděl v jednom katalogu: sto padesát tisíc franků, a to bylo prosím v roce

šestapadesátém. Dovedete si představit, co to musí stát dneska?« »Ty cigarety jsou takové divné. Prý už se teď do nich vůbec nedává tabák, jen zvláštní drcený papír napuštěný nikotinem...« »...a rajčata jsou také rakovinotvorná.

Rajčata, vejce, dýmky, hedvábné rukavice...« »Jak jste na dnešek spal? Já nemohl celou noc oka zamhouřit. Slyšíte to zatracené beranidlo? A takhle buší celou noc... Dobrý den, Pereci. No vidíte, a já někde zaslechl, že prý jste odjel... To jste chlapík, že zůstáváte...« »A představte si, že toho zloděje nakonec našli. Vzpomínáte si, jak se tu pořád všechno ztrácelo? Tak to kradl diskobolos, víte přece který, ta socha v parku u fontány. Na noze měl nějaký sprostý nápis.«

»Perecičku, nebuď labuť a půjč mi do výplaty, tedy do zítřka, pět mincí...« »Ale prosím vás, ten si jí prakticky ani nevšímal. To ona sama se na něj pořád všela. Přímou před manželovými očima. Vám se tomu možná nechce věřit, ale já to viděla na vlastní oči.«

Perec zašel do své pracovny, pozdravil se s Kimem a umyl se. Kim nepracoval. Seděl za svým stolem s rukama nečinně spočívajícíma na pracovní desce a zíral na kachlíkovanou stěnu před sebou. Perec stáhl povlak z mercedesky, zapichl zástrčku do zdi a vyčkávací se zadíval na Kima.

»Dneska nemůžu pracovat,« řekl Kim. »Pořád tu chodí nějaký idiot a všechno opravuje. Já vůbec nevím, co budeme dělat.«

Teprve teď si Perec všiml nějakého vzkazu na svém stole. »Perecovi. Oznamujeme vám, že váš telefon se nachází v kanceláři číslo 771.« Podpis nečitelný. Perec si povzdechl.

»Teď nevzdychej,« řekl vyčítavě Kim. »Máš chodit do práce včas.«

»Tohle jsem přece nemohl vědět,« namítl Perec. »Chystal jsem se dnes odjet.«

»Za to si můžeš sám,« opakoval suše Kim.

»Já jsem si stejně něco poslechl. Ale musím se ti přiznat, Kime, že jsem skoro ničemu nerozuměl. Čím to?«

»Něco poslechl! Ty jsi blb a kretén. Nechal sis uniknout takovou příležitost, že bych se s tebou nejradši vůbec nebavil. Teď tě budu muset představit řediteli. Už jen z lítosti.«

»Tak mě s ním seznam!« zaradoval se Perec. »Víš,« pokračoval hned, »chvilí jsem měl pocit, že něco chápu, takové útržky myšlenek, podle mého názoru velice zajímavých, ale když se teď pokouším něco si vybavit, nic se mi nedaří...«

»A čím to byl telefon?«

»Nevím. Bylo to ve Fušerově kanceláři.«

»Aha. No jistě, ta zrovna teď rodí. Fušer má smůlu. Vždycky si sežene novou spolupracovnici, ta je u něj sotva tři čtvrtě roku a jde do porodnice... Je to tak, Perecičku, kápnul jsi na ženské sluchátko, takže já ani nevím, jak ti pomoci...

Všechno to stejně nikdo neposlouchá, ženské nejspíš taky ne. Musíš si uvědomit, že ředitel vždycky volá všem najednou, ale zároveň se obrací ke každému osobně. Rozumíš?»

»Obávám se, že...«

»Například já bych ti doporučil takovýto způsob interpretace. Seřad' si ředitelova slova do jediné řádky, vyhod' všechna interpunkční znaménka a pokus se slova náhodně vybírat a řadit je jako kostky v dominu. Když do sebe slabiky ve slovech zapadají jako symboly na dominových kostkách, slovo bereme a zaznamenáváme na zvláštní list papíru. Slova, která nezapadají, zatím necháváme stát v řádce. Existují ještě jisté finesy, související s frekvencí samohlásek a souhlásek, ale to je záležitost druhořadá. Rozumíš?»

»Ne,« řekl Perec. »Vlastně ano. Škoda že jsem tuhle metodu neznal. A co vlastně dneska řekl?»

»To ovšem není jediná metoda. Pak tu máme systém střídavě stoupající spirály. Je to způsob dosti nepřesný, ale v případech, kdy jde o čistě ekonomické otázky, je velice výhodný, protože je jednoduchý. Zajímavá je i takzvaná Stevensonova-Zodova metoda, ale ta vyžaduje speciální elektronickou aparaturu... Takže nejlepší je přece jen dominová dešifrace a v některých konkrétních případech, zejména je-li slovník hodně odborný a omezený, metoda spirálová.«

»Děkuji za vysvětlení,« poznamenal vděčně Perec. »A o čem mluvil ředitel dnes?»

»Jak to myslíš - o čem?»

»Jak...? No... prostě o čem. Co... co řekl...«

»Komu?»

»To je mi otázka! Například tobě.«

»To ti bohužel říct nemůžu. Většinou je to přísně tajné a ty jsi, Perecičku, přece jen externista. Takže se nezlob.«

»Ale ne, já se nezlobím,« řekl Perec. »Já bych se jen chtěl dovědět... Říkal něco o lese a o svobodě vůle... Já jsem včera házel dolů do lesa kamínky, jen tak, bez jakéhokoli důvodu, a on v tom svém projevu říkal něco i o tom.«

»Tos mi nehlásil,« zarazil ho nervózně Kim. »Ale mě se to netýká. A tebe koneckonců taky ne, když to nebylo tvoje sluchátko.«

»No dobře, ale říkal ještě něco zajímavého o lese?»

Kim pokrčil rameny.

»Přirozeně. Ten přece nikdy o ničem jiném nemluví. A nechme té debaty. Radši mi vyprávěj, jak jsi jel pryč.«

Perec mu celou tu historii vyložil.

»Neměl bys nad ním pořád vyhrávat,« poznamenal Kim zamyšleně.

»S tím se ovšem nedá nic dělat,« namítl Perec. »Já jsem poměrně slušný šachista, kdežto on je docela obyčejný amatér... A navíc hraje nějak divně...«

»Na tom nesejde. Stejně bych o tom na tvém místě pouvažoval. A vůbec, poslední dobou se mi nějak nelíbí... Chodí na tebe udání za udáním... Víš co, zítra ti zařídím slyšení u ředitele. Zajdeš k němu a všechno mu pořádně vysvětlíš. Já myslím, že tě pustí. Hlavně zdůrazni, že jsi lingvista, filolog, že ses sem dostal náhodou, a jen tak mezi řečí můžeš prohodit, že by ses býval rád podíval do lesa, ale teď že sis to rozmyslel, protože se nepovažuješ za dostatečně kompetentního.«

»Dobře.«

Odmíchl se. Perec si představil, jak bude zítra stát tvář v tvář řediteli, a zděsil se. Dominová metoda, blesklo mu myslí. Stevensonova-Zodova...

»A hlavně se nestyď plakat,« poradil mu Kim. »To on má rád.«

Perec vyskočil a několikrát vzrušeně přešel po kanceláři.

»Proboha, kdybych tak aspoň věděl, jak vypadá. Popiš mi ho.«

»Jak vypadá? Takový pomeš, nazrzlý...«

»Fušer říkal, že je to hotový obr...«

»Fušer je blbec. Chlubil a lhal. Ředitel je nazrzlý, obtloustlý a na pravé tváři má jizvu. Při chůzi se kolébá jako námořník. On to vlastně je bývalý námořník.«

»A mně Esíčko říkal, že je vychrtlý a nosí dlouhé vlasy, protože mu chybí jedno ucho.«

»Jaký Esíčko, prosím tě?»

»No ten řidič, už jsem ti o něm vyprávěl.«

Kim se žlučovitě zasmál.

»Jak by nějaký šofér mohl tohle všechno vědět. Poslyš, Perecičku, přece nemůžeš být takhle důvěřivý.«

»Esíčko říkal, že byl jeho osobní řidič a několikrát ho viděl.«

»No a co? Nejspíš lže. Já byl jeho osobní tajemník, a neviděl jsem ho ani jednou.«

»Koho?»

»Ředitele. Než jsem obhájil kandidátskou práci, byl jsem dlouho ředitelovým osobním tajemníkem.«

»A ani jednou jsi ho neviděl?»

»Přirozeně! Ty si myslíš, že je to tak jednoduché?»

»No počkej, ale jak potom víš, že je nazrzlý, obtloustlý a tak dále?»

Kim zakroutil hlavou.

»Perecičku,« pronesl laskavě, »srdíčko moje. Atom vodíku taky nikdy nikdo neviděl, ale každý ví, že má jednu elektronovou slupku s určitými fyzikálními vlastnostmi a jádro, které se v tom nejjednodušším případě skládá z jednoho protonu.«

»To je pravda,« připustil zvadle Perec. Cítil se hrozně unaven. »Takže zítra ho uvidím.«

»Tak to ne, to si vyprošuju,« ohradil se Kim. »Já ti domluvím schůzku, to ti mohu zaručit. Ale koho a co tam uvidíš - to

nevím. A co uslyšíš, taky nevím. Ty se mě přece neptáš, jestli tě ředitel pustí, nebo ne, a dobře děláš, že se neptáš. To já totiž nemohu vědět, no nemám pravdu?«

»Ale to jsou přece docela různé věci,« bránil se Perec.

»Stejně, Perecičku,« odpověděl mu Kim. »Já tě ujišťuju, že naprosto stejné.«

»Musím asi vypadat jako hrozný vrták,« poznamenal smutně Perec.

»Trochu ano.«

»Prostě jsem se dneska špatně vyspal.«

»To nebude v tom, já si myslím, že jsi hrozně nepraktický. A proč jsi vlastně špatně spal?«

Perec mu všechno vyprávěl. A lekl se. Dobromyslná Kimova tvář náhle zbrunátněla a vlasy se mu naježily. Temně zaryčel, popadl sluchátko, vzteky celý bez sebe vytočil číslo a vyštěkl:

»To je velitel? Co to má znamenat, veliteli? Jak jste si mohl dovolit vystěhovat Perece?! Hubu držet! Já se vás neptám, co mu vypršelo, mě zajímá, jak jste si mohl dovolit ho vystěhovat? Co? Hubu držet! Co si to dovolujete? Co? Nesmysl, kecy! Hubu držet! Já vás zničím i s tím vaším Claudiem Octaviánem! Vy se ještě dočkáte, že vás nechám drhnout hajzly, že oba potáhnete do lesa, do čtyřia dvaceti hodin, ale co to povídám - do šedesáti minut! Co? Aha... Aha. Co? Aha... Výborně. To je docela jiná řeč. A prádlo to nejlepší. To už je vaše věc. Třeba na ulici... Cože? Budiž. Dobrá, dobrá. Děkuji vám a neztekejte se, že jsem vás obtěžoval... No jistě, přirozeně... Děkuju mockrát. Na shledanou.«

Zavěsil.

»Všechno je v pořádku,« řekl Perecovi. »On je to ohromný člověk, tenhle velitel. Běž do hotelu a odpočiň si. Budeš bydlet ve velitelově bytě a on s rodinou se nastěhuje do tvého hotelového pokoje, jinak to, bohužel, udělat nemůže... A už o tom probíha nediskutuj, to absolutně není naše věc. Sám to tak rozhodl. Běž, běž, to je rozkaz. A co se týče toho ředitele, ještě ti zavolám...«

Perec se nejistým krokem odporoučel z budovy, chvíli stál s očima přimhouřenými z náhlé záplavy slunečního světla a vypravil se do parku hledat svůj kufr. Chvíli mu to trvalo, protože jeho zavazadlo ve svalnaté sádrové ruce pevně svíral ten zlodějský diskobolos od fontány s nemravním nápisem na levém stehně. Upřímně řečeno ten nápis ani nebyl tak strašně neslušný. Kdosi na sochu inkoustovou tužkou načmáral: Děvčata, pozor na syfilis!

## KAPITOLA ČTVRTÁ

Candide vyšel už za tmy, aby byl do oběda zpátky. Do Vysrkova to bylo nějakých deset kilometrů, cestu znal, byla dobře proslapaná a díky hojně rozlévanému trávomoru téměř holá. Všeobecně se soudilo, že je bezpečná. Po pravé i levé straně se táhly bezedné teplé bažiny, z ryšavé vody trčely černé shnilé větve, jako okrouhlé lesklé kopule se z ní zvedaly kluzké klobouky obřích bahenních muchomůrek a tu a tam se hned vedle cesty namanul opuštěný rozdrčený domeček vodního pavouka. Co se děje na močále, se z cesty dalo zahlédnout jen těžko - z hustého přediva větví v korunách stromů nad Candidovou hlavou chvatně klesaly a lačně se zavrtávaly do bahna myriády masivních zelených sloupů, lián i nitek chvějivých a tenoučkých jako pavučinka - nenasytná, nestydatě drzá zeleň se po obou stranách cesty tyčila jako mlžná stěna a kromě pachů a zvuků všechno ostatní spolehlivě zahalovala. Čas od času se ve žlutavě zeleném šeru cosi utrhl a s táhlým hukotem spadlo, ozvalo se šřavnaté, masně syté plesknutí, bažina vzdychla, zamručela a zamlaskala a pak se opět rozhostilo ticho, načež se po minutě zeleným závojem až na cestu prodral hlubinný puch rozjitřeného nitra bezedného močálu... Říkalo se, že těmito mokřisky člověk projít nedokáže, zato mrtváci si po bažině chodí klidně, od toho jsou to taky mrtváci, močál o ně nestojí. Candide si pro každý případ ulomil pořádný klacek - ne proto, že by se bál mrtváků, ti mužům zpravidla nejsou nebezpeční, ale o životě v lese a v bažinách se vykládalo ledacos a některé ty povídky mohly být i přes svou zdánlivou nesmyslnost pravdivé.

Když urazil sotva pět set kroků, dohnala ho Nava. Zůstal stát.

»Jak to, že jsi odešel beze mě?« zeptala se trošičku udýchaně. »Přece jsem ti říkala, že půjdu s tebou, sama v téhle vesnici nezůstanu, sama tam nemám co pohledávat, nikdo mě tam nemá rád, a ty jsi můj muž, ty mě musíš vzít s sebou, to přece vůbec nic neznamená, že nemáme děti, stejně jsi můj muž a já tvoje žena, a děti ještě mít budem, uvidíš... Já ti to teda řeknu docela upřímně, já zkrátka děti ještě mít nechci, nechápu, nač by mi byly a co bychom s nimi dělali... Mně je to jedno, co mele starosta nebo ten tvůj dědek, u nás ve vsi to bylo jinak - kdo děti chtěl, ten je měl, a kdo ne, neměl žádné...«

»Koukej se vrátit domů,« řekl Candide. »Jak jsi na to přišla, že odcházím? Jdu přece jen do Vysrkova a k obědu se vrátím...«

»No výborně, tak já půjdu s tebou a k obědu se vrátíme spolu, oběd mám nachystaný už od včerejška a schovala jsem ho tak, že ho dokonce ani ten tvůj dědek nevyčenechá...«

Candide vykročil dál. Hádat se s ní nemělo cenu, ať si jde. Snad ho to i trochu potěšilo a měl zničehonic chuť s někým si to rozdat, zacvičit si se svým primitivním obuchem a vylít si na někom svůj smutek a vztek a bezmocnost, které se v něm hromadily už bůhvíkolik let života v lese. Třeba na lupičích. Nebo na mrtvácích, na tom nesejde. Jen ať si ta holčička jde. To je mi taky pěkná manželka, tak ona nechce děti. Bohatýrsky se rozmáchl, vši silou praštil do ztrouchnivělého kořene u cesty a div neupadl: kořen se rozsypal na prach a obuch jím prošel jako stínem. Z prachu vyskočilo několik čiperných šedivých zvířátek, která střelbitě zmizela v černé vodě.

Nava hopsala vedle něj, chvílemi ho předbíhala a chvílemi zase zůstávala pozadu. Čas od času vzala Candidovu dlaň do obou rukou a přespokojeně se na něj všela. Vykládala o obědě, který tak mazaně uschovala před starcem, o tom, že oběd by mohli sníst divocí mravenci, kdyby to všechno nepromýšlela tak, že se na něj divocí mravenci v životě nedostanou, o tom, že ji probudila nějaká odporná moucha a že když včera usínala, on, Mlčoch, už chrápal, ale zase si ze sna pobrukoval nepochopitelná, nesrozumitelná slova a odkud ty je vlastně znáš, Mlčochu, to je moc zvláštní, nikdo

ve vesnici taková slova nezná, jen ty je znáš a vždycky jsi je znal, dokonce i když jsi byl tak strašně nemocný, i tenkrát jsi je znal...

Candide poslouchal a zároveň nevnímal, v mozku mu zněl obvyklý jednotvárný hukot, ale on kráčet dál a s tupou, žvanivou mnohmluvností přemýšlel o tom, proč nemůže o ničem přemýšlet, snad je to i tím věčným očkováním, jedinou činností, jíž se vesnice zabývá, když se právě nezabývá klábosením; možná je to ovšem i něčím jiným... Možná je to důsledek onoho mátožného, vlastně ani ne pravěkého, spíš vegetativního způsobu života, který žije už od těch nepředstavitelně vzdálených chvil, kdy jejich vrtulník plnou rychlostí vrazil do neviditelné překážky, převrátil se a s polámanými rotory se jako kámen zřítíl do bažiny... Já jsem tenkrát asi vypadl z kabiny, pomyslel si. Tenkrát jsem asi vypadl z kabiny, pomyslel si snad už potisící. Praštil jsem se o něco do hlavy a už jsem se z toho nedokázal vzpamatovat..., protože kdybych nevypadl, utopil bych se i s vrtulníkem v močále, takže to pro mě vlastně bylo moc dobře, že jsem vylétl z kabiny ven... Najednou ho napadlo, že tohle všechno jsou jisté závěry, a měl z toho radost; už dlouho zápasil s pocitem, že nadobro ztratil schopnost činit nějaké závěry a dokáže jen donekonečna omílat jedno a totéž - pozitivní, pozitivní...

Pohlédl na Navu. Děvče mu viselo na levé ruce, oddaně k němu vzhlíželo a se zaujetím vykládalo:

»A vtom se shlukli do houfu a najednou bylo hrozné horko, však víš, jak jsou horcí, a měsíc tu noc nesvítil. Maminka mě začala nenápadně postrkovat, já jsem všem po čtyřech podlezla pod nohama, ale maminku jsem už nikdy neviděla...«

»Navo,« přerušil ji Candide, »už mi celou tu historii vykládáš zas. A přitom jsi mi to říkala přinejmenším dvěstěkrát.«

»No a co má být?« zeptala se zaraženě Nava. »Ty jsi nějaký divný, Mlčochu. A co bych ti asi měla vykládat? Já si nic jiného nepamatuju, nic jiného nevím. Přece ti nebudu vykládat, jak jsme minulý týden kopali sklep, to jsi přece viděl na vlastní oči. Jiná věc by byla, kdybych sklep kopala s někým jiným, třeba s Kulhavcem nebo se Žvanilem...« Najednou ožila. »Poslyš, Mlčochu, ale to je vlastně zajímavé. Vyprávěj mi, jak jsme spolu kopali sklep, to mi ještě nikdo nevyprávěl, protože to nikdo kromě nás dvou neviděl...«

Candide se zase odpojíl. Po obou stranách cesty proplovala zvolna se pohupující žlutozelená džungle, ve vodě cosi supělo a vzdychalo, nad hlavami jim s tenounkým pištěním prolétl roj měkkých šedavých broučků, z kterých se dělá opojný likér, a cesta pod nohama byla tu poddajná díky vysoké trávě, tu zase pevná - to když byl povrch kamenitý. Všude jen žluté, šedivé a zelené skvrny - pohled se nemá čeho zachytit, nebylo si co pamatovat. Pak se pěšina prudce stočila doleva, Candide ušel ještě pár kroků a najednou se zděšeně zastavil. Nava umkla v půli slova.

U kraje cesty s hlavou ponořenou v močále ležel velký mrtvák. Ruce i nohy široko rozhozené a nechutně vykloubené, tělo naprosto nehybné. Ležel bledý a masivní na pomačkané, žárem zežloutlé trávě a už zdálky bylo vidět, jak strašně ho museli mlátit. Připomínal huspeninu. Candide ho opatrně širokým obloukem obešel a zmocnil se ho neklid. K zápasu určitě došlo docela nedávno, zdupaná tráva se mu narovnávala přímo před očima. Candide si ostražitě prohlédl cestu. Stop tu bylo hodně, jenže on se v nich vůbec nevyznal; přitom se průsek docela blízko před ním stácel znovu, a co bylo za tím obloukem, nemohl ani tušit. Nava se neustále ohlížela na mrtváka.

»To nebyli naši,« řekla velice tiše. »Naši by nic takového nedokázali. Bouchač sice pořád vyhrožuje, ale taký by něčeho takového nebyl schopen, ten jen mává pěstmi... A Vystrkovští by to taky neudělali... Mlčochu, co kdybychom se vrátili, co bys tomu říkal? Třeba to byly zrůdy. Prý se ukážou jen občas, ale ukážou se. Pojď, radši se vrátíme... A proč mě vůbec vytáhl do Vystrkovat? Jako bych v životě neviděla Vystrkov!«

Candida to dopálilo. Co má zase znamenat tohle? Šel po téhle cestě snad stokrát a nikdy nenarazil na nic, co by stálo za přemýšlení nebo zapamatování. A teď, když má zítra jít pryč - už zítra, ne pozítří, konečně! -, se z téhle jediné bezpečné cesty stává nebezpečná... Do Města se dá jít jedině přes Vystrkov - pokud do Města lze vůbec dojít; pokud Město vůbec existuje, pak cesta k němu vede přes Vystrkov...

Vrátil se k mrtvákovu. Jasně a zřetelně si představil, jak se tu zastavují nepřetržitě brebentící, chvástající se a udatně hromující Kulhavec, Bouchač a Ohon, jak kolem mrtváka přešlapují a pak - se stále touž velkohubostí - jeden druhého přesvědčují, že do neštěstí by se hnál jen blázen, a vracejí se zpátky do vesnice. Sehnul se a popadl mrtváka za nohy. Byly ještě horké, ale už nepálily. Na jediný ráz sestrčil mohutné tělo do bažiny. Močál mlaskl, zasyčel a povolil. Mrtvák zmizel, po tmavé vodě se rozběhla kola a zanedlouho se hladina znovu uklidnila.

»Navo,« řekl Candide, »běž zpátky do vesnice.«

»Jak se můžu vrátit zpátky do vesnice,« zapřemítala rozumbradovský, »když ty zpátky nepůjdeš? To kdybys ty sám šel taky...«

»Nech toho žvanění,« okřikl ji Candide, »okamžitě utíkej do vesnice a čekej na mě. A s nikým se nepouštěj do řeči.«

»A co ty?«

»Já jsem chlap,« uklidnil ji, »mně nikdo nic neudělá.«

»To bys koukal, co všechno se ti může stát,« namítla Nava. »Já ti říkám, že to můžou být zrůdy. Těm je jedno, jestli jim do spárů padne chlap, ženská nebo mrtvák, udělají zrůdu i z tebe, bude z tebe taky taková ohava, co se toulá po lesích a bažinách a v noci přirůstá ke stromu... A jak můžu jít zpátky, když jsou třeba mezitím za námi?«

»Žádné zrůdy na světě nejsou,« snažil se ji nepřiliš přesvědčivě ujistit Candide. »To je samá lež...«

Pohlédl za sebe. Tam byla také zátočina - co je za ní, to je ve hvězdách. Nava mu cosi sdělovala, bylo toho moc a ona drmolila rychle a šepem, což bylo zvlášť nepříjemné. Stiskl svůj obuch pevněji.

»Dobře. Tak pojď se mnou. Ale musíš se mě pořád držet, a když ti něco přikážu, okamžitě to uděláš. A mlč! Zavři pusku a až do Vystrkova mlč. Jdem!«

Mlčet samo sebou neuměla. Skutečně se neustále držela po jeho boku, už neodbíhala dopředu a nezůstávala pozadu, ale pořád si něco brumlala pod nos: nejdřív něco o zrůdách, potom o sklepech, pak o Kulhavci, jak s ním tudy jednou šla a on jí udělal pišťalku... Prošli nebezpečnou zátočinou, pak šťastně absolvovali další nebezpečnou zátočinu a Candide

už se stačil trochu uklidnit, ale vtom z vysoké trávy přímo z močálu jim naproti mlčky vyšli nějací lidé a zůstali stát. No prosím, pomyslel si unaveně Candide. To je ale směla. Já prostě mám věčně věků smělu. Šlehl pohledem po Navě. Kroutila hlavou a komicky sešklebila tvář.

»Nedávej mě, Mlčochu,« repetila tiše, »já s nimi nechci jít. Já chci s tebou, nedávej mě...«

Pohlédl na ty lidi. Bylo jich sedm - samí chlapi, všichni zarostlí až pod oči a všichni v rukou třímají obrovské sukovice. Nebyli zdejší a také oblečení nepocházelo z těchto končin, měli na sobě docela jiné rostliny. Byli to lupiči.

»Nono, cože jste zůstali stát?« zeptal se hlubokým, dunivým hlasem jejich vůdce. »Jen pojďte blíž, my vám nic špatného neuděláme... Kdybyste byli mrtváci, to bysme s váma, rozumí se, takový círáty nedělali, přezhlili bysme vás téměř klacíkama a bylo by po círátech... Kampak máte namířeno? Řekl bych, že do Vystrkova. To by šlo, to klidně. Ty si klidně běž po svejch, tatíku. Ale tu děvenku nám tu budeš muset nechat, to se rozumí. A nemusíš pro ni brečet, s náma jí bude líp...«

»Ne, já k nim nechci,« ozvala se Nava. »Slyšíš, Mlčochu? Já k nim nechci, to jsou lupiči...«

Lupiči se mechanicky, bez jediné stopy po vzteku zasmáli.

»A nepustili byste nás oba dva?« zeptal se Candide.

»Ne,« odpověděl vůdce, »oba pustit nemůžem. Tady kolem je to samej mrtvák, to by s tou děvenkou byl konec, stala by se z ní věrná družka nebo nějaké takové podobnej ksindl, a to by nám nijak neposloužilo, a tobě koneckonců taky ne, tatíku, přeber si to sám, pokud jseš člověk a ne mrtvák, i když pokud bych měl bejt upřímněj, na člověka mi připadáš kapku divnej...«

»Je to ještě dítě,« vedl dál svou Candide, »proč byste zrovna jí měli ubližovat?«

Vůdce se divil:

»A proč bysme jí jako měli ubližovat? Věčně přece dítě nebude, za nějakéj čas z ní bude ženská jaksepatri - žádná věrná družka nebo bůhvíco ještě, ale ženská...«

»Lže,« řekla Nava. »Nevěř mu, Mlčochu, a rychle něco udělej, když už jsi mě sem přivedl, nebo mě seberou, jako sebrali Kulhavcovu dcerku, kterou od té doby nikdo neviděl, já k nim nechci, to se radši stanu tou věrnou družkou... Podívej se, jak jsou divocí a hubení, nejspíš ani nemají co jíst...«

Candide se bezmocně rozhlédl, ale pak připadl na myšlenku, která mu v téhle situaci připadala velice šťastná.

»Poslyšte, chlapi,« pronesl prosebně, »tak si nás vezměte oba.«

Lupiči se pomalu přiblížili. Vůdce si Candida se zájmem prohlédl od hlavy až k patě.

»Ne,« řekl mu, »co bysme s tebou dělali? Vy vesničani jste k ničemu, nemáte v sobě tu naši zoufaleckou kuráž, vy ani nevíte, proč žijete, člověk by si vás pochytil holejma rukama, kdyby chtěl. Tebe nepotřebujem, tatíku, ty i mluvíš nějak jinak než ostatní, kdoví, co jseš zač, radši si běž pěkně do Vystrkova a holku nám tu nech.«

Candide si zhluboka povzdechl, popadl svůj kyj oběma rukama a polohlasně Navě nařídil:

»Běž, Navo, utíkej! Utíkej a neohlížej se, já je chvilku zdržím.«

To je ale hloupé, blesklo mu hlavou, hloupější už to snad ani být nemůže. Vzpomněl si na rosolovitého mrtváka s hlavou potopenou do tmavé močálové vody a zvedl kyj nad hlavu.

»Na něěéj!« zařval vůdce.

Všech sedm mužů, vrážejících jeden do druhého a neobratně se potácejících po kluzké cestě, se najednou vrhlo kupředu. Candide ještě okamžik naslouchal rychlému dusotu Naviných chodidel, jenže vzápětí už měl jiné starosti. Báł se, a zároveň se za svůj strach styděl; strach ho ovšem rychle opustil, protože se zcela neočekávaně ukázalo, že jediným trochu obstojným rváčem z celé sedmičky je vůdce. Candide poměrně snadno odrážel jeho výpady a přitom si všiml, že ostatní jen nesmyslně mávají klacky, strkají jeden do druhého, při každém z četných junáckých rozmachů se povážlivě kymácejí a navíc kyje často odkládají, aby si mohli plivnout do dlaní. Najednou jeden z nich zoufale zaječel: »Topím se!« a hlučně sebou plácl do bažiny. Dva další okamžitě klacky odhodili a začali mu pomáhat; jen vůdce s hrozivým supěním a dupáním dotíral dál, až do chvíle, kdy ho Candide zasáhl do kolena. Vůdce pustil svůj kyj, sykl bolestí a klesl do podřepu. Candide odskočil. Dva z lupičů ještě pořád tahali tonoucího z močálu. Zabořil se tam pořádně, tvář už měl celou modrou. Vůdce seděl na bobku a ustaraně si prohlížel zranění. Zbylí tři se s klacky nad hlavami shlukli za náčelníkovými zády a přes jeho hlavu také zkoumali ránu na koleně.

»Ty jseš mi ale vrták, tatíku,« utrousil vůdce vyčítavě. »Copak tohle se dělá, hřbete jeden selská? Kde ty ses mezi nimi vzal...? Sám nevíš, co by pro tebe bylo lepší, palice dubová...«

Dál už Candide nečekal. Otočil se a co nejrychleji se rozběhl za Navou. Lupiči za ním hněvivě a posměšně pokřikovali a vůdce hulákal: »Chyťte ho, chyťte hooó!«, ale vůbec se za ním nehnali, a to se Candidovi ani trochu nelíbilo. Cítil, jak v něm roste rozčarování a vztek, a v běhu se snažil pochopit, jak mohou tihle nemotorní, neobratní lidé nahánět okolním vesnicím takový strach a ještě ke všemu jakýmsi jemu zatím neznámým způsobem likvidovat mrtváky - jinak mrštné a nelitostné bojovníky.

Za chvilku zahlédl Navu, která tvrdě bušíc bosými patami do země utíkala asi třicet kroků před ním. Viděl, jak mizí v zatáčce, jenže najednou se znovu vynořila - uháněla přímo proti němu - pak se na okamžik zastavila a nakonec vyrazila do strany, rovnou přes bažinu, přeskakujíc z kořene na kořen, jen od ní bláto odletovalo. Srdce se v Candidovi zastavilo.

»Stůj!« zařval přerývavě. »Ty ses zbláznila! Tak stůj!«

Nava okamžitě zastavila, chytla se rukou volně splývající líány a otočila se k němu. Všiml si, že ze zatáčky proti němu vyšli tři lupiči, také zůstali stát a koukali chvíli na něj, chvíli na Navu.

»Mlčochu!« vykřikla pronikavě Nava. »Zmlať je a utíkej ke mně! Tady se neutopíš, neboj se! A mlať je, pořádně je mlať! Klackem! Hu-hu-hů, oho-hó, hr na ně!«

»Hele,« upozornil ji starostlivě jeden z lupičů, »ty se hlavně koukej pořádně držet a moc neveyskej. Hlavně se ale drž,

aby tě našinec taky nemusel tahat z bahna...«

Mezitím už se i zezadu ozval těžký dupot a výhružné »hu-hu-hů«. Trojice před ním čekala. Candide uchopil svůj kyj za oba konce, napráhl ho v natažených pažích před sebe, z rozběhu ty tři povalil a sám také upadl. Bolestivě se o někoho z nich uhodil, ale hned zase vstal. Před očima se mu všechno rozplynulo. Někdo znovu vyděšeně volal: »Topím se!« Do nebezpečné blízkosti Candidových očí se přiblížil čísi zarostlý obličej a Candide bez rozmyšlení udeřil. Klacek praskl, Candide nepotřebný pahýl odhodil a skočil do bažiny.

Kořen pod nohou se rychle začal nořit do močálu, ale Candide si druhou nohou okamžitě stoupl na další a pák už nepříliš jistými skoky postupoval bahnem dál a dál od cesty. Nava vyrazila vítězné skřeky a jásavě pištěla. Za Candidovými zády hučely roztrpčené hlasy: »Vy ale máte pracky děravý!« »A co ty, že máš tolik řečí?« »Ta holka nám pláchla a teď je po ní...« »Když ten chlap je hotově blázen, dyť von se pere!« »Mně potřhal celý šaty, takový krásný šaty, chlap zatracená, na takový už se nezmůžu, na takovýhle šaty, a von mi je roztrhá, vlastně ne von, to tys mi je roztrhal...« »Nechte si těch řečiček, jo? Musíme je dohonit, a ne řečnit řečičky... Ty lidi nám utíkaj, a vy si tu řečníte řečičky.« »A co děláš ty, že jsem tak smělej?« »Copak nevidíte, že mě praštil do nohy? Poranil mi koleno, ale jak to dokázal, tomu nerozumím, já jsem se přece napráh...« »A kde je Sedmivoko? Hoši, Sedmivoko se nejspíš topí!« »Topí se! Namouduši se topí... Tak Sedmivoko se topí, a voni si tu řečnej řečičky!«

Candide zastavil vedle Navy, také se chytil lány a snažil se popadnout dech; přitom se díval a poslouchal, jak ti zvláštní lidé, co se teď shlukli na pěšině, mávají rukama a za jednu nohu a hlavu vytahují z bažiny toho svého Sedmivoka. Ozývalo se bubláni a chroptění. Dva lupiči, šátrající před sebou klacky, však už se po kolena v černé břevce brodili směrem k Candidovi a Navě. Kořenům se vyhybali. Tak vida, zase jedna lež, pomyslel si Candide. Bažinu lze přebrodit, a jemu všichni tvrdili, že jinudy než po cestách se chodit nedá. A děsili ho bandami lupičů - to si ale našli strašáka, jen co je pravda...

Nava ho zatahala za ruku.

»Pojď, Mlčochu,« řekla mu. »Co stojíš? Pojď rychle. No tak poběž, nebo že by ses ještě chtěl prát? Tak to počkej, já ti ulomím nějaký šikovný klacek, ty pak ty dva pěkně ztlučíš a ostatní se leknou. Ačkoli, pokud se neleknu, asi tě přemůžou, protože ty jsi sám, kdežto jich je... jeden... dva, tři... čtyři...«

»A kam půjdem?« zeptal se Candide. »Dostaneme se do Vystrkova?«

»To víš, že dostanem,« uklidnila ho Nava. »Já nevím, proč bychom se neměli dostat do Vystrkova?«

»Tak jdi přede mnou,« vybídl ji Candide, který už si stačil trochu vydechnout. »A ukazuj cestu.«

Nava odhopsala do zelené mlhoviny bujného porostu.

»Abych ti pravdu řekla, já ani nevím, kam a jak máme jít,« přiznala se v běhu, »ale tady už jsem jednou byla, možná i víckrát. Chodili jsme tu s Kulhavcem, když ty jsi u nás ještě nebyl... Vlastně ne, už jsi tu byl, ale chodil jsi jako tělo bez duše, nic jsi nechápal, mluvit jsi nemohl, na všechny jsi civěl jako ryba a pak tě dali mně a já tě z toho dostala, jenže z té doby si nejspíš nic nepamatuješ...«

Candide skákal za ní, snažil se udržet pravidelný dech a postupovat přesně v jejích stopách. Čas od času se ohlédl. Lupiči nebyli daleko.

»S tím Kulhavcem jsme sem chodili hodně, když tenkrát lupiči ukradli Bouchačovi ženu, Kulhavcovu dcerku. Kulhavec mě pořád bral s sebou, nejspíš mě chtěl vyměnit či co, ale možná si mě k sobě chtěl vzít místo ukradené dcery, a tak se mnou chodil do lesa, protože se pro ni moc a moc trápil...«

Lány se jim lepily k dlaním, šlehalo je po tvářích, chomáče odumřelé trávy se jim zachytávaly za šaty a pletly se jim pod nohy. Shora se na ně sypalo smetl a hmyz, chvílemi jako by na ně z větví nad jejich hlavami klesala jakási beztvará masa, bořící se zelenou změtl rostlinstva dolů a pohupující se kousek nad nimi. Tu vpravo, tu vlevo stěnou lán prosvítaly lepkavé fialové hrozny - snad trsy hub či nějakých plodů, snad hnízda neznámých ohavných živočichů.

»Kulhavec říkal, že tady někde je jedna vesnice...« Nava mluvila v běhu lehce, jako by vůbec neběžela, ale povalovala se doma na svém lůžku: bylo zřejmé, že opravdu není z těchto končin, místní lidé běhat neuměli. »Ne naše vesnice, ani Vystrkov, nějaká jiná, Kulhavec mi říkal i její jméno, ale to jsem zapoměla, přece jen už je to dávno, tos u nás ještě ani nebyl..., vlastně ne, už jsi tu byl, ale nic jsi nechápal a ještě jsi nebydlel u mě... Poslyš, Mlčochu, když běžíš, nedýchej nosem, ale pusou, to je zbytečné dýchat nosem, a taky je dobré mluvit, jinak se brzy zadýcháš a ještě je to dost daleko, ještě jsme nebyli u vos a u vos budeme muset opravdu pelášit, ačkoli, co jsem tu nebyla, už jsou ty vosy možná pryč... Ty vosy patřily té vesnici a Kulhavec říkal, že tam prý už dávno lidé nežijí, protože tam už je po Dosažení, takže lidé tam nezůstali žádní... Ale ne, Mlčochu, to já si jen tak vymýšlím, to bylo v jiné vesnici...«

Candide konečně chytil druhý dech a běželo se mu podstatně lépe. Teď byli v tom nejhustším porostu, někde v hloubi lesního masívu. Tak hluboko Candide pronikl jen jednou, když se pokusil osedlat si jednoho mrtváka a dojet si na něm až k jeho pánům; mrtvák vyrazil zběsilým tryskem a byl rozpálený jako vařící čajník, takže Candide nakonec bolesti ztratil vědomí a spadl z mrtváka do bažiny. Ještě dlouho potom ho trýznily popáleniny na dlaních a na hrudi.

»Počkej..., odpočinem si...,« zasípal Candide.

»Ale co tě to napadlo, Mlčochu?« lekla se Nava. »Tady odpočívát nemůžeme. Z tohohle mechu musíme co nejrychleji pryč. To je nebezpečný mech. Kulhavec říkal, že to není žádný mech, ale takové zvíře, něco jako pavouk - lehneš si na něj a už se nikdy neprobudíš, takový je to mech, tak ať si na něm radši odpočívají ti lupiči, i když ti asi budou vědět, že to nejde, ale bylo by dobré, kdyby to nevěděli...«

Pohlédla na Candida, a přece jen zvolnila do rychlého kroku. Candide se stěží dovlekl k nejbližšímu stromu, celou vahou se o něj opřel zády a zátylkem a zavřel oči. Nejradši by si sedl, svalil se do močálu, kdyby se toho nebál. Srdce mu bušilo jako splašené, nohy jako by ani neměl, plíce mu doslova praskaly, při každém vdechu se uvnitř hrudního koše bolestivě roztékaly a celý svět byl kluzký a slaný od potu.

»A co když nás doženou?« zaslechl jako skrz vatu Navin hlas. »Co si počnem, Mlčochu, když nás doženou? Najednou

jsi dočista k ničemu, ty by ses už snad ani nemohl prát, jak tak na tebe koukám.«

Chtěl jí odpovědět, že mohl, ale dokázal jen zahýbat rty jako ryba na suchu. Lupičů už se nebál, vlastně se teď nebál vůbec ničeho. Strach měl jen z dalšího pohybu a z toho, aby se nezhroutil do toho mechu. Přece jen je to les, ať si vesničané říkají co chtějí, je to les, to si pamatoval dobře a nezapomínal na to nikdy, ani když zapomínal na všechno ostatní.

»Ty už ani klacek nemáš,« mluvila Nava dál. »Nemám ti třeba najít klacek, Mlčochu? Co říkáš?«

»Ne...,« vydechl. »Radši ne..., je těžký...«

Otevřel oči a zaposlouchal se. Lupiči byli blízko, slyšel, jak supí a dupou zarostlým močálem, ale v jejich dusotu nezbyl žádný elán - měli toho taky plné zuby.

»Jdem dál,« řekl Candide.

Přešli pruh bílého zhoubného mechu, pak pruh rudého zhoubného mechu, znovu začal hluboký močál s nehybnou hustou vodou, po níž se rozlezy obrovské bledé květy s nepříjemnou masovou vůní a z každého okvětního kalichu vykukovalo šedivé kropenaté stvoření, které je provázelo pohledem nehybných očí na dlouhých tykadlech.

»Víc dupej, Mlčochu,« poradila mu věčně Nava, »nebo se ti ještě něco přísaje ke kůži a už to dolů nedostaneš ani za nic, jen si nemysli, že když tě ve vesnici očkovali, tak už se nic nepřisaje, to bys koukal, jak se to dokáže přísát. Pak to samozřejmě chcipne, ale to ještě neznamená, že už jsi z toho venku...«

Bažina náhle skončila a terén se začal prudce zvedat. Před nimi se objevila vysoká pruhovaná tráva s ostrými rezavými listy. Candide se ohlédl a uviděl lupiče. Z neznámého důvodu zůstali stát. Z neznámého důvodu trčeli po kolena v močále, opírali se o obušky a dívali se za nimi. Mají toho dost, napadlo Candida, taky toho mají dost. Jeden z lupičů jim pokynul rukou, aby se vrátili, a vykřikl:

»Tak pojdte zpátky, co blázníte?«

Candide se odvrátil a vykročil za Navou. Po tom bahně mu chůze na pevné zemi připadala neuvěřitelně snadná, i když stoupali do dosti strmého kopce. Lupiči za nimi něco hulákali - nejdřív jen dva a pak se k nim přidal ještě třetí. Candide se ohlédl naposledy. Lupiči stáli v bažině. V blátě plném pijavice, dokonce ani na břeh nevyšli. Když si všimli, že se Candide ohlíží, zoufale zamávali a znova se jeden přes druhého rozkřičeli - téměř jim nerozuměl.

»Zpátky!« volali snad. »Zpátký! Necháme vás na pokoji...! Tam s vámi bude zlé..., hlupáci!...!«

To sotva, pomyslně si Candide zlomyslně. Sami jste hlupáci, vám asi tak budu věřit. Už jsem taky věřil leccemu, ale teď je s tím konec... Nava mezitím zmizela mezi stromy a on přidal do kroku, aby ji dohnal.

»Pojďte zpátký... My vás pustímé...,« řval vůdce.

Tak to se asi moc neunavili, když takhle povykují, řekl si v duchu jen tak mimoděk Candide a okamžitě si uvědomil, že teď je třeba utéct co nejdál a teprve pak si sednout, trochu si odpočinout a prohlédnout si nohy, zda se jim na ně nepřisály nějaké pijavice.

## KAPITOLA PÁTÁ

Perec přišel do předpokoje ředitelovy pracovny přesně v deset hodin ráno. Už tu čekalo dobrých dvacet lidí. Perec dostal pořadové číslo čtyři. Posadil se do křesla mezi Beatrix Vachovou, pracovníci skupiny Pomoci původnímu obyvatelstvu, a zamračeného chlapíka ze skupiny Inženýrského pronikání. Zamračený pracovník se soudě podle identifikačního odznaku na prsou a nápisu na bílé kartónové masce jmenoval Brandskugel. Předpokoj byl vymalován do bledě růžova, na zdi visela tabulka s nápisem Kouření, odhazování odpadků a nemístné hlučení zakázáno! a na protější byl k vidění velký obraz, znázorňující hrdinský skutek pionýra lesa Sullivana: Sullivan se s rukama zvednutýma nad hlavou před očima svých zděšených kolegů mění ve skákavý strom. Růžové záclony na oknech byly pečlivě zataženy a u stropu zářil obrovský lustr. Kromě vchodu, na kterém bylo napsáno Východ, byly v předpokoji ještě jedny vysoké dveře potažené žlutou kůží, na nichž se jako temná výhrůžka vyjímala fluorescenční písmena, která hlásala: Východ zakázán! Před těmito dveřmi stál psací stůl sekretářky se čtyřmi telefony různých barev a elektrickým psacím strojem. Sekretářka, plnoštíhlá starší paní s lornonem, povýšeně studovala Učebnici jaderné fyziky. Návštěvníci si vyměňovali stručné tlumené věty. Mnozí z nich byli zjevně nervózní a křečovitě listovali ve starých ilustrovaných časopisech. Všechno to velice nápadně připomínalo čekárnu u zubaře a Perec znovu pocítil nepříjemné mrazení v zádech, jemné drkotání zubů a neodbytné přání okamžitě někam odejít.

»Já bych neřekla, že jsou líní,« prohlásila Beatrix Vachová a nepatrně natočila svou krásnou hlavu směrem k Percovi.

»Ovšem co rozhodně nemají, to je smysl pro systematickou práci. Jak byste vysvětlil například tu neobyčejnou samozřejmost, s jakou opouštějí zabydlená místa?«

»To se ptáte mě?« zajímal se nesměle Perec. Neměl totiž ani ponětí, jak tu neobyčejnou samozřejmost vysvětlit.

»Ne. Ptala jsem se mon chere Brandskugela.«

Mon chere Brandskugel si opravil odlepující se levý knír a přidušeným hlasem zahučel:

»Nevím.«

»No vidíte, a my taky nevíme,« řekla Beatrix trpce. »Stačí, aby se naše oddíly objevily poblíž některé jejich vesnice, a oni hned opustí domy, všechn svůj majetek a odcházejí. Mám takový dojem, že je vůbec nezajímáme. Nic od nás nepotřebují. Co myslíte, je to tak?«

Mon chere Brandskugel chvíli mlčel, jako by si promýšlel odpověď, prohlížel si Beatrix podivnými křížovitými průzory ve své škrabošce a pak týmž tónem jako předtím pronesl:

»Nevím.«

»Ono asi není nejmoudřejší,« pokračovala Beatrix, »že se naše oddíly sestavují výhradně z žen. Já chápu, že to má svůj hluboký smysl, ale někdy se nám právě proto nedostává mužské tvrdosti, řádu, takové té chlapské cílevědomosti.

Ženy by se nejradši rozdaly, toho jste si jistě všiml.«

»Nevím,« řekl Brandskugel, kterému se hned nato odlepily oba kníry a měkce odplachtily na podlahu. Sebral je, pozorně si je prohlédl, nadzvedl spodní okraj masky, věčně na ně plivl a připlácí si je zpátky na místo.

Na sekretářčině stole melodicky cinkl zvonek. Odložila učebnici, podívala se do seznamu, nonšalantně pozvedla lorňon a oznámila:

»Profesore Kakadu, jste očekáván.«

Profesorovi vypadl jeho ilustrovaný časopis z rukou. Hned vyskočil, zase si sedl, rozhlédl se kolem a nápadně zbledl, pak si skousl spodní ret, s nepřírozně sešklebenou tváří se odrazil od svého křesla a zmizel ve dveřích s nápisem Východ zakázán! Na několik vteřin zavládlo v předpokojí hrobové ticho. Pak se znovu rozhučely tiché hlasy a zašustily stránky časopisů.

»Pořád nemůžeme přijít na nic, co by je nějak zaujalo,« stěžovala si dál Beatrix. »Už jsme jim například vystavěli rozkošné pohodlné domky na pilotech, jenže oni si je celé nacpali rašelinou a nasadili si do nich nějaké ohavné broučky. Ten kyselý hnus, kterým se živí, jsme se pokusili nahradit kvalitním chutným jídlem. Všechno marné. Zkoušeli jsme je i trochu solidněji obléci, a co si myslíte, že se stalo? Jeden zemřel, dva onemocněli. Ale my ve svých pokusech pokračujeme. Včera jsme po lese nechali rozházet celý nákladák zrcátek a zlacených knoflíčků... Film je nezajímá, hudba taky ne. Nesmrtelná umělecká díla je přimějí nanejvýš k jakémusi pobavenému chichotání..., k čemusi na způsob...

Nene, musíme začínat už s dětmi. Například já navrhuji, abychom jejich děti odchyťovali a zřídili pro ně zvláštní školy. Je to bohužel spojeno s řadou technických obtíží - holýma rukama se totiž chytit nedají, budeme na to potřebovat speciální techniku... Ostatně to vy přece víte stejně dobře jako já.«

»Nevím,« řekl zámčivě mon chere Brandskugel.

Znovu cinkl zvonek a sekretářka řekla:

»Beatrix, teď vy. Račte, prosím.«

Beatrix sebou zděšeně trhla, vztyčila se a už už se chtěla vrhnout ke dveřím, ale pak zůstala stát a zmateně se rozhlédla. Otočila se zpátky ke svému křeslu, podívala se pod něj a zničeně si šeptala: »Kristepane! Kam jsem je dala? Kde jsou?« Obrovskými očima přejela po celém předpokojí, zoufale si pěstěnými prsty prohrábla vlasy a vykřikla: »Tak kde je mám?« Pak popadla Perece za klopky saka, vyrvala ho z jeho křesla a odhodila stranou na podlahu. Tam, kde ještě před okamžikem seděl Perec, skutečně ležely hnědé desky; Beatrix je uchopila, přitiskla si je k hrudi, na několik vteřin přivřela oči a strnula jako socha, pak s výrazem nezměrného štěstí ve tváři zvolna vykročila ke dveřím potaženým žlutou kůží a zmizela za nimi. Perec z podlahy povstal do mrtvolného ticha a v úporné snaze nikomu se nedívat do očí si otřepal kalhoty. Čekající si ho ovšem ani nevšimli - všichni upírali pohledy na žluté dveře.

Co mu řeknu? pomyslel si Perec. Řeknu mu, že jsem filolog a že Správě asi nemohu být nijak užitečný, pusťte mě odsud, já odjedu a už se sem nikdy nevrátím, čestné slovo. A proč jste sem vůbec přijel? Víte, vždycky jsem se velice zajímal o les, jenže tam mě také nechtějí pustit. A vůbec, já jsem tu doopravdy vysloveně náhodou, jsem přece filolog. A pro filology, filozofy a literáty se na Správě žádné uplatnění nenajde. Takže je vlastně správné, že mě do lesa nepouštějí, to si plně uvědomuju a nic proti tomu nenamítám... Navíc nemohu žít ani působit na Správě, jejíž zaměstnanci se do lesa vyprazdňují, ani v lese, kde se děti mají chytat pomocí nějakých strojů. Potřeboval bych odsud odjet a věnovat se něčemu méně komplikovanému. Já vím, že mě tu mají rádi, jenže to je asi taková oblíba, jaké se u dětí těší jejich hračky. Jsem tu jen ostatním pro zábavu a nemohu nikoho naučit tomu, co sám znám... Tak to ne, tohle samozřejmě říkat nemůžu. Asi by stálo za to trochu zaslzet, jenže kde by se on zmohl na slzy? Kdyby se ovšem pokusil držet mě tu dál, udělám mu z toho kůlničku na dříví. Roznesu to tu na kopytech a odejdu pěšky. Perec si představil, jak kráčí po prašné cestě, pod žhnoucím sluncem, kilometry přibývají a jeho kufr se chová čím dál tím samostatněji. A s každým krokem se stále víc vzdaluje od lesa, od svého snu, od svého vnitřního nepokoje, který se už dávno stal smyslem jeho života

Už dlouho nezavolali nikoho dalšího, napadlo Perece. Nejspíš ředitele tak zaujala myšlenka odchytu lesních dětí. Ale proč z pracovníky nikdo nevychází? Asi je tam ještě jeden východ.

»Promiňte, prosím,« obrátil se na mon chere Brandskugela. »Kolik je hodin?«

Mon chere Brandskugel se podíval na náramkové hodinky a odpovídal:

»Nevím.«

Perec se naklonil až těsně k němu a pošeptal mu:

»Nebojte se, já to nikomu neřeknu. Ani živé duši!«

Mon chere Brandskugel váhal. Nejistě se dotkl plastické placky se svým jménem, kradmo se rozhlédl, křečovitě zív, znovu se rozhlédl, narovnal si masku a také zašeptal:

»Nevím.«

Pak vstal a chvatně přešel do druhého kouta místnosti.

Sekretářka zavolala:

»Pereci, teď je řada na vás!«

»Jak to?« zeptal se Perec. »Měl jsem přece jít až čtvrtý v pořadí.«

»Externisto Pereci, račte dovnitř k řediteli!« zvýšila hlas sekretářka.

»Pán si medituje...,« zavrčel někdo nevlídně.

»Takového bychom měli hnát svinským krokem...,« ozvalo se zleva. »Sírou a ohněm!«

Perec vstal. Nohy měl jako z vaty. Nesmyslně si přejel dlaněmi po bocích a zachytil upřený sekretářčin pohled.

»Však ona kočka ví, či mléko vypila,« zaznělo předpokojem. »Potrefená husa...«

»A takového hada jsme si hráli na prsou.«

»Promiňte, ale to jste ho musel hrát vy, já ho vidím prvně v životě.«

»A vy si myslíte, že já ho vidím podvanácté, či co?«

»Ti-cho!« zasyčela sekretářka. »Nehlučte a neodhazujte odpadky na podlahu..., no, vy, vy, vám to povídám! A co vy, spolupracovníku Pereci, tak půjдете dál, nebo ne? Nebo mám zavolat stráž?«

»Ano,« přikývl chvatně Perec. »Už jdu, už jdu.«

Poslední, koho v předpokojí ještě zahlédl, byl mon chere Brandskugel, který se v koutě zabarikádoval křeslem a přikrčil se za ně s vyceněnými zuby a s rukou v zadní kapse kalhot. A Perec poprvé v životě spatřil ředitele.

Ředitel byl k jeho velkému překvapení elegantní pětatřicátník v dokonale padnoucím drahém obleku. Stál u okna a sypal hejnu holubů chlebové drobků. Pracovna byla naprosto prázdná, nestála tu ani jediná židle a dokonce ani stůl, jen na zdi proti oknu visela menší kopie obrazu Hrdinský skutek pionýra lesa Sullivana.

»Externí spolupracovník Správy Perec?« pronesl jasným a čistým hlasem ředitel a otočil k Perecovi svěží tvář trénovaného sportovce.

»A-ano, to jsem já,« zakoktal Perec.

»Velice, velice mě těší. Tak jsme se konečně seznámili. Dobrý den. Jmenuji se Ahti. Už jsem o vás hodně slyšel a jsem moc rád, že vás poznávám osobně.«

Perec pokorně sklonil hlavu a stiskl napřaženou pravici. Ta ruka byla suchá a silná.

»Já tu zrovna, jak račte vidět, krmím holuby. Moc zajímaví ptáci. Tuším v nich obrovské možnosti. Jaký je vůbec váš vztah k holubům, monsieur Perec?«

Perec znejistěl, protože holuby bytostně nesnášel. Z ředitelovy tváře však vyzařovala taková vřidnost, tak živý zájem a tak netrpělivé očekávání jeho odpovědi, že se Perec ovládl a zalhal:

»Holuby miluji, monsieur Ahti!«

»A máte je raději pečené, nebo nadívané? Například já dávám přednost pirožkům z holubího masa. Není nad holubí pirožek a sklenici bílého vína, co vy na to?«

A na tváři monsieur Ahti se znovu usadil výraz neobyčejného zájmu a netrpělivého očekávání.

»To musí být opravdu báječné,« přisvědčil Perec, který se rozhodl, že na všechna svá předsevzetí kašle a se vším bude souhlasit.

»Nebo taková Picassova holubice!« pokračoval nadšeně monsieur Ahti. »Při pohledu na Picassovu holubici mě vždycky napadne ten známý verš: Ani k jídlu, ani k pití, ani k zulíbání, okamžik se s okamžikem nenávratně střídá... Jak přesně je tu zachycena ta okolnost, že my lidé nejsme schopni jednoznačně zachytit a zhmotnit krásno!«

»Nádherné verše!« souhlasil tupě Perec.

»Když jsem Picassovu holubici spatřil poprvé, pomyslel jsem si, ostatně nejspíš naprosto stejně jako mnozí jiní, že ta kresba je nepřesná nebo přinejmenším nepřírozená. Ale když jsem se pak z titulu své funkce dostal s holuby do styku častěji a mohl jim věnovat víc pozornosti, najednou jsem si uvědomil, že ten kouzelník Picasso dokázal polapit okamžik, kdy holub skládá křídla těsně před tím, než dosedne po letu. Jeho nožky už se dotýkají země, ale on sám je ještě ve vzduchu, ještě letí. Okamžik změny pohybu v nehybnost, letu v klid.«

»Picasso má hodně zvláštních obrazů, kterým nerozumím,« prokázal Perec schopnost uvažovat nezávisle.

»O, to jste si je jistě prohlížel příliš krátce a nepozorně. Chceme-li porozumět skutečnému malířství, nestačí jít do galérie či na výstavu dvakrát třikrát za rok. Na obrázky se musíte dívat celé hodiny. Co nejčastěji. A navíc jedinečně na originály. Hlavně žádné kopie. Žádné reprodukcce... Podívejte se například na tenhle obraz. Podle výrazu vaší tváře tuším, co si o něm myslíte. Máte pravdu - je to mizerná kopie. Ale kdybyste měl možnost vidět originál, určitě byste umělcův záměr pochopil.«

»A jaký byl ten záměr?«

»Pokusím se vám to vysvětlit,« navrhl pohotově ředitel. »Začněme tím, co na obraze vidíte. Z čistě formálního hlediska je to něco mezi člověkem a stromem. Ten výjev je statický. Nedýchá z něj přechod z jedné reality do reality jiné. A chybí mu to nejdůležitější: časová orientace, směřování času. Kdybyste však měl možnost prostudovat si originál, pochopil byste, že malíři se podařilo vložit do svého díla hlubokou symboliku, že zachytil nikoli člověkem nebo snad dokonce proměnu člověka ve strom, ale právě a jedinečně proměnu stromu v člověka. Umělec tu ze starobylé legendy vytěžil symbol formování nové osobnosti. Vznik nového ze starého. Vznik živého z mrtvého. Intelktu z primitivní hmoty. Ta kopie je absolutně statická a všechno, co je na ní zobrazeno, existuje mimo tok času. Kdežto originál uchopil i časopohyb! Vektor! Časový šíp, jak by řekl Eddington...«

»A kde je originál?« zeptal se zdvořile Perec.

»Originál byl jako umělecké dílo vylučující dvojakou interpretaci přirozeně zničen. Z preventivně bezpečnostních důvodů byly pro jistotu zničeny i první a druhá kopie...«

Monsieur Ahti se vrátil k oknu a loktem shrnul holuby z římsy.

»Takže o holubech jsme si popovídali,« pronesl novým, tentokrát úředně suchopárným tónem. »Jak se jmenujete?«

»Prosím?!«

»Vaše jméno mě zajímá. Jak se jmenujete?«

»Pe... Perec.«

»Narozen?«

»Ve třicátém.«

»Přesněji!«

»V roce devatenáct set třicet. Pátého března.«

»Co tu děláte?«

»Byl jsem jako externí pracovník přidělen ke skupině Vědecké ochrany.«

»Já se vás ovšem ptám, co tu děláte?!« opakoval ředitel a upřel na Perece nevidoucí pohled.

»Já... já nevím. Chci odsud odjet.«

»Co soudíte o lese? Ale stručně.«

»Les... les je... Vždy jsem... Já... já se ho bojím. A mám ho rád.«

»Co soudíte o Správě?«

»Je tu hodně opravdu dobrých lidí, ale...«

»To stačí.«

Ředitel přistoupil k Perecovi, přátelsky ho uchopil za ramena a pozorně se mu zadíval do očí:

»Hele, kámo, neblázni! Dáme si panáka, ne? Já brnknu ještě sekretáře - viděls tu ženskou za dveřma? Člověče, to snad ani není ženská, to je pro našince prostě poklad! Už mně kóně vývádějí...«,« zapěl najednou vypitým hlasem. »Co tomu říkáš? A neblbni už, to bys mě otrávil. Rozumíš? Doufám, že proti malý vypíjendě nic nemáš?«

Náhle z něj zavanul pronikavý pach silné kořalky a česnekového salámu a oči se mu nekontrolovaně svezly ke kořenu nosu.

»A pozveme taky inženýra, toho mojeho mon chere Brandskugela,« pokračoval a dál tiskl Perece v objetí. »Ten ti umí vykládat takový historky, že jen posloucháš a chlastáš... Tak co, dáme se do toho?«

»To by vlastně šlo,« připustil Perec. »Ale já jsem přece...«

»Copak, tak už se vymáčkni.«

»Víte, monsieur Ahti, já totiž...«

»Nech toho! Jakejpak monsieur? Comrade, jasný? Amigo!«

»Já jsem vás, comrade Ahti, přišel poprosit...«

»Poprosit? Ale to beze všeho! Pro tebe všechno. Potřebuješ prachy? Máš je mít! Nebo se ti někdo nezamlouvá? Jen to klidně řekni a my už se na to podíváme. Tak copak?«

»Ale ne, nic takového, já bych prostě chtěl odjet. Pořád se odsud nemohu dostat a už tu vlastně nemám co na práci. Dovolte mi odjet. Nikdo mi nechce pomoci, comrade Ahti, a tak se obracím na vás jako na ředitele...«

Ahti Perece pustil, narovnal si kravatu a suše se pousmál:

»Mýlíte se, Pereci, já nejsem ředitel,« řekl mu. »Jsem ředitelův referent pro kádrové záležitosti. Nezlobte se pro to malé zdržení a rače prosím dál. Ředitel vás přijme.«

Otevřel Perecovi malá dvířka na vzdáleném konci pracovny a rozmáchlým gestem ho vybídl, aby šel dál. Perec si odkašlal, prkenně Ahtimu pokynul hlavou, sehnul se a prolezl do další místnosti. Když už byl ve dvířkách, měl najednou pocit, jako by ho zezadu někdo lehce nakopl. Ostatně to se mu zřejmě opravdu jen zdálo, nebo si monsieur Ahti taky mohl trochu přichvátnout při zavírání těch dvířek.

Pokoj, do kterého vskočil, byl přesnou kopií prvního předpokoje, dokonce i sekretářka byla přesnou kopií první sekretářky, takže jiná byla jen knížka, ve které si četla - jmenovala se Sublimace geniality. V křeslech tu také seděli bledí návštěvníci s pomačkanými novinami a časopisy v rukou. Byl tu profesor Kakadu, těžce zkoušený nezládnutelnou třesavkou, i Beatrix Vachová s hnědými deskami na kolenou. Ostatní návštěvníky neznal. Pod kopií obrazu Hrdinský skutek pionýra Sullivana v pravidelných intervalech blikal nápis »Ticho!«, takže v místnosti nikdo nemluvil. Perec opatrně klesl na krajíček křesla. Beatrix Vachová se na něj pousmála - sice trochu nastraženě, ale v podstatě příjemně. Po minutě napjatého ticha cinkl zvonek, sekretářka odložila knihu a zvolala:

»Otče Lukáši, rače dál!«

Na velebného pána byla strašná podívaná, a Perec se raději odvrátil. To nic, říkal si v duchu se zavřenýma očima, to vydržím. Vzpomněl si, jak jednoho deštivého večera - bylo to na podzim - přinesli do bytu Ester, již dole v průchodu zabil nožem opilý výtržník, a na sousedy, jak se na něj pověsili, a na skleněné střípky v ústech - rozkousl tenkrát sklenici, kterou mu podali, aby se trochu napil... Jistě, pomyslel si, to nejhorší už mám za sebou...

Ze vzpomínek ho vytrhly jakési chvatné škrábavé zvuky. Otevřel oči a rozhlédl se. O křeslo dál seděl profesor Kakadu a zběsile se oběma rukama škrábal v podpaždí. Jako opice.

»Co myslíte, měli bychom oddělit chlapce od děvčat?« zeptala se rozechvěle šeptající Beatrix.

»Nevím,« odsekl zlučovitě Perec.

»Koedukovaná výchova samo sebou má své výhody,« brebentila dál tiše Beatrix, »ale tohle je zcela zvláštní případ... Proboha!« vykvikla najednou plačtivě. »A co když mě vyžene? Kam bych se pak vrtla? Vždyť mě už odevšad vyhнали, nezůstaly mi ani jedny trochu slušné boty. Na všech punčochách mi letí oka a pudr už mám taky celý hrudkovatý...«

Sekretářka odložila Sublimaci geniality a přísně řekla:

»Nerozptylujte se!«

Beatrix Vachová polekaně utichla. Vtom se nízká dvířka otevřela a vyšel z nich neznámý muž s vyholenou lebkou.

»Byl by tu nějaký Perec?« informoval se zupáckým hlasem.

»Byl!« zvolal Perec a postavil se do pozoru.

»Tak balím věci a na bránu! Auto jede za deset minut, koukejte sebou hodit, Perec!«

»A kam jede to auto? A proč?«

»Chtěl jste pryč nebo ne?«

»Chtěl, ale...«

»To je vaše věc,« zavrčel plešoun. »Já vám to měl akorát vyřídit.«

Dveře zaklaply a Perec se k nim vrhl.

»Zpátky!« zařvala sekretářka a několik rukou ho okamžitě chytilo za sako. Perec sebou zoufale zazmítal, až sako praskalo ve švech.

»Na mě čeká auto!« zasténal.

»Vy jste se snad zbábl!« vyjekla na něj nakvašeně sekretářka. »Tamhle jsou přece vaše dveře, copak nevidíte nápis

Východ? Kam se to cpete?»

Neúprosné ruce Perece zatlačily k nápisu Východ a prohodily ho do sálu ve tvaru mnohoúhelníka se spoustou dveří. Zcela dezorientovaný Perec se rozběhl podél zdi a otevíral jedny za druhými.

Jasně slunce, sterilně bílé zdi, lidé v bílých pláštích. Holá záda pomazaná jódem. Pachy lékárny. To nebude ono.

Tma, vrčení promítačky. Na plátně někoho tahají za uši na všechny strany. Bílé skvrny nespokojeně obrácených tváří. Hlas: »Dveře! Zavřete dveře!« Tohle taky nebude ono...

Tentokrát Perec překlouzal po parketách na druhou stranu.

Vábně vůně cukrárny. Malá fronta se sítovkami. Za proskleným pultem se třpytí vyrovnané řady lahvíček s kefirem a příjemně rozkvétají pestrobarevné dorty a zákusky.

»Prosím vás, kde je tu východ, panstvo?« zvolal Perec.

»A odkud?« zeptal se vypasený prodavač v kuchařské čepici.

»Odsud...«

»Co byste řek dveřím, ve kterých stojíte?«

»Neposlouchejte ho,« poradil prodavači vetchý stařec ve frontě. »To je takový místní vtípálek, co se baví tím, že zdržuje lidi ve frontě... Jen klidně pracujte a nevšímejte si ho.«

»Já nevtipkuju,« ohradil se Perec. »Já se bojím, aby mi neujelo auto.«

»Má pravdu,« uznal pořádkumilovný děda. »Tamten se vždycky ptá, kde je tu záchod. A kde máte to auto, vašnosti?«

»V ulici.«

»A ve který ulici?« zeptal se prodavač. »Ulic je plno.«

»To je mi jedno, ve které, já se hlavně potřebuju dostat ven.«

»Nene,« rozhodl ten bystrý dědek. »To bude ten samý, jenže trochu změnil repertoár. Nevšímejte si ho...«

Perec se uštvane rozhlédl, vyřítel se zpátky do sálu a vrazil do vedlejších dveří. Byly zamčené. Nějaký hlas se dopáleně zeptal:

»Kdo je?«

»Potřeboval bych se dostat ven!« zvolal Perec. »Prosím vás, kde je tu východ?«

»Okamžik, prosím.«

Za dveřmi se ozval nějaký lomoz, skřípění přetahovaných beden a zurčení tekoucí vody. Hlas se zeptal:

»Co si přejete?«

»Já chci ven! Potřebuji se dostat ven!«

»Okamžik.«

V zámku cvakl klíč a dveře se otevřely. Za nimi byla tma.

»Tak pojďte,« řekl hlas.

Perec ucítil vývojku. Natáhl ruce před sebe a udělal několik tápavých kroků.

»Já nic nevidím,« řekl.

»To nic, hned si zvyknete,« slíbil mu hlas. »Ale teď běžte, co stojíte.«

Kdosi ho chytil za rukáv a někam ho vedl.

»Tady nám to podepište,« vybidl ho hlas.

Najednou třímal v prstech tužku. Pak ve tmě zahlédl nezřetelně se bělající list papíru.

»Už jste to podepsal?«

»Ne. A co to je?«

»Jen klid, váš rozsudek smrti rozhodně ne. Jenom nám tady podepíšete, že jste nic neviděl.«

Perec se poslepu podepsal. Někdo ho znovu pevně uchopil za rukáv, chvíli ho vedl mezi těžkými závěsy a ten hlas se znovu zeptal:

»Kolik se vás tu dneska sešlo?«

»Čtyři,« ozvalo se za dveřmi.

»Stoupili jste si do fronty? A pozor, teď otevřu dveře a pustím ven ještě jednoho. Vycházejte jednotlivě, klidně a spořádaně. Jasně?«

»Jasný, však to není ponejprv.«

»Šaty si tu nezapomněl nikdo?«

»Ale kdepak. Hlavně už nás pusťte.«

Znovu zaharašil klíč v zámku, Perec div neoslepl z té záplavy jasného denního světla a vtom ho někdo vystrčil ven. S očima reflexivně přimhouřenýma se skutálel po několika schůdcích dolů a teprve teď si uvědomil, že se ocitl na vnitřním nádvoří Správy. Ozvalo se několik rozladěných hlasů:

»Tak co je s vámi, Pereci? Jak dlouho si myslíte, že na vás budem čekat? Dělejte!«

Uprostřed nádvoří stál nákladák nacpaný pracovníky skupiny Vědecké ochrany. Ze sedadla vedle řidiče na něj okénkem mával podrážděně gestikulující Kim. Perec doběhl k autu, vyškrábal se na zadní čelo, tam ho zachytilo několik rukou, vtáhlo ho do korby a povalilo na podlahu. Motor se okamžitě rozeřval, auto sebou trhlo, někdo Perecovi šlápl na ruku, jiný si na něj v pádu sedl, všichni se najednou rozpovídali a rozesmáli a auto se definitivně rozjelo.

»Perečíčku, tady je tvůj kufr,« řekl někdo.

»Pereci, je pravda, že odjíždíte?«

»Signor Perec, nedal byste mi cigárku?«

Perec si zapálil, posadil se na kufr a zvedl límec saka. Čísi ochotná ruka mu podala plášť, on se vděčně zaculil a zachumlal se do něj. Nákladák postupně zrychloval, takže vítr byl i přes slunečný den stále nepříjemnější a lezavější.

Perec kouřil, schovával cigaretu v dlani a rozhlížel se kolem. Konečně jedu, pomyslel si. Jedu. Dnes tě vidím naposled, stěno. A vás, bytovky, vidím taky naposled. Sbohem, smetiště, kde jsem kdysi vyhodil staré galoše. Sbohem, louže, sbohem, šachy, sbohem, kefire. Už nikdy nebudu pít kefir. Nikdy v životě se neposadím k šachovnici...

Pracovníci se k sobě schoulili hned za kabinou, aby se lépe chránili před nepříjemným větrem, a vesele klábosili o všem možném.

»Už je to spočítané, projel jsem si to na kalkulačce sám. Když to takhle půjde dál, bude za sto let připadat na jeden čtvereční metr Správy deset pracovníků a jejich celková hmotnost dosáhne takové hodnoty, že to skály nevydrží, rozpadnou se a sesypou se do lesa. Nároky na dopravu pitné vody a potravin stoupnou natolik, že bude třeba zorganizovat kamionový most mezi Pevninou a Správou, ve kterém se vozy budou v metrových rozestupech pohybovat čtyřicetakilometrovou rychlostí a vykládat se budou muset za jízdy... Já jsem si ovšem naprosto jist, že ředitelství už dnes uvažuje o regulaci přílivu nových pracovníků. Ostatně posuďte sami, třeba takový velitel hotelu - už jich má sedm a co nevidět přijde osmé, a všechny ty děti jsou naprosto zdravé. To přece nejde. Fušer je toho názoru, že se s tím musí něco dělat... Ne, já vím, že Fušer navrhuje sterilizaci, ale to snad nebude nutné...«

»Poslyšte, ať už na něco takového přišel kdokoli, Fušer to rozhodně nebyl.«

»Proto vám taky říkám, že to nemusí být zrovna sterilizace.«

»Já jsem zase slyšel něco o tom, že roční dovolená se má prodlužovat na šest měsíců...«

Projeli kolem parku a Perec pochopil, že auto míří docela jiným směrem, než předpokládal. Ted' vyjedou z vrat na serpentinu a dolů pod skály.

»Proboha, lidi, kam to jedem?« zeptal se poplašeně.

»Jak to, kam? Pro výplatu.«

»Copak my nejedem na Pevninu?«

»Proč na Pevninu? Pokladník už dorazil na biostanici.«

»Takže my jedeme na biostanici? Do lesa?«

»No jistě. My jsme přece Vědecká ochrana a bereme vždycky na biostanici.«

»A co já?« zeptal se nechápavě Perec.

»Ty taky dostaneš. Dokonce i prémie... Mají všichni v pořádku papíry?«

Všichni se začali prohledávat, vytahovat z kapes záplavy orazítkovaných lejster a dotazníků různých formátů a barev a prohlížet si je.

»Co vy, Pereci? Vyplnil jste dotazník?«

»Jaký dotazník?«

»No dovolte, jak se vůbec můžete takhle ptát? Přece vzor osmdesát osm!«

»Já jsem nic nevyplňoval,« řekl Perec.

»Panstvo, slyšíte to? No to je hrůza! Perec nemá papíry!«

»Nevadí, nejspíš má propustku...«

»Propustku taky nemám,« oznámil osazenstvu nákladáku Perec. »Já nemám nic, jen kufr a tenhle plášť... Už jsem se totiž do lesa vůbec nechystal, já jsem chtěl odjet.«

»A co potvrzení o lékařské prohlídce a očkovací průkaz?«

Perec zavrtěl hlavou. Nákladák už sjížděl po klikaté silnici k úpatí skalního masívu a Perec odevzdaně zíral na les, na plochou pórovitou vrstvu masívu táhnoucího se až k vzdálenému obzoru, na ten znehybnělý plod neznámého bouřlivého kvasu, na lepkavou pavučinu mlhy ve stínu skal.

»Tohle vám jen tak neprojde,« řekl někdo.

»A proč, prosím vás, vždyť cestou na žádné zvláštní objekty nenarazíme...«

»No dobře, ale co Fušer?«

»Jakýpak Fušer, když přes žádné objekty nejedeme?«

»Jak můžeš vědět, kudy pojedeme a kudy ne? To neví nikdo. Jen si vzpomeň loni - Candide taky letěl bez dokladů, a to byl chlap jaksepatří, Candide, a kde je mu dneska konec, Candidovi?«

»Za prvé to nebylo loni, ale mnohem dřív. A za druhé Candide prostě zahynul. Při plnění služebních povinností.«

»Ano? A viděls rozkaz?«

»To je pravda, rozkaz k tomu nebyl žádný.«

»Takže se není o čem dohadovat. Strčili ho do bunkru pod propustkovým oddělením a on tam sedí dodnes. A vyplňuje dotazníky...«

»Copak že jsi nevyplnil dotazníky, Perecíčku? Nemáš ty nakonec někde nějaký škraloup?«

»Počkat, počkat, panstvo! To není žádná legrace. Já navrhuju, abychom spolupracovníka Perece hned tady na místě zcela demokraticky prověřili. Kdo bude předseda?«

»Fušer! Předsedu ať dělá Fušer!«

»Výtečný návrh. Takže čestným předsedou se stává náš velevážený Fušer. Podle vašich tváří soudím, že jste jednohlasně pro. Přistoupíme k další volbě. Kdo bude předsedův kamarád?«

»Vanderbilt!«

»Vanderbilt? Proč ne... Přátelé, je tu návrh zvolit kamarádem předsedy Vanderbilta. Má někdo jiný návrh? Kdo je pro? Proti? Zdržel se hlasování? A vida... Dva se zdrželi! Proč jste se zdržel?«

»Já?«

»No jistě, vy!«

»Nemá to smysl. Nač člověka takhle trápit, když je mu i beztak nanic?«

»Rozumím. A co vy?«

»Do toho je tobě prdlajs!«

»Jak si přejete... Kamaráde předsedy, zapište: Dva se hlasování zdrželi. Začneme. Kdo chce vystoupit jako první? Nikdo? Pak tedy dovolu, abych prověrku zahájil já. Spolupracovníku Pereci, odpovězte prosím na tuto otázku: Jakou vzdálenost jste celkem překonal mezi pětadvacátým a třicátým rokem života za á pěšky, za bé pozemní dopravou, za cé letecky? Nepospíchejte a pořádně si to rozmyslete. Tady máte tužku a papír.«

Perec se poslušně chopil tužky a papíru a začal vzpomínat. Nákladák poskakoval po hrbolaté cestě. Na chvíli se pozornost všech soustředila na Perece, ale pak to lidi přestalo bavit a nakonec kdosi zauvažoval nahlas:

»Copak přelidnění bych se nebál, ale všimli jste si, kolik techniky leží ladem? Viděli jste to prostranství za dílnami? Víte někdo, co je to za techniku? Jistě, zatím je zatlučená v bednách. A nikdo nemá čas ty bedny otevřít a podívat se dovnitř. A víte, co jsem tam viděl předevčírem? Na chvíli jsem zůstal stát, že si zapálím, a vtom zaslechnu nějaké praštění. Otočím se - a krve by se ve mně nedořezal: Stěna jedné bedny velikosti obstojného domku povolila a otevřela se jako vrata. A zevnitř vyjel nějaký stroj. Popisovat vám ho nebudu, sami víte proč... Ale za podívanou to teda stálo. Chvilku to jen tak vrčelo, pak se z toho vysunula dlouhá roura s takovým kolečkem na konci. Ta roura se jako by rozhlédla kolem dokola, stroj ji zatáhl zpátky, zalezl do bedny a zabouchl za sebou. Cítil jsem se zrovna nějak nesvůj, a tak jsem ani nechtěl věřit vlastním očím. Ale dneska ráno mě napadlo, že bych tam měl zajít ještě jednou. Tak jsem se tam vypravil a div to se mnou nepraštilo o zem. Bedna v absolutním pořádku, ale ta otevírací stěna je zatlučená hřebíky zevnitř. Ven koukají jen ostré hroty, lesklé a dlouhé asi jako malíček. Hned mě napadlo: Pročpak asi ta potvora vylezla? Je tu taková jen jedna, nebo je jich víc? Třeba vylézají každou noc a takhle se tu tento... rozhlízejí. A než přijde to vaše slavné přelidnění nebo bůhvíco ještě, uspořádají nám tyhle bestie Bartolomějskou noc a naházejí naše ohlodané kostičky dolů do lesa. A kdoví, jestli kostičky, třeba už to bude rovnou kostní moučka... Cože? Tak to zase ne, můj zlatý, chlapům z Inženýrského si to běž hlásit sám, pokud se ti chce. Ten aparát jsem přece viděl já, a jak já můžu vědět, jestli jsem ho směl vidět nebo ne? Na těch bednách není nic napsáno...«

»Tak jak jsme na tom, Pereci? Jste připraven?«

»Ne,« odpověděl Perec. »Nemohu si na nic vzpomenout, už je to dávno.«

»To je zvláštní. Například já si to pamatuju báječně. Šest tisíc sedm set jeden kilometr po železnici, sedmnáct tisíc sto padesát tři kilometry vzduchem (z toho tři tisíce dvě stě patnáct kilometrů v soukromých záležitostech) a patnáct tisíc sedm kilometrů pěšky. A to jsem starší než vy. Zvláštní, opravdu zvláštní, Pereci... No dobrá. Podíváme se na další bod. Jakým hračkám jste dával přednost v předškolním věku?«

»Tankům na klíček,« odpověděl Perec a setřel si pot z čela. »A plechovým obrněným autíčkům.«

»No vida! Tohle si pamatujete, a přitom je to předškolní věk, tedy doba mnohem vzdálenější než ta, na kterou jsem se ptal předtím. A taky méně významná a odpovědná, nemám pravdu; Pereci? Taktak. Tanky a obrněná auta, říkáte... Další bod. V kolika letech jste poprvé pocítil náklonnost k ženám, v závorce k mužům. Obsah závorky je obvykle určen ženám. Můžete odpovídat.«

»Už dávno,« řekl Perec. »To je opravdu hodně dávno.«

»Přesněji!«

»A co vy?« zeptal se Perec. »Řekněte to nejdřív vy a já se k vám přidám.«

Předsedající pokrčil rameny.

»Já v tomto ohledu nemám co skrývat. Poprvé se to stalo, když mi bylo devět let a koupali mě společně se sestřenicí... A teď vy, prosím.«

»To nejde,« přiznal se Perec. »Já na takovéhle otázky odpovídat nemohu.«

»Pitomče,« zašeptal mu někdo těsně u ucha. »Normálně s absolutně vážnou tváří lži, a máš to z krku. Nač se takhle týrat? Snad si nemyslíš, že si to někdo bude kontrolovat?«

»No tak dobře,« vzdal se pokorně Perec. »V deseti letech. Když mě koupali s fenou Můrkou.«

»Výborně!« zvolal spokojeně předsedající. »A teď mi vyjmenujte nemoci nohou, které jste v životě prodělal.«

»Revmatismus.«

»A dál?«

»Střídavá kulhavost.«

»Velmi dobře! Dál?«

»Rýma,« řekl Perec.

»To není choroba nohou.«

»Nevím jak pro vás, ale pro mě ano. Když si promáčkám nohy, dostanu rýmu.«

»Inu, dejme tomu. Co ještě?«

»To se vám zdá málo?«

»To záleží na vás. Ale upozorňuji vás, čím víc, tím líp.«

»Spontánní gangréna obou dolních končetin,« uvedl bez mrknutí oka Perec, »po níž následovala úplná amputace. To byla poslední nemoc nohou, kterou jsem prodělal.«

»No prosím, teď už by to mohlo stačit. Poslední otázka: Vaše světónázorová orientace. Prosím stručně.«

»Jsem materialista,« řekl Perec.

»A jaký materialista?«

»Emocionální.«

»Stačí, další otázky nemám. A vy, pánové?«

Pánové už taky další otázky neměli. Zčásti podřimovali, zčásti se k předsedajícímu otočili zády a tlumeně se bavili. Nákladák zvolnil. Začínalo být horko a ve vzduchu bylo cítit vláhu a vůni blížícího se lesa, nepříjemnou, pronikavou vůni, která se až ke Správě obvykle nedostala. Nákladák jel setrvačností s vypnutým motorem, a tak bylo slyšet, jak

někde daleko, ale opravdu hodně daleko dutě rachotí hrom.

»Když se tak na vás koukám, musím žasnout,« řekl komusi předsedův kamarád, který se k předsedajícimu rovněž posadil zády. »Hlavně ten váš nezdravý pesimismus mě zaráží. Ve své podstatě musí být člověk optimista, to za prvé. A za druhé a především - copak vás nenapadlo, že ředitel o tomhle všem přemýšlí přinejmenším stejně usilovně jako vy? To je přece samozřejmé. Při svém posledním telefonátu rozvinul ředitel v pasáži určené mně opravdu velkolepé perspektivy. Musím říct, že jsem nadšením až ztrácel dech, a nestydím se za to. Já byl optimista vždycky, ale něco takového... Řeknu vám aspoň tolik, že všechny ty sklady, bytovky, zkrátka všechno, co tu zatím stojí, bude zlikvidováno... A místo toho vyrostou oslnivě nádherné budovy z průhledných a poloprůhledných materiálů, stadióny, plovárny, vzdušné parky, křišťálové denní bary a cukrárny. Schody do nebe! Ztepilé pružné ženy se snědou vláchnou kůží! Knihovny! Mohutné svalstvo! Laboratoře! Prozářené světlem a sluncem! Libovolný denní program! Automobily, motorové čluny, vzducholodě... Diskuse, hypnotické studium ve spánku, stereovize... Pracovníci budou po pracovní době sedět v knihovnách, přemýšlet, skládat hudbu, hrát na kytaru a další hudební nástroje, zabývat se dřevořezbářstvím a přednášet jeden druhému vlastní verše...!«

»A co budeš dělat ty?«

»Vyřezávat!«

»A co ještě?«

»Psát verše. Ve škole mě naučí psát verše, já mám totiž velice úhledné písmo.«

»A co budu dělat já?«

»Co budeš chtít!« rozhodl velkoryse předsedův kamarád. »Vyřezávat, psát verše... Prostě co budeš chtít.«

»Já nechci vyřezávat, jsem přece matematik.«

»No prosím, proč ne?! Tak se budeš moct věnovat matematice, co hrdlo ráčí, když tě to těší!«

»Matematice se co hrdlo ráčí věnuju už teď.«

»Jenže teď za to dostáváš plat, a to není ono. A budeš skákat z desetimetrové věže.«

»Proč?«

»Jak to - proč? Je to přece zajímavé...«

»Není.«

»Co tím chceš říct? Že tě kromě matematiky nic jiného nezajímá?«

»Abych pravdu řekl, tak ne... Když člověk celý den dělá, tak z toho zblbne natolik, že ho opravdu nic jiného nezajímá.«

»Jsi zkrátka omezenec, ale nevádí, školství a osvěta tě rozvinou. Objeví v tobě nějaké schopnosti a ty budeš třeba skládat hudbu, nebo si budeš něco vyřezávat...«

»Skládat hudbu, to nic není. Ale kde sehnat posluchače...?«

»Proč? Třeba já si tě poslechnu s radostí. A tady Perec jistě taky.«

»To si jen myslíš. Ve skutečnosti mě poslouchat nebudeš. A verše taky psát nebudeš. Maximálně se chvilku pošťouráš v tom dřevě a začneš se shánět po ženských. Nebo se naleješ. Já tě přece znám, všechny tu znám. Budete se flákat od křišťálového denního baru k diamantové cukrárně. Zvlášť jestli vám někdo poskytne libovolný denní program. Já se dokonce bojím jen pomyslet, co se tu všechno stane, kdyby někdo náhodou zavedl libovolný denní program.«

»Každý člověk je v jistém ohledu génius,« namítl předsedův kamarád. »Jen je třeba objevit v něm toho génia. Nikoho to zatím ani nenapadne, ale já jsem možná geniální kuchař a ty zase geniální farmaceut. A zatím oba děláme něco jiného a zakopáváme tak svou hřivnu. Ředitel prohlásil, že v budoucnu se tímhle problémem budou zabývat odborníci, kteří propátrají všechny naše zatím utajené možnosti a schopnosti...«

»Víš, tyhle možnosti a schopnosti, to je zatím dosti temná záležitost. Možná opravdu v každém z nás sídlí génius, jenže co s tím, když taková konkrétní genialita najde uplatnění až v daleké budoucnosti nebo jsou její doby naopak dávno ty tam a dnes taková záležitost za nic geniálního považována není, bez ohledu na to, zda případné schopnosti prokážeš nebo ne. Copak takový geniální kuchař, to by ještě šlo, ale co když se z tebe vyklube geniální forman, támhle z Perece geniální výrobce pazourkových hrotů a ze mě geniální registrátor jistého pole X, o němž zatím nikdo nic neví a třeba deset nebo sto let vědět nebude... To pak popatříme do volných chvil tváře ponuré, jak praví básník...«

»Nojo, kluci, ale k žrádlu jsme si s sebou nevzali nic,« poznamenal kdosi. »Než se tam dostanem a než nám vydají prachy...«

»Však on nám Stojan něco dá.«

»To jistě, Stojan, ten zrovna! Copak nevíš, že tam mají přidělovat systém?«

»To je ale k vzteku, a to mi žena s sebou nabízela obložené chleby.«

»Teď už to snad vydržíš, támhle je závora...«

Perec zvědavě natáhl krk. Vpředu se tyčila žlutozelená stěna lesa a cesta se v něm ztrácela jako nitka v orientálním koberci. Nákladák minul překližkovou tabuli s nápisem: POZOR! SNIŽTE RYCHLOST! PŘIPRAVTE SI DOKLADY! Už opravdu bylo vidět pruhovanou spuštěnou závoru, vedle ní strážní budka a vpravo i vlevo se táhl ostnatý drát na porcelánových izolátorech, tu a tam přerušovaný typizovanými konstrukcemi strážních věží. Auto zastavilo. Všichni se pátravě zadívali na strážníka, který stál s nohama pohodlně překříženými v budce a vstoje podřimoval s karabinou v podpaždí. Na spodním rtu se mu pohupovala přilepená zhaslá cigareta a podlážka v budce byla posetá nedopalky. Hned vedle závory spatřili bidlo zapuštěné do země a na něm přibíto tabulku s dalšími pokyny: POZOR! LES! PRŮKAZ PŘEDKLÁDEJTE ROZEVŘENÝ NA PŘÍSLUŠNÉ STRÁNCE! NEROZSÉVEJTE NÁKAZU! Řidič krátce a jemně zatroubil. Strážník otevřel kalné oči, tupě je upřel přímo před sebe, pak se odlepil od budky a začal obcházet nákladák.

»Nejní vás nějak moc?« zeptal se sípavě. »Pro prachy, žejo!«

»Jistě, jistě, pane strážník,« zadrmlil podlézavě ten, co před chvílí předsedal.

»Tak se mi to líbí, tak to má být,« pochvaloval si strážník. Obešel nákladák kolem dokola, stoupl si na stupátko a nahlédl do korb. »Krucí, vás tu ale je!« prohodil s výtkou v hlase. »A co ruce? Máte umyté ruce?«

»Máme, samozřejmě,« odpověděli sborem pracovníci a někteří dokonce nastavili dlaně.

»Všichni?«

»Všichni!«

»Pohodička!« poznamenal strážník a po pás se nasoukal do kabiny, odkud se ozvalo: »Kdo je tady vedoucí? Ty jseš vedoucí? Kolik toho vezeš? No dobrý... A nekecáš? Jak se jmenuješ? Kim? Dejte si na mě pozor, Kime, však já si to tvoje příjmení napíšu... Těbuch, Waldemare, tak co, pořád šoféruješ? No vidíš, a já zase pořád strážníkuju. Ukaž mi průkaz. Nono, jen zbytečně nekafrej a pěkně mi ho ukaž... Máš ho v pořádku, průkaz, a tak to musí být, jinak bych tě to... tento... Ale tohle teda ne, na ouřední doklad se žádný telefony zapisovat nesměj... Safra, jaká Charlotta? Jó, nojo, už si vzpomínám. Tak naval, já si ho taky vopíšu... Díky! A jedem. Můžete jet...«

Seskočil ze stupátka, za těch pár kroků k závoře holinkami pořádně zvířil prach a pak už nalehl na protizávaží na konci závory. Dlouhá pruhoaná tyč se pomalu zvedla a podvlékačky, které na ní až do této chvíle visely, se svezly na cestu. Nákladák se znovu pohnul.

Lidé v korbě se zase rozpovídali, ale Perec je neposlouchal. Vjížděl do lesa. Les se blížil, ubíhal mu vstříc, vzdouval se a rostl do stále větší výše jako oceánská vlna a nakonec ho pohltit. Slunce, nebe, prostor i čas zmizely a místo nich se vlády ujal les. Kolem bylo jen mihotání tlumených barev, vlhký hustý vzduch, exotické dýmové vůně a trpká příchut' v ústech. Jedině ke sluchu les ještě nepronikl, protože jeho zvuky zatím přehlušoval řev motoru a klábosení pracovníků. No prosím, les, opakoval si už několikrát Perec, konečně jsem v lese, mluvil si pro sebe beze smyslu pořád dokola. Už ho tedy nevidím jen shora, už ho vnímám zevnitř, takže nejsem jen pozorovatel, ale přímý účastník. Něco chladivě vlhkého se dotklo jeho tváře, polechtalo ho to po kůži, pak to povolilo a pomalu sklouzlo na Perecova kolena. Podíval se, co to je: dlouhé tenké vlákno jakési rostliny, možná ovšem, také živočich, možná jen lehký dotyk lesa, přátelský pozdrav nebo naopak podezřívavě ohmatávám. Perec se rozhodl, že se vlákna pro jistotu nedotkne.

A nákladák už uháněl po trase slavných ofenzív. Žlut', zeleň a hněd' pokorně couvaly dozadu a po obou stranách cesty se táhly dlouhé řady neodklizených a zapomenutých veteránů útočící armády - černé buldozery, vzpínající se v poslední křeči s radlicemi vztekly a zpupně vystrčenými vzhůru, těžké tahače, zahrabané až po kabinu do země, za kterými se hadovitě vinuly přetržené pásy, auta bez pneumatik a s vytlučenými skly. To všechno mrtvé, navždy odhozené, ale stejně jako dřív prasklými radiátory a slepými světlomety směle zahleděné vpřed, do hloubi lesa. A kolem šelestil les, třepetal se a pohupoval, měnil barvu, přeléval se, tu a tam jako by vzplanul, šálil zrak, útočil a zase ustupoval, vysmíval se, děsil a šaškoval a byl neobyčejný a nedal se popsat a hlava z něj šla kolem.

## KAPITOLA ŠESTÁ

Perec otevřel dvířka terénního vozu a zadíval se do houštin. Zatím nevěděl, co by měl vidět. Snad cosi na způsob nevábne huspeninovitě masy. Co si neobvyklého, co se nedá vyličít. Ale to nejneobyčejnější, nejnepochopitelnější a nejnemožnější v téhle džungli byli lidé, a tak Perec zatím viděl jen je. Blížili se k autu, byli útlí, obratní, elegantní a jistí v pohybech, kráčeli lehce, neklopýtali, dokázali vmžiku vybrat místo, kam v následující vteřině došlápnu, a tvářili se, jako by les kolem vůbec neregistrovali, jako by chtěli ukázat, že v lese jsou doma, že jim patří, a nejspíš se vlastně netvářili a skutečně si to mysleli, a les se skláněl nad jejich hlavy, neslyšně se chechtal, mřil na ně tisíci posměváčkových ukazováků a obratně se přetvařoval, jako by on sám byl věcí fádni, poddajnou a obyčejnou - prostě důvěrně známou. Alespoň zatím. Než naprší a uschne...

»Teda to je ale štabajzna, tahle Rita,« zafuněl uznale bývalý šofér Esíčko Perecovi do ucha. Stál hned vedle terénního vozu a silnými stehny doširoka rozkročených křivých nohou svíral chroptící a vzpouzející se motocykl. »Na tu bych si rozhodně někde počkal, nebyť toho Quentina. Ten chlap má voči jako rys...«

Quentin s Ritou mezitím došli k autu a Stojan jim od volantu vylezl naproti.

»Tak co, jak se jí daří?« zeptal se.

»Celkem to ujde,« odpověděl Quentin a pozorně si prohlédl Perece. »Co peníze, přivezli jste peníze?«

»Tohle je Perec,« řekl Stojan. »Už jsem vám o něm vyprávěl.«

Rita s Quentinem se na Perece usmáli. Neměl čas si tu dvojici prohlížet, jen si pomyslel, že tak zvláštní ženu jako Rita a tak nesmírně nešťastného muže jako Quentin ještě v životě neviděl.

»Dobrý den, Pereci,« pozdravil ho se stále týmně zoufalým výrazem ve tváři Quentin. »Přijel jste se k nám podívat? Vy jste to tady u nás ještě neviděl, co!«

»Já, upřímně řečeno, nic nevidím ani teď,« přiznal se Perec. Utrpení muže a podivnost ženy spolu bezesporu nějak nepostizitelně, ale velice jednoznačně souvisely.

Rita se k nim otočila zády a zapálila si.

»Tam se dívat nemůžete,« poučil ho Quentin. »Dívejte se rovně, přesně před sebe. Copak to opravdu nevidíte?«

Perec to konečně spatřil a na lidi rázem zapomněl. Zjevilo se to před očima jako kontury na fotografickém papíře ponořeném do vývojky nebo jako umně zašifrovaná figurka z dětského kresleného hlavolamu. Kam se schoval zajíček? - a jakmile jednou vše podstatné zachytil, už od toho nedokázal odtrhnout pohled. Bylo to hned vedle, nějakých deset kroků od cesty a terénního vozu. Perec křečovitě polkl.

Ke korunám stromů stoupal živý sloup, snop tenoučkých průzračných nití - lepkavých, lesklých, spirálovitých i rovných a napjatých jako struny - snop pronikající hutným listovým a směřující někam ještě výš, až k oblakům. A ten snop se rodil v kloace, v masné klokotající kloace zaplavené aktivní živou protoplazmou, primitivní rozjitřenou živou

tkání, která překotně vznikala a vzápětí sama sebe rozkládala, vyvrhovala produkty tohoto rozkladu na povlovné břehy a vyplivovala vázkou pěnu... Pak jako by kdosi neznámý zapnul neviditelné zvukové filtry a z chroptění motocyklu se vyloupil hlas kloaky: tiché kvašení, šplouchání, bublání, táhlé bahenní vzdechy; přes Perece se převalila těžká vlna pachů syrového zkrvaveného masa, krevní plazmy, čerstvé žluči, syrovátky, vroucího škrobu. Teprve teď si Perec povšiml, že Ritě i Quentinovi se na prsou pohupují kyslíkové masky, uviděl, jak se Stojan štítlivě zašklebil a nasadil si respirátor, ale Perece něco takového ani nenapadlo - snad v naději, že mu nos napoví to, co neřekly oči a uši...

»Smrdí vám to tu jako v márnici!« poznamenal zhnuseně Esíčko.

Quentin říkal Stojanovi:

»Měl bys s Kimem promluvit o jídelníčku. Přece jen pracujeme ve zdraví škodlivém prostředí, a máme tedy nárok na mléko a čokoládu...«

Rita zamyšleně kouřila a vypouštěla dým tenkým nepokojným chřípím.

Nad kloakou se starostlivě skláněly všechny stromy z okolí, jemně třepotaly listím, všechny jejich větve směřovaly stejným směrem - ke středu víru v kvasící hmotě - a po nich dolů do kloaky klouzaly a padaly tlusté huňaté liány; kloaka je do sebe vstřebávala, protoplazma je ohlodávala a měnila v sebe samu, protože byla s to rozpustit a přetvořit ve svou vlastní podstatu všechno, co ji obklopovalo...

»Perečičku,« okřikl ho Stojan, »nevyvaluj tak ty oči, vypadnou ti.«

Perec se pousmál, ale okamžitě se přistihl při myšlence, že to byl falešný úsměv.

»Nač s sebou máš ten motocykl?« zeptal se Quentin.

»Pro případ, že bychom někde zůstali viset. Když zase polezou po pěšině, musím jedním kolem zůstat nahoře a druhým sjet do trávy. Motorka pojede za námi. Kdybychom náhodou někde uvízli, Esíčko zajede na motorce pro tahač.«

»Tahle rachotina zůstane viset určitě,« minil Quentin.

»To je ložený,« vmísil se do hovoru Esíčko. »Já to říkám furt, že je to blbej nápad.«

»Ty buď zticha,« vyštěkl Stojan, »a nepleť se do toho... Už to bude?« zeptal se Quentina.

Quentin pohlédl na hodinky.

»Počkat...« zamyslel se. »Teď rodí každých osmdesát sedm minut, takže zbývá... zbývá... nezbyvá nic, podívej, už to běží!«

Kloaka rodila. Začala na nízké ploché břehy netrpělivými konvulzivními stahy vyvrhovat kousky bělavého, třaslavě rozbředlého těsta, které se bezmocně a slepě převalovaly po zemi, pak ztuhly, zploštily se, opatrně vymrštily první panožky a najednou zahájily smysluplný pohyb - zpočátku pravda poněkud chaotický a neurovnaný, ale už v jednom zcela konkrétním směru, srážely se do malých houfků a zase se rozbíhaly, všechny jedním směrem, po stejné radiále vybíhající z tohoto obřího lůna do záplav rostlinstva, pryč, v jediném bělavém zástupu připomínajícím řádku gigantických slimákovitých mravenců...

»Tady kolem je to samej močál,« přesvědčoval Esíčko. »Zahučíme do toho tak parádně, že nás žádný tahač nevyšťárá a žádný lano to nevydrží.«

»Nechceš jet s námi?« zeptal se Stojan Quentina.

»Rita je unavená.«

»Rita může jít domů a ty se svezeš s náma...«

Quentin váhal.

»Co myslíš, Rituško?«

»Má pravdu, půjdu domů,« odpověděla Rita.

»No výborně,« zaradoval se Quentin. »A my se tam zajedeme podívat, ano? Za chvilku se vrátíme, to přece nebude dlouho trvat, že, Stojane?«

Rita odhodila nedopalek a bez rozloučení zamířila po pěšině k biostanici. Quentin chvíli nerozhodně přešlapoval a pak tiše poprosil Perece:

»Pustil byste mě... dovnitř?«

Protáhl se na zadní sedadlo a přesně v tom okamžiku Esíčkův motocykl příšerně zavřeštěl, vyrazil zpod jezdcových nohou a jankovitě odskotačil rovnou ke kloace. »Stůj!« zařval Esíčko a přidřep. »Kam ženeš?« Všichni ztuhli. Stroj najel na velký hrb, vzepjal se na zadní kolo a spadl do kloaky - lidé se napjatě předklonili dopředu. Perec měl pocit, že protoplazma pod motocyklem nejdřív zapružila, jako by se snažila zmírnit jeho dopad, ale vzápětí ho plavně a nezvučně vpustila do sebe a zavřela se nad ním. Motor utichl.

»Cos to udělal, nemehlo nemotorný!« obořil se na Esíčka Stojan.

Kloaka se změnila v labužnický sající a pomlaskávající tlamu. Převalovala motorku ve svých útrobách, stejně jako válíme po jazyce sladkou ledovku. Motocykl kroužil ve zpěněné mase, mizel, zase vyhřezal, bezmocně kýval parožími řídítky a s každým vynořením byl menší a menší, kovové součástky se ztenčovaly, až byly docela průsvitné jako cigaretový papír, pak se před očima pozorovatelů nejasně zamíhaly vnitřnosti motoru, rám, blok motoru a zbytky plechů se rozpadly, pneumatiky zmizely beze stopy, trosky stroje se vynořily naposled a víc se neobjevily.

»Hele, ta ho sežvejkala!« zvolal s idiotsky nadšeným uznáním Esíčko.

»Nemehlo nemotorný!« opakoval Stojan. »No počkej, tohle ti ještě spočítám, že na to do smrti nezapomeneš.«

»No a co má být, tak mi to spočítáš,« minil Esíčko. »Co jsem jako udělal tak hroznýho? Akorát že jsem plynem votočil na druhou stranu,« vysvětlil Perecovi. »A von se mi vytrh. Rozumíte, pane Perec, já jsem chtěl prostě ubrat plyn, aby to tak neřvalo, a hnul jsem s tím na druhou stranu. To se může stát každému. A navíc to byl starej kram... Takže já jdu,« oznámil nakonec Stojanovi. »Co já teď tady? Jdu domů.«

»Kam se to díváš?« zeptal se náhle Quentin s takovým výrazem ve tváři, že Perec se mimoděk odtáhl.

»Vo co de?« podivil se Esíčko. »Já koukám, kam chci.«

Díval se za sebe na pěšinu, tam, kde se pod celistvou žlutavě zelenou klenbou větví míhala vzdalující se Ritina oranžová bunda.

»Pusťte mě ven,« požádal Quentin Perece. »Já si s ním musím trochu popovídat.«

»Ježíšmarjá, kam se hrneš?« zabrumlal Stojan. »Vzpamatuj se, Quentine!«

»Žádné vzpamatuj se, však já jsem si už dávno všiml, kam ten chlap míří!«

»Přece se nebudeš chovat jako kluk... Tak přestaň už! Vzpamatuj se!«

»Pusť mě, slyšíš, nesahej na mě!«

Neobratně se potýkali těsně nad Perecovou hlavou a strkali do něj hned ze dvou stran. Stojan Quentina pevně držel za rukáv a spodní lem bundy, zrudlý a zpocení Quentin, který ani na okamžik bývalého šoféra nespouštěl z očí, jednou rukou odstrkoval Stojana a druhou se ze všech sil snažil přehnout Perece vejpůl, překročit ho a dostat se přes něj z dvířek ven. Prudce sebou škubal a při každém škubnutí se víc a víc vyvlékal z bundy. Perec využil první vhodné příležitosti, aby vyskočil z vozu ven. Esíčko ještě pořád stál s pootevřenými ústy vedle auta a olejovitě lesklýma laskavýma očima zíral za Ritou.

»Že taky chodí pořád v kalhotách, co?« prohodil k Perecovi. »To je mi zvyk, najednou všechny choděj v kalhotách.«

»Jen se ho nezastávej!« zaječel v kabině Quentin. »To není žádný pohlavní neurastenik, ale docela obyčejný ničema.

Pusť mě, nebo zmlátím i tebe.«

»To dřív se nosily takový zajímavý sukně,« pokračoval Esíčko zasněně. »Prostě kousek látky ovinutej kolem boků a spíchnutej špendlíkem. A já jen pěkně přišel a špendlík pěkně otevřel...«

Kdyby se tohle všechno aspoň odehrávalo v parku... Nebo v hotelu, v knihovně či zasedací síni... A taky to tak bývalo - i v parku, i v knihovně a dokonce i v zasedací síni během Kimovy přednášky na téma Co by měl každý pracovník Správy vědět o metodách matematické statistiky. Jenže teď to všechno viděl a slyšel les - požitkářsky masné Esíčkovy oči, tupou, zvířecky brunátnou tvář Quentinovu, motající se v dvířkách, i bezradné tiché naléhání Stojana, který bez ustání mlel něco o práci, o odpovědnosti a hlouposti, i cvrnkání utržených knoflíků o čelní sklo... Těžko říct, co si o tom všem myslel - zda se hrozil, smál se nebo se štitivě šklebil.

»Takovýhle masíčko bych si nechal líbit!« prohlásil Esíčko rozkošnický.

A Perec ho udeřil. Rána zřejmě dopadla na sanici a on si při tom vykloubil prst. Všechno okamžitě ztichlo. Esíčko se chytil za tvář a uznale se na Perece zadíval.

»Tohle se nesmí,« prohlásil Perec tvrdě. »Tady se to nesmí, rozumíte? Nesmí!«

»Já nic nenamítám,« pokrčil Esíčko rameny. »Já akorát říkám, že tu už nemám co na práci. Motorka je v háji, tak co bych tu dělal?«

Quentin se zvukně informoval:

»Dostal jsi přes hubu?«

»Nojo,« připustil otráveně Esíčko. »Přesně do levý sanice, jen to v ní křuplo... Eště že mě netrefil do voka.«

»Opravdu! Ty jsi opravdu dostal přes hubu!«

»Ano,« dodal nekompromisně Perec, »protože to se tady nesmí.«

»Tak jedem,« řekl Quentin a znovu se pohodlně opřel.

»Eso, polez do auta,« řekl Stojan. »Když někde uvážnem, pomůžes tlačit.«

»Ale já mám nový kalhoty,« namítl Esíčko. »Nemoh bych si radši sednout k volant?«

Nikdo mu neodpověděl, a tak si vlezl do zadu a posadil se vedle Quentina. Perec se uvelebil na sedadle vedle Stojana a vyjeli.

Mláděta už mezitím urazila pořádný kus cesty, ale Stojan, který úzkostlivě udržoval pravá kola na pěšině a levá ve vysokém nadýchaném mechu, je rychle dojel a s prokluzující spojkou se začal plazit kousek za nimi. »Vy tu spojku spálíte,« řekl Esíčko, otočil se ke Quentinovi a začal mu vysvětlovat, že vlastně neměl v úmyslu nic špatného, že motorka už stejně byla v tahu a že chlap je vždycky chlap; pokud je normální a v pořádku, zůstává chlapem všude, kam se hne, na tom nesejde, jestli je kolem les nebo něco jiného... »Už jsi přes tu hubu dostal?« zeptal se ho Quentin. »No, řekni, ale hlavně nelži - dostal jsi přes hubu nebo ne?« přerušoval co chvíli Esíčka. »Nech toho,« odpovídal Esíčko, »a nejdřív si mě poslechni...«

Perec si hladil svůj opuchající prst a díval se na mláděta. Na děti lesa. Možná na otroky lesa. Nebo taky na výměšky lesa. Pomalu a neúnavně se pohybovala ve spořádané koloně, jako by tekla, přelévala se přes kmeny zpráchnivělých stromů, přes výmoly, brodila se loužemi hnijící stojaté vody, vysokou trávou, prodírala se trnitými křovisky. Pěšina chvílemi mizela, ponořovala se do páchnoucího bahna, ukrývala se pod vrstvami tvrdých šedavých hub, které se pod koly automobilu křupavě lámaly, pak znovu vybíhala na povrch a mláděta se jí držela, a přitom zůstávala čistá, bílá a hladká, neulpělo na nich ani jediné smítko, jediný ostěn je neporanil a po černém lepkavém blátě na nich nebylo ani stopy. Tekla s tupou bezmyšlenkovitou jistotou, jako by se ubírala po dávno známé cestě. Bylo jich třiačtyřicet. Tak kvůli tomuhle jsem se tolik štvál, teď jsem konečně tady, vidím les zevnitř, a vlastně nevidím nic. To všechno jsem si klidně mohl vymyslet, i kdybych zůstal ve svém neútluném hotelovém pokoji se třemi neobsazenými lůžky, někdy pozdě večer, když člověk nemůže usnout, všude kolem je ticho a o půlnoci najednou začne na stavbě beranidlo zatloukat piloty. Všechno, co se tady v lese dá vidět, bych si nejspíš uměl vymyslet - i rusalky, i putující stromy, i tahle mláděta, jak se najednou proměňují v pionýra lesa Sullivana, prostě všechno nejnemožnější a nejsvětější na tomto světě. A dokázal bych si vymyslet i všechno to, co se děje na Správě - mohl bych prostě zůstat doma a prospekulovat si to všechno na gauči pod rádiem, z něhož se line symfonický džez a hlasy hovořící cizími jazyky. Ale to všechno ještě nic neznamená. Uvidět a pochopit je totéž jako si něco vymyslet. A já žiju, vidím - a nechápu, žiju ve světě, který si někdo vymyslel a absolutně se neobtěžoval tím, aby mi něco vysvětlil, ostatně sobě možná taky ne. Smutek z nepochopení, uvědomil si náhle Perec. To je moje správná diagnóza - smutek z nepochopení.

Vyklonil se z okénka a přitiskl naběhlý prst k chladivému plechu. Mláďata terénnímu vozidlu nevěnovala žádnou pozornost. Nejspíš je ani nenapadlo, že se tu něco takového vůbec pohybuje. Vznášel se nad nimi ostrý nepřijemný pach, jejich pokožka se teď zdála průzračná a pod ní jako by přebíhaly nějaké stíny.

»Stojane, chyt' me si jednoho,« navrhl Quentin. »To by přece bylo docela dobré, zabalíme ho do mojí bundy a odvezeme do laboratoře.« »Radši ne,« zavrhl nápad Stojan. »A proč ne?« zeptal se Quentin. »Stejně je jednoho krásného dne budeme muset začít chytat.« »Mám z toho trochu strach,« přiznal se Stojan. »Za prvé by nám to nedejbože mohlo chcípnout a my budeme muset posílat hlášení Fušerovi...« »My už jsme si je vařili,« oznámil nečekaně Esičko. »Mně to moc nechutnalo, ale kluci říkali, že to není špatný, prej něco jako králík, jenže králíka já nedám do huby, to je podle mýho to samý jako kočka, prostě ten samej ksindl. Já se toho štítím...« »Jedné věci jsem si všiml,« řekl Quentin, »počet kusů ve skupině je vždy prvočíslo - třináct, čtyřicet tři, čtyřicet sedm...« »Hloupost!« namítl Stojan. »Já už v lese potkal i skupinky se sudým počtem - šest kusů, dvanáct...« »No dobře, ale to je v lese!« skočil mu do řeči Quentin. »Vždyť víš, že se potom rozptýlí do menších skupinek. Kloaka ovšem vždycky vrhne prvočíslo, to si klidně můžeš ověřit podle žurnálu, já tam mám všechny vrhy poznamenané.« »Nebo jindy jsme zase s klukama chytli jednu místní buchtu,« uplatnil se znovu Esičko. »To vám teda byla přča...« »No vidíš, tak o tom můžeš napsat článek,« povzbudil Quentin Stojan. »Už jsem ho napsal,« odpověděl Quentin, »to je můj patnáctý...« »Já jich mám sedmáct,« pochlubil se Stojan, »a jeden v tisku. Koho si bereš jako spoluautora?« »Zatím nevím,« přiznal se Quentin. »Kim mi radí manažera, říká, že doprava je dnes to nejdůležitější, a Rita mi zase doporučuje velitele hotelu...« »Velitele v žádném případě,« zarazil ho Stojan. »Proč?« zeptal se Quentin. »Prostě velitele ne,« opakoval Stojan. »Víc ti neřeknu, ale velitele neber ani zanic.« »Von velitel ředil kefír brzdovou kapalinou,« informoval osazenstvo auta Esičko. »Už je to dávno, to ještě bejval vedoucí holičství. Tak jsme mu s klukama mrskli do baráku pár štěnic.« »Prý se chystá nějaké nařízení,« řekl Stojan. »Kdo bude mít méně než patnáct článků, podrobí se zvláštnímu zpracování...« »Jen to ne!« zděsil se Quentin. »To známe, to jejich zvláštní zpracování, člověku pak rok nerostou vlasy a páchne mu z pusy...« Domů, blesklo Percovi hlavou. Musím se co nejdřív dostat domů. Tady už totálně nemám co dělat. Vtom si všiml, že se kolona mláďat rozdělila. Spočítal si je - dvaatřicet jich pokračovalo rovně a jedenáct odbočilo vlevo dolů, kde se mezi stromy náhle zalesklo jezero - černá nehybná voda, docela blízko od auta. Perc zahlédl nízké mlžnaté nebe a zamžené obrysy skal na obzoru, na nichž stála Správa. Jedenáct mláďat neomylně zamířilo do vody. Stojan vypnul motor, všichni vystoupili a dívali se, jak se mláďata přelévají přes vykotlaný pařez těsně při břehu a jedno za druhým ztěžka dopadají na hladinu. Po temné vodě se rozběhla olejovitě hladká kola.

»Tonou,« podivil se Quentin. »Ona se topí.«

Stojan vytáhl mapu a rozložil ji na kapotu.

»Namouduši,« utrousil překvapeně, »tohle jezero na mapě nemáme, tady by měla být vesnice, a ne jezero. Podívej, tady to mám poznamenané - domor. ves. sedmáct lomeno jedenácti.«

»Jo, takhle je to tady vždycky,« ozval se Esičko. »Copak tady se dá jezdit podle mapy? Za první všechny ty mapy lžou a za druhý jsou tady k ničemu. Dneska je tu řekněme cesta a zejtra už tu může bejt řeka, kde je dneska močál, tam zejtra natáhnou vosnatěj drát a nastavěj věže, nebo se tam postaví nějakej sklad.«

»Dál už se mi nějak nechce,« prohodil Stojan a protáhl se. »Že bychom toho pro dnešek nechali?«

»No jistě, pro dnešek to stačí,« řekl Quentin. »Perc si ještě musí zajít pro peníze. Pojd'me do auta.«

»To by chtělo dalekohled,« zašeptal najednou Esičko, chtivě zírající očima zastíněnýma dlaní někam na jezero. »Já bych řek, že se tam koupe nějaká ženská.«

Quentin se zastavil.

»Kde?«

»A nahatá,« dodal Esičko, »celá nahatá, nemá na sobě vůbec nic.«

Quentin zbledl a hlava nehlava se rozběhl k autu..

»A kde ji vidíš, prosím tě?« zeptal se Stojan.

»No tamhle na druhým břehu...«

»Nic tam není,« prohlásil Quentin zastřeným hlasem. Stál na stupátku auta a dalekohledem prohledával celý protější břeh. Ruce se mu třáslly. »Zatracenej lháři... Zase si koleduješ o pár přes hubu... Nic tam není!« opakoval ještě jednou a podal dalekohled Stojanovi.

»Jak to, že ne?!« urazil se Esičko. »Já nejsem žádněj brejlatej ouřada, voči mám jak periskop...«

»Počkej, počkej, netrhej mi to z rukou,« ohradil se Stojan. »Co je tohle za zvyk, trhat člověku věci z rukou...«

»Nic tam není,« hučel dál Quentin. »Samé lži. Takovíhle toho nažvaní.«

»Mě nezblbnete, já dobře vím, vo co běží,« trval na svém Esičko. »Normální rusalka, a nikdo mi nebude vykládat, že ne.«

Perc ožil.

»Půjčte mi ten dalekohled,« požádal rychle.

»Nic tam není vidět,« řekl Stojan a podal mu ho.

»To jsme si našli rádce,« broukl Quentin, který už se pomalu uklidňoval.

»Ale určitě tam byla,« tvrdil Esičko. »Asi se zrovna musela potopit. Za chvíli se vynoří...«

Perc si přiložil dalekohled k očím. Nečekal, že něco zahlédne, to by bylo příliš jednoduché. A taky nic nezahledl.

Klidná vodní pláň, vzdálený břeh a obrysy skal nad zubatou hradbou lesa.

»A jaká byla?« zeptal se.

Esičko začal podrobně líčit, jaká byla, a svůj výklad doprovázel plastickými gesty. Vyprávěl velice sugestivně a s velkým zaujetím, ale bohužel to bylo něco docela jiného, než si představoval Perc.

»Ano, samozřejmě,« zamumlal, »no jistě...«

Třeba šla naproti těm mláďatům, napadlo ho už v autě, když se natrásal na zadním sedadle vedle zachmuřeného Quentina a pozoroval pravidelně se pohybující Esíčkovy uši. Esíčko totiž něco žvýkal. Vyšla bílá, chladná a sebejistá z hloubi lesa a vstoupila do vody, do blízké, důvěrně známé vody, asi tak, jako já vstupuji do knihovny, potopila se do chvějivého zeleného soumraku, vyplula mláďatům naproti, v téhle chvíli už je třeba někde na dně uprostřed jezera potkala a někam je kvůli něčemu nebo kvůli někomu vede, aby se tak zasloužila o vyvrcholení další z řetězu událostí patřících k životu lesa, a mnoho mil odsud se možná stane nebo začne odehrávat ještě něco - mezi stromy se zvednou chuchvalce fialové mlhy, což vlastně žádná mlha není, nebo se někde na lesním palouku zrodí a zabouří další kloaka nebo pestře oděni domorodci, kteří ještě před chvílí sledovali výukové filmy a trpělivě naslouchali komentářům Beatrix Vachové, ochraptělé přemírou snahy, najednou vstanou a odejdou do lesa, už se nikdy nevrátí... A všechno bude mít svůj hluboký smysl, jako má smysl každý pohyb složitého mechanismu, všechno to bude divné a pro nás nesmyslné, přinejmenším pro ty z nás, kdo nejsou schopni zvyknout si na nesmysl a povýšit ho na respektovánihodnou normu. A Perec pocítil závažnost každé události, každého jevu - toho, že mláďat ve vrhu nemůže být čtyřicet dva nebo čtyřicet šest nebo že kmen tamhletoho stromu je porostlý právě červeným mechem a že pro větve sklenuté nad pěšinou vůbec není vidět nebe.

Terénní vůz kodrcal dál; Stojan jel velice pomalu a Perec už zdálky zahlédl nakloněný sloupek s tabulkou, na které bylo cosi napsáno. Nápis byl vybledlý, rozmazaný deštěm, a byl to moc starý nápis na moc staré špinavé šedivé desce, přibité ke sloupku dvěma obrovskými zrezivělými hřebíky: »Zde před dvěma lety zahynul řadový pionýr lesa Gustav. Na tomto místě bude stát jeho pomník.«

Gustave, Gustave, pomyslel si Perec, co tě to napadlo utopit se tady? Nejspíš jsi byl chlap jak hrom, Gustave, měl jsi vyholenou hlavu, hranatou zarostlou bradu, zlatý zub, potetovaný jsi byl od hlavy k patě, ruce ti visely až ke kolenům a na té pravé ti chyběl prst, který ti někdo ukousl v opilecké rvačce. A pionýra lesa z tebe neudělal hlas tvého srdce, to spíš okolnosti tvého života tě donutily uchýlit se na jistou dobu na skály, kde stojí Správa, a odtamtud už nebylo kam utéct, leda do lesa. Tys v lese určitě žádné články nepsal a dokonce jsi o nich ani nijak nehloubal, protože ty jsi přemítal o jiných článcích, o článcích paragrafů sepsaných už dávno před tebou a proti tobě. A stavěl jsi tu strategickou silnici, pokládal betonové panely a kácel les daleko na obě strany od vozovky, aby tu v případě potřeby mohly přistávat obří osmimotorové bombardéry. Copak sis myslel, že les si dá něco takového líbit? Proto tě taky utopil na naprosto suchém místě. Ale za takových deset let ti tu postaví pomník a možná tvým jménem nazvou kavárnu. Ta kavárna se bude jmenovat U Gustava, šofér Esíčko tam bude popíjet kefir a popleskávat rozčepýřená děvčata z místní dámské kapely...

Esíčko byl zatím trestán jen dvakrát, kupodivu za docela jiné věci, než by se dalo očekávat. Poprvé se do pracovní kolonie dostal za krádež úředních formulářů jistého podniku a podruhé za porušení zásad zacházení s osobními doklady. To Stojan je čistý jako slovo boží. Nepije ani kefir, ani jiné věci. Něžně a oddaně miluje Alevtinu, kterou nikdo nikdy něžně nemiloval. Až se v odborném tisku objeví jeho stý dvacátý článek, nabídne jí svou ruku a své srdce a bude odmítnut, bez ohledu na svá široká ramena a pravidelný římský nos, protože Alevtina tyhle spořádané chlapečky nesnáší a podezřívá je (patrně nikoli bezdůvodně), že jsou to až nepochopitelně rafinovaní prostopášníci. Stojan žije v lese, kam na rozdíl od Gustava přijel dobrovolně, a nikdy si na nic nestěžuje, přestože les je pro něj jen a jen obrovská halda zatím nedotčeného materiálu pro jeho články, které mu zaručí, že se nebude muset podrobit speciálnímu zpracování... Člověk se nestačí divit, že existují lidé, kteří jsou schopni si na les zvyknout, a co víc, že takových lidí je drtivá většina. Nejdrív je les přitahuje jako místo romantické či naopak výnosné, nebo jako místo, kde je ledacos dovoleno, či nakonec jako spolehlivý úkryt. Pak je sice začne trochu děsit, ale včas přijdou na to, že je to »stejný bordel jako jinde«, což je s neobvyklostí tohoto prostředí smíří, ovšem ne natolik, aby se chystali čekat tady až do důchodu... Třeba Quentin je tu údajně jen a jen proto, že se bojí nechat bez dozoru svou Ritu, jenže ta se odtud nehodlá hnout ani za nic a nikomu nechce říct proč... No vida, už jsem se dostal k Ritě... Rita klidně může odcházet na celé týdny do lesa, Rita se koupe v lesních jezerech, Rita porušuje všechny platné pořádky a nikdo jí nesmí nic vytknout. Rita nepíše články, Rita nepíše vůbec nic, dokonce ani dopisy. Tady se moc dobře ví, že Quentin každou noc propláče a chodí se potěšit k bufetářce, pokud ovšem bufetářka zrovna neutěšuje někoho jiného... Na biostanici se ví všechno. Proboha, tak oni večer rozsvítí v klubu, zapnou gramorádio, pijí kefir, pijí příšerné množství kefiru a pak házejí láhve do jezera, kdo dál... Tančí, hrají fanty a flašku, karty a kulečnick, vyměňují si ženy a přes den přelévají les ze zkumavky do zkumavky, prohlížíjí si les pod mikroskopem, počítají les na kalkulačkách - a les stojí kolem, pohupuje se jim nad hlavami, prorůstá jim ložnicemi, v dusných hodinách před bouří se v podobě tlup skákavých stromů dostavuje až pod jejich okna a také nejspíš nemůže pochopit, co jsou zač, proč jsou tady a proč vůbec existují...

Ještě že už odjízdim, řekl si v duchu. Podíval jsem se na les, ale nic jsem nepochopil, nenalezl jsem nic z toho, co jsem najít chtěl, jen už alespoň vím, že nikdy nic nepochopím a nikdy nic nenajdu, protože všechno má svůj čas. Nemám s lesem nic společného a není mi o nic bližší než třeba Správa. V žádném případě si tu ovšem nebudu špinit ruce. Odjedu, budu dál pracovat a budu čekat. A doufat, že jednou přijde doba...

Na nádvoří biostanice bylo prázdné. Nákladák byl pryč a fronta u okénka pokladny už taky zmizela. Jen na schůdcích u vchodu překážel Perecův kufr a na zábradlí verandy visel jeho šedý plášť. Perec vylezl z auta a rozpačitě se rozhlédl. Esíčko s Quentinem se důvěrně vedli v podpaždí a mřili k jídelně, odkud zaznívalo řinčení nádobí a až na dvůr přilétal pach spáleniny. Stojan řekl »Pojďme na večeri, Perecičku!« a zajel s vozem do garáže. Perec najednou s hrůzou pochopil, co to všechno znamená - kvílící gramorádio, pusté žvásty, kefir a nedali bychom si ještě skleničku? A takhle každý večer, mnoho, mnoho večerů...

Vtom klaplo okénko pokladny, vysunul se z něj otrávený pokladník a křikl:

»Kde se touláte, Pereci? Jak dlouho na vás mám čekat! Tak pojdte rychle a podepište se!«

Perec se na strnulých, neohebných nohou váhavě vydal k okénku.

»Tady - a částku mi vyplňte i slovy,« řekl pokladník, »Ale ne tady - tady! Nějak se vám třesou ruce. Prosím, počítejte se mnou.«

Pokladník začal přepočítávat bankovky.

»A kde jsou ostatní?« zeptal se Perec.

»Jen žádný chvat, ostatní máte tady v obálce.«

»To ne, já jsem měl na mysli...«

»Co vy jste měl na mysli, nikoho nezajímá. Kvůli vám přece nebudu obcházet platné předpisy. Tady je váš plat. V pořádku?«

»Jistě... Já jsem se jen chtěl zeptat...«

»To já vás se ptám: Je všechno v pořádku? Ano, nebo ne?«

»Ano.«

»Sláva bohu. A teď si převezměte prémii. Dostal jste prémii?«

»Ano.«

»Výborně, to je všechno, a teď mi dovolte, abych se s vámi rozloučil. Hrozně spěchám. Do sedmi musím být zpátky na Správě.«

»Chtěl jsem se jen zeptat, kde jsou ostatní,« zadrmolil chvatně Perec. »Kim... A ten nákladák... Oni mi totiž slíbili, že mě zavezou na Pevninu...«

»Na Pevninu s vámi nemohu, večer musím být na Správě. Dovolil byste laskavě, to okénko se musí zavřít.«

»Já moc místa nezaberu,« zkusil to ještě jednou Perec.

»Na tom nesejde. Jste dospělý člověk a měl byste to pochopit. Jsem pokladník a vezu s sebou výplatní listiny. Co kdyby se s nimi něco stalo? Dejte ten loket pryč.«

Perec dal loket pryč a okénko se zabouchlo. Ještě se skrz kalné ohmatané sklo podíval, jak pokladník shrabuje svá lejštra ze stolu, cpe je bez ladu a skladu do aktovky, ale pak se vzadu otevřely nějaké dveře, do pokladny vstoupili dva obrovití strážníci, spoutali pokladníkovi ruce, hodili mu smyčku na krk, jeden ho hned na provaze odváděl pryč, druhý uchopil aktovku, prohlédl si celou místnost a najednou spatřil Perece. Chvilí si skrz špinavé sklo hleděli do očí, ale po chvíli strážník velice pomalu a opatrně, jako by se bál, aby někoho nepoplašil, postavil aktovku na židli a stále stejně pomalu a opatrně, s očima nehybně zabodnutýma do Perece, sáhl po pušce opřené o zeď. Perec stydl hrůzou, a přesto pořád čekal, protože nemohl uvěřit vlastním očím. Strážník však pušku popadl, couvl ke dveřím, vyšel ven a zabouchl. Světlo zhaslo.

Teprve teď Perec odskočil od okénka, po špičkách se odkradl ke svému kufru, zvedl ho a rozběhl se pryč, seč mu síly stačily, co nejdál odtamtud. Schoval se za garáž a opatrně vykoukl na strážníka, který vyšel na verandu s puškou připravenou k palbě, rozhlédl se doprava i doleva, pak dolů pod nohy, vzal ze zábradlí Perecův plášť, potěžkal ho v ruce, prohledal všechny kapsy, ještě jednou se rozhlédl a vstoupil zpátky do domu. Perec si sedl na kufr.

Bylo chladno a stmívalo se. Perec nehybně seděl a třeštil pološílené oči na osvětlená okna, do poloviny zabílená vápnem. Za okny se pohybovaly stíny, na střeše se tiše točila mřížkovaná lopatka lokátoru. Rachotilo nádobí, v lese křičela noční zvířata. Pak se někde rozzářil velký světlomet, přejel modrým paprskem světla po lese a do paprsku zpoza rohu vjela velká sklápěčka, nadskočila na hrbolu, dutě zarachotila a doprovázena mocným kuzelem světla zamířila k bráně. Ve vyklápěcí kovové korbě seděl strážník s puškou. Právě si zapaloval a na zápěstí ruky, která chránila plamínek před větrem, Perec zahlédl omotaný provaz, jehož volný konec se táhl do pootevřeného okénka kabiny.

Sklápěčka odjela a světlomet zhasl. Přes dvůr zašoupal obrovskými botami druhý strážník s puškou v podpaždí.

Chvilí se sehnul k zemi a šmátral po ní rukama. Asi hledal stopy. Perec se propocenými zády přitiskl ke zdi, poděšeně znehybněl a provázel ho pohledem.

V lese něco zrudně a táhle ryčelo. Někde bouchaly dveře. V prvním patře se rozsvítilo světlo a někdo nahlas poznamenal: »Ty tu máš ale vedro!« Do trávy dopadlo cosi lesklého a oblého a přikutálo se to až k Perecovým nohám. Perec znovu strnul, ale byla to jen láhev od kefiru. Pěšky, pomyslel si, musím se odsud dostat pěšky. Dvacet kilometrů lesem. To je špatné, že musím přes les. Protože to les uvidí ubohého, roztřeseného človíčka, zpoceného strachy a únavou a málem umírajícího pod tíhou velikánského kufru, který ten človíček přes všechny útrapy zřejmě nehodlá odhodit... Já se zkrátka povleču po silnici a les na mě bude z obou stran houkat a hulákat.

Na nádvoří se znovu vynořil strážník. Už nebyl sám, vedle něj krácel po čtyřech ještě kdosi obrovský, ztěžka funěl a oddechoval. Uprostřed dvora zůstali stát a Perec zaslechl, jak strážník bručí: »Tak na, tady máš... kruci, nežer to, ty bestie, jen to očuchej... to není salám, ale plášť, k tomu se akorát čuchá... No tak, cherché, slyšelas, potvoro...?« Zvíře skučelo a tlumeně vykvikovalo. »Jojo,« zavrčel dopáleně strážník, »tobě leda tak vybírat blechy, co? Marš!«

Rozplynuli se ve tmě. Na verandě zacvakaly podpatky a klaply dveře. Hned nato se do Perecovy tváře zabořilo cosi chladivě vlhkého. Perec se zachvěl děsem a div se nesvalil. Byl to obrovský ovčák. Sotva slyšitelně vypískl, sklesle si povzddechl a položil Perecovi masivní hlavu do klína. Perec ho podrbl za ušima. Ovčák zív, neklidně se zavrtěl, jako by se chtěl uvelebit pohodlněji, jenže vtom v prvním patře zahřmělo gramorádio. Psisko sebou zděšeně trhlo a zmizelo.

Gramorádio šlelo, na kilometry daleko zřejmě nebylo slyšet nic jiného. A vtom, docela jako v dobrodružném filmu, ožářilo otevírající se vrata modravé světlo velkého reflektoru a do dvora jako vznešený koráb vplul gigantický nákladák, zářící souhvězdími obrysových a signálních světel, zastavil, vypnul světlomety a ty zvolna pohasly, jako by to byly oči nějaké lesní obludy, která právě vypustila duši. Z kabiny se vysunul šofér Waldemar, postavil se na stupátko a začal něco hystericky řvát; křičel dlouho, div si hlasivky neztrhal, a vypadal čím dál nepřičetnější, pak si s gustem odplivl, zmizel zpátky v kabině, znovu vystrčil hlavu z okénka a napsal křídou na dvířka u volantu nohama vzhůru: »Pereci!!« Perec pochopil, že auto přijelo pro něj, popadl kufr, přes obavu, že mu za zády zarachotí výstřely, se ani neohlédl a rozběhl se přes dvůr. S obtížemi se po dvou kovových žebříčcích vyškřábal do kabiny velikosti menšího

pokoje, a zatímco si ukládal kufr, usazoval se na sedadlo a hledal po kapsách cigaretu, Waldemar pořád mluvil, brunátněl, sípěl, gestikuloval a strkal Perece do ramene, ale jeho jediný pasažér ten exaltovaný hlas zaslechl až ve chvíli, kdy gramorádio na chvíli umlklo - Waldemar mu nic zvláštního nesděloval, jen ohavně klel. Perec usnul dřív, než nákladák stačil vyjet z brány, jako by mu někdo u nosu podržel polštářek napuštěný éterem.

## KAPITOLA SEDMÁ

Vesnice to byla moc zvláštní. Když vyšli z lesa a spatřili ji dole pod sebou v kotlině, zarazilo je ticho. Takové ticho, že z něj ani neměli radost. Vesnice měla tvar trojúhelníku a trojúhelníkové bylo i prostranství, na kterém stála - rozměrné hlinité prostranství bez jediného keře a jediného stébka trávy, jako by ho někdo pečlivě vypálil a pak udupal, úplně tmavé, oddělené od nebe propletenými a prorostlými korunami stromů. »Ta vesnice se mi nelíbí,« prohlásila Nava. »Tady se asi jídla nedočkáme. Jaképak tady mohou mít jídlo, když tu ani není pole, jen holá hlína. Možná jsou to lovci, loví a jedí všelijaká zvířata, je mi z toho zle, když si pomyslím...«

»A nepřišli jsme třeba do bláznivé vesnice?« zeptal se Candide. »Tohle kolem by mohla být Hlinitá pláň.«

»Kdepak bláznivá vesnice. Bláznivá vesnice je ves jako každá jiná, třeba jako naše, jenže tam žijí blázni... Kdežto tady? Slyšíš to ticho? A nikde lidi ani děti, i když děti už možná dali spát... Ale proč nikde není vidět lidi, Mlčochu? Co kdybychom do té vesnice nechodili, ta se mi nějak moc nelíbí...«

Slunce klesalo k obzoru a vesnice dole v údolí se hroužila do šera. Zdála se podezřele prázdná - ne zanedbaná a opuštěná, právě prázdná, neskutečná, jako by to ani nebyla vesnice, ale dekorace. Je to pravda, pomyslel si Candide, nejspíš bychom tam opravdu neměli chodit, jen kdyby člověka tolik nebolely nohy a tolik moc nestál o střechu nad hlavou. A o kousek jídla. A noc na krku... Však celý den bloudili po lese, dokonce i Nava je unavená, visí mu na ruce a za žádnou cenu se ho nechce pustit.

»No dobře,« řekl nerozhodně, »tak tam teda nepůjdem.«

»Nepůjdem, nepůjdem,« zaradovala se Nava, »jenže já bych jedla. Copak to jde, tak dlouho nejíst, od rána už jsem nejedla... A ti tvoji lupiči... Ti mi dali, mám hlad, že bych brečela. Nene, půjdem tam a něco sníme, a když se nám tam nebude líbit, půjdem hned pryč. Noc bude dneska teplá, pršet nebude. Tak jdeme, co stojíš?«

Na kraji vesnice na ně někdo zavolal. Hned u prvního domku seděl přímo na bezbarvé zemi šedavý, téměř nahý člověk. V soumrácném šeru ho málem nebylo vidět, skoro splýval s hlínou a Candide si povšiml jen jeho siluety na o něco světlejším pozadí.

»Kam jdete?« zeptal se ten člověk slabým hlasem.

»Potřebovali bychom někde přenocovat,« vysvětlil mu Candide. »A ráno bychom chtěli dojít do Vystrkova. Zabloudili jsme. Utíkali jsme před lupiči a zabloudili jsme.«

»Takže jste sem přišli sami,« pronesl ten muž mdle, spíš jen tak pro sebe. »To jste pašáci, moc dobře jste udělali... Jen běžte dál, běžte, práce je tu plno, a lidí zůstalo moc málo...« Jednotlivé věty sotva vyslovoval, jako by při tom usínal.

»A pracovat se musí..., moc se musí pracovat..., moc...«

»Nedal bys nám něco k večeři?« zeptal se Candide.

»My teď...,« a muž pronesl několik slov, která Candidovi připadala známá, přestože si uvědomoval, že je nikdy předtím neslyšel. »To je dobře, že sem přišel chlapec, protože chlapec...,« a zase mluvil tak divně a nesrozumitelně.

Nava zatahala Candida za rukáv, ale Candide se jí zlostně vytrhl.

»Já ti nerozumím,« řekl tomu muži a snažil se alespoň si ho trochu lépe prohlédnout. »Řekni mi, máš doma něco k snědku?«

»Kdybyste tak byli tři...,« řekl ten člověk.

Nava Candida vši silou odtáhla stranou.

»Že by byl nemocný?« zauvažoval podrážděně nahlas Candide. »Rozumělas, co si to mumlal?«

»Proč se s ním vůbec bavíš?« zašeptala Nava. »Vždyť nemá tvář! Jak s ním můžeš mluvit, když nemá tvář?«

»Jak to - nemá tvář?« užasl Candide a ohlédl se. Muže už nebylo vidět, buďto odešel, nebo se rozplynul v soumraku.

»Normálně,« odpověděla Nava. »Oči má, pusku má, ale obličej ne...« Náhle se k němu přitiskla. »Je jako mrtvák. Jenže to není mrtvák, jde z něj lidská vůně, ale jinak vypadá jako mrtvák... Pojď někam jinam, do jiného domu, jedině že jídlo tu nesezeném, s tím nepočítej.«

Vlekla ho k dalšímu domu a nahlédli dovnitř. Všechno tam bylo neobvyklé - postele nikde, v místnostech nepanoval vůbec žádný typický domácí pach a uvnitř bylo jen nepříjemně prázdná a tma. Nava vtáhla nosem vzduch.

»Tady vůbec nikdy nebylo jídlo,« prohlásila s odporem. »Tys mě ale zatáhl do pěkně pitomé vesnice, Mlčochu! Co tady budeme dělat? Takovouhle vesnici jsem v životě neviděla. Děti tu nekřičí, na ulici ani noha.«

Šli dál. Nohama vířili slabou vrstvou chladného prachu, takže neslyšeli ani zvuk vlastních kroků, ani v lese nic nevzdychalo a nebublalo, jak to navečer obvykle bývá.

»Mluvil nějak divně,« řekl Candide. »Když si na to vzpomenu, mám pocit, jako bych už takovou řeč někdy slyšel. Ale kdy a kde, na to si nevzpomenu...«

»Já taky ne,« přidala se Nava. »Máš pravdu, Mlčochu, já jsem taková slova taky slyšela, snad ve, snu nebo možná v naší vesnici, ovšem ne v té, kde spolu žijeme teď, jinde, tam, kde jsem se narodila, ale to muselo být velice dávno, protože jsem byla ještě úplně maličká a od té doby jsem všechno zapoměla, a teď jako bych si na to vzpomněla, jenže doopravdy si za žádnou cenu vzpomenout nedokážu.«

V dalším domku narazili na člověka, který ležel přímo na podlaze u prahu a spal. Candide se k němu sehnul, položil mu ruku na rameno a zatřásl s ním, ale člověk se neprobudil. Kůži měl vlhkou a chladnou jako obojživelník, byl kyprý, měkký, neměl skoro žádné svalstvo, jeho rty se v houstnoucím šeru zdály černé a mastně se leskly.

»Spí,« řekl Candide a otočil se k Navě.

»Jak může spát, když se na nás dívá?« namítla Nava.

Candide se k muži sklonil znovu a v tu chvíli měl pocit, že se na ně zpod nepatrně pootevřených víček skutečně dívá. Ale byl to jen pocit.

»Kdepak, ten spí,« ujistil ji Candide. »Pojď.«

Nava kupodivu neřekla nic.

Cestou do středu vesnice nahlédli do každého domu a všude naráželi na spící obyvatele. Všichni ti spáči byli tuční zpocení muži, nikde ani jediná žena, ani jediné dítě. Nava nezvykle ztichla a Candide se taky necítil ve své kůži. Spáčkům hlasitě kručelo v břiše, nevzbudil se však ani jediný a téměř pokaždé, když Candide vycházel z domu ven a naposledy se po jeho obyvatelích ohlédl, zdálo se mu, že ho vyprovázejí skoupými pátravými pohledy. Už se docela setmělo, v průrvách mezi větvemi prosvítalo popelavé měsíčné nebe a Candida znovu napadlo, že to všechno až odporně připomíná kulisy v dobrém divadle. Cítil však, že je k smrti unavený a že mu všechno začíná být jedno. Toužil teď po jediném - uložit se někam pod střechu (to aby na něj ve spánku nespádl nějaký noční hnus), třeba rovnou na tvrdou udusanou hlinu, ale rozhodně raději v prázdném domku než ve společnosti těch podezřelých spáčů. Zemdlenou Navu už skoro nesl.

»Neboj se,« řekl jí. »Tady se rozhodně není čeho bát.«

»Co říkáš?« zeptala se ho mátožně.

»Říkám, aby ses ničeho nebála, jsou polomrtví, ty bych zvládl jednou rukou.«

»Já se nikoho nebojím,« odsekla Nava nasupeně. »Jsem unavená a chci spát, když už mi nedáš nic k jídlu. A ty místo toho pořád jen chodíš a chodíš od domu k domu, a zase od domu k domu, už mě to přestává bavit, všude je to přece dočista stejné, všichni ti lidé už si lehlí a spí, jen my dva se tu pořád potulujem...«

Candide se tedy odhodlal a vstoupil do prvního domku, který se právě namanul. Uvnitř byla naprostá tma. Candide se zapslouchal a pokoušel se zjistit, zda tu někdo je nebo zda je dům prázdný, ale slyšel jen supění utrmácené Navy, která se mu čelem zabořila do ramene. Po hmatu našel zeď, přejel rukama po podlaze, zda je tu sucho, lehl si a Navinu hlavu si položil na břicho. Už spala. Jen abychom nelitovali, blesko mu hlavou, není to tu právě nejpřívětivější... ale co, na jednu noc..., a musím se zeptat... na cestu..., ve dne snad nespí..., v nejhorším případě se vrátíme na bažinu, lupiči už jsou pryč... a i kdyby nebyli... Co asi chlapci ve Vystrkově...? Proboha, že by zase až pozítří...? Ale ne, zítra, zítra! Probudilo ho nějaké světlo a nejdřív si řekl, že to bude měsíc. V domě byla tma, nafialovělá zář svítila jen ve dveřích a v okně. Začal horečně uvažovat, jak může měsíční světlo dopadat do otevřených dveří a zároveň do protějšího okna, ale pak mu došlo, že je v lese a že tady o žádném skutečném měsíčním světle nemůže být ani řeči; vzápětí však to všechno zase pustil z hlavy, protože v pruhu světla dopadajícího oknem náhle vyrostla silueta nějaké postavy. Ten muž stál uvnitř v domě, zády ke Candidovi, díval se oknem ven a již z pouhého obrysu bylo zřejmé, že stojí s rukama za zády a hlavou skloněnou ke straně, a tak místní obyvatelé nikdy nestojí - ti prostě nemají proč; takto za deště a mlhy, když se venku nedalo pracovat, velice rád u okna laboratoře stával Karl Etinhof a Candide si jasně uvědomil, že před sebou teď opravdu má Karla Etinhofa, který se kdysi dávno vydal z biostanice na vlastní pěst do lesa, už se nevrátil a byl úředně prohlášen za nezvěstného. Candide se zalkl vzrušením a vykřikl: »Karle!« Karl se pomalu otočil, po tváři mu sklouzlo světlem fialové světlo a Candide viděl, že to není Karl ale nějaký neznámý domorodec; nehluchně přistoupil ke Candidovi, sklonil se k němu s rukama ještě pořád založenými za zády a jeho tvář teď byla dokonale zřetelná - znetvořená, holá tvář, která Karla absolutně ničím nepřipomínala. Nepronel ani hlásku a nejspíš Candida vůbec neviděl, pak se vztyčil, jakžtakž napřímil kulatá záda a zamířil k východu. Když překračoval práh, Candide pochopil, že to přece jen je Karl, a vyběhl za ním.

Za prahem se zastavil, horečně se rozhlédl po ulici a ze všech sil se snažil potlačit chorobný nervózní třas, který se ho náhle zmocnil. Bylo nezvykle světlo, protože nízko nad vesnicí viselo fialové zářící nebe - všechny domy vypadaly ploše, neskutečně - a šikmo přes ulici Candide spatřil podivný nízký a dlouhý barák, zkrátka něco v lese naprosto neobvyklého, a kolem něj jakési lidi. Muž připomínající Karla došel k budově, smísl se s davem a zmizel v něm, jako by tu nikdy nebyl. Candide chtěl také dojít až k té zvláštní stavbě, ale uvědomil si, že má nohy jako z vaty a že snad nedokáže udělat ani krok. Nemohl pochopit, jak na takových nohou vůbec dokáže stát; lekl se, aby neupadl, a pokusil se něčeho chytit, jenže nebylo čeho, obklopovalo ho jen pusto a prázdno. »Karle!« zašeptal potácející se Candide, »Karle, vrať se!« Několikrát ta slova opakoval a pak je v návalu zoufalství z plna hrdla vykřikl, ale nikdo to neslyšel, protože v témž okamžiku se po planině rozlétl mnohem hlasitější, zoufalý a divoký křik, upřímný bolestný pláč, tak strašný, že z něj zvonilo v uších a do očí se hrnuly slzy, a Candide rázem pochopil, že pláč zaznívá právě z toho protáhlého baráku, možná proto, že jinde se křičet nedalo. »Kde je Nava?« vydralo se mu z hrdla. »Holčičko moje, kde jsi?« Uvědomil si, že ji teď ztratí, že přišla minuta, v níž přijde o všechno, co je mu drahé, co ho poutá k životu, a on zůstane sám. Otočil se, aby se vrhl zpátky do domku, a když vrazil dovnitř, spatřil Navu, která se s hlavou nepřirozeně zakloněnou zvolna sesouvala k zemi. Candide ji zachytil a zvedl, jenomže ani v nejmenším nechápal, co se s ní děje. Dívčina hlava zůstávala zvrácená dozadu, takže měl přímo před očima její ničím nechráněné hrdlo, to místo, kde mají všichni lidé mezi klíčními kostmi takovou jamku a kde Nava měla jamky dvě, dvě něžné jamky, které on už nikdy nespatří. Pláč neustával a Candide už si srovnal v hlavě, že teď musí být tam, odkud se nárek ozývá. Věděl lépe než kdokoli jiný, že to, co teď udělá, je hrdinství, ale také tušil, že pro ně to žádné hrdinství není, pro ně je to naprosto přirozená, normální procedura, protože oni nechápou, co je to svírat v náručí dceru, teplou a jedinou, a sám ji nést tam, odkud zaznívá pláč. Křik náhle ustal. Candide viděl, že stojí těsně před budovou, mezi těmi lidmi, přímo před čtvercovými dveřmi, a pokusil se dát si to všechno do nějakých souvislostí, jenže to už nestihl - z černých čtvercových dveří vyšly dvě ženy a za nimi Karl, všichni podmračení a s čímsi nespokojením. Trojice zůstala stát a dala se do řeči. Viděl pohyby jejich rtů a došlo mu, že se prou, ale slovům nerozuměl, jen jednou postřehl mlhavě známý pojem

chiasma. Pak se jedna z žen, aniž by ustala v hovoru, obrátila k davu a rukou všem pokynula, aby vstoupili dovnitř. Candide řekl: »Hned, hned...« a přitiskl k sobě Navu ještě pevněji. Znovu se rozlehl hlasitý pláč, všichni kolem se mátožně pohnuli, otíli lidé se k sobě začali tisknout, hladit se navzájem a laskat, oči suché a rty pevně sevřené, ale to oni se tu s křikem a pláčem loučili, protože to kupodivu nebyli jen sami muži, ale i ženy, a muži se teď se ženami loučili navždy. Nikdo se nemohl odhodlat k tomu, aby do černé jámy čtvercových dveří vstoupil jako první, a tak šel první Candide, protože to byl statečný muž a protože věděl, co to je, když něco musí být, protože věděl, že stejně nic nepomůže. Karl však na něj letmo pohlédl a sotva postřehnutelně zavrtěl hlavou. Candidovi z toho bylo nevýslovně úzko, vždyť tenhle, to nebyl Karl, ale pochopil a couvl, narážaje zády do slizké měkkoty davu. Když Karl znovu pohnul hlavou, otočil se, přehodil si Navu přes rameno a jako ve snách se na nepevných, podklesávajících nohou rozběhl prázdnou osvětlenou ulicí; žádný ruch a zmatek, který by signalizoval pronásledování, se neozval. Přišel k sobě, až když se praštil o strom. Nava vykřikla a on ji postavil na zem. Pod nohama měli trávu. Byla odsud vidět celá vesnice. Nad ní se vznášel nafialovělý kužel zářící mlhy, domy vypadaly nějak rozmazané a lidé taky.

»Mám takový pocit, že si vůbec nic nepamatuju,« pronesla s námahou Nava. »Proč jsme tady? Vždyť už jsme šli spát. Nebo se mi to všechno jen zdá?«

Candide ji zvedl a nesl ji dál, stále dál a dál, prodíraje se křovím a zamotávaje se do trávy, dokud nenastala naprostá tma. Urazil ještě kousek cesty, znovu uložil Navu na zem a posadil se vedle ní. Kolem rostla vysoká teplá tráva, po nějaké vlhkosti tu nebylo ani památky, a Candide si uvědomil, že co je v lese, ještě nenatrefil na takhle krásně suché, pozeňnané místo. Hlava mu třeštila, zmáhal ho spánek a neměl ani jednu chuť o něčem přemítat - žil jen pocitem obrovské úlevy z toho, že se chystal udělat něco příšerného, a že to neudělal.

»Mlčochu,« zasípala Nava ospalým hlasem, »víš, že jsem si nakonec vzpomněla, kde jsem dřív takovou řeč slyšela, Mlčochu? Ty sám jsi takhle mluvil, Mlčochu, když jsi ještě nebyl při smyslech. Poslyš, Mlčochu, a nepocházíš ty třeba z téhle vesnice? Třeba jsi na to jen zapomněl. Tys totiž tenkrát byl moc nemocný, Mlčochu, dočista beze smyslů...«

»Spi,« řekl jí Candide. Nechtělo se mu přemýšlet, vůbec o ničem se mu nechtělo přemýšlet. Chiasma, mihlo se mu hlavou. A hned usnul. Vlastně ne tak docela. Ještě si vybavil, že to nebyl Karl, ten nezvěstný z biostanice, za nezvěstného tenkrát prohlásili Valentina, kdežto Karl zahynul v lese, a když pak jeho tělo náhodou objevili, poslali je v olovené rakvi na Pevninu. Candide si ovšem pomyslel, že tohle se mu už jen zdá.

Když znovu otevřel oči, Nava ještě spala. Ležela na břiše v dolíku mezi dvěma kořeny s obličejem zabořeným do ohbí levého lokte a ve špinavé, zpola rozevřené pěstičce volně odhozené pravé ruky Candide spatřil ostrý lesklý předmět. Nej dřív nechápal, co by to mohlo být, až si najednou vzpomněl na prapodivný polosen této noci, na svůj strach a na úlevu, když se nic strašného nestalo. A pak si uvědomil, co je to za předmět, dokonce i jeho název mu nečekaně vytanul v mysl. Byl to skalpel. Chvilí počkal a porovnával, nakolik podoba předmětu ladí se zvukem slova, ale už tušil, že není co srovnávat, že všechno je to správné, leč na druhé straně zhola nemožné, protože skalpel je jak svým tvarem, tak svým názvem v přímo nehorázném rozporu s celým tímto světem. Vzbudil Navu.

Probrala se, sedla si a okamžitě spustila:

»To je ale suché místo, nikdy v životě by mě nenapadlo, že někde taky může být takovéhle sucho, jak tady vůbec může růst tráva, Mlčochu?« Umlkla a zvedla až před oči vlastní pěst svírající skalpel. Chvilku na něj užasle zírala, pak vypískla, křečovitě ho odhodila a vyskočila jako čertík. Skalpel se kolmo zabodl do trávy. Dívali se na něj a obou se zmocnil děs. »Taková příšerná věc... Nebo že by to nebyla věc? Není to třeba rostlina? Podívej se, je to tu všechno tak suché..., možná že to tu vyrostlo...«

»Proč příšerná?« zeptal se Candide.

»A ne? Jen to vem do ruky...,« vybědla ho Nava. »Jen si to zkus, zkus si to, vezmi to do rukou a hned uvidíš, proč je příšerná... Já sama nevím, proč je tak příšerná.«

Candide si skalpel vzal. Byl ještě teplý, jen jeho tenká čepel studila - když po ní opatrně přejel palcem, dalo se najít místo, kde nástroj přestával být teplý a postupně vychládal.

»Kdes ho vzala?« zeptal se Candide.

»Já ho vůbec nebrala,« ohradila se Nava. »Asi mi sám vlezl do ruky, když jsem spala. Všiml sis, jak je studený? Asi se chtěl ohrát a vlezl mi do dlaně. Nikdy v životě jsem neviděla takové..., takového..., ani pořádně nevím, jak tomu říkat, nejspíš to ovšem nebude rostlina, asi je to takové hovádko, možná má i nožičky, ale teď je schoval, proto je takový tvrdý a vzteklý... Nebo že bychom ještě spali, Mlčochu?« Najednou se zajíkla a zadívala se na Candida. »Nebyli jsme náhodou dneska v noci v nějaké vesnici? Byli, že, viděla jsem tam muže bez tváře, co si pořád myslel, že jsem kluk... A hledali jsme místo, kde bychom se mohli vyspat... Ano, a pak jsem se vzbudila, a tys tam nebyl, a já jsem začala rukama tápat kolem sebe... Aha, tak tam mi vlezl do ruky,« usoudila. »Ale víš, co je zvláštní, Mlčochu, že tam jsem se ho vůbec nebála, spíš naopak... Asi jsem ho dokonce na něco potřebovala.«

»To všechno byl sen,« zarazil ji rezolutně Candide. Mráz mu běhal po zádech. Vzpomněl si na všechno, co se v noci dělo. I na Karla. Jen nenápadně zavrtěl hlavou: Běž, dokud jsi živ a zdrav. A na to, že živý Karl byl chirurg.

»Cože jsi tak najednou zmlkl, Mlčochu?« zeptala se poplašeně Nava. »Kam se to díváš?«

Candide ji lehce odstrčil.

»Byl to sen,« zopakoval přísně. »Zapomeň na to. Radši se podívej po něčem k snědku a já tu věcičku zatím někam zahrabu.«

»A nevíš, na co jsem ji potřebovala?« zeptala se Nava. »Já jsem měla něco udělat...,« a zamyšleně zakroutila hlavou.

»Takové sny nemám ráda, Mlčochu,« řekla mu. »Člověk si z toho na nic nevzpomene... Zahrab to hluboko, nebo nakonec zase vyleze ven, uteče zpátky do vesnice a někoho tam zbytečně vyděsí. Nejlepší by bylo přiklopit ho shora pořádným kamenem... Tak ho zahrabávej a já se půjdu podívat po něčem k jídlu.« Mocně vtáhla nosem vzduch.

»Někde poblíž by tu měly být nějaké bobule. To je zvláštní, jak na takhle suchém místě můžou vyrůst bobule...« Rychle a nehlučně se rozběhla po trávě a za chvilku už zmizela mezi stromy, kdežto Candide zůstal sedět na místě se skalpelem na dlani. Ostří omotal chomáčkem trávy a strčil si nástroj do záadří. Teď už si vybavoval všechno, a přesto nic podstatného pochopit nedokázal. Znovu nedávné události vnímal jako hrůzný sen, z něhož díky čísi nedbalosti vyhrzl skalpel. Škoda, řekl si, dnes mám hlavu až neuvěřitelně jasnou, a stejně nedokážu pořádně uvažovat. To znamená, že to nedokážu už nikdy.

Nava se zanedlouho vrátila, vytřepala zpod šatů celou hromadu nějakých bobulí a několik velkých hub.

»Je tam pěšina, Mlčochu,« řekla mu. »Víš co, raděj se do té vesnice nevrátíme, nač by nám byla, aby ji čert vzal, a půjdeme spolu pěšinou, ta nás přece musí někam dovést. Zeptáme se tam na cestu do Vystrkova a všechno bude zase v pořádku. To je k zbláznění, jak moc se mi tentokrát chce do toho Vystrkova, tak se mi tam ještě nikdy nechtělo. Ale do té vykutálené vesnice už bych se nevracela, co tomu říkáš, mně se to tam hned nezdálo, dobře jsme udělali, že jsme odtud odešli, jinak by se určitě stalo nějaké neštěstí. A abys věděl, vůbec jsme tam neměli chodit, však na tebe lupiči křičeli, abys tam nechodil, nebo s tebou bude zle, jenže ty nikdy nikoho neposloucháš. A kvůli tobě jsme na to málem šeredně doplatili... Proč nic nejíš? Houby jsou syté, bobule výborné, rozemni je ve dlani, udělej si z nich kašičku - ty jsi dneska dočista jako kojeneček. Ale teď si vlastně vzpomínám, maminka mi říkala, že nejlepší houby rostou tam, kde je sucho, jenže já tehdy nechápala, co to je - sucho, maminka říkala, že dřív bylo sucho na mnoha místech, jako na dobré cestě, proto ona to chápala, kdežto já to nechápala...«

Candide houby ochutnal a snědl ji. Houby byly všechny dobré a bobule taky - cítil se teď mnohem čerstvější. Zatím však nevěděl, co dál. Vracet se do vesnice, kde spolu byli v noci, se mu také nechtělo. Pokusil se učinit si alespoň mlhavou představu o krajině, jak mu ji proutkem do prachu kreslil Kulhavec, a vzpomněl si, že Kulhavec vykládal také o cestě do Města, která by měla procházet právě místy, kde teď s Navou jsou. »Moc pěkná cesta,« říkal tehdy Candidovi litostivě. »To je ta nejpřímější cesta, jenže my se na ni přes bažinu nedostáném.«

Lhal. Ten mrzák mu lhal. Chodil močalem, i ve Městě už nejspíš byl, ale z nějakého důvodu nemluvil pravdu. A není náhodou nejpřímější trasou do Města právě ta Navina pěšina? Musí to risknout. Ale nejdřív je třeba se vrátit. Do té vesnice se musí vrátit, jinak to nejde...

»Budeme se přece jen muset vrátit, Navo,« řekl jí, když dojedli.

»Kam vrátit? Do té vykutálené vesnice se chceš vrátit?« Nava dočista přišla o náladu. »Ale proč mi tohle říkáš, Mlčochu? Co je tam tak úžasného, že se tam zase hrneš? Jestli se mi na tobě něco nelíbí, Mlčochu, tak je to právě tohle, že se s tebou člověk nemůže normálně domluvit... Už jsme si přece řekli, že se do té vesnice vracet nebudeme, takovou krásnou pěšinu jsem ti našla, a ty si zase vedeš svou, abychom se vrátili...«

»Musíme se vrátit,« opakoval. »Mně samotnému se tam nechce, Navo, ale zajít tam musíme. Co když nám tam někdo vysvětlí, jak se nejlépe a nejrychleji dostaneme do Města?«

»Proč do Města, já nechci do Města, já chci do Vystrkova!«

»Teď už půjdeme rovnou do Města,« řekl Candide. »Déle čekat nemohu.«

»No dobrá,« řekla Nava. »Dobrá, tak půjdeme do Města, souhlasím, já s tebou přece vždycky ve všem souhlasím, ale nebudeme se vracet do té vesnice, půjdeme rovnou do Města, to bude dokonce lepší než do Vystrkova, co ve Vystrkově... Nebo jak chceš, Mlčochu, můžeme zajít i do té vesnice, ale já bych se tam nikdy nevracela...«

»Já také ne,« řekl jí, »ale jinak to nejde. A nezlob se na mě, Navo, věř mi, že mně se tam taky nechce...«

»Tak proč se tam chystáš, když se ti tam nechce?«

Nepřál si a ani jí nemohl vysvětlit proč. Zvedl se, ani se po ní neohlédl a vydal se směrem, kde tušil včerejší vesnici - šel po teplé suché trávě, mezi teplými suchými kmeny stromů, mhouřil oči z hřejivého slunce, kterého tu bylo nezvykle mnoho, vstříc nedávno prožité hrůze, z níž se ještě teď bolestivě napínalo všechno svalstvo, vstříc tiché naději, která vším tím děsem prorážela jako stéblo trávy prasklinou v asfaltu.

Nava ho dohnala a srovnala s ním krok. Byla rozzlobená a pár minut dokonce nepronesla jediné slovo, jenže nakonec to, jak jinak, nevydržela.

»Doufám, že si nemyslíš, že se s těmi lidmi budu vybavovat,« prohlásila, »teď si s nimi mluv sám, sám ses rozhodl, že se vrátíme, tak si s nimi sám mluv. Já nemám ráda řeči s někým, kdo nemá tvář, to teda nemám ráda. Od člověka, který nerozezná chlapce od děvčete, se nic dobrého čekat nedá... Od rána mě bolí hlava a já už vím proč...«

Pohled na vesnici se jim otevřel ve chvíli, kdy to nečekali. Candide zřejmě Uhnul trochu stranou a vesnice se objevila mezi stromy vpravo od nich. Všechno se tu změnilo, třebaže Candide hned nepostřehl, co se stalo. Pak pochopil - vesnice se propadala do močálu.

Trojúhelníkový palouk zaplavovala černá voda, která se nezadržitelně rozlévala po celé kotlině; přibývalo jí před očima - tiše vířila v ulicích a zatápěla dům za domem. Candide bezmocně stál a sledoval, jak pod vodou mizí okna, jak se hroutí a kácení podmačené zdi, padající krovky - a z domů nikdo nevybíhal, nikdo se nepokoušel přebrodit na břeh, na černé hladině se neukázala ani jediná hlava, lidé tam vůbec žádní nebyli, možná téhle noci odešli, ale Candide se domýšlel, že tak jednoduché to nebude. To není vesnice, řekl si v duchu, to je skutečně nějaká maketa, která tu takhle stála, uprášená a zapomenutá, a pak někoho začalo zajímat, co by se stalo, kdyby se to celé zalilo vodou. To by přece mohlo být zajímavé! Tak to zatopili. Ale zajímavé to nebylo...

Střecha na dlouhém nízkém baráku se plavně prohnula a bez jediného zvuku se svezla do vody. Nad černou hladinou jako by přeběhl lehký povzdech, po klidné vodní pláni se rozběhla kola a všechno skončilo. Před Candidem se prostíralo docela obyčejné jezero trojúhelníkového tvaru, zatím ještě dosti mělké a bez života. Za čas bude hluboké jako propast, usadí se v něm ryby, které budeme lovit, preparovat a ukládat do formalínu.

»Já vím, jak se tomuhle říká,« hlesla za ním Nava. Hlas měla tak klidný, že se po ní ohlédl. A opravdu, byla naprosto vyrovnaná, snad i spokojená, či jak to vyjádřit. »Tomuhle se říká Dosažení. Proto neměli obličeje - a vidíš, já si to hned

neuvědomila. Asi chtěli žít v jezeře. Říká se, že ti, co předtím žili normálně v domech, mohou zůstat a dál bydlet v jezeře, protože teď už tady vždycky bude jezero, a kdo nechce, ten může jít pryč. Například já bych odešla, i když kdoví, třeba je to v jezeře lepší. Jenže to ti nikdo neprozradí... Nechceš se vykoupat?« navrhla mu.

»Ne,« řekl Candide, »tady se koupat nechci. Půjdem na tu tvou pěšinu. Pojď!«

Jen abych se odsud dostal, letělo mu hlavou, jinak dopadnu jako ten strojek v labyrintu... Všichni jsme stáli kolem a smáli se, jak snaživě a pilně šmejdí, hledá a čenichá... a pak jsme do malé nádrže na jeho trase nalili vodu, strojek dojemně zazmatkoval, ale jen na okamžik, vzápětí už znovu věčně otáčel anténkami, bzučel a slídl a nevěděl, že ho sledujeme, a nám bylo koneckonců úplně jedno, že to neví, přestože právě tohle je na celé věci asi to nejstrašnější. Pokud je to vůbec strašné. Nutnost přece nemůže být ani strašná, ani příjemná. Nutnost je nutná, a všechno ostatní, co s ní souvisí, si vymyslíme my a strojky v umělých labyrintech, pokud si dokážou něco vymyslet. Je to jednoduché jako facka - když se zmýlíme, nutnost nás popadne u krku, my začneme plakat a bědovat, jaká je krutá a hrozná, a ona je zatím jen taková, jaká je - to my jsme hloupí nebo slepí. No vida, dneska i filozofuju. To bude asi tím suchem. To bych nečekal, dokonce i filozofovat můžu...

»Tady je, ta tvoje pěšina,« broukla dotčeně Nava. »Prosím, můžeš jít.«

Zlobí se. Nenechal jsem ji vykoupat, pořád mlčím, kolem je nepříjemné sucho. Ale to nic, jen ať se zlobí a mlčí, taky dobře. Kdo asi chodí po těch pěšinách? To je tu takový provoz, že ani nestačí zarůstat? Tahle je vůbec zvláštní - jako by ani nebyla vyšlapaná, ale vykopaná...

Pěšina zpočátku vedla příjemnými suchými místy, ale po pár kilometrech prudce klesla po svahu dolů a změnila se ve vazký proužek černého bláta. Čistý suchý les končil a kolem se znovu prostíraly močály porostlé mechem. Udělalo se nepříjemné vlhké dusno. Nava okamžitě ožila, tady se cítila mnohem líp. Už zase bez ustání mluvila a Candidovi v hlavě zakrátko zavládl navyklý zvonivý šelest, zase se pohyboval jako v polosnu, zapomněl na všechno své předcházející filozofování, pak málem i na to, kam jde, a oddal se náhodným nesouvislým myšlenkám, vlastně spíš představám.

...Hlavní ulici se belhá Kulhavec a vykládá každému kolemjdoucímu (nu a kdyby tam žádní nebyli, jistě klidně řeční jen tak do vzduchu), že Mlčoch teda už odešel a Navu s sebou vzal taky, nejspíš do Města, ale Město přece žádné není; možná ovšem nešel do Města, nýbrž do Rákosí, v Rákosí se výborně vábí ryby - stačí lusknout prsty ve vodě, a už ji máte. Jenže když se nad tím tak člověk zamyslí, tak nač by Mlčochovi byly ryby, když je nejí, je to hlupák, ale taky se mohlo stát, že se rozhodl navábit ryby pro Navu, ta je má ráda a Mlčoch ji třeba chce krmit rybami... Ale proč by se v takovém případě pořád vyptával na cestu do Města? Nene, ten do žádného Rákosí nešel, a nejspíš se hned tak nevrátí...

A naproti Kulhavci kráčí ulicí Bouchač a tvrdí každému, koho potká, že Mlčoch pořád chodil a přemlouval ho, prej pojď se mnou, půjdem do Města, Bouchači, pozejtří, celej rok mě přemlouval, že pozejtří půjdem do Města, a když jsem nakonec nachystal takovýho jídla, až na mě babka nadávala, kudy chodila, tak von se vypraví beze mě i bez jídla... To jeden taky takhle vodcházal bez jídla, čumáka chlupatýho, pořád vodcházal, až mu buchli jednu mezi voči a teď už nikam nevodchází ani s jídlem, bez jídla se taky bojí a sedí pěkně doma, takovou mu ji buchli...

A Ohon sedí doma u stolu, hned vedle Starce, který u něj zrovna snídá, a říká mu: Zase žereš, a zase z cizího. Nemysli si, že je mi toho jídla líto, já se jen divím, kam se do jednoho takhle vychrtlého dědka srovná tolik krajáčů jídla. Jen klidně jez, ale jedno mi řekni - jseš tady u nás ve vesnici opravdu sám? Nejste tu tři, nebo aspoň dva? To je totiž hotová hrůza dívat se na tebe, jak žereš a žereš, a když se nažereš, tak začneš vysvětlovat, co se nesmí...

Nava šla vedle něj, držela se ho oběma rukama a zaujatě vyprávěla:

»A taky žil u nás ve vesnici jeden člověk, kterému se říkalo Křivda Mučedník, ale toho ty nemůžeš pamatovat, ty jsi tenkrát nebyl při smyslech. A tenhle Křivda Mučedník byl přesvědčen, že mu celý svět jen křivdí, a pořád byl samé proč. Proč je ve dne světlo, a v noci tma? Proč brouci bývají opojní, a mravenci ne? Proč mrtváci stojí jen o ženy, a muže nechávají na pokoji? Jemu totiž mrtváci ukradli hned dvě, jednu po druhé. Tu první, ještě než jsem přišla, a druhou už za mě a on pořád chodil, pořád se vyptával proč, proč prý ukradli jeho ženu, proč si nevzali jeho samotného... Schválně bloudil celé dny a noci po lesích, aby ho taky ukradli a on tak vypátral své ženy nebo aspoň jednu, jenže jeho samozřejmě nikdo neukradl, protože mrtvákům jsou chlapi k ničemu, ti potřebují ženy, tak už to u nich chodí a ani je nenapadne měnit své zvyky kvůli nějakému Křivdovi Mučedníkovi... A taky se pořád ptal, proč je třeba pracovat na poli, když v lese je beztak jídla habaděj, stačí ho polít kváskem a jíst. A starosta mu říká: Když nechceš pracovat, nemusíš, nikdo tě nenutí..., ale kdepak Křivda - věčně jen proč a zase proč. Nebo jednou začal otravovat Bouchače. Prý proč Horní Ves zarostla houbou, kdežto naše nezarůstá. Bouchač mu nejdřív trpělivě vysvětloval, že tam už Dosažení přišlo, kdežto k nám ještě ne, to je to celé. Jenže Křivda nedá pokoj: A proč u nás na to Dosažení tak dlouho čekáme? No a co, povídá mu Bouchač, to už se ho nemůžeš dočkat či co? Ale Křivda Mučedník toho stejně nenechal. Zničil Bouchače tak, že Bouchač začal řvát na celou vesnici, mával pěstmi a rozběhl se k starostovi postěžovat si. Starosta se taky rozzlobil, svolal celou vesnici a všichni se vydali hledat Křivdu Mučedníka, že ho potrestají, ale nechtyli ho... A Starce taky mockrát otravoval. Ten k němu nejdřív přestal chodit jíst, pak se rozhodl, že se před ním bude schovávat, až to nakonec nevydržel a povídá mu: Nech mě na pokoji, kvůli tobě mi ani jídlo do krku pořádně neleze, jak já můžu vědět proč? Město to ví, a basta. A Křivda Mučedník se vydal do Města a už se nevrátil...«

Vpravo i vlevo pomalu ubíhaly žlutozelené stěny lesa, přidušeně pukaly uzrálé omamné houby a rozhazovaly na všechny strany rezavé fontány spór, pak na ně zaútočila agresivně bzučící vosy, která se zásadně snaží zasáhnout lidské oko, a oni museli dobrých sto kroků utíkat, aby se jí zbavili; vodní pavouci hlučně a starostlivě šplhali z liány na liánu a budovali své důmyslné stavby. Stromy hopsáky se stáčely a přikrčovaly k dalšímu skoku, ale když postřehly přítomnost lidí, znehybněly a snažily se vypadat jako normální stromy - nebylo oč pohledem zavadit, nebylo si co pamatovat. A nebylo o čem přemýšlet, protože úvahy o Karlovi, o včerejší noci a o zatopené vesnici se nebezpečně podobaly blouznění.

»Křivda Mučedník byl dobrý člověk, to oni s Kulhavcem tě našli za Rákosím. Šli do Mravenišť, ale místo toho se kdovíjak dostali do Rákosí, našli tam tebe a přivlekli tě do vesnice, přesněji řečeno tě přivlekl Křivda Mučedník, kdežto Kulhavec jen šel vzadu a sbíral všechno, co z tebe padalo... Sebral toho hodně, ale pak prý se začal zničehonic strašně bát, a tak radši všechno vyhodil. Něco takového prý u nás nikdy nerostlo a ani růst nemohlo. A pak z tebe Křivda Mučedník stáhl ty šaty, tys měl na sobě moc divné šaty, nikdo nechápal, jak může někde něco takového růst... No a Křivda Mučedník je rozřezal a zasadil a čekal, že mu z toho něco vyroste. Ale nic mu nevyrostlo, dokonce ani nevzešlo, a on zase chodil po vesnici a vypytoval se: Proč když se jakékoli šaty rozřezou a zasadí, zase z nich vyroste nové, kdežto Mlčochovy ani nevzešly... A tebe taky pořádně otravoval, chvíli ti nedal pokoj; ty jsi tehdy byl docela beze smyslu a jen sis něco broukal jako tamten bez tváře a zakrýval sis dlaněmi obličej. Tak tě nakonec nechal a nic se nedověděl. Pak šlo za Rákosí ještě hodně chlapů - Bouchač, Ohon, i sám starosta se tam vypravil, doufali, že tam najdou ještě jednoho takového. Ale nic nenašli... Tak ti přidělili mě... Prý postav ho na nohy, a když si ho postavíš na nohy, bude to tvůj muž, stejně jsi tady u nás cizí. Já jsem přece taky cizí, Mlčochu. A víš, jak se to stalo? Chytili nás s matkou mrtváci, bylo to v noci a měsíc ještě nesvítal...«

Terén se znovu začal zvedat, vlhka však přesto neubývalo, i když les se nějak pročistil. Už nebylo vidět ztrouchnivělé kořeny ani pahýly a zátarasy z hničících lián. Zeleň zmizela, les se zbarvil do žluta a oranžova. Stromy tu byly vzrostlejší a bažina Candidovi taky připadala jiná - rovná, bez mechu a hromad bahna. Zmizela pavučina přízemních porostů a do všech stran bylo daleko vidět. I tráva po krajích cesty byla měkčí a šťavnatější, všechna stébla jedno jako druhé, jako by je někdo pečlivě vybíral a vyséval podle přísného řádu. Nava náhle umlkla v půli slova, několikrát zhluboka vtáhla nosem vzduch, rozhlédla se a věcně poznamenala:

»Kam bychom se tady schovali? Mám takový pocit, že tady se vůbec není kam schovat...«

»Někdo jde?« zeptal se Candide.

»Ano, někdo jde, je jich víc, a já nevím, kdo to je... Mrtváci to nejsou, ale stejně by bylo lepší někam se schovat. Ačkoli, kam bychom se schovávali, stejně už jsou blízko a schovat se není kam. Víš co, uhneme stranou a uvidíme...« Ještě jednou očichala vzduch. »Ohavný zápach, neřekla bych, že by byl nebezpečný, ale bylo by mi příjemnější, kdybych ho necítila... Poslyš, Mlčochu, ty opravdu nic necítíš? To je přece takový puch jako ze zkaženého kvásku - jako když máš přímo pod nosem krajáč zkaženého kvásku potaženého plísní... Hele, tamhle jdou! Ti jsou malíci, ty snadno zaženeš... Hu-hu-hů!«

»Mlč chvíli!« okřikl ji Candide, napjatě zírající směrem, kterým ukazovala Nava.

Nejdřív to vypadalo, jako by po pěšině proti nim lezly bílé želvičky. Pak si uvědomil, že takovéhle živočichy ještě nikdy neviděl. Podobali se obrovským neprůhledným amébám nebo velmi mladým plžům, jen s tím rozdílem, že slimák nemá panožky a je přece jen o něco větší. Bylo jich poměrně hodně a postupovali dost rychle, jeden za druhým - obrátně před sebe vymršťovali lalokovité panožky a přelézali se do nich.

Za chvíli už bílí lesklí živočiši byli docela blízko - Candide také zaregistroval intenzivní neznámý pach, ustoupil ke kraji pěšiny a táhl Navu s sebou. Amébovití slimáčky ve spořádané karavaně lezli kolem nich a nevěnovali jim naprosto žádnou pozornost. Bylo jich nakonec jen dvanáct, a když je míjel poslední, Nava se neudržela a kopla do něj. Slimáček se čile smršťil a vyrazil kupředu krátkými přiskoky. Nava byla nadšením bez sebe a už se chystala, že se za nimi rozběhne a kopne si ještě jednou, ale Candide jí chytil za šaty.

»Proč mě chytáš, jsou hrozně legrační!« řekla Nava. »A lezou, jako by to po pěšině šli lidé... Moc by mě zajímalo, Mlčochu, kam asi jdou. Možná že do té vykutálené vesnice, nejspíš jsou odtud, teď se tam vracejí, a nevědí, že tam už je po Dosažení. Chvilí se budou motat po břehu a pak asi půjdou zpátky. Kam se teď vrátí, chudinkové? Nejspíš si budou muset najít jinou vesnici... Haló!« zavolala na slimáky, »nechodte tam, vaše vesnice už není, je tam jezero.«

»Nech toho,« řekl jí Candide. »Půjdem. Tvé řeči nerozumějí, tak zbytečně nekřič.«

Vyrazili dál. Pěšina jim po průchodu slimáků připadala poměrně kluzká. Potkali jsme se - a zase rozešli. Prostě jsme se spolu jen tak minuli. A já jsem jim uhnul z cesty. Já jim, ne oni mně. Tato okolnost mu teď připadala nesmírně důležitá. Oni jsou malí a bezbranní, já velký a silný, ale já jsem jim uhnul z cesty, pustil jsem je a teď o nich přemýšlím, kdežto oni prostě prošli a víc už si na mě ani nevzpomenou. Protože v lese jsou doma a v lese se dá potkat ledacos. Jako v domě bývají švábi, štěnice či ploštice nebo tam zalétné tupohlavá múra. Nebo tam do okna tvrdošíjně naráží moucha. A přitom pro ni, pro tu mouchu, to tak není, že by narážela do skla. Mouchy se totiž při narážení do skla domnívají, že letí. A já si zase myslím, že jdu. Jen proto, že pohybuji nohama... Pozorovat mě musí být směšné a..., jak to říct..., žalostné..., smutné..., jak to říct co nejpřesněji...?

»Brzo dojdeme k jezeru,« oznámila mu Nava, »pojď rychleji, mám hlad a žízeň. Třeba mi tam přivábíš nějaké ryby...« Přidali do kroku a vešli do rákosí. No dobře, přemítal Candide, tak tedy připomínám mouchu. A co člověka, připomínám ještě člověka? Vzpomněl si na Karla a napadlo ho, že Karl se Karlovi nepodobal. To je docela dobře možné, odušil v duchu pokojně. Ono je docela dobře možné, že já už nejsem ten člověk, který před lety havaroval s vrtulníkem. Proč ovšem potom narážet do skla? Karl už asi do skla nenarážel, když se mu to stalo. Bude to zvláštní, až přijdu zpátky k biostanici a oni mě uvidí... Ještě že mě to napadlo. Musím si o tom pořádně, zásadně popřemýšlet. Dobře, že času je zatím dost, že k biostanici se hned tak nedostanu...

Pěšina se rozdvíjela. Jedno její pokračování vedlo zjevně k jezeru, druhá cestička se stáčela kamsi stranou a směřovala vzhůru.

»Tam nejdem,« rozhodla Nava, »je to do kopce a já se chci napít.«

Pěšina byla stále užší a nakonec se změnila ve špatně prošlápnutou stopu v rákosí, kde pak skončila nadobro.

»Poslyš, Mlčochu, a co kdybychom k tomu jezeru nechodili,« navrhla Nava. »Mně se to jezero nějak nelíbí, něco mi tu nehraje. Ono to možná ani není jezero, kromě vody je tam ještě spousta něčeho...«

»Ale voda tam snad je, ne?« zeptal se Candide. »Tys, tuším, chtěla pít a já bych douškem vody taky nepohrdl...«

»Voda tam je,« připustila neochotně Nava, »ale teplá. Je to špatná voda. Nečistá... Víš co, Mlčochu, počkej tady, protože ty chodíš moc nahlas, nic kvůli tobě není slyšet, jaký děláš hluk, zůstaň tady a čekej na mě, já tě zavolám, křiknu jako hopsák. Víš, jak křičí hopsák? Tak já křiknu jako hopsák. A ty zatím postůj tady, vlastně si můžeš i posedět...«

Vnořila se do rákosí a zmizela. Teprve teď si Candide uvědomil vatovou hutnost ticha, jaké tu panovalo. Neslyšel ani zvonivý cvrkot a piskot hmyzu, ani vzdechy a supění močálu, ani hlasy lesních zvířat - horký dusný vzduch byl nehybný. Tohle nebylo suché ticho vykuté ve vesnici, tamní ticho připomínalo noc v divadelním zákulisí, kdežto tady měl Candide spíš dojem, jako by se ocitl pod vodou. Opatrně přidržel, vytrhl několik stébel trávy, rozemnul je mezi prsty a zcela nečekaně si uvědomil, že tahle hlína musí být požitelná. Vytrhl malý drn a začal ho jíst. Chomáč trávy dokonale tišil hlad i žízeň, byl chladivý a na chuť trochu slaný. Sýr, napadlo Candida. No jistě, jako sýr... Co je to sýr? Sýr eidam, tavený sýr, ementál. Zvláštní...

Z rákosí nehlučně vykročila Nava. Přidržela k němu a také začala jíst - čistotně, rychle a pečlivě. Oči měla doširoka otevřené.

»To je dobře, že jsme se najedli tady,« řekla nakonec. »Chceš se podívat, co je to za jezero? Já bych se tam totiž ráda podívala ještě jednou, ale samotná se bojím. To je přesně to jezero, o kterém vždycky vykládá Kulhavec, jedině že až do dneška jsem si myslela, že si vymýšlí nebo že se mu to jen zdálo, a teď se ukázalo, že je to pravda, i když se to docela dobře mohlo zdát i mně...«

»Pojď, podíváme se,« navrhl jí Candide.

Od jezera je dělilo sotva padesát kroků. Candide s Navou ještě chvíli postupovali po zrádném bahnitěm dnu a rozhrnovali řidnoucí rákosí. Nad hladinou ležela vysoká vrstva bílé mlhy, voda byla teplá, dokonce horká, ale čistá a průzračná. Vonělo to tu jídlem. Mlha se pomalu kolébala v pravidelném rytmu a Candide už po minutě cítil, jak se mu z toho všeho točí hlava. V mlze někdo byl. Lidé. Spousta lidí. Všichni byli nazí a naprosto nehybně spočívali na hladině. Mlha se rytmicky zvedala a zase klesala, odhalovala a zahalovala žlutavě bílá těla a nepřírovnalé zakloněné hlavy - ti lidé neplavali, leželi na vodě jako na pláži. Candidovi se zvedl žaludek. »Pojďme odsud,« zašeptal, uchopil Navu za ruku a táhl ji pryč. Vylezli na břeh a vrátili se na pěšinu.

»To nejsou utopenci,« řekla Nava. »Kulhavec to popletl, prostě se tady koupali, najednou ze dna jezera vyrazil horký pramen a oni se všichni uvařili... To je příšerné, Mlčochu... Ani mluvit se mi o tom nechce, a kolik jich tam je, celá vesnice...«

Došli až na místo, kde se pěšina rozdvojovala, a zůstali stát.

»Kam teď, nahoru?« zeptala se Nava.

»Ano,« přisvědčil Candide, »teď nahoru.«

Odbočili doprava a začali vystupovat po svahu.

»A všechno to byly ženy, všiml sis?« nemohla se ještě pořádkem vzpamatovat Nava.

»Ano.«

»To je na tom to nejhorší, pořádku tomu prostě nerozumím. Že by...,« Nava poplašeně pohlédla na Candida, »že by je tam házeli mrtváci? Asi. Asi je tam zahánějí mrtváci; nachytají si je po okolních vesnicích, naženou je do jezera a tam si je uvaří... Poslyš, Mlčochu, proč my jsme vůbec odcházeli z vesnice? Sedět si klidně na vesnici, tak jsme žádnou takovouhle hrůzu ani okem nezahledli. Mysleli bychom si, že Kulhavec jenom tak žvaní, a klidně bychom si žili, ale kdepak, ty jsi samozřejmě musel jít do Města... A proč jsi musel jít do Města? To mi vysvětli!«

»Nevím,« odpověděl Candide.

## KAPITOLA OSMÁ

Perec se probudil pocitem nepohodlí, steskem a - alespoň jak jemu se zpočátku zdálo - mučivým vypětím vědomí a všech smyslů. Leželo se mu tak bídě, až to bolelo, a jak pomalu přicházel k sobě, bezděky zasténal.

V přetíženém mozku zavládlo zoufalství a vztek, protože Waldemarovo auto nejelo na Pevninu, zase nejelo na Pevninu a vlastně nejelo vůbec nikam. Stálo ledové a mrtvé s vypnutým motorem a dokořán otevřenými dveřmi a na předním skle se perlily chvějivé kapky rosy, které se slévaly v chladné pramínky a stékaly dolů. Noc za sklem ozařovaly oslnivé záblesky automobilových světlometů i velkých stacionárních reflektorů a nebylo vidět nic kromě těch nepřetržitých výbuchů světla, které nesnesitelně řezaly do očí. A nic nebylo slyšet, takže si Perec nejdřív pomyslel, že asi ohluchl; teprve po chvíli pochopil, že jeho ušní bubínky zcela ochromil dutý mnohohlasý řev sirén. Panicky se zasmíkal po kabině, několikrát se bolestivě uhodil o různé páky a výstupky i o ten prokletý kufr, pokusil se otřít sklo stěrači, vyhlédl z jedné dveří a pak i z druhých. Pořád si v hlavě nemohl dát dohromady, kde vlastně je, na jakém místě to s nákladem stojí a co to všechno má znamenat. Válka, blesklo mu myslí, proboha, to je snad válka! Reflektory mu se zvrhlo rozkoší svítily rovnou do očí, a on neviděl nic kromě velké neznámé budovy, ve které se všechna okna ve všech patrech najednou rozsvěcela a zase zhášela.

A ještě spatřil velké množství rozměrných fialových skvrn.

Nocí se náhle rozlehl hromový klidný hlas, který zněl tak ohlušivě, jako by kolem panovalo naprosté ticho: »Pozor, pozor! Všichni spolupracovníci zůstanou na svých místech v souladu s nařízením číslo šest set sedmdesát pět lomeno Pegas omikron tři sta dva, direktiva osm set třináct, k slavnostnímu přivítání padišáha bez zvláštního doprovodu, číslo bot padesát pět. Opakuji. Pozor! Pozor! Všichni spolupracovníci Správy...« Reflektory znehybněly a Perec konečně rozeznal známý oblouk s nápisem Vítejte vás!, hlavní třídu Správy, temné bytovky podél chodníků a nějaké lidi ve spodním prádle a s petrolejkami v rukou, kteří stáli před svými domy; pár metrů od auta zahlédl rojnici mužů v černých rozevřených pláštích. Běžící rojnice se rozvinula přes celou šířku ulice, ti lidé drželi v rukou cosi jako dlouhou světlou

skvrnu, a když se Perec trochu rozkoukal, zjistil, že je to nějaká síť, buď volejbalová, nebo rybářská, jenže než se stačil rozhodnout definitivně, zasípal mu těsně vedle ucha nastuzený hlas: »Co tu děláš to auto? Proč tu stojíš?« Perec sebou poděšeně trhl, otočil se a díval se do tváře inženýra v bílé lepenkové masce, na níž bylo na čele inkoustovou tužkou napsáno Libidowich; ten inženýr začal ve špinavých holínkách lézt přímo přes Perece, píchal ho lokty do obličeje, chroptěl námahou, páchl potem, pak dopadl do sedadla za volantem, pokusil se nahmatat potmě klíček zapalování, a když ho nenašel, hystericky zapištěl a dvířky na druhé straně se zase vykulil ven. V ulici se mezitím rozzářily všechny pouliční lampy, takže bylo světlo jako ve dne, lidé v podvlékačkách stáli s petrolejkami v rukou před svými domy, ve druhé každý držel síťku na motýly a volně jí mával ze strany na stranu, jako by chtěl od svých dveří odehnat neviditelné nebezpečí. To už ulicí jeden za druhým projely čtyři chmurně černé uzavřené automobily, něco jako autobusy s podivnými rotujícími kovovými rámy a kovovou sítí na střeše a za nimi z boční uličky vyrazil staříčkový obrněný vůz. Rezavá věž obrněnce se s děsivým skřípěním otáčela a tenká hlaveň kulometu se kývala nahoru dolů. Obrněné auto se jen stěží protáhlo kolem nákladáku, věžní poklop se otevřel, vysunul se z něj muž v květované noční košili s rozvázanými tkanicemi a dopáleně na Perece zavolal: »Co je, mladej? My se potřebujeme dostat dál, a ty tu trčíš!« Perec ukryl obličej do dlaní a zavřel oči.

Nikdy odsud neodjedu, pomyslel si tupě. Nikdo mě tu nepotřebuje, jsem naprosto neužitečný, ale oni mě odsud nepustí, i kdyby tu měli rozpoutat válku nebo uspořádat povodeň...

»Prosím bych vaše papíry,« zaskřehotal táhlý stařecký hlásek a někdo Perecovi poklepal po rameni.

»Prosím?« zeptal se nechápavě Perec.

»No dokumentíčky. Vy je nemáte nachystané?«

Byl to nějaký dědek v koženkovém plášti se starodávnou předovkou, zavěšenou na tenkém řetízku šikmo přes prsa.

»Jaké papíry? Jako doklady? A proč?«

»Á, pan Perec!« protáhl stařec. »Jak to, že nerespektujete nařízení? V takovéhle situaci přece musíte v ruce držet všechny doklady otevřené na příslušných stránkách, pěkně jako v muzeu...«

Perec mu podal svůj průkaz. Stařec se lokty opřel o předovku, pozorně prozkoumal razítka, srovnal si fotografii s Perecovou skutečnou podobou a řekl:

»Nějak jste nám pohubl, herr Perec. Připadáte mi přepadlý v obličeji. Asi moc pracujete...« A průkaz Perecovi vrátil.

»Co se děje?« zeptal se Perec.

»Děje se to, co je nařízeno,« odsekl stařec, který náhle zpřísněl. »Takže platí nařízení číslo šest set sedmdesát pět lomeno Pegas. Útěk.«

»Jaký útěk? Odkud?«

»Prostě útěk, jak to nařizuje nařízení,« vysvětlil stařec a začal se po žebříčcích vracet dolů na zem. »Už brzo to asi báčne, takže pozor na uši. Radši sedíte s otevřenými ústy.«

»Dobře,« souhlasil Perec. »A děkuji.«

»Co se tu motáš, ty starej papriko?!« ozval se pod kabinou vztekly hlas řidiče Waldemara. »Já ti dám dokumentíky! Čuchni, smrdí krchovem, co? Tak bacha na věc! A pakuj se vocad'...«

Skupinka lidí kolem s chaotickým pokřikem a dupotem vlekla velkou míchačku. Rozcuchaný a nespokojeně se křenící Waldemar se nasoukal za volant, zaklel jako pohan, nastartoval a hlučně zabouchl dvířka. Nákladák se prudce utrhł z místa a zběsile se rozjel ulicí, lemovanou hloučky lidí v nočních prádle a se síťkami na motýly nad hlavou. Asi jede do garáží, napadlo Perece, ale teď už je to jedno. A toho kufru se víckrát nedotknu. Už se mi nechce ho všude vláčet, aby ho čert vzal. A nenávisťně do svého zavazadla kopl. Auto prudce odbočilo z hlavní třídy, vrazilo do barikády z prázdných vozíků, rozneslo ji napadrt' a řítilo se dál. Na chladiči se chvilku bimbala rozštípnutá přední osa lehké bryčky, pak spadla na vozovku a tiše křupla pod koly. Nákladák teď uháněl úzkými bočními uličkami. Nasupený Waldemar s vyhaslou cigaretou v koutku točil obřím volantem sem tam a pomáhal si při tom celým tělem. Nene, do garáží nejede, pochopil Perec. A do dílen taky ne. Ani na Pevninu. V uličkách bylo tma a prázdné. Jen jednou se ve světle reflektorů mihly nějaké lepenkové tváře s nápisy na čelech, rozpřažené ruce, ale to vše zase hned zmizelo.

»Já nevím, co mě to popadlo,« řekl Waldemar. »Původně jsem měl namířeno rovnou na Pevninu, a najednou koukám, že spíte, tak jsem si řek, že se stavím v garážích a strčíme si tam s někým partičku šachu... Jenže jako na potvoru jsem narazil zrovna na zámečníka Achilla, ten hned doběh pro kefir, krápněť jsme si cvakli a postavili figurky... Nabídl jsem mu dámskej gambit, von ho přijal a pak už to jelo jako normálně... Já á štyry, von cé šest a já mu říkám: a teď se těš. A už to jelo... Nemáte náhodou cigárko, signor Perec?« Perec mu podal cigaretu.

»Co je to vlastně za útěk?« zeptal se. »A kam teď jedem?«

»Normální útěk,« uklidnil ho Waldemar a zapálil si. »To tu máme každý rok. Inženýrům utek strojek. No a teď ho všichni musej chytat, tak ho chytaj...«

Domy skončily. Po pusté pláni ozářené měsícem bloudili nazdařbůh nějakí lidé. Vypadalo to, jako by si hráli na slepou bábu - mátožně bloumali na nejistě pokrčených nohou s rukama široko roztaženými před sebe a oči měli všichni zavázané. Jeden vši silou vrazil do sloupu a asi zařval bolestí, protože ostatní okamžitě zůstali stát a opatrně otáčeli hlavami.

»Takovouhle šaškárnu tu máme každý rok,« vykládal dál Waldemar. »A to inženýři všude nastrkali fotobuňky, všelijaký akustický krámy, kybernety, ty darmožrouty strážníky nastavěli na každé roh - a prosím, není roku, aby jim nějaký strojek neutek. A pak na člověka všichni hulákají: prej všeho nech a běž ho hledat. Jenže komu by se chtělo šmejdit po všech čertech a d'ablech kvůli takovému šmejdu. Komu by se chtělo mít s ním něco společnýho, no né? Protože když ten strojek jen koutkem voka zahlídnete, máte to spočítaný. Buď z vás udělaj inženýra, nebo vás zaženou do lesa, na nějakou vzdálenou základnu nakládat houby do lihu, abyste to, chraň vás pámbu, někde nerozkecal. A tak lidi chytračej, jak to jde. Jeden si zaváže voči, jinej zase něco jinýho... A ty chytřejší prostě jen tak pobíhají a řvou, jako

by je na nože bral. Jednomu prohlížejí doklady, u jinýho udělaj domovní prohlídku nebo si prostě vylezou někam na střechu a vřeštějí. Vypadá to, že by se přetrhli, a riziko přitom minimální...«

»Poslyšte, a co teď děláme my, taky chytáme?« zeptal se Perec.

»No samozřejmě. Když chytaj vostatní, my přece nemůžeme zůstat pozadu. Chytat se bude rovněž šest hodin. Protože na to je takovej pokyn - když se strojek do šesti hodin nenajde, tak ho rádiem na dálku odpálí. Aby to všechno bylo pěkně ažúr. Nebo by se ještě moh dostat do nepovolanejch rukou. Viděl jste ten bordel na Správě? A to byl ještě rajskej klid, počkejte za šest hodin, to bude něco! To víte, nikdo nemá ani ponětí, kam strojek vlez. Klidně se může stát, že ho máte v kapse. A nálož je v něm pořádná, aby to bylo nabeton... Třeba loni se strojek schoval do sauny a ta byla nacpaná lidma, který se tam přišli zašít. Každý si holt řek: Sauna je takový vlhký, nenápadný místo... Taký jsem tam trčel. Říkal jsem si: Sauna... A vyšoupló mě to oknem jako na mořský vlně. Než jsem se nadál, sedím v závěji a nade mnou poletujou hořící trámy.«

Perec vnímal jen rovinu porostlou ubohou travičkou, kalné měsíční světlo a bílou rozbitou silnici. Vlevo vzadu, tam, kde za sebou nechali Správu, se znovu pomateně roztančila světla.

»Jediné, čemu nerozumím, je, jak ho budem chytat,« poznamenal Perec. »Vždyť my ani nevíme, co je to vlastně zač, jak vypadá... Jestli je ten strojek malý nebo velký, tmavý nebo světlý...«

»To nic, hned uvidíte,« slíbil Waldemar. »Za takovejch pět minut vám to ukážu. Jak chytaj rozumný lidi. Kruci práce, kde to je? Trochu jsem zabloudil, asi jsme to vzali moc vlevo. Nojo, vlevo, tamhle už je sklad záložní techniky, takže my musíme víc doprava...«

Auto sjelo z cesty a rozhoupalo se na hrbolech. Sklad, v podstatě jen dlouhá řada mamutích žlutavých kontejnerů, působící dojmem mrtvého města na pusté pláni, zůstal vlevo.

...Nejspíš už to nemohl vydržet Natřásali ho na vibračním trenážeru, rafinovaně ho trápili, přehrabovali se mu v útrokách, pálili mu tenoučké kovové nervy pájkami, až se strojek zalykal pachem seškvařeného kalafuny, nutili ho dělat hlouposti, proto ho ostatně zkonstruovali, aby dělal hlouposti, a pak ho zdokonalovali, aby se postupně dopravoval hlouposti ještě hloupějších, a večer ho - zmučený a zcela vyčerpaný - ukládali do suchého přetopeného kumbálu. A strojek se proto rozhodl, že uteče, přestože vše podstatné naprosto přesně chápal - i nesmyslnost takového útěku, i svůj nezvratný ortel. A zmizel i se smrtelnou náloží ve svém nitru a teď stojí někde ve stínu, jemně přešlapuje kloubnatýma nohama a dívá se, poslouchá a čeká... Teď už je mu nejspíš dokonale jasné všechno to, co dřív jen tušil: Že žádná svoboda neexistuje bez ohledu na to, zda dveře jsou otevřené či zavřené, že je to všechno jen chaos a hloupost a reálně existuje pouze osamělost.

»Aha...,« zvolal Waldemar spokojeně. »Tady, to moje potěšení sladký...«

Perec otevřel oči, ale stačil jen postřehnout velkou černou louží či spíš menší močál, uvědomil si, že motor vozu vyje v maximálních otáčkách a pak už na čelní sklo vyšplíchla vysoká bahnitá vlna. Motor naposledy divoce zavyl a zhasl. Rozhostilo se neskutečné ticho.

»Přesně tohle jsme potřebovali!« jásal Waldemar. »Všech šest koleček klouže jako mejdlo v lavóru, jasný?« Zamáčkł nedopalek do popelníku a otevřel svá dvířka. »Hele, tady už někdo stojí,« oznámil Perecovi a zařval: »Těbůch, brácho! Tak jak to jde?«

»Paráda!«

»Chytils něco?«

»Jo, rýmu,« zaznělo zvenku. »Und pět pulců.«

Waldemar pečlivě zabouchl dvířka, rozsvítil stropní svítlnu, spiklenecky mrkl na Perece, vytáhl zpod sedadla mandolínu, snivě nachýlil hlavu k levému rameni a začal se zádumčivě přehrabovat ve strunách.

»Udělejte si pohodlíčko,« vybídl Perece pohostinně. »Než bude ráno, než sem dojede vyprošťováč...«

»Děkuju,« řekl pokorně Perec.

»Neruším?« zeptal se zdvořile Waldemar.

»Ale kdepak!« ujistil ho Perec. »Jen klidně hrajte...«

Waldemar prudce zvedl hlavu, zahleděl se kamsi vzhůru a smutným hlasem srdceryvně zapěl:

Tak nevýslovné chmury na mě padly,  
sám zoufale a znaveně tu stojím,  
ach, pověz mi, proč tvoje city zchladly,  
proč pošlapalas hrubě lásku moji.

Po předním skle zvolna stékalo bláto a Perecovi se tak otevřel pohled na močál lesknoucí se v záři měsíce a na automobil podivných tvarů zabořený uprostřed bažiny. Zapnul stěrač a po chvíli si s úžasem uvědomil, že v třasovisku až po věž trčí ten starodávný obrněný vůz.

Teď s jiným se už ze života těšíš,  
a já jsem sám, tak zoufalý a znaven.

Waldemar ze všech sil udeřil do strun, tentokrát ovšem nasadil falešně a rozpačitě si odkašlal.

»Jářku, kamaráde!« ozvalo se zvenčí. »Nemáš něco na zub?«

»A co by to mělo bejt?« zařval Waldemar.

»Neboj, kefir máme!«

»Nojo, ale já nejsem sám!«

»Jen klidně pojďte všichni. Pitího je dost, věděli jsme, do čeho jdeme, takže jsme se předzásobili.«

Šofér Waldemar se otočil k Perecovi.

»Dobrý, ne?« zeptal se nadšeně. »Jdete taky? Cvaknem si kefiru a možná si i zahrajem tenis, co vy na to?«

»Já tenis nehraju,« odpověděl Perec.

Waldemar křikl z dvířek:

»Už jdeme, já jen nafouknu člun.«

Obratně jako opice se vyškrábal do korby, zarachotil tam nějakým železem a pak s veselým pohvizdováním něco shodil na podlahu. Coši šplouchlo, Waldemarovy podrážky zaskřípaly po bočnici a odněkud zdola se ozval jeho hlas.

»Hotovo, pane Perec. Hupněte sem, akorát mi s sebou nezapomeňte vzít mandolínu.« Dole na nehybném povrchu močálu ležel nafukovací člun, v něm se doširoka rozkročen jako gondoliér tyčil Waldemar, v ruce třímал zákopnickou lopatu a se šťastným úsměvem ve tváři civěl nahoru na Perece.

... Ve starém zrezivělém obrněném voze odněkud od Verdunu bylo dusno až k zalknutí, páchlo to tam rozpáleným motorovým olejem a výfukovými plyny, na železném velitelském stolku, vyzdobeném neslušnými nápisy, svítila malá lampička, pod nohama lidí čvachtalo bláto, nohy jim křehly, pomačkaná plechová skříň na střelivo byla k prasknutí napaná lahvemi s kefirem, celá osádka na sobě měla jen noční prádlo, všichni byli opilí a zuřivě si škrábali chlupatá prsa, bučela mandolína a kulometník v květované noční košili sypal ostatním z věže na hlavy cigaretový popel, tu a tam se na ně po zádech sesypal sám a pokaždé říkal: »Pardon, já jsem se spletl!« a ostatní ho s řehotem vysazovali zpátky...

»Ne,« řekl Perec, »děkuju, Waldemare, já zůstanu tady. Potřeboval bych si něco přeprat a... ještě jsem si dneska nestačil dát rozcvíčku.«

»Tak to jo,« konstatoval Waldemar s respektem, »to je něco jiného. Já teda jedu, a až budete s tím prádlem hotověj, křikněte, a my pro vás přijedeme, akorát ještě tu mandolínu kdybyste mi podal.«

Odražil i s mandolínou a Perec se díval, jak šofér nejdřív zkusil s lopatou pádlovat, ale to se loďka jen bezmocně motala na místě, teprve když svého nástroje užil jako bidla, dala si říct. Měsíc ho zaléval mrtvým světlem a Waldemar připomínal posledního člověka po poslední Velké Potopě, který se teď plaví mezi střechami nejvyšších budov - ten člověk je strašně osamělý, snaží se své samotě uniknout a ještě pořád je plný nadějí. Připlul k obrněnci, zabušil pěstí na pancíř, z poklopu se někdo vysunul, potěšeně se zachechtal a po hlavě vtáhl Waldemara dovnitř. Perec zůstal sám. Byl sám jako jediný cestující v nočním vlaku, trmácejícím své tři vagónky po křivých kolejích odumírající lokálky; v těch vagónech se všechno kymácí a skřípe, do beznadějně zkřížených a rozbitých oken volně vniká noční chlad a čmoud z lokomotivy, po podlaze poskakují rozšlápnuté nedopalky a zmuchlané papírky, na háčku se pohupuje čísi zapomenutý slamák, a až vlak dojede na konečnou, jediný pasažér vystoupí na poloshnilé dřevěné nástupiště, kde na něj nikdo nečeká, a on to dobře ví, že na něj nikdo nečeká, povleče se domů a tam si udělá dvě míchaná vajíčka s třmi dny starým zezelenalým salámem.

Obrněný vůz se najednou roztřásl, zarachotil a rozsvítil se zimničně vibrujícími záblesky. Daleko přes pláň se od něj natáhly stovky různobarevných nití a v záři měsíce i těch záblesků bylo vidět, jak se od obrněnce po hladkém zrcadle bažiny rozběhla kola. Z poklopu věže čněl kdosi v nátělníku a podvlékačkách a freneticky ječel: »Velevážené panstvo! Dámy a pánové! Ohňostroj národů! V té nejdokonalejší účtě, Vaše Jasnosti, jsem s uctivým pozdravem, přeskvlěla kněžno Dicobello, váš nejdokonalší služebník, dozorcí technik, podpis nečitelný!« Auto se znovu roztřásl, zadrželo tisíce droboučkových explozí a po chvíli utichlo.

Poštvu na vás šlahouny z nejpevnějších, napadlo Perece, aby prokletý váš rod už džungle smetly - krovky klesnou, trámy prasknou a divokým trpkým býlím zarostou všechny vaše domy.

Les postupuje, stoupá vzhůru serpentinou, škrábe se po strmých skalách nahoru, před ním ubíhají vlny fialové mlhy a z nich se vymršťují myriády zelených chapadel, která nelítostně spoutávají a svírají všechno, co jim přijde do cesty, v ulicích se rozevírají kloaky, domy se kácejí do bezedných jezer a skákavé stromy se na betonových ranvejích stavějí do cesty přečpaným startujícím letadlům, v nichž v několika vrstvách leží lidé, bizarně promíšení s lahvemi kefiru, šedými orazítkovanými fascikly a těžkými sejfy - a nakonec se rozestupuje i země pod skalami, aby je se vším všudy vsála do svého nitra... Bylo by to tak zákonité a tak přirozené, že by to nikoho nepřekvapilo, všichni by jen byli na smrt vyděšení a přijímali by celou tu zkázu jako odplatu, kterou už každý z nich dávno a s hrůzou očekával. A šofér Esičko by jako pavouk pobíhal mezi potácejícími se bytovkami a pátral po Ritě, aby si ještě naposledy přišel na své, ale stejně by to nestihl...

Z obrněného vozu vylétly tři světlice, zupácký hlas zařval: »Tanky vpravo, úkryt vlevo! Posádko, do úkrytu!« a někdo se k němu hned blábolivě přidal: »Ženský vlevo, posteť vpravo! Posádko, do pos-stelí!« Hned nato se ozval dupot a řehot tak nelidský, jako by se v té železné krabici zmítalo stádo plemenných hřebců, kteří se snaží dostat ven, na svobodu, ke svým kobylám. Perec otevřel dvířka a rozhlédl se kolem. Pod nohama měl bahno, mastnou břechku, ve které zmizela i oblodně velká kola nákladáku. Břeh byl ovšem docela blízko.

Perec přešel do korby, dlouho krácel měsíčním stínem k zadnímu čelu a jeho kroky temně duněly po dně velkánského ocelového žlabu, pak se vyšvihl na bočnici a po jednom z četných žebříků sestoupil až těsně nad vodu. Nerozhodně visel nad ledovou břechkou a chvíli v sobě musel sbírat odvalu, ale když se z obrněnce znovu ozvala palba, zamhouřil oči a seskočil. Bláto pod ním okamžitě povolilo a nekonečně dlouho se pak rozjíždělo do stran, jako by to tak mělo být už napořád, a když pod nohama konečně ucítil pevné dno, sahlo mu bahno po prsa. Nalehl na ně celou vahou, odstrkoval ho koleno, snažil se zabrat i rukama a zpočátku se hodnou chvíli bezmocně plácal na místě, když však přišel na správný systém, pohnul se kupředu a ke svému velkému překvapení byl zanedlouho z močálu venku.

Teď bych potřeboval najít nějaké lidi, pomyslel si. Pro začátek by stačil kdokoli, hlavně aby byli čistí, oholení, pozorní a pohostinní. Já nepotřebuju rozlet pronikavého ducha, ani zářivé talenty, ani omračující cíle, ani bezmeznou obětavost.

Stačí, když při pohledu na mě prostě sprásknou ruce, jeden se hned rozběhne natočit do vany horkou vodu, druhý půjde shánět suché prádlo a postavit na čaj a nikdo z nich se nebude ptát na doklady, nikdo nebude požadovat vlastní stručný životopis ve třech exemplářích a dvacet kompletů tisků prstů, nikdo se nevrhne k telefonu a nebude významným položetím hlásit kam se patří, že se tu zničehonic objevilo podezřelé individuum, celé od bahna a tvrdící, že se jmenuje Perec, ovšem Perec to bude sotva, protože Perec přece odcestoval na Pevninu, ten rozkaz byl už rozmnožen a zítra bude všude vyvěšen... A taky to nemusejí být zásadní odpůrci nebo naopak vyznavači čehokoli. Nemusejí to být nesmiřitelní nepřátelé alkoholismu, Perecovi postačí, že nebudou opilí. A nemusejí to být ani přesvědčení zastánci pravdy pravdoucí, hlavně když nebudou lhát a vykřikovat oplzlosti - jak rovnou do očí, tak za Perecovými zády. A nebudou požadovat, aby člověk dokonale odpovídal nějakým ideálům, nýbrž ho budou brát a chápat takového, jaký prostě je. Proboha, pomyslel si Perec, snad nežádám tak mnoho?!

Vyšel na silnici a dlouho se potácel směrem ke světlům Správy. Tam se bez ustání rozsvěcely reflektory, vratce balancovaly mohutné stíny a k nebi stoupal několikabarevný dým. Perec šel, v botách mu vrzala a čvachtala voda, proschlý oděv se zkrabatil a chrastil jako tvrdý papír, z kalhot se co chvíli odloupla tenká vrstvička zaschlého bláta a rozprskla se na cestu, takže se mu pokaždé zdálo, že vytrousil náprsní tašku s doklady, panicky se pleskal přes kapsu, a když se blížil ke skladu záložní techniky, šlehla mu myslí hrůzná představa, že dokumenty se určitě promáčely, podpisy a razítka se rozmazaly, a jsou tudíž nečitelné a katastrofálně podezřelé. Zůstal stát, prokřehlými rukama otevřel náprsní tašku, vytáhl všechna potvrzení, propustky, vysvědčení a plné moci a začal si je uprostřed měsíční noci prohlížet. Ukázalo se, že se nic strašného nestalo, že voda mírně znehodnotila jen jedno obsáhlé lékařské potvrzení na hlavičkovém papíře, které oznamovalo, že nositel tohoto dokumentu absolvoval předepsanou sérii očkování a může pracovat s výpočetní technikou. Znovu všechny doklady uložil zpátky do pouzdra, pečlivě je proložil bankovkami a užž chtěl vyrazit dál, jenže pak si najednou představil, jak vstupuje na hlavní třídu a lidé v lepenkových maskách a s nakřivo přilepenými falešnými kníry ho chytají za ruce, zavazují mu oči, dávají mu k něčemu přičichnout, přikazují mu »Hledej, hledej!«, ptají se »Zapamatoval jste si ten pach, spolupracovníku Pereci?« a šišljají: »Šeršé, ty bestie, šeršé!« Když vize skončila, bez zaváhání odbočil ze silnice, mírně se předklonil a přikrčil, rozběhl se ke skladu záložní techniky, v šerém stínu mezi obřímí světlými bednami zakopl o cosi měkkého a poddajného a svalil se do hromady hadrů a cupaniny. Bylo tu teplo a sucho. Drsné stěny beden byly na omak horké, což Perece nejdřív potěšilo, ovšem po chvíli poněkud zneklidnilo. Z beden se nic neozývalo, ale on si hned vzpomněl na vyprávění o strojích, které samy vylézají z kontejnerů, a pochopil, že v těch bednách kvasí jakýsi autonomní život, nenechal se tím však nikterak vyvést z míry a naopak se hned cítil bezpečnější. Usadil se pohodlněji, zul si vlhké boty, stáhl mokré ponožky a nohy si dosucha vytřel cupaninou. Bylo tu tak teplo, tak mílo a útulno, že ho hned napadlo: To je zvláštní, snad tu nejsem sám. Že by nikoho kromě mě nenapadlo uvelebit se tady, což je mnohem příjemnější než bloumat po suchopárech se zavázanými očima nebo trčet uprostřed smrduté bažiny? Opřel se zády o horkou překližku, nohy si opřel o horkou překližku naproti a uvědomil si, že se mu chce přist jako kočce. Nad hlavou zahlédl jen úzkou mezeru mezi bednami a v ní proužek měsíčního nebe s několika hvězdičkami. Zdáli sem doléhal lomož, řev motorů, nějaký třesk, ale to už se ho ani v nejmenším netýkalo. Tady tak moc zůstat navždy, řekl si v duchu. Pokud bych se už nikdy neměl vrátit na Pevninu, zůstanu tady. Co na tom, že jsou to stroje? Všichni jsme stroje, jenže my lidé jsme pochroumané či špatně seřizené stroje.

»...Ve společnosti koluje názor, vážené panstvo, že člověk se s mechanismem, se strojem nikdy nedomluví. O tom není sporu, občané. To soudí i náš ředitel. A Claudius Octavianus Fušer se také drží této interpretace. Protože co je to stroj? Stroj je neživý mechanismus, zbavený vši té naší plnosti citu a neschopný intelektuálně předčít člověka. Je to prostě nebílkovinná struktura, a život přece nelze redukovat jen a jen na chemické a fyzikální procesy, protože rozum...« Vtom na tribunu vystoupil inteligentní lyrik se třemi bradami vyztuženými motýlkem, sebenrškačsky zacloumal svou naškrobenou bílou náprsenkou a vzlykl: »Já už dál nemohu... Já si to nepřeji... Růžové batole, hrající si s chrastítkem..., smuteční vrby, cudně skloněné nad vodní hlád', děvčátka v bělostných zástěrkách... Čtou verše... a pláčí... pláčí! Nad divukrásným veršem básníkovým... A já nesnesu pomyšlení, že by chladný kov ovládaný elektronikou navždy vytlačil ty oči..., ty rty..., ty mladistvě nesmělé, broskvo... Ne, stroj nikdy nebude intelektuálně znamenat víc než člověk! Protože já..., protože my... My to nechceme! A nikdy k tomu nedojde. Nikdy!!! Nikdy!!!« Natáhl se k němu hned několik rukou se sklenicí vody a čtyři sta kilometrů nad jeho sněhobílými kadeřemi tiše, mrtvě a bděle prolétl automatický bitevní satelit nadívaný jadernou municí...

Já si to taky nepřeju, pomyslel si Perec, ale člověk přece nemůže být takový naivní blbec. Není nic snazšího než vyhlásit kampaň na odvrácení zimy, nachlémnat se odvaru z muchomůrek a za zvuku šamanských bubnů vykřikovat zaručeně spolehlivá zaklínadla, ale jistější přece jen bývá opatřit si kožich a zimní boty... Ostatně ten důstojný ochránce útlých řáderek sice tu a tam zahřívá z tribuny, jenže pak ukradne své milence ze šicího stroje olejníčku, po špičkách přicupká k nějaké té elektronické stvůře a začne jí mazat kolečka, patolizalsky hladit měřicí přístroje a ciferníky a uctívě se pochichtávat, když ho při tom praští proud. Bože, chraň nás před hloupými bělovlasými blbouny. A nezapomeň nás při té příležitosti ochránit také před moudrými pitomci v lepenkových maskách.

»Já osobně si myslím, že se ti to jen zdá,« pronesl kdesi nahoře dobromyslný bas. »Z vlastní zkušenosti vím, že po snech ve vědomí někdy zůstane taková nepříjemná usazenina. V některých případech se to dokonce blíží mrtvici. Nedokážeš se ani pohnout, natož pracovat. Ale pak to všechno přejde. Potřebovala bys nějakou práci, proč by sis trochu nemákla? A všechny takové usazeniny se rozpustí v radosti z práce.«

»Ale já přece nemohu pracovat,« namítl tenký vrtošivý hlásek. »Už mě to přestalo bavit. Je to pořád stejné - kov, umělá hmota, beton, lidé. Mám toho po krk. Nepřináší mi to vůbec žádné potěšení. Svět je tak krásný a mnohotvárný, a já abych pořád seděla na jednom místě a chcípala nudou.«

»A kdo ti brání, abys změnila prostředí?« zaskřípěl odněkud zezadu stařecký hlas.

»To se ti lehko řekne - změnila prostředí. Já už jsem v jiném prostředí, a stejně se nudím. A přitom to bylo tak strašně těžké - odejít.«

»No dobrá,« chlácholil ji rozšafně ten bas. »A co se ti teda chce? Co se asi tak může chtít někomu, komu se nechce pracovat?«

»Propáníčka, copak vy mi opravdu nerozumíte? Chci prožít plný, bohatý život. Chci vidět nová místa, získat nové dojmy a tady je to pořád stejné...«

»Končit!« vyšťeklo plechové hrdlo. »To jsou nesmysly! Neznám nic lepšího, než když je něco pořád stejné. Trvalý náměť! Jasně? Opakujte po mně!«

»Prosím vás, nechtě si laskavě ty vaše povely...«

Bylo nepochybné, že to spolu rozmlouvají stroje; Perec je neviděl, ale najednou se mu zdálo, jako by se tajně přikrčil pod pult hračkařství a teď poslouchá, co si vyprávějí věci, které už od dětství důvěrně zná, jenže tyhle hračky jsou obrovské, a tudíž tak trochu strašné. Ten hysterický tenký hlásek určitě patřil pětimetrové Panně Janě. Oblečená byla do pestrých tylových šatů, měla tlustý nepohyblivý obličej se zavřenými mrkacima očima, kypré, nemotorně roztažené ruce a nohy se splepenými prsty. A basem mluvil plyšový medvěd, obří Medvídek Pú, který se do svého kontejneru sotva vešel - dobrácký, huňatý, nacpaný pilinami, hnědý, se skleněnými knoflíkovitými očima. To ostatní byly také hračky, ale Perec si ještě nedal dohromady které.

»A já si myslím, že bys přece jen měla začít pracovat,« zavrčel Pú. »Musíš si uvědomit, má drahá, že je tu spousta jiných, co měli mnohem menší štěstí než ty. Například náš Zahradník. Ten by pracoval moc rád. Jenže místo toho tu sedí a dnem i nocí přemýšlí, protože ještě definitivně nepropracoval plán činnosti. A nikdo jsme od něj jaktěživo žádné stesky neslyšeli. Jednotvárná práce je taky práce. A jednotvárná rozkoš taky rozkoš. Přece není třeba hned vykládat o smrti a podobně.«

»Když vám taky jeden vůbec nerozumí,« řekla Panna Jana. »Jednou podle vás za všechno můžou sny, podruhé bůhvíco. Ale tohle je předtucha, že z ní nemám stání. Vím, že přijde strašný výbuch, že se celá rozletím na kousky a vypařím se. Vím to, viděla jsem to...«

»Mlčet!« zahřměl plechový hlas. »Tohle se tu trpět nebude! Co vy můžete vědět o explozích? Klidně si běžte k obzoru libovolnou rychlostí, pod libovolným úhlem! A když o to bude někdo stát, klidně vás dostane, to pak bude skutečný výbuch, a ne nějaké intelektuálské řečičky. Myslíte si, že ten, co vás chce dostat, jsem já? To vám nikdo neřekne, a i kdyby chtěl, nestihl by to. Vím, co říkám. Rozuměno? Opakujte po mně!«

»Nevím, co máte na mysli,« řekla Panna Jana, »ovšem když už jsem k vám přišla, k vám, jediným bytostem, které jsou mi nějak blízké, ještě to neznamena, že bych byla ochotná jen tak pro něčí plezír běhat pod úhlem k obzoru. A vůbec, ráda bych vás upozornila, že s vámi se momentálně nebavím... Pokud jde o tu práci, nejsem nemocná, jsem naopak docela normální a o radost a rozkoš stojím jako kdokoli z vás. Jenže tohle není žádná skutečná práce, proto je i rozkoš z ní nepravá, falešná. Pořád čekám na tu svou, na opravdovou práci, a ne a ne se jí dočkat. Nevím, v čem to vězí, ale když o tom začínám přemýšlet, napadají mě samé nesmysly,« vzlykla.

»Hm...« zahučel Medvídek Pú. »Jistě... Přirozeně... Jenže... Hm...«

»To je v pořádku!« poznamenal další, nový hlas, velice jasný a veselý. »Děvče má pravdu. Skutečná práce tu není...«

»Skutečná práce, skutečná práce!« zaskřípal jedovatě dědek. »Kolem jsou celá naleziště skutečné práce. Eldorádo! Doly krále Šalómouna! Jen se na ně někdy podívejte, jak kolem mě chodí se svými nemocnými vnitřnostmi, se svými nádory, s úchvatnými vředy, s báječnými apendixy nebo koneckonců i s nějakým docela banálním kostižerem, když už na to přijde. Mluvme už konečně otevřeně. Vždyť kvůli nim se nedá pracovat. Zatím přesně nevím, čím to je - buď vydávají nějaký zvláštní pach, nebo vylučují neznámé záření, ale jakmile se ocitnou v mé blízkosti, zmocňuje se mě záchvat schizofrenie. Rozdvojuji se. Polovina mé bytosti baží po ukojení, snaží se zasáhnout a podniknout všechno to nezbytné, vytoužené a líbezné, jenže druhá polovina se zároveň zmocňuje zvláštní vytržení a zaplavují ji stále stejné otázky - má to smysl? proč to všechno? je to normální? A co vy, no vy, vás mám na mysli, vy pracujete?«

»Já?« zeptal se Medvídek Pú. »Samozřejmě... Co si o mně myslíte? Překvapil jste mě, to by mě nenapadlo... Dokončuji projekt vrtulníku a pak... Už jsem vám přece vyprávěl, jak jsem zkonstruoval ten nový tahač, to vám byla rozkoš... Osobně se domnívám, že nemáte důvod pochybovat o mé pracovitosti.«

»Ale já přece nepochybuju, nepochybuju,« ozval se vrzavý dědkův hlas. (Zřejmě nějaký ohava, dědek hadrnická, snad pokoutní hvězdopravec v černém plyšovém plášti se zlatými hvězdami.) »Ale řekněte mi, kde máte ten tahač?«

»Inu... Já ovšem nechápu... A jak to mám vědět? Co je mi do toho? Mě teď nejvíc zajímá vrtulník...«

»To mám právě na mysli!« skočil mu do řeči Hvězdopravec. »Vám do ničeho nic není, vy jste se vším spokojen, co? Nikdo vám není proti mysli, vám asi dokonce všichni pomáhají! Nejdřív jste zplodil tahač a div jste se samým štěstím a samou rozkoší nezakl, jenže lidi vám ho hned sebrali, abyste se zbytečně nerozptyloval nad detaily a užil si to pěkně naplno... Zeptejte se schválně tamhletoho, jestli mu lidé pomáhají nebo ne...«

»Mně?« zarval Tank. »Sračko! Končit! Když se někdo rozhodne vyrazit si na tankodrom a trochu rozhybat kostru, aby ta rozkoš za něco stála, trochu si začtveračit a zaměřit cíl řekněme optikou nebo infračervenou soustavou, začnou rámusit a hartusit a nakonec se zvedne takový povyk, že je z toho někomu zle a někdo dočista přijde o náladu. Já samozřejmě neříkám, že ten někdo jsem já! Ne! Toho se ode mě nedočkáte. Rozuměno? Opakujte po mně!«

»A já, já taky!« zarepetila Panna Jana. »Kolikrát už mě napadlo, proč vlastně existuji. Vždyť všechno na světě má svůj smysl, nemám pravdu? A oni ho podle mého názoru nemají. Nejspíš vůbec nejsou, asi půjde o halucinace. Když se je pokusíte nějak analyzovat, vzít vzorek spodní, střední nebo horní části, vždycky narazíte na zeď nebo je minete, nebo najednou usnete...«

»Oni nepochybně existují, vy praštěná hysterko!« zaskřehotal Hvězdopravec. »Mají vrchní, střední i spodní část, jak jste ráčila naznačit, a všechny ty části jsou doslova vycpané neduhy. Nic nádhernějšího na světě neznám, žádná jiná

bytost v sobě nenosí tolik objektů potenciální rozkoše jako lidé. Co vy můžete vědět o smyslu jejich existence!«  
»Proboha, nekomplikujte to!« zvolal veselý jasný hlas. »Jsou prostě krásní. A skutečná rozkoš je už jen dívat se na ně. Samo sebou ne vždycky, ale představte si takovou zahradu. Může to být sebekrásnější zahrada, jenže bez lidí nebude dokonalá, nebude definitivní. Každopádně ji musí oživovat alespoň jeden druh člověka. Je vcelku lhostejné, zda to budou malíčci lidé s holými končetinami, kteří nikdy nechodí, nýbrž běhají a házejí kamením..., nebo prostřední lidé, co trhají květiny, to je jedno. Mohou to být dokonce i huňatí lidé, ti, jak běhají po čtyřech. Zahrada bez nich není žádná zahrada...«

»Někdo by se z takových nesmyslů mohl ukousat nudou,« prohlásil Tank. »Žvásty! Zahrady zhoršují výhled po krajině, a pokud jde o lidi - ti někomu překáželi vždycky, takže říct o nich něco pěkného vysloveně nejde. Někomu každopádně stačí vypálit pořádnou salvu na budovu, ve které se kdovíproč hemží lidé, a hned je po chuti do práce, nejradši byste si pospali a každý, kdo něco takového udělá, okamžitě usne. Já přirozeně nehovořím o sobě, ale i kdyby něco takového o mně prohlásil někdo jiný, jistě byste nic nenamítali, nemám pravdu?«

»Poslední dobou nějak často mluvíte o lidech,« poznamenal Medvídek Pú. »Ať se mluví o čem chce, vždycky řeč stočíte na ně.«

»A proč by ne, vy oportunisto?« rozčilil se okamžitě Hvězdopravec. »Co je vám do toho? Když se nám o něčem chce mluvit, tak si o tom popovídáme, a vás se o dovození prosit nebudeme!«

»Ale prosím, prosím,« řekl smutně Pú. »Já jen, že dřív jsme rozmlouvali o živých bytostech, o rozkoši, o záměrech, zatímco teď musím konstatovat, že stále víc místa v našich rozhovorech, a tedy i v našich myslích, patří lidem.«  
Všechno ztichlo. Perec se pokusil co nejtíšeji změnit polohu - lehl si na bok a kolena přitiskl k břichu: Medvídek Pú nemá pravdu. Jen ať mluví o lidech, ať o nich mluví co nejvíc. Patrně znají lidi moc špatně, už proto je zajímavé, co o nich říkají. Ústy holátek hovoří pravda, když o sobě rozkládají sami lidé, buď se chvástají, nebo si sypou popel na hlavu, a to je otrava...

»Vy všichni tady řečníte a uvažujete jako naprostí hlupáci,« prohlásil Hvězdopravec. »Třeba takový Zahradník. Jistě uznáte, že jsem natolik objektivní, abych se dokázal vcítit do rozkoší svých přátel. Tak vy, Zahradníku, rád zakládáte okrasné zahrady a parky. Výborně. Vcítil jsem se. Ale řekněte mi laskavě, co s tím vším mají společného lidé? Co s tím mají společného lidé, co u vašich stromů zvedají tlapku, nebo ti, kteří to dělají jinak? To mi zavání nezdravým estétstvím. To je stejné, jako kdybych při operaci mandlí trval na tom, aby byl operovaný pro zvýšení rozkoše zavinut do pestrobarevného hadru...«

»Vy jste suchar už svým založením...,« mínil Zahradník, ale Hvězdopravec ho neposlouchal.

»Nebo vy,« pokračoval dál. »Vy pořád harašíte těmi svými bombami a raketami, propočítáváte dráhy letu a zahráváte si s lokátory. Není vám nakonec jedno, zda v zasažené stavbě lidé jsou nebo ne? Našinec nutně musí dospět k názoru, že byste snad mohl trochu přemýšlet taky o svých přátelích, třeba o mně. Nebo šít rány byste mohl,« pronesl snivě. »Ale vy si ani ve snu nedokážete představit, co je to za blaho - šít takovou pěknou tržnou ránu na břicho.«

»A zase jsme u lidí, zase lidé,« poznamenal zkroušeně Medvídek Pú. »Už sedmý večer mluvíme jen o lidech. Je to zvláštní, že cítím nutkání se o tom zmínit, ale mezi vámi a lidmi patrně vznikl zatím neurčitý, leč přesto dosti pevný vztah. Podstatu tohoto vztahu zatím nechápu, pokud samozřejmě nepočítám vás, doktore, pro něhož jsou lidé nezbytným zdrojem rozkoše... Mně to všechno připadá nějak praštěné a myslím si, že přišel čas...«

»Mlčet!« zaryčel Tank. »Ten den ještě nepřišel.«

»C-cože?« zakoktal rozpačitě Pú.

»Říkám, že ten den ještě nepřišel,« zopakoval Tank. »Někdo samozřejmě není s to pochopit, zda takový den přišel nebo ne, a někteří - zatím je nejmenuju - ani nevědí, že takový den má přijít, ale někdo zase ví naprosto přesně, že zcela nevyhnutelně přijde den, kdy po lidech uvnitř staveb bude nejen možno, ale dokonce nutno střílet. A kdo nebude střílet, ten je nepřítel! Zločinec! Zničit! Rozumně? Opakujte po mně!«

»Upřímně řečeno už mě něco na ten způsob napadlo,« přihlásil se nečekaně spokojeným hlasem o slovo Hvězdopravec. »Tržné rány... Plynatá gangréna... Radioaktivní popáleniny třetího stupně...«

»To všechno jsou jen iluze,« povzddechla si Panna Jana. »Nuda! Beznadějná nuda!«

»Když už nemůžete nechat těch řečí o lidech, tak se alespoň pokusme definovat podstatu tohoto spojení,« navrhl Medvídek Pú.

»Tady platí zásada buď - anebo,« vmísil se do hovoru nový, odměřený a fádňí hlas. »Pokud zmíněný vztah skutečně existuje, jsou jeho dominantním faktorem oni, nebo naopak my.«

»Blbost!« řekl Hvězdopravec. »Proč nebo? Samozřejmě my!«

»Co je to dominantní?« zeptala se nešťastně Panna Jana.

»V daném kontextu nutno pojem dominantní interpretovat jako prioritní,« vysvětlil fádňí hlas. »A pokud jde o meritum věci, není moje vidění problému blbé, nýbrž jediné možné, chceme-li o celé věci uvažovat logicky.«

Nastala delší pauza. Všichni zřejmě čekali, co se z toho vyvine. Medvídek Pú nakonec nevydržel a zeptal se: »A co má být?«

»Zatím mi není jasné, zda jste ochotni uvažovat logicky,« řekl fádňí hlas.

»Ano, ano, jsme ochotni,« zahlasily stroje.

»V takovém případě, pokud samozřejmě považujeme existenci zmíněného vztahu za axiómu, jsou tu buď oni kvůli vám, nebo vy kvůli nim. Pokud jsou tu oni kvůli vám a překážejí vám ve vaší činnosti, nezbyvá než je odstranit, jako je třeba odstranit každou překážku. Nu a jestli jste tu vy kvůli nim, ale vám takový stav věcí nevyhovuje, musejí být odstraněni, jako musí být odstraněn každý zdroj nežádoucího stavu věcí. To je všechno, co mohu k předmětu vaší debaty podotknout.«

Nikdo už nepřenese jedině slovo a z kontejnerů se ozývalo hlučné hemžení, skřipání a cvakání, jako by se ty obrovské

hračky unavené dlouhým rozhovorem ukládaly ke spánku; zavládlo trapné ticho, jaké se někdy dostavuje ve společnosti lidí, kteří dlouho plácali, co jim slina na jazyk přinesla, a najednou si uvědomili, že v tom tlachání zašli příliš daleko. »Mám takový pocit, že nějak stoupla vlhkost vzduchu,« zasípal polohlasem Hvězdopřevodce. »Já jsem si toho všimla už dávno,« vypískla Panna Jana. »Je to tak příjemné, zase nová čísla...« »Mně nějak začíná zlobit dobíjení,« zamručel Medvídek Pú. »Zahradníku, nemáte náhodou náhradní dvaadvacetivoltovou baterii?« »Nemám nic,« odsekl Zahradník. Náhle se nad kontejnery rozlehl tichý třesk, způsobený zřejmě vypáčenou překližkovou deskou, následoval mechanický svist a Perec v úzké štěrbíně nad sebou spatřil pomalu se pohybující kovový předmět. Zdálo se mu, jak by na něj do úkrytu mezi bednami někdo nakukoval. V mžiku ho polil chladný pot. Vstal, po špičkách vyšel na volné prostranství ozářené měsícem a prudce vyrazil směrem k silnici.

Běžel ze všech sil a náhle se nemohl zbavit dojmu, že ho provázejí pohledy desítek prapodivných nezapadlých očí, které vidí, jak je na té holé pláni maličký, ubohý a bezbranný, smějí se mu pro jeho stín, který je mnohem větší a delší než on sám, a taky se mu smějí proto, že si v tom zmatku zapomněl obout boty, a teď se pro ně bojí vrátit.

Přehnal se po mostě přes vyschlou roklinu, a když před sebou zahlédl krajní domy Správy, přistihl se, že sotva popadá dech, že prsty na bosých nohou ho nesnesitelně pálí a že by měl zastavit. Vtom však skrz vlastní přerývaný dech zaslechl za zády dupot mnoha nohou. Zmocnil se ho takový děs, že ztratil hlavu a z posledních sil vyrazil kupředu - už necítil pevnou zem pod nohama, necítil vlastní tělo, odplivoval lepkavé soudržné sliny a nic nechápal. Měsíc nad planinou se řítil společně s ním, dusot se nezadržitelně blížil, Perec si ještě pomyslel, že tohle už je asi konec, ale vtom už ho dostihly první rytmicky tepající kroky a kdosi obrovský, bílý a žhavý jako rozpálený kůň se dostal na jeho úroveň, na chvíli zastínil měsíc, pak se posunul před Perece a začal se mu zvolna vzdalovat, mihaje dál dlouhými nahými nohama v zběsilem rytmu, a Perec pochopil, že je to nějaký muž v tílku s číslem čtrnáct a bílých atletických trenýrkách s tmavým lampášem, a bylo mu z toho všeho nanic. Mnohonohý dupot za jeho zády neustával a do něj se mísilo nejasné sténání a bolestné výkřiky. Už utíkají, pomyslel si hystericky Perec. Všichni utíkají! Už to začalo! A oni utíkají, jenže už je pozdě, pozdě...

Jako skrz mlhu zahlédl po stranách téhle bláznivé běžecké trasy bytovky na hlavní třídě, čísi strnulé tváře a ze všech sil se snažil nezůstávat pozadu za dlouhánem s číslem čtrnáct, protože nevěděl, kam běžet, kde se dá očekávat spása, možná že už někde rozdávají zbraně, a já nevím kde, a zase zůstanu stranou, jenže já nechci, teď nemůžu zůstat stranou, protože ti v bednách možná mají svým způsobem pravdu, a to znamená, že jsou to i moji nepřátelé...

Vřít se do davu a ten se rozestoupil, před jeho očima se zamíhal čtvercový šachovnicový praporek, ozvaly se uznané hlasy, pak se k němu připojil nějaký známý, který ho neustále nabádal: »Hlavně teď nezastavujte, nezastavujte!« Okamžitě zastavil a vzápětí ho obstoupilo několik lidí, kteří mu přes ramena přehodili atlasový župan. Ozvěnovitý hlas z amplionu zaburácel: »Jako druhý doběhl Perec ze skupiny Vědecké ochrany v čase sedm minut, dvanáct sekund a tři desetiny... Pozor, blíží se třetí závodník!«

Ten známý, z něhož se vyklubal Prokonzul, už říkal: »Vy jste opravdu chlapík, Pereci, to bych od vás nečekal. Když jsem při čtení startovní listiny narazil na vaše jméno, upřímně jsem se rozchechtal, ale teď vidím, že vás budeme muset přeradit do základního týmu. Běžte si odpočinout, ovšem zítra ve dvanáct vás chci vidět na stadiónu. Čeká nás překonávání pásma bouří. Můžete si to zkoušet se zámečnickou dílnou... A neprotestujte, s Kimem všechno dohodnu.« Perec se rozhlédl. Kolem bylo plno známých lidí i neznámých tváří v lepenkových maskách. Nedaleko od něj vyhazovali vysoko do vzduchu dlouhonohého muže, který visel klenutý jako první. Rovný jako trám vyletoval až těsně pod měsíc a k hrudi tiskl velký kovový pohár. Přes ulici visel velký transparent s nápisem CÍL a pod ním stál se stopkami v rukou a páskou hlavního rozhodčího na rukávě černého, staromódně stříženého kabátu Claudius Octavianus Fušer. »... Kdybyste býval běžel ve sportovním, mohlo se vám to počítat i do oficiálních výsledků,« hučel do něj Prokonzul. Perec ho loktem odstrčil a na podklesávajících nohou se prodíral davem pryč.

»Lepší si takhle zaspotovat než se potit doma hrůzou,« ozývalo se z davu.

»Přesně to samé jsem zrovna říkal Fušerovi. Ale ono nejde ani tak o ten strach, to byste se mýlil. Prostě bylo třeba nějak zorganizovat to pobíhání pátracích skupin. Když už všichni běhají, ať z toho aspoň něco mají...«

»A čí myslíte, že je to nápad? No Fušerův! Ten si zkrátka svoje ohlíká. Je to talent!«

»Jenom by neměli běhat v těch podvlíkačkách. Když v nich plní úkoly, je to něco jiného, protože v takovém případě jde o čestnou povinnost. Ale běžecké závody v jégrovkách, to je podle mého názoru typický organizační nedostatek. Musím o tom napsat...«

Perec se vymotal z davu a mátožně se ploužil pustou ulicí. Bylo mu zle, píchalo ho v prsou a představoval si, jak ti v bednách natahují kovové krky, nechápavě zírají na cestu, na to stádo v podvlíkačkách a se zavázanými očima, a marně se pokoušejí pochopit, jaký může být vztah mezi nimi a počínáním toho stáda, samo sebou nic pochopit nemohou, a to, co v jejich nitrech funguje jako zdroj trpělivosti, už je patrně téměř vyčerpáno...

U Kima se nesvítlo a zazníval odtud pláč nemluvněte.

Dveře hotelu někdo pevně zatloukl prkny, okna byla také tmavá, ale uvnitř někdo chodil, svítil si malou baterkou a v prvním patře Perec zpozoroval čísi bledé tváře plaše vykukující na ulici.

Ze dveří knihovny trčela nekonečně dlouhá hlaveň s tlustým tlumičem zákluza na zadním konci, na protější straně ulice dohořívala jakási kolna a po spaleništi bloudili lidé v lepenkových maskách ozařovaných nachovými plamínky a s minohledáčkami v rukou.

Perec zamířil do parku. V tmavé uličce však k němu přistoupila nějaká žena, vzala ho za ruku a beze slova ho někam vedla. Perec nevzdoroval, všechno mu bylo jedno. Žena byla celá v černém, ruku měla měkkou a teplou a do tmy svítla jen její bílá tvář. Alevtina, napadlo Perece, konečně se dočkala své příležitosti, konstatoval v duchu s nevybíravou přímočarostí. A co má být? Tak na mě čekala... Sud' bůh, k čemu mě potřebuje, ale čekala tu rozhodně na mě...

Vstoupili do domu, Alevtina rozsvítila a řekla:

»Já už tady na tebe dávno čekám.«

»Já vím.«

»A proč jsi tedy šel jinam?«

To je pravda - proč? zeptal se sám sebe. Asi proto, že mi bylo všechno jedno.

»Mně bylo všechno jedno,« řekl.

»No dobrá, nevádí,« uklidnila ho. »Posaď se, já hned všechno nachystám.«

Posadil se na kraj židle, položil si ruce na kolena a díval se, jak si ta bílá, plná, teplá žena stahuje z krku černý šál a větší ho na hřebík. Pak odešla někam do hloubi bytu, rozhučela se plynová karmá a zašplouchala voda. Perec pocítil prudkou bolest v nohou, jednu zvedl a zadíval se na bosé chodidlo. Bříška prstů měl rozedřená do krve, která se smísila s prachem a ztuhla v černých škraloupech a strupech. Představil si, jak ponořuje nohy do horké vody a jak to zpočátku nesnesitelně bolí, ale pak bolest utichá a dostavuje se úleva. Dneska budu spát ve vaně, řekl si. A ona by tam mohla čas od času zajít a připouštět mi teplou vodu.

»Pojď sem!« zavolala na něj Alevtina.

S obtížemi se zvedl a byl přesvědčen, že v něm právě neduživě zaskřípely absolutně všechny kosti, odkulhal po ryšavém koberci do před síně a z před síně po černobílé předložce do krátké slepé chodbičky, na jejímž konci ho očekávaly dokořán otevřené dveře do koupelny, za kterými věčně a nezúčastněně hučel modrý plamen v plynové karmě, leskly se kachličky, nad vanou se skláněla Alevtina a sypala do vody nějaké prášky. Zatímco ze sebe strhával prádlo zkornatělé špinou, Alevtina lázeň našlehala, takže na ní vznikla sněhobílá pěnová deka, pěna překypěla přes okraj, on se do ní ponořil, přivřel oči blahem a bolestí v chodidlech, Alevtina přisedla na okraj vany a upřela na něj laskavé usměvavé oči - taková dobrotvivá, příjemná - a zatím tu ještě nepadlo ani jediné slovo o nějakých dokladech... Myla mu hlavu, on frkal, prskal a přemýšlel o tom, jak silné a šikovné má ruce, úplně jako maminka, a ona se ho zeptala: »Chceš umýt záda?« Prošťoural si prstem ucho, aby z něj dostal vodu a mýdlo, a přisvědčil: »Samozřejmě, aby ne!« Vydrhla mu záda drsnou žínkou a pustila sprchu.

»Počkej,« řekl jí. »Ještě bych si tu chvilku jen tak poležel. Já tuhle vodu vypustím, napustím si čistou, co bych si v ní mohl jen tak poležet, a ty si zatím sedneš na stoličku. Moc tě prosím!«

Zavřela sprchu, odešla a za chvíli se vrátila se stoličkou.

»Nádhera!« liboval si. »Víš, co jsem tady, ještě nikdy mi nebylo takhle božsky.«

»No vidíš,« usmála se. »A tys pořád nechtěl!«

»Copak jsem tohle mohl vědět?«

»A proč bys všechno měl vědět předem. Máš to prostě zkusit. Co ty bys asi tak ztratil? Jsi ženatý?«

»Nevím,« řekl jí. »Teď asi ne.«

»To jsem si mohla myslet. Nejspíš jsi ji měl hodně rád. Jaká byla?«

»Jaká byla... Ničeho se nebála. A byla hodná. Básnili jsme spolu o lese.«

»O jakém lese?«

»O jakém, o jakém... Les je jen jeden.«

»Ty myslíš náš?«

»Není váš. Je prostě sám o sobě. Ostatně možná že je opravdu náš, ale zatím si to neumím představit.«

»Já jsem v lese nikdy nebyla,« řekla Alevtina. »Prý je to tam strašné.«

»To, co nechápeš, je vždycky hrůza. Nejlepší by bylo naučit se nemít strach z nepochopitelného, to by pak všechno bylo jednoduché.«

»Já jsem spíš toho názoru, že by si člověk neměl zbytečně vymýšlet,« prohlásila Alevtina. »Kdyby si lidé nevymýšleli, nebylo by na světě nic nepochopitelného. A ty si, Perecičku, pořád vymýšlíš.«

»A co les?« připomněl jí.

»Co - les? Já tam sice nebyla, ale kdybych se tam jednou dostala, nemyslím si, že bych si nakonec neporadila. Kde je les, tam jsou pěšiny, kde jsou pěšiny, tam jsou lidé a s lidmi se našinec nějak domluví.«

»A kdyby tam lidé nebyli?«

»Pokud tam nejsou lidé, není tam co dělat. Člověk se musí držet zase lidí, s lidma se neztratíš.«

»Ne,« nesouhlasil Perec. »Tak jednoduché to zase není. Třeba já v přítomnosti lidí naopak ztrácím hlavu. Ničemu v jejich společnosti nerozumím.«

»Proboha, a čemu třeba?«

»Ničemu. Mimochodem taky proto jsem tolik začal toužit po lese. Jenže teď vidím, že v lese to není o nic snazší.« Zakroutila hlavou.

»Ty jsi ještě úplně dítě,« řekla mu. »Copak tys ještě nepochopil, že na světě neexistuje nic kromě lásky, jídla a hrdosti? Je to samosebou vždycky všechno zašmodrchané do jednoho klubka, ale stačí zatáhnout za jedinou z těchto nitek a získáš buď lásku, nebo jídlo, nebo moc...«

»Ne,« namítl rozhodně Perec, »to nechci.«

»Miláčku,« zašeptala, »a kdo se tě asi bude ptát, co chceš a co nechceš... To leda tak já se tě můžu zeptat: Perecičku, proč se takhle trápíš, co sis to zase umanol?«

»Nic jsem si neumanul,« řekl Perec. »Jedině že bych odsud nejradši zmizel co nejdál a stal se někde archivářem... nebo restaurátorem. Nic víc.«

Znovu pochybovačně pokývala hlavou.

»Takhle to bude sotva. Tobě všechno vždycky vychází nějak moc složitě, a zatím bys potřeboval něco opravdu prostého, jednoduchého.«

Už se s ní nepřel a ona vstala.

»Tady máš ručník a tady čisté prádlo. Vylez, dáme si čaj. Napiješ se čaje s malinovou zavařeninou a lehneš si.«  
Když všechna voda z vany otekla a Perec už stál a utíral se velkou huňatou froté osuškou, zadrnčela skla a zvenku zazněl vzdálený tlumený výbuch. A on si vzpomněl na sklad záložní techniky, na hloupou, hysterickou Pannu Janu a zavolal:

»Co je to? Co se stalo?«

»To odpálili strojek,« ozvala se Alevtina. »Neboj se.«

»Kde, kde ho odpálili? Ve skladě?«

Alevtina chvíli mlčela, asi se dívala z okna.

»Ne,« řekla nakonec. »Proč ve skladu? V parku... Podívej, odkud stoupá kouř... Podívej, jak všichni pobíhají jako blázni...«

## KAPITOLA DEVÁTÁ

Leželi v křoviscích na samém kraji lesa a skrz listový pozorovali vrchol kopce. Holá úbočí vršku byla poměrně povlnná a na jeho vrcholu seděl jako čapka mrak světle fialové mlhy. Nad kopcem se klenulo otevřené nebe; válná nárazová vítr ženoucí tmavá mračna, z nichž drobně pršelo. Nafialovělá mlha nad kopcem však stála nehybně jako za naprostého bezvětří. Bylo dosti chladno a syrovo, oba promokli, zimomřivě se třásli a klepali zuby, ale odejít už nemohli: dvacet kroků od nich stáli tři mrtváci, toporně vzpřímení jako sochy, a prázdnými očima rovněž sledovali vrchol kopce.

Mrtváci sem přišli asi před třemi minutami. Nava je učitela a málem se dala na útěk - Candide jí naštěstí stačil ucpat dlaní ústa a zamáčknout ji do trávy. Teď už se trochu uklidnila, jen se nápadně chvěla, tentokrát už ne strachy, spíš chladem - a taky už se nedívala na mrtváky, ale na onen holý vrch.

Nahoře na kopci a v jeho bezprostředním okolí se odehrávalo cosi zvláštního, něco jako obrovský příliv a odliv. Z lesa se v pravidelných intervalech s nesnesitelným sytým bzukotem vynořovala obří hejna much, neomylně mířila ke kopci a mizela ve fialovém mraku. Obočí kopce ožila kolonami mravenců a pavouků, z křovin se valily stovky měňavkovitých slimáků, gigantické roje včel a vos, deštěm se s jistotou sunuly živé koberece pestrobarevných brouků. V této fázi tu panoval hluk jako za silné bouře. Celá tahle živoucí přílivová vlna vystoupila až k vrcholu, tam ji vsál fialový mrak - a vtom všechno utichlo, jako když utne. Kopec byl znovu holý a mrtvý až do chvíle, kdy se mrak znovu rozehněl, vyvrhl všechnu havěť, kterou předtím pozřel, a ta se hnala zpátky do lesa. Slimáčci jako by zůstávali nahoře na vrcholu, zato místo nich se dolů po svazích valili neuvěřitelní, nevidaní živočichové - všelijací chlupatci, na dlouhých křehkých nohou pajdali nemotorní rukojeď a další neznámí strakatí, holí, mnohoocí, lesklí a bůhvíjací ještě příslušníci snad zvířecí snad hmyzí říše... A zas bylo ticho, po několika minutách se všechno opakovalo od začátku a znovu a znovu, v děsivém, neodbytném rytmu, s jakousi nevyčerpatelnou, neubývající energií, takže vznikal dojem, jako by to tak bylo vždycky a vždycky to tak bude - v pravidelných cyklech, vyžadujících vždy stejnou dávku energie... Jednou z mlhy se strašným řevem vylezl mladý hippocet, několikrát se vyřítí mrtváci a okamžitě utíkali k lesu, zůstávaly za nimi jen bělavé proužky chladnoucí páry. A nehybný fialový mrak polykal a vyplivoval, polykal a vyplivoval, nepřetržitě a pravidelně jako stroj.

Kulhavec říkal, že Město stojí na kopci. Možná že právě tomuhle kopci se říká Město. Ale jaký to má všechno smysl? Proč tu je? A ta jeho zvláštní činnost... Upřímně řečeno jsem něco takového čekal... Nesmysl, nic takového jsem nečekal. Přemýšlel jsem o vládci - kde vlastně jsou vládci tohoto světa? Candide pohlédl na mrtváky. Stáli ve stále týchž pózách, se stále stejně pootevřenými ústy. Možná se mýlím, možná jsou opravdu pány oni. Patrně jsem se celou tu dobu mýlil, řekl si Candide. Dočista jsem se tu odnaučil přemýšlet. A když mi čas od času nějaké myšlenky v hlavě vytanou, tak je nikterak nedokážu spojovat do logických celků... Z mlhy ještě nevyšel ani jeden slimák. Tak to je problém číslo jedna: Proč z mlhy ještě nevyšel ani jeden slimák? Ne, v tom to nebude. Musíme si to probrat pěkně po pořádku. Já přece hledám zdroj inteligence... Špatně, zase špatně. Inteligence mě totálně nezajímá. Já zkrátka hledám někoho, kdo by mi pomohl vrátit se domů. Kdo by mi pomohl překonat tisíc kilometrů lesa. Nebo mi aspoň mohl říct, kterým směrem se vydat. Ti mrtváci musí mít nějaké pány a já hledám ty pány, hledám zdroj inteligence. Trochu pookřál - to znělo docela rozumně. Začneme od toho nejpodstatnějšího. Všechno si klidně a beze spěchu promyslíme. Teď není kam spěchat, teď je ta nejlepší příležitost všechno si klidně a beze spěchu promyslet. Začneme od Adama. Mrtváci musí mít nějaké pány, protože mrtváci nejsou ani lidé, ani zvířata. To znamená, že jsou vyrobeni. Když to nejsou lidé... Ale proč by to, proboha, nemohli být lidé? Promnul si čelo. Tuhle otázkou už jsem se přece zabýval... A dávno, už ve vesnici. Dokonce dvakrát, protože poprvé jsem si nezapamatoval výsledek a podruhé postup, díky kterému jsem k výsledku dospěl...

Vší silou zoufale zakroutil hlavou a Nava výstražně sykla. Utichl a pár minut ležel bez hnutí, s obličejem zabořeným do mokré trávy.

... Proč nejsou zvířata, už jsem taky jednou dokázal... Ta příliš vysoká teplota... Ale ne, hloupost... A najednou si s hrůzou uvědomil, že už si nepamatuje ani to, jak mrtváci vypadají. Pamatoval si jen jejich rozpálené tělo a rezavou bolest v dlaních. Otočil hlavu a podíval se na ty tři. Ano, nemohu přemýšlet, přemýšlení mi škodí, zrovna teď, kdy bych měl uvažovat mnohem intenzivněji než kdykoli jindy. Je čas k jídlu; to už jsi mi říkala, Nava; pozitivně odcházíme - to je vše, co je v silách mého mozku. Ale já jsem přece z vesnice odešel! A jsem tady! A teď půjdu do Města. Ať už je to co chce - to Město. Mám celou hlavu zarostlou lesem. Ničemu nerozumím... Aha, už to mám. Šel jsem do Města, aby mi tam konečně všechno vysvětlili - jak je to s Dosažením, s mrtváky, s Velkým Kypřením i s jezery utopenců... A zase je z toho jen klam, zase je všechno od začátku až do konce vylhané, nikomu už se nedá věřit... Doufal jsem, že ve Městě se dovím, jak se dostat k našim, vždyť Stařec mi neustále tvrdil, že ve Městě vědí všechno. To přece není možné, že by se tu nevědělo o naší biostanici, o Správě. Dokonce i Kulhavec neustále brebentí o Čertových skalách a létajících

vesnicích... Jenže co asi člověku může vysvětlit takovýhle fialový mrak. To by bylo příšerné, kdyby se pán tohoto světa vyklubal z fialového mraku. Ostatně jaképak bylo, příšerné už to je! To se přece samo sebou nabízí, Mlčochu - fialový mrak tu vládne všude, to si přece pamatuješ. On to taky není žádný mrak... O tohle tedy jde, proto lidi zahnali jako zvěř do bahnitých pralesů, do močálů a utopili je v jezerech - byli příliš slabí a nechápali, a pokud pochopili, nedokázali tomu nijak zabránit... Když jsem ještě nežil v zajetí močálů, ale doma, kdosi velice přesvědčivě dokazoval, že kontakt mezi humanoidní a nehumanoidní inteligencí není možný. Ano, je nemožný, samozřejmě je nemožný. A mně teď nikdo nevysvětlí, jak se dostanu domů. Můj kontakt s lidmi také není možný, což mohu snadno dokázat. Jednou třeba ještě zahlédnu Čertovy skály, říká se tu, že někdy jsou vidět, když si ve vhodném ročním období vylezete na vhodný strom, ale nejdřív ten vhodný strom musíte najít, prostě normální strom. Který neskáče. A nestrká do člověka. A nesnaží se vám vypíchnout oko. Jenže takový strom, z něhož by se dala zahlédnout biostanice, stejně neexistuje... Biostanice...? Bi-o-sta-ni-ce. Už jsem zapomněl, co to je.

Les se zase rozhučel, rozbzučel, rozrachotil a rozdrnčel, k světle fialové mlžnaté kopuli se znovu soustředily armády much a mravenců. Jedno mračno se přehnalo přímo nad nimi a na keře se sesypala prška. uhynulých a neduživých jedinců, nehybných či sotva ševelicích, umačkaných v hustém roji... Candide pocítil nepříjemné pálení na ruce a pohlédl na své předloktí. Loket opřený o kyprou hlinu už stačily ovínout nitky podhoubí. Candide je lhostejně setřel dlaní. Čertovy skály jsou jen přelud, pomyslel si, nic takového neexistuje. Když vyprávějí o Čertových skalách, znamená to, že je to lež, že nic, prostě nic takového není a já už ani nevím, proč jsem sem vlastně přišel... Odněkud z boku sem dolehlo známé hrozné chřaptění. Candide se ohlédl a spatřil mohutného hippoceta ukrytého za blízkou skupinkou stromů a tupě civícího na kopec. Jeden z mrtváků najednou ožil, protočil se v kůži a vykročil směrem k hippocetovi. Ten znovu zachrčel, zapraskaly stromy a obluda se vzdálila. No prosím, mrtváků se bojí i hippoceti. Ale kde jsou ti, co se jich nebojí? Kde najít někoho, kdo se nebojí mrtváků...? Mouchy řvou. To je přece nesmysl. Mouchy - a řvou! A vosy taky řvou...

»Maminka!« zašeptala Nava. »Maminka jde...«

Stála na čtyřech a ohlížela se přes rameno. Její obličej byl ztělesněný údiv a nedůvěra. Candide spatřil tři ženy, které vykročily z lesa, mrtváků si vůbec nevšimly a klidně kráčely k úpatí kopce.

»Mami!« zapištěla Nava jakýmsi cizím hlasem, přeskočila Candida a hlava nehlava se vrhla k ženám. Candide se také okamžitě vztyčil a vtom se ho zmocnil pocit, že mrtváci jsou docela blízoučko, že už na něj sálá žár jejich těl.

Jsou tři, pomyslel si, tři... A přitom by i jeden byl zatraceně moc. Tak tohle je můj konec. A takhle hloupý! Odkud se sem jen ty zatracené ženské mohly přištrchat? Já ženské nenávidím, kvůli nim se vždycky něco semele, nějaká takováhle nepříjemnost.

Mrtváci zavřeli ústa a jejich hlavy se pomalu otáčely za utíkající Navou. Pak všichni naráz vykročili kupředu a Candide se donutil k tomu, aby konečně vyskočil z křoví a postavil se jim do cesty.

»Zpátky!« zařval na ty tři ženy, aniž na ně pohlédl »Utíkejte! Mrtváci!«

Mrtváci byli obrovští, zbrusu noví, bez jediného škrábanceku či odřeniny. Jejich neuvěřitelně dlouhé paže se dotýkaly trávy. Candide je ani na okamžik nepustil z očí a zůstal stát mezi nimi a trojicí žen, k nimž už se blížila Nava. Mrtváci Navu pozorovali přes jeho hlavu a s neochvějnou jistotou se valili přímo na něj; on před nimi couval, ustupoval a neustále tak oddaloval nevyhnutelný začátek a nevyhnutelný konec, zápolil s žaludeční nevolností a stále se nemohl donutit, aby zastavil. Nava za jeho zády křičela: »Mami! To jsem já! No tak, mami!« To jsou ale husy, proč neutíkají? Že by byly zcepenělé hrůzou? Stůj, poroučel si, stůj, proboha! Jak dlouho chceš couvat? Za tebou je Nava. A ty tři husy... Tlusté, mdlé, lhostejné husy... A Nava. Ale co je mi vlastně do nich, napadlo ho. Takový Kulhavec by už dávno odhopkal do bezpečí i po jediné zdravé noze a Bouchač by byl tím spíš dávno za horama... Jenže já musím zůstat stát. Je to nespravedlivé, ale já musím! No tak, stůj! Nemohl zastavit, opovrhoval sebou kvůli tomu a zároveň se chvátil, nenáviděl se a ustupoval dál.

Mrtváci však nakonec zastavili sami. Všichni najednou, jako na povel. Ten, co šel první, strnul se zvednutou nohou, kterou pak nechal pomalu, jakoby nerozhodně klesnout do trávy. Jejich ústa se znovu ochable pootevřela a hlavy se otočily k vrcholu kopce. Candide, který dosud couval, se ohlédl. Nava visela jedné z žen na krku, šťastně kopala nohama do vzduchu a zdálo se, že se žena usmívá a popleskává ji po zádech. Další dvě ženy klidně stály vedle a dívaly se na ně. Ne na mrtváky, ani na kopec. Ani na toho cizího zarostlého chlapa, na Candida, možná lupiče, co ony mohou vědět... A mrtváci stáli nehybně, podobní prehistorickým primitivním sochám, jako by vrostli nohama do země, jako by v celém lese nezůstala ani jediná žena, kterou je třeba chytit a odvléct na předem určené místo; a zpod jejich nohou jako dým obětních ohňů stoupala pára.

Candide se od nich odvrátil a šel k ženám. Spíš se vlekl než šel; už si nebyl jist vůbec ničím a nevěřil ani svým očím, ani uším, ani myšlenkám. Pod lebeční kostí se mu převaloval bolestivý chuchvalec a celé tělo ho pálilo jako v předsmrtné křeči.

»Utíkejte!« křikl na ně zdálky. »Utíkejte, dokud není pozdě, co stojíte, proboha!« Už věděl, že mluví samé nesmysly, ale dál se - víceméně ze setrvačnosti - snažil dostát své povinnosti a mechanicky drmolil: »Jsou tu mrtváci, utečte, trochu je zdržím...«

Nevěnovaly mu pozornost. Určitě to nebylo tím, že by ho neviděly nebo neslyšely - mladičká dívka, ještě skoro dítě, snad jen o dva roky starší než Nava, si ho prohlédla a velice přívětivě se usmála - ale nic pro ně neznamenal, jako by byl jen velký toulavý pes, jací všude pobíhají jen tak bez cíle, jsou vždy ochotni celé hodiny bloumat v blízkosti lidí a doufat v bůhvico.

»Proč neutíkáte?« zeptal se tiše Candide. Na odpověď už nečekal a taky ji nedostal.

»Ajajaj,« prohodila smějící se těhotná žena a pokývala hlavou. »Koho by něco takového mohlo napadnout? Napadlo by tě to?« otázala se dívky. »Mě ne. No a co dál, má milá,« obrátila se k Navine matce. »Funěl hodně? Nebo jen tak

otravně nadskakoval a řinul se z něj pot?«

»Tak to nebylo,« vmísila se do řeči dívka. »Byl nádherný, že mám pravdu? Byl svěží jako jitřenka a stoupala z něj vůně...«

»Jako z lilie,« skočila jí do řeči těhotná. »Z té jeho vůně se točila hlava a z doteků jeho tlap ti běhal mráz po zádech... Stačila jsi aspoň vykřiknout ach?«

Dívka vyprskla. Navina matka se nuceně usmívala. Všechny byly pevné, zdravé, nezvykle čisté, jako čerstvě umyté a taky asi zrovna opravdu byly po koupeli - krátké vlasy měly mokré a pytlovitě šaty se jim lepily na vlhká těla. Navina matka z nich byla nejmenší a zřejmě taky nejstarší. Nava s tváří zabořenou do jejích prsou matku objímala kolem pasu.

»Co vy o tom můžete vědět,« utrousila s hranou nedbalostí. »S vaším vzděláním...«

»Nic,« odpověděla jí prostě těhotná. »Jak bychom o tom mohly něco vědět. Proto se tě taky ptáme... Řekni nám, prosím tě, něco o tom koření lásky.«

»Byl asi trpký, co?« zeptala se dívka.

»No jistě,« přidala se těhotná. »Zato plod je poměrně sladký, dokonce i přesto, že není zrovna pořádně opláchnutý...«

»To nic, však ho omyjem,« řekla Navina matka. »Prosím tě, je už Pavoučí bazén vyčištěný? Snad ji nebudu muset nést až do údolí?«

»Kořen byl trpký,« řekla těhotná dívka. »Jsou to pro ni nepříjemné vzpomínky. Je to zvláštní, ale říká se, že prý je to nezapomenutelný pocit! Řekni mi, má milá, nezdává se ti o něm někdy?«

»To není zrovna vtipné,« odsekla Navina matka. »Dělá se mi z toho zle...«

»Copak my vtipkujeme?« podivila se těhotná. »Nás to docela normálně zajímá.«

»Když ty tak poutavě vyprávíš,« blýskla zuby dívka, »řekni nám ještě něco...«

Candide dychtivě naslouchal a pokoušel se vyušit nějaký tajený podtext tohoto rozhovoru, ale ničemu nerozuměl.

Pochopil jen, že ty dvě se Navine matce posmívají, že se jí to dotklo, že se snaží změnit téma rozhovoru a že se jí to nedaří. Nava zvedla hlavu, upřeně se zadívala na matku a pak i na obě další ženy.

»Skoro bych si myslela, že ty sama už ses narodila v jezeře,« řekla Navina matka těhotné, tentokrát už s neskryvaným podrážděním.

»Nene,« řekla těhotná. »Ale nestačila jsem získat tak rozsáhlé vzdělání, až moje dcera,« a pohládila si vystouplé břicho, »se narodí v jezeře, to je celý ten rozdíl.«

»Co si to na maminku dovoluješ, babo tlustá!« ozvala se nečekaně Nava. »Jen se podívej sama na sebe, jak vypadáš, a pak si teprve otravuj! Nebo to řeknu svému muži a ten ti jich na tu tvou tlustou zadnici naloží takových, že už si nikdy nic takového nedovolíš.«

Ženy se rozesmály na celé kolo, všechny tři.

»Mlčochu!« zavolala Nava. »Proč se mi smějou?«

Rozesmáté ženy pohlédly na Candida. Navina matka s údivem, těhotná lhostejně a dívka tak nějak nepochopitelně, nejspíš se zájmem.

»Jaký Mlčoch?« zeptala se matka.

»To je můj muž. Jen se podívejte, jaký je to ohromný chlap,« řekla Nava. »Zachránil mě před lupiči...«

»Počkej, jaký muž?« zarazila ji nevlídně těhotná. »Nevymýšlej si, děvče.«

»To ty si nevymýšlej,« nedala se Nava. »Co se do toho pleteš, co je ti do toho? Je to snad tvůj muž? S tebou já se nebavím, abys věděla. Já se bavím s maminkou, a ona se mi do toho plete, jako Stařec, bez dovolení, vůbec se nezeptá, jestli je na ni někdo zvědav...«

»Hej, ty,« oslovila Candida těhotná, »snad opravdu nejsi její muž?«

Nava ztichla. Matka ji pevně ovinula silnými pažemi a přitiskla k sobě. Na Candida se dívala s hrůzou a odporem. Jen dívka se usmívala dál, její úsměv byl vřelý a laskavý, a tak se Candide rozhodl mluvit k ní.

»Samozřejmě ne,« řekl. »Jakápak žena. To je moje dcera...« A chtěl začít vykládat, jak ho Nava postavila na nohy, že ji má moc rád a že má velkou radost z toho, jak to všechno šťastně dopadlo, ačkoliv on osobně vůbec ničemu nerozumí. Vtom dívka vykřikla, zamávala rukama a zalykavě se rozesmála.

»No to jsem si mohla myslet,« sténala skrze výbuchy smíchu. »To není její muž..., to je přece muž tamhle té!« A ukázala na Navinu matku. »To je... její... muž! No to se povedlo!«

Po tváři těhotné přeběhl pobavený úžas a začala si Candida s demonstrativním zájmem prohlížet od hlavy až k patě.

»Ajajaj,« spustila tímž tónem jako zpočátku, ale Navina matka ji vztekle zakřikla:

»Tak dost! Už mám toho dost, běž pryč!« přikázala Candidovi. »Jen běž, běž, co čekáš? Běž zpátky do lesa...!«

»Koho by napadlo,« zazpívala tichounce těhotná, »že kořen lásky by mohl mít nějakou souvislost s takhle trpkým..., tak špinavým... a chlupatým...« Zachytila zničující pohled Naviny matky a mávla rukou. »No dobrá, dobrá, už jsem zticha. Nezlob se, moje milá, je to jen žert. My taky máme radost, žeš našla dcerku. To je přece neuvěřitelné štěstí...«

»Tak už budem pracovat, nebo ne?« rozkřikla se Navina matka. »Nebo chcete dál takhle beze smyslu plácet?!«

»Už jdu a nezlob se,« odpověděla dívka. »Zrovna se blíží závěr.«

Kývla na Candida, znovu se na něj usmála a lehce se rozběhla vzhůru po úbočí. Candide sledoval její běh - perfektní, nežensky profesionální běh. Vmžiku byla až na vrcholu a bez jediného zaváhání vklouzla do mraku.

»Pavoučí bazén ještě vyčistit nestačili,« prohodila ustaraně těhotná. »Pořád stejně potíže s budovateli... Co teď?«

»Nevadí,« řekla Navina matka. »Uděláme si malou procházku do údolí.«

»Nic jiného nám asi nezbude, ale připadá mi to hrozně hloupé vláčet se se skoro dospělým dítětem až do údolí, když máme svůj vlastní bazén.«

Prudce pokrčila rameny a najednou bolestně svažila tvář.

»Měla by ses posadit,« řekla Navina matka, rozhlédla se kolem, natáhla ruku k mrtvákům a lusklá prsty.

Jeden z nich se okamžitě pohnul z místa, snaživě se připlouhal trávou až k nim, padl na kolena a vzápětí jako by se celý podivně rozplízl, zprohýbal a zploštil.

Candide nevěřil svým očím - mrtvák byl ten tam, a místo něj tu stálo pohodlné, už na první pohled velice příjemné křeslo. Těhotná úlevně hekla, klesla na široké sedadlo a zvrátila hlavu do měkkého lenochu.

»Už to přijde,« zapředla slastně a pohodlně si natáhla nohy. »Už aby to bylo...«

Navina matka se sklonila k dceři a zadívala se jí do očí.

»Tys ale vyrostla!« řekla jí. »A zdivočela. Máš radost?«

»Aby ne,« odpověděla Nava nepříliš přesvědčivě. »Ty jsi přece moje maminka. Zdálo se mi o tobě každou noc... A tohle je Mlčoch, mami...« A Nava začala vykládat.

Candide skřípal zuby a neklidně tékal očima. Ne, to nebyl přelud, jak zpočátku doufal. Bylo to cosi až příliš obyčejného, až příliš přirozeného, třebaže to ještě neznal, ale copak je toho málo, co o lese neví? Na to je třeba si zvyknout, stejně jako si zvykl na hučení v hlavě, na jedlou hlínu, na mrtváky i na všechno ostatní. Tak tohle jsou páni lesa. Ničeho se nebojí. Rozkazují mrtvákům. Vládcí lesa jsou tyto ženy. To znamená, že na lov vesničanek posílají mrtváky také ony. A taky to znamená, že tyto ženy... Podíval se na jejich mokré vlasy. To znamená... A Navina matka, kterou unesli mrtváci...

»Kde se koupete?« zeptal se. »Proč? Co jste zač? Co chcete?«

»Cože?« zeptala se těhotná. »Poslyš, má milá, on se na něco ptá.«

Matka Navu okřikla:

»Nech toho na chvíli, nic kvůli tobě neslyším... Cos to říkala?« zeptala se těhotná.

»Tady ten kozlík něco chce,« a kývla na Candida.

Navina matka na něj pohlédla.

»Co ten může chtít? Nejspíš jíst. Oni přece pořád chtějí jíst a jedí strašně moc, to je nepochopitelné, nač potřebují tolik potravy, když vůbec nic nedělají...«

»Chudák kozlík,« přidala se těhotná. »Chudák kozlík má chuť na travičku. Mééé...! Jestlipak víš,« otočila se k Navine matce, »že tenhle je z Bílých skal? Na ty mimochodem narážíme čím dál častěji. Jak se odtud dostanou dolů, to je u boha.«

»Mně spíš vrtá hlavou, jak se dostanou nahoru. Jejich cestu dolů jsem viděla. Padají. Někteří se zabijí, ale jiní zůstanou naživu...«

»Proč se na něj díváš tak ošklivě, mami?« zeptala se Nava matky. »To je přece Mlčoch! Řekni mu něco hezkého, nebo se urazí. Stejně je to zvláštní, že se ještě neurazil, já bych se na jeho místě už dávno urazila.«

Kopec se znovu rozeřval a nebe zakryla černá mračna hmyzu. Candide nic neslyšel, viděl jen, jak se pohybují rty

Náviny matky, která dceru o něčem přesvědčovala, a také pohybující se ústa těhotné - ta zase mluvila k němu a tvářila se přitom tak, jako by opravdu rozmlouvala s kozlem, který vlezl do zelinářství. Řev utichl.

»...jenže nemožně špinavý,« řekla těhotná. »Že se nestydíš!« odvrátila se a zadívala se ke kopci.

Z fialového mraku po čtyřech vylézali mrtváci. Pohybovali se nejistě, nemotorně, co chvíli padali a otloukali si hlavy o svah. Mezi nimi pobíhala dívka, nakláněla se k nim, dotýkala se jich, postrkovala je kupředu a oni se jeden za druhým zvedali na nohy, narovnávali se a nejdřív klopýtavě, ale pak už krokem stále jistějším odcházeli k lesu. Tohle tedy mají být zdejší vládcí, říkal si v duchu Candide. Vlastně vládkyně. Tomu nevěřím. Ale co jiného mi zbývá? Pohlédl na Navu. Spala. Její matka seděla v trávě, ona se stulila do klubička, chytla ji za ruku a spala.

»Připadají mi všichni strašně slabí,« prohodila těhotná. »Nejvyšší čas všechno znovu vyčistit. Podívej se, jak se potácejí... S takovými pracovníky Dosažení nedokončíme.«

Navina matka něco odpověděla a rozproudil se dialog, jemuž Candide nerozuměl. Pochopil jen tu a tam jedno dvě slova, asi jako v Tlampačových blouznivých projevech. A tak jen stál a díval se, jak po svahu sestupuje dívka a vleče za klepeto nemotorného rukojeďa. Proč tu stojím, pomyslel si, co já od nich můžu chtít, to ony tu vládnou... Nemohl si vzpomenout, co jim to chce.

»Stojím, a dost!« vykřikl nahlas. »Nikdo mě neodhání, a tak stojím, jako mrtvák...«

Těhotná po něm sklouzla pohledem a odvrátila se.

Dívka došla až k nim, něco řekla, ukázala na rukojeďa a obě ženy začaly obludu zkoumavě prohlížet, těhotná se dokonce nadzvedla ve svém křesle. Obrovský rukojeď, postrach všech vesnických dětí, žalostně skojíkal, činil beznadějně pokusy vytrhnout se dívce a bezmocně otevíral a zase zavíral strašlivé rohovinové čelisti. Navina matka ho uchopila za spodní čelist a prudkým, jistým pohybem mu ji vyvrátila. Rukojeď vyjekl a znehybněl, oči se mu potáhly pergamenově průsvitnou blankou. Těhotná utrousila: »...no jistě, nemá dost..., pamatuj si, děvče..., slabé čelisti a nedokáže úplně otevřít oči..., asi není schopen snášet, takže je bezcenný, možná dokonce škodlivý jako každá chyba..., to bude třeba vyčistit a změnit místo, tady a tady všechno vyčistit...« »... kopec... sucho a prach...,« řekla dívka, »... les se zastavuje... to zatím ještě neznám... vy jste mi to původně vysvětlovala úplně jinak...« »...Tak to zkus sama,« poradila jí Navina matka, »na to přijdeš hned, jen to zkus sama.«

Dívka odvrátila rukojeďa stranou, o krok poodstoupila a upřela na něj pronikavý pohled. Jako by na zvíře mířila nějakou zbraní. Její tvář zvažněla a opanovalo ji nezvyklé napětí. Rukojeď se kymácel na rozkolísaných tlapách, ochable pohyboval zbylou čelistí a celý tiše poskřipoval. »No vidíš,« povzbudila ji těhotná. Dívka se přiblížila až těsně k netvorovi, opřela se dlaněmi o kolena a lehce přidřepala. Rukojeď se roztřásl a náhle se svalil, jako by na něj někdo upustil púlmetrákové závaží. Ženy se zasmály a Navina matka řekla:

»Už toho nech, já nechápu, proč nám nevěříš?«

Dívka neodpověděla. Stála nad rukojeďem a dívala se, jak pod sebe pomalu a opatrně podsouvá tlapy a snaží se vstát. Její tvář zkameněla. Rázným pohybem rukojeďa zvedla, rozpráhla ruce, jako by ho chtěla obejmout, a z jedné její dlaně do druhé projel tělem obludy proužek světla fialové mlhy. Rukojeď hrůzně zaječel, zkroutil se v křeči, prohnul se jako

luk a zahrabal tlapami do vzduchu. Pak se pokusil utéci, uniknout a zachránit se, ale dívka šla stále za ním, nakláněla se nad něj, on se nepochopitelně zamotal, upadl a začal se stáčet do uzlíku. Ženy mlčely. Rukojeď se změnil ve skvrnitý chuchvalec, z něhož hojně prýštil sliz; dívka od něj odešla, pohlédla kamsi stranou a utrousila:

»To je přece šmejdl!«

»Musíš pořád čistit, hlavně čistit,« poučila ji těhotná a vstala. »Dej se do toho hned, nemělo by smysl takovou práci odkládat. Pochopila jsi všechno?«

Dívka přikývla.

»My tedy půjdem a ty se do toho hned pusť.«

Dívka se otočila a vracela se zpátky na kopec, do nafialovělého mraku. U skvrnitě hroudy se na okamžik zastavila, uchopila ji za konvulzivně se zachvívající tlapu a vlekla to klubko živé hmoty za sebou.

»Tohle je pravá věrná družka,« poznamenala těhotná. »Chlapík!«

»Ta už řídit dokáže,« přidala se Navina matka a také vstala. »Má v sobě charakter. No nic, měly bychom jít...«

Candide je téměř neslyšel. Pořád nemohl odtrhnout pohled od černé louže v místech, kde dívka tak lehce a samozřejmě skoncovala s rukojeďem. Ani se ho nedotkla, ani jediným prstem, prostě nad ním stála a dělala si, co chtěla... Taková křehká, milá, laskavá bytost... Ani prstem se ho nedotkla... A na to si mám taky zvyknout? Asi ano. Soustředil se na to, jak Navina matka s těhotnou opatrně stavějí Navu na nohy, berou ji za ruce a vedou do lesa, dolů k jezeru. Po celou tu dobu neprohodily ani slovo, nevěnovaly mu jediný pohled. Znovu pohlédl k louži. Připadal si malíčkový, nepatrný, ubohý a bezbranný, ale pak se přece jen odhodlal; vydal se za nimi, dohonil je a zpocený hrůzou je následoval. Za jeho zády vyrostlo cosi sálajícího žářem. Pár kroků za ním postupoval obrovský mrtvák - masivní, žhnoucí, nehluchý a němý. To nic, to nic, uklidňoval se Candide, je to přece obyčejný sluha, robot. A stejně jsem dobrý, pochválil se v duchu, na tohle jsem přišel sám. Už sice nevím, jak jsem si to vydedukoval, ale to není důležité, důležité je, že jsem porozuměl, že jsem to pochopil. Všechno, co jsem zatím věděl, jsem si porovnal a pochopil jsem - já sám... Mám mozek, no ne? Řekl si ještě s očima upřenýma na záda žen. Tak se moc netento... Já taky ledacos dokážu...

Ženy se bavily o nějakém člověku, který se pustil do věci, již nerozuměl, a byl všem pro smích. Něco jim na tom připadalo tak zábavné, že se smály, až se prohýbaly. Kráčely lesem a smály se. Jako by šly vesnickou ulicí někam na přásky. Kolem byl les a pod nohama už neměli pěšinu, ale světlou hustou travu, v jaké vždy rostou nenápadná drobná kvítka, trousící spory, které pronikají pod kůži a začínají bujet v těle. A ženy se chichotaly, klábosily páté přes deváté, drbaly a spící Nava šla mezi nimi, ale ony to udělaly tak, že šla dosti jistě a téměř neklopýtala... Těhotná se instinktivně ohlédlá, všimla si Candida a roztržitě utrousila:

»Ty jsi ještě tady? Běž do lesa, do lesa běž... Proč se pořád vláčíš za námi?«

To je pravda, uvědomil si Candide. Proč? Co je mi do nich? Něco vlastně ano, potřebuju se od nich pár věcí dovědět...

Ne, o to nejde, ale Nava! vzpomněl si najednou. Pochopil, že Navu opravdu ztratil. S tím už se nedá nic dělat. Nava odchází se svou matkou, to je v pořádku, odchází mezi vládce. Kdežto já? Já zůstávám. Tak proč je i přesto následuju? Doprovázím Navu? To ne, Nava přece spí, uspaly ji. Zmocnil se ho smutek. Sbohem, Navo.

Přišli na rozcestí a ženy odbočily doleva, k jezeru. K jezeru s utopenými ženami. No jistě, jsou utopené... Zase samá lež, zase to bylo celé popletené... Minuli místo, kde Candide čekal na Navu a jedl hlínu. To bylo dávno, pomyslel si, skoro stejně dávno jako biostanice... Biostanice... Sotva se trmácel - nejt za ním mrtvák, už by asi zůstal daleko pozadu. Ženy zastavily a ohlédlý se po něm. Kolem se vlnilo rákosí a hlína byla poddajná a teplá. Nava stála se zavřenýma očima, sotva postřehnutelně se kývala a ženy zádušně hleděly na Candida. Konečně si vzpomněl:

»Jak se dostanu k biostanici?« zeptal se.

Zatvářily se nanejvýš překvapeně a Candide si uvědomil, že mluví svou rodnou řečí. Samotného ho to zaskočilo, už si ani nepamatoval, kdy tímto jazykem mluvil naposledy.

»Jak se dostanu k Bílým skalám?« zeptal se znovu.

Těhotná se ušklíbala a řekla:

»Aha, tak tohle by chtěl kozlík vědět...« Nemluvila ovšem na něj, ale na Navinu matku. »To je k popukání, oni vůbec ničemu nerozumějí. Ani jeden z nich ničemu nerozumí. Jen si je představ - jdou k Bílým skalám, a dostanou se do pásma bojů!«

»Hnijí tam zaživa,« podotkla zamyšleně Navina matka, »jdou a hnijí v chůzi. Dokonce si ani nevšimnou, že ve skutečnosti nejdou, ale jen přešlapují na místě... Nakonec, proč ne, ať si jde, to je přece v zájmu Kypření. Když shnije, bude to pro nás užitečné. A když se rozpustí, bude to užitečné taky... Doufejme, že nemá vybudovanou bariéru. Máš bariéru?« zeptala se Candida.

»Nerozumím,« hlesl sklesle.

»Co se ho vůbec vyptáváš, má milá, kde by tenhle přišel k bariéře?«

»V tomhle světě je možné všechno,« namítla Navina matka. »Už jsem o takových věcech slyšela.«

»To jsou žvásty,« mávla rukou těhotná a znovu si Candida zpytavě změřila. »Poslyš, ale já mám takový pocit, že bychom z něj větší užitek měly tady... Vzpomínáš, co včera říkaly Vychovatelky?«

»Ach tak... Vlastně ano... Dobrá, ať tu zůstane.«

»Ano, ano, zůstaň tu,« zasáhla do rozhovoru nečekaně Nava. Už nespala a také cítila, že se děje cosi nekalého.

»Zůstaň tu, Mlčochu, nikam nechod, kam bys teď chodil? Chtěl jsi přece do Města a tohle jezero je Město, viď, mami... Nebo že by ses na maminku zlobil? Nezlob se na ni, ona je jinak hodná, to jen dneska je kdovíproč zlá... To bude tím horkem...«

Matka ji chytila za ruku. Candide viděl, jak kolem její hlavy rychle zhoustl známý fialový obláček. Oči jí na okamžik zeskelněly, zavřely se a pak řekla:

»Pojd', Navo, už na nás čekají.«

»A co Mlčoch?«

»Ten zůstane tady... Ve Městě nemá co dělat.«

»Ale já chci, aby byl se mnou! Copak ty to nechápeš, mami? To je můj muž, toho mi přidělili za muže, a teď je to můj muž...«

Obě ženy se zachmuřily.

»Jen pojď, pojď!« naléhala na Navu matka. »Ty zatím ničemu nerozumíš... Jeho nikdo nepotřebuje, je zbytečný, všichni jsou zbyteční, oni jsou náš jeden obrovský omyl... Tak půjdeš už, nebo ne? No dobrá, dobrá, pak se k němu vrátíš, pokud budeš chtít.«

Nava se bránila, nejspíš cítila totéž co Candide - že se rozcházejí navždy. Matka ji táhla za ruku do rákosí, ale Nava s hlavou obrácenou dozadu neustále volala:

»Nikam nechoď, Mlčochu! Brzy se vrátím a tebe ať ani nenapadne někam jít, to by bylo ošklivé a nepoctivé! Dobře, tak nemusíš být můj muž, když se jim to nezdá, ale já jsem stejně tvoje žena, to já jsem tě znovu postavila na nohy, a ty teď na mě musíš čekat! Slyšíš? Čekej...!«

Díval se za ní, zvadle mával, horlivě přikyvoval a křečovitě se snažil o úsměv. Sbohem, Navo! Sbohem. Zmizely mu z očí, rákosí se za nimi zavřelo; Návin hlas bylo ještě stále slyšet, ale pak najednou umlkla, ozvalo se jemné šplouchnutí a všechno ztichlo. Namáhavě polkl a zeptal se těhotné:

»Co to s ní děláte?«

Ta ho ještě pořád zkoumavě sledovala.

»Co s ní děláme?« zopakovala zamyšleně jeho otázku. »To není tvoje věc, kozlíku, co s ní děláme. Muže už každopádně potřebovat nebude. A otce taky ne... Ale co teď s tebou, to je problém. Ty jsi z Bílých skal, takže tě nemůžeme jen tak pustit pryč...«

»A co byste ode mě potřebovaly?« zeptal se.

»Co bychom potřebovaly...? Muže v žádném případě.« Všimla si Candidova pohledu a pohrdavě se zasmála. »Muže nepotřebujeme, s tím si nedělej starosti... A pokus se alespoň jednou v životě nebýt kozlem. Pokus se představit si svět bez kozlů.« Mluvila bezmyšlenkovitě, přesněji řečeno přemýšlela o něčem jiném. »A k čemu jinému ty vůbec jsi...? No tak, kozlíku, řekni, co umíš?«

Za všemi těmi slovy, za jejím tónem, za pohrdáním a nezúčastněnou panovačností se skrývalo cosi důležitého, cosi nepřijemného a příšerného, ale přesně to definovat bylo velice obtížné, a Candide si bůhvíproč vzpomněl na černé čtvercové dveře a na Karla v doprovodu dvou stejně nezúčastněných a panovačných žen.

»Posloucháš mě?« zeptala se těhotná. »Co umíš?«

»Neumím nic,« odpověděl Candide.

»Neumíš třeba řídit?«

»Kdysi jsem to asi uměl,« odpověděl jí. Táhní k čertu, řekl si v duchu, co sis na mě zasedla? Já se tě ptám, jak se dostanu k Bílým skalám, a ty člověka otravuješ bůhvíčím... Náhle pochopil, že z ní má strach, že ho ta žena děsí, jinak by už dávno odešel. Ona byla vládkyně a on jen žalostný špinavý kozlík.

»Tak kdysi jsi to asi uměl,« opakovala po něm. »Rozkaž třeba tomuhle stromu, aby se položil!«

Candide pohlédl na strom. Byl mohutný, se silným huňatým kmenem a košatou korunou. Bezradně pokrčil rameny.

»No dobrá,« pokračovala žena. »Tak ten strom zabij... Nebo zabít taky nedokážeš? Dokážeš ty vůbec udělat ze živého mrtvé?«

»Zabíjet?«

»Nemusíš zabíjet. To umí každý rukojed. Ale takhle udělat ze živého mrtvé a z mrtvého živé - dokázal bys to?«

»Já vám nerozumím...«

»Nerozumíš... A co jste tam tedy dělali, na těch vašich Bílých skalách, než ses zřítíl na zem? Nejspíš jsi jen žral a prznil ženy, nemám pravdu?«

»Zkoumal jsem les,« odpověděl Candide.

Přísně na něj pohlédla:

»Nelži mi! Jeden člověk přece nemůže zkoumat les, to by byl stejný nesmysl jako zkoumat slunce. Pokud nechceš mluvit pravdu, řekni to rovnou.«

»Ale já jsem opravdu zkoumal les,« nedal se Candide. »Studoval jsem...,« znejistěl, »zkoumal jsem nejmenší organismy, které v lese žijí. Ty, které jsou pouhým okem neviditelné.«

»Zase lžeš!« osopila se na něj těhotná. »Co není vidět, to se nedá zkoumat.«

»Ale dá,« namítal Candide. »Potřebujete k tomu ovšem...,« a zase znejistěl. »Mikroskop... Čočky, optiku, přístroje...« To nevysvětlil, nepeloží. »Když si vezmete kupříkladu obyčejnou kapku vody a máte všechno potřebné, bez čeho se při takovém výzkumu neobejdete, spatříte v té kapce tisíce drobných živočichů...«

»Na to ovšem člověk nic tak zvláštního nepotřebuje,« přerušila ho. »Teď už je mi jasné, že jste na těch vašich Bílých skalách s těmi vašimi mrtvými věcmi zabředli do odporých mrzkostí. Prostě jste se přežili. Už dávno jsem si všimla, že jste ztratili schopnost všimati si v lese toho, co tam vidí každý, dokonce i ten nejobyčejnější špinavý chlap... Ale počkej, tys mluvil o drobných či dokonce nejdrobnějších živočiších. Nemáš na mysli budovatele?«

»Možná,« řekl Candide. »Já ti nerozumím. Hovořím o nejmenších živočiších, kteří způsobují nemoci, ale také mohou léčit, dokážou připravovat potravu, je jich strašně moc a jsou všude... Studoval jsem, jak vypadají tady u vás v lese, jaká je jejich podstata, co dokážou...«

»Aha, a na Bílých skalách máte asi jiné, že?« skočila mu sarkasticky do řeči. »No dobře, dobře, už jsem pochopila, čím se zabýváš. Nad budovateli ovšem žádnou moc nemáš. Kterýkoli vesnický křupan umí víc než ty... Co s tebou...? Tys k nám přece přišel sám...«

»Půjdu pryč,« řekl jí Candide unaveně. »Sbohem, já půjdu.«

»To ne, počkej! Tak stůj, tys neslyšel?!« křikla za ním a Candide pocítil, jak ho nad lokty sevřely rozžhavené kleště. Pokusil se z toho sevření vytrhnout, ale nemělo to smysl. Žena mezitím uvažovala nahlas. »Koneckonců sem přišel sám. To se stává. Když ho teď pustíme, vrátí se do své vesnice a bude dočista k ničemu... Lovit je nemá smysl, ale když už přijdou sami... Víš, co s tebou udělám? Pošlu tě k Vychovatelkám na noční práce. Už jsme přece zaznamenaly pár úspěšných případů... No jistě, k Vychovatelkám!« Mávla rukou a pomalým kachním krokem se odkolébala do rákosí. Candide pocítil, jak ho děsivá síla tlačí na pěšinu. Ruce mu trnuly a byl skoro přesvědčen, že už mu začínají uhelnatět. Trhl sebou ze všech sil, jenže stisk ještě zesílil. Nechápal, co s ním teď bude, kam že ho to chtějí odvléct, co jsou zač ty Vychovatelky a noční práce, a vzpomněl si na nejděsivější ze svých dojmů z téhle cesty - na přízrak Karla uprostřed plačícího davu a na rukojeda nelítostně sežmoulaného do slizkého skvrnitého klubka. Plně se soustředil a vší silou kopl za sebe, zoufale a naslepo, s vědomím, že příště mu tenhle úskok nevyjde. Noha se probořila do vroucí měkkoty, mrtvák zachroptěl a stisk povolil. Candide upadl tváří do trávy, ale okamžitě vyskočil, otočil se a zařval hrůzou - mrtvák s nestvůrně dlouhými rozpraženými rukama už zase útočil. A Candide neměl po ruce nic, ani trávomor, ani kvásek, ani klacek, ani kámen. Pod nohama se mu zrádně smekala rosolovitá teplá hlína. Pak si však na něco vzpomněl, sáhl do záhadří, a když se nad něj mrtvák sklonil, vrazil mu skalpel přímo doprostřed čela, zavřel oči, nalehl celou vahou na střenku a táhl nástroj dolů, až na zem, a pak znovu upadl.

Ležel s tváří přitisknutou k zemi a zíral na mrtváka, který ještě pořád kymáclivě stál, ale po celé délce oranžového těla se otevíral jako rozepnutý kufr, pak se zapotácel, škobrtl a padl naznak, zalévaje všechno kolem hustou bílou tekutinou, několikrát sebou škubl a strnul. Candide vstal a na podklesávajících nohou zamířil po pěšině pryč. Co nejdál odsud. Mlhavě si uvědomil, že tu chtěl na někoho čekat, něco se chtěl dovědět a něco udělat, ovšem to teď nebylo důležité. Důležité bylo uniknout z těchto míst co nejdál, třebaže si uvědomoval, že před tímhle nikam neuteče. Ani on, ani nekonečná řada dalších.

## KAPITOLA DESÁTÁ

Les nebylo vidět. Místo lesa se od skal až k dalekému obzoru prostírala hustá mračna. Vypadalo to jako zasněžené ledové pole - hory ker, sněhové duny, tůň a pukliny v ledě, pod nimi bezedná hloubka, a kdybyste skočili ze skal dolů, nezastaví vás ani hlína, ani teplá bažina, ani větve, ale tvrdý led, jiskřící v jitřním slunci, a vy na tom sluncem zalitým ledě zůstanete ležet, hrůzně zploštělí, temní a nehybní. A když člověk o té oblačné pokrývce uvažoval ještě chvíli, podobala se najednou starému, pečlivě vypranému bílému přehození, napjatému přes vrcholky stromů.

Perec se rozhlédl kolem sebe, našel kamínek, přehodil si ho párkrát z ruky do ruky a pomyslel si, jaké je to přece jen přívětivé místočko, tenhle plácek nad srázem; po nějaké Správě ani památky, kolem jen divoké pichlavé keře, nezválená vyschlá tráva, dokonce i nějaký ten ptáček si tu dovolí zacvrlikat, ovšem nesmíte se podívat vpravo - tam se totiž ve slunci nestoudně blýská čerstvě natřená čtyřmístná latrína, zavěšená rovnou nad propast. Je to k ní sice dost daleko, a když se případný pozorovatel jen trochu snaží, může si myslet, že je to besídka nebo nějaký vědecký pavilón, ale stejně by bylo lepší, kdyby tu nestála.

Možná že právě kvůli téhle zbrusu nové latrině, která byla vybudována během poslední nepokojné noci, se les zatáhl oblačností. Ačkoli to sotva. Přece se nebude až k obzoru halit do mračen kvůli takové maličkosti, tím spíš, že od lidí už se dočkal jinačích věcí.

Aspoň sem mohu každé ráno chodit, pomyslel si Perec. Budu dělat, co mi nakážou, budu počítat na vadné mercedesce, budu překonávat pásmo bouří, budu s manažerem hrát šachy a snad se pokusím i oblíbit si kefir, nejspíš to nebude tak těžké, když se to většině lidí podařilo. A po večerech (a na noc) budu chodit k Alevtině, jíst malinovou zavařeninu a vyvalovat se v ředitelské koupelně. Ono to má něco do sebe, utírat se ředitelskou osuškou, oblékat si ředitelský župan a hrát si nohy v ředitelových vlněných ponožkách, napadlo ho. Dvakrát měsíčně si na biostanici dojezu pro výplatu a prémie - pozor, ne do lesa, právě na biostanici, a dokonce ani ne na biostanici, ale do pokladny, ne na setkání s lesem nebo do války proti lesu, ale pro mzdu a pro prémie. A ráno, brzy ráno budu chodit sem, dívat se na les z dálky a házet do něj kamínky.

Keře za ním se s praskotem rozhrnuly. Perec se kradmo ohlédl, ale nebyl to ředitel, nýbrž zase jen Fušer. V rukou držel tlustý spis, zůstal stát opodál a díval se na Perece shora dolů svými vlhkými očima. Něco ví, něco velice důležitého, teď přinesl tu zvláštní znepokojivou zvěst, kterou kromě něj nikdo na světě nezná, až sem na sráz a bylo zřejmé, že nic z toho, co platilo dřív, už nic neznamená, protože teď se bude od každého vyžadovat prostě vše, čeho je schopen.

»Dobrý den,« řekl a uklonil se se spisem uctivě přitištěným ke stehnu. »Dobré jitro. Jak jste se vyspal?«

»Dobré jitro,« odpověděl Perec. »Děkuji, dobře.«

»Vlhkost vzduchu sedmdesát šest procent,« hlásil Fušer. »Teplota sedmáct stupňů. Bezvětrí. Oblačnost nula stupňů.« Neslyšně se přiblížil s rukama znehybnělými na švech kalhot, celým tělem se sklonil k Perecovi a pokračoval:

»Dvojitě ve je dnes šestnáct.«

»Jaké dvojitě vé?« podivil se Perec.

»Počet skvrn,« odpověděl rychle Fušer. »Počet skvrn na Slunci... Na sss...« Umlkl a upřeně se Perecovi zadíval do tváře.

»A proč mi to vykládáte?« zeptal se Perec dopáleně.

»Omlouvám se,« vykřikl pohotově Fušer. »Už se to nebude opakovat. Takže propříště jen vlhkost, oblačnost... ano... směr větru... Opozice taky nemám hlásit?«

»Poslyšte,« zarazil ho Perec ponuře. »Co ode mě chcete?«

Fušer o dva kroky poodstoupil a sklonil hlavu.

»Velice se omlouvám,« řekl. »Asi jsem vás vyrušil, ale mám tu pár lejster, která vyžadují..., abych tak řekl..., okamžitě... váš osobní...« A jako prázdný podnos napřáhl k Perecovi desky se spisem. »Mohu podat hlášení?«

»Víte co, Fušere...?« zavrčel Perec výhružně.

»Co prosím?« zeptal se Fušer, který si desky zastrčil do podpaždí a oběma rukama začal chvatně prohledávat kapsy, jako by pátral po svém notesu. Tvář mu usilovnou snahou až zesinala.

Je to zkrátka vůl, pomyslel si Perec, který se ze všech sil snažil zůstat klidný. Co si na něm vezmu?

»Je to hloupé, rozumíte?« řekl mu co nejmírněji. »Hloupé a ani trochu vtipné.«

»Ano prosím,« řekl Fušer. Zkroutil se jako paragraf, desky přidržoval loktem na stehně a něco si nevidanou rychlostí poznamenával. »Okamžik... Ano prosím.«

»Co si to tam píšete?« zeptal se Perec.

Fušer na něj polekaně pohlédl a přečetl:

»Patnáctého června... Čas: sedm čtyřicet pět... Místo: nad propastí...«

»Podívejte se, Fušere,« přerušil ho Perec teď už s neskrývaným podrážděním, »snad byste mi mohl říct, co ode mě chcete. Proč se za mnou všude táhnete jako sirup? Už toho bylo dost a přestalo mě to bavit.« (Fušer do svého notesu vesele smolil dál.) »Je to hloupý žert, protože slídit za mnou nemá cenu. Mohl byste se stydět, jste přece dospělý člověk... A nechte už konečně toho psaní, vy kreténe! Říkám vám, že je to nesmysl. Kdybyste si radši trochu zacvičil nebo se aspoň opláchl, podívejte se na sebe, jak vypadáte! Fuj!«

A Perec si začal prsty chvějícími se vztekem zapínat sandály.

»Lidé asi mají pravdu,« funěl, »že se všude motáte a všechno si zapisujete. A já si pořád myslel, že jsou to jen takové nejapné vtipky... Nechtěl jsem tomu věřit, protože takové věci vyložené nesnáším, ale vy už jste asi dočista ztratil smysl pro míru...«

Narovnal se a zjistil, že Fušer stojí v pozoru a po tvářích se mu koulejí slzy.

»Co je to s vámi dneska?« polekal se Perec.

»Já nemůžu,« záúpěl Fušer.

»Co nemůžete?«

»Na rozcvičku... Mám ty játra... potvrzení... A mýt se taky...«

»No bůže, tak když nemůžete, klidně se nemyjte, to já jen tak plácl... Ale proč za mnou pořád chodíte? Pochopte už, proboha, jednou, že je to hrozně nepříjemné... Já proti vám nic nemám, ale uvědomte si...«

»Už se to nebude opakovat!« zařval šťastně Fušer a slzy na tvářích mu okamžitě oschly. »Nikdy víc!«

»Aby vás husa kopl,« broukl Perec unaveně a vstoupil do křovin. Fušer se prodíral za ním. Kašpar stará, praštěná, pomyslel si Perec...

»Je to velice naléhavé,« mumlal Fušer. »Jedině v případě krajní nutnosti..., když věc vyžaduje váš osobní zásah...«

Perec se ohlédl.

»Co má zase znamenat tohle?« zvolal překvapeně. »To je přece můj kufr, dejte ho sem, kde jste ho vzal?«

Fušer postavil kufr na zem, ale když se chystal otevřít dýchavičně zkřivená ústa, Perec se rozhodl, že už ho poslouchat nebude, a popadl svůj kufr za ucho. Fušer tedy neřekl nic a zalehl zavazadlo břichem.

»Dejte sem ten kufr!« procedil skrz zuby vzteky blýbý Perec.

»Ani zanic!« zasípal Fušer klečící ve štěrk. Desky s lejstry mu překážely, přesunul si je tedy do zubů a kufr navíc objal oběma rukama. Perec ze všech sil trhl a urval ucho.

»Okamžitě toho nechte!« křikl na Fušera. »Slyšíte, okamžitě!«

Fušer jen zakroutil hlavou a něco nesrozumitelně zablábolil. Perec si rozepnul límec a nejistě se podíval po okolí. Ve stínu starého dubu bůhvíproč stáli dva inženýři v lepenkových maskách. Když zjistili, že si jich všiml, vypjali se jako strunky a cvakli podpatky. Perec se uštvaně rozhlédl a chvatně zamířil z parku pryč. Už jsem zažil ledacos, přemítal horečně, ale tohle je přece jen trochu silné kafe... Museli se na mě všichni domluvit. Nezbyvá než utéct, utéct! Ale jak? Vyšel z parku a zabočil směrem k jídelně, cestou však zase narazil na nepředstavitelně umazaného Fušera. Stál s kufrem na rameni, tvář měl mokrou snad od slzí, snad od potu, snad od vody a oči potažené bílou mázdou váhavě těkaly jako smyslů zbavené; desky se stopami řezáků tiskl k hrudi.

»Sem ne, prosím...« zachroptěl Fušer. »Kdybyste se ráčil obtěžovat do pracovny..., je to nanejvýš důležité... a co víc, zájmy subordinace...«

Perec od něj odskočil jako uštknutý a rozběhl se hlavní třídou. Lidé na chodnicích užasle strnuli. Nákladák, který uháněl ulicí proti němu, prudce zabrzdil, s divokým jekotem smýkajících se gum vrazil do pouličního novinového stánku a z korby čile vyskákali lidé s lopatami, kteří okamžitě nastoupili do vzorně vyřízeného dvojřadu. Nějaký strážník kolem něj přepochodoval pořadovým krokem s puškou v poloze »k počtě zbraň...«

Perec se dvakrát pokusil uniknout některou z bočních uliček, ale vždy znovu narážel na Fušera. Ten už vůbec nedokázal mluvit, jen mručel, úpěl a prosebně koulel očima. Perec se tedy rozběhl k ústřední budově Správy. Kim, přemítal horečně, Kim mu tohle zatrhne... Nebo že by i Kim...? Zamknu se na záchodě... A pak ať to někdo zkusí..., budu kolem sebe kopat... Ted' už je to jedno.

Vrazil do vestibulu - a zahřměl břeský uvtací pochod v podání velkého dechového orchestru. Před Perecem se mihly jakési strnulé tváře, vypoulené oči, vypjatá prsa. Fušer už ho skoro dostihl, hnál ho před sebou po hlavním schodišti, po malinově rudých běhounkách, na které se nikdy nesmělo ani šlápnout, přes nějaké Perecovi zcela neznámé sály s dvěma řadami oken, špalírem strážníků v parádních uniformách se všemi řády, po naleštěné zrcadlové podlaze až do třetího patra a pak dál, galérii portrétů, a znovu nahoru, do čtvrtého, kolem naličených slečen ztuhlých jako figuríny až do jakési přepychové, dokonale osvětlené chodby k obrovským kůží potaženým dveřím s tabulkou ŘEDITEL. Dál už nebylo kam utíkat.

Fušer ho doběhl, proklouzl mu pod loktem, zachroptěl jako epileptik a dvoukřídlé vysokánské dveře před ním rozrazil. Perec vstoupil, zabořil nohy do zrudně velké tygří kožešiny a ponořil se celou svou bytostí do přísného vládcovského pološera za zpola zataženými portiérami, do vznešené vůně drahého tabáku, do zdrženlivého poklidu cizí existence. »Dobrý den,« pozdravil jen tak nazdařbůh, ale za obrovským stolem nebyl nikdo. A nikdo neseděl ani v dalších nepředstavitelně velkých a hlubokých křeslech. Nikdo ho nevítal zkoumavým pohledem, snad až na mučedníka Sullivana vyobrazeného na obřím plátně, zabírajícím celou jednu stěnu.

Fušer už za ním upustil jeho kufr na podlahu. Perec se zachvěl a otočil se. Jeho nohsled, který se ještě stále mírně potácel, mu znovu jako prázdný podnos podával desky. Oči měl skelné, mrtvé. Asi za chvíli umře, chudák, pomyslel si Perec. Ale Fušer neumřel.

»Ono to skutečně musí být ihned,« zasípal bez dechu. »Bez parafy ředitele to nejde... Ředitel musí osobně... Jinak bych si nikdy nedovolil...«

»Jakého ředitele?« zašeptal Perec, v jehož mozku už začínal dostávat konkrétní obrysy další strašlivý dohad.

»Vy...,« pípl Fušer. »Bez vaší parafy..., prosím..., nikterak...«

Perec se opřel o stůl a lehce se přidržuje okraje leštěné desky ho zvolna obešel ke křeslu, které se mu zdálo být nejbližší. Svalil se do jeho chladivého koženého objetí, vlevo zaregistroval řadu telefonních přístrojů různých barev, vpravo jakési svazky ve zlatem zdobených vazbách, přímo před sebou monumentální psací soupravu znázorňující Tannhäusera a Venuši a nad ní Fušerovy bílé žadonící oči a natažené ruce s deskami. Perec křečovitě stiskl opěradla pod lokty a pomyslel si: Aha, tak vy takhle, vy prevíti, vy mrchy, vy otroci... Takhle vy na mě? Zparchantělci, patolízalové, držky papundeklový... No dobrá, jak chcete...

»Netřeste mi těmi deskami nad stolem a dejte je sem,« okřikl Fušera nevládně.

V pracovně se cosi sotva postřehnutelně pohnulo, zvedl se lehký závan a Fušer najednou stál hned vedle křesla, za pravým Perecovým ramenem, desky měkce ulehly na stůl, otevřely se zdánlivě bez jakéhokoli lidského přičinění, odhalily bělostné archy prvotřídního papíru a on si přečetl slovo Projekt, vytištěné velkými literami na titulním listě.

»Děkuji!« utrousil stejně příkře jako před chvílí. »Můžete jít!«

Znovu se zvedl mírný vánek, místností na okamžik zavířil téměř nezatelný pach potu, Fušer už byl až u dveří a v předklonu, s rukama přirostlými ke švům kalhot do nich couval - příšerný, ubohý a všeho schopný.

»Okamžik!« zarazil ho Perec a Fušer ztuhl. »Dokázal byste zabít člověka?«

Fušer nezaváhal. Vytáhl maličký notýsek a vyštěkl:

»Znamenám si!«

»A co spáchat sebevraždu?« zeptal se Perec.

»Co prosím?« nepochopil Fušer.

»Jen běžte,« vybídl ho Perec, »já vás pak zavolám.«

Fušer zmizel. Perec si odkášlal a promnul si obličej.

»Dejme tomu,« pronesl nahlas. »A co dál?«

Na stole spatřil velký díář, otevřel ho a podíval se, co je tam poznamenáno na dnešní den. Rukopis bývalého ředitele ho zklamal. Psal velkým, dokonale čitelným písmem zasloužilého učitele krasopisu: »Vedoucí skupin 9.30. Prohlídka nohy 10.30. Už žádný pudr! Vyzkouš. kefir-zefir. Mašinizace. Cívka! Kdo ji ukradl?! Čtyři buldozery!!!«

K čertu s nimi, s buldozery, řekl si hned Perec. Už dost! Žádné buldozery, žádné bagry, žádné pilové vyhlazovací kombajny... A Esíčka by asi bylo nejlepší vykastrovat, což ovšem nejde... Škoda... A pak ještě ten sklad záložní techniky... Ten vyhodím do vzduchu, rozhodl se. Představil si v duchu Správu - nárys, půdorys, bokorys - a pochopil, že vyhodit do vzduchu se toho bude muset moc, opravdu moc. Jenže to dokáže i naprostý hlupák, konstatoval hned. Vytáhl prostřední zásuvku a spatřil hory knih, dvě filatelistické lupy a na tom všem jeden pletený zlatý generálský nárameník. Jeden nárameník. Chvilí se v zásuvce hrabal ve snaze vyšťárat i ten druhý, píchl se o napínáček a našel svazek klíčů od trezoru. Trezor stál ve vzdáleném koutě místnosti a byl to zajímavý kousek, na první pohled připomínající přiborník. Perec vstal, přešel přes celou pracovnu a cestou si všiml mnoha zvláštních věcí, které předtím nepostřehl.

U okna stála hokejka a hned vedle ní dřevěná berla a protéza nohy v černé botě se zrezivělou bruslí. V hloubi místnosti narazil ještě na jedny dveře, přes které byl napnutý provaz, na nějž někdo pověsil tmavé plavky a mnoho ponožek včetně několika děravých. Na dveřích se skvěla stářím ztmavlá tabulka s rytým nápisem SKOT. Na okně stálo malé akvárium, zpola ukryté za portiérou, a v čisté průzračné vodě uprostřed pestrobarevného rostlinstva klidně pohyboval žábami vypaseny černý sumeček. Zpoza obrazu mučedníka Sullivana trčela nádherná vojenská dirigentská hůl s koňskými ohony.

U sejfu Perec dlouho zkoušel zámky a hledal potřebné klíče. Nakonec se tlusté pancéřové dveře otevřely. Zevnitř byly polepené hanbatými obrázky z časopisů pro pány a jinak uvnitř nebylo téměř nic. Perec našel ještě skřípeč s prasklým levým sklem, pomačkanou brigádyрку s kokardou neznámého původu a fotografii neznámé rodiny (zubící se otec, maminka s našpulenými rtíky a dva chlapi v kadetské uniformě). Bylo tam taky dobře udržované a vyčištěné parabelum s jediným nábojem v hlavni, ještě jeden generálský nárameník a železný kříž s dubovými listy. Narazil i na hromádku desek na spisy, ale téměř všechny byly prázdné, jen v těch nejspodnějších našel hrubopis návrhu na kárné opatření proti šoféru Esíčkovu za systematické ignorování návštěv Muzea dějin Správy. »Jen tak na něj, na neřáda,« zabručel si pod nos Perec. »To se na něj podívejme, tak on nechodí do muzea... S tím je třeba něco dělat.«

No to je hrůza, uvědomil si vzápětí, zase Esíčko! Copak Esíčko je nějaký pupek světa či co? Ostatně v jistém smyslu je... Notorický piják kefiru, nechutný sukničkář, flákač..., ale taková jsou skoro všichni šofěři... Nene, tohle musí přestat, ten věčný kefir a šachové partičky v pracovní době. A ještě něco - co to vlastně ten Kim na nefungující mercedesce počítá? Nebo že by to bylo v naprostém pořádku a šlo o nějaké stochastické procesy...? Poslyš, Pereci, ty toho víš moc

málo. Všichni tu přece pracují. Skoro nikdo nezahálí. Všichni mají co dělat, nikdo nemá na nic jiného než na práci čas. A pokyny se plní, to jsem viděl na vlastní oči. Na první pohled je tedy všechno v pořádku: strážníci střeží, řidiči řídí, inženýři budují, vědátory píší články, pokladníci vyplácejí peníze... Jářku, Pereci, blesklo mu myslí, a co když celý tenhle kolotoč existuje právě proto, aby všichni pracovali? Něco na tom koneckonců je - dobrý mechanik totiž auto opraví za dvě hodiny. A co zbývajících dvaadvacet, tím spíš, že tady s auty jezdí zkušení řidiči, kteří je tak často nepoškozují? Řešení se ovšem nabízí samo sebou: dobrý mechanik se přesune do kuchyně a z kuchařů se nadělají automechanici. A je rázem vystaráno ne na dvaadvacet hodin, ale na dvaadvacet let. Takže jistou logiku tohle všechno má. Všichni pracují, plní svou základní lidskou povinnost, a to je v pořádku, přece nejsou nějaké opice... A ještě si tak osvojují další profesi... Houby, nemá to žádnou logiku, tohle je galimatyáš, a ne logika... Bože můj, já si tu trčím jako solný sloup a oni zatím les vyhlazují, kálí do něj, proměňují ho v park. Musím co nejrychleji něco podniknout, protože teď odpovídám za každý hektar, za každé mládě, za každou rusalku, já teď odpovídám za všechno...

Učinil několik bezradných pohybů, trezor zavřel jen tak halabala, vrhl se ke stolu, odstrčil desky a vytáhl ze zásuvky čistý list papíru... Na Správě ovšem působí tisíce lidí. Platí tu zaběhané tradice, zaběhané vztahy, ti lidé se mi budou, smát... Vzpomněl si na žalostně propocené Fušera a na sebe samotného v ředitelském předpokojí... Smát se nebudou. Budou plakat a stěžovat si... tomu... monsieur Ahti... Půjdu si navzájem po krku. Ale v žádném případě se nebudou smát. A to je na tom všem nejúděšnější. Oni se neumějí smát, nevědí, co to je a k čemu to je. Lidi, oslovil je v duchu. Lidi a lidičky a človíčkové. My potřebujeme demokracii, svobodu názorů a svobodu láteření. Všechny je svolám a řeknu jim: Nadávejte! Nadávejte a smějte se! Ano, nadávat budou. Dlouho, vášnivě a zaujatě, protože to bude rozkaz, budou nadávat na špatné zásobování kefirem, na špatné jídlo v jídelně a se zvláštní rozkoší budou nadávat metařům - jak to, že už jste tolik let nezametalí ulice? Šoferu Esičkovi budou spílat za systematické ignorování návštěv sauny a v přestávkách budou hartusit na latrínu nad srázem... Takhle to nejde, to bych se do toho zamotal. Musím si do věci vnést nějaký řád. Tak jakpak jsme na tom momentálně?

Začal si na kus papíru rychle a nečitelně zapisovat: Skupina Vyhlažování lesa, skupina Studia lesa, skupina Ozbrojené ochrany lesa, skupina Pomoci původnímu obyvatelstvu lesa... Co ještě? Aha, tohle! Skupina Inženýrského pronikání do 1. a dál skupina Vědecké ochrany 1. A to je tuším všechno. Tak. A co ty skupiny dělají, čím se zabývají? To je zvláštní, ještě nikdy mě nenapadlo zamyslet se nad tím, co ty skupiny vlastně dělají. A co víc, nezamýšlel jsem se ani nad tím, čím se zabývá Správa jako celek. Jak je možné harmonicky skloubit vyhlazení lesa s jeho ochranou a ještě ke všemu pomáhat původnímu obyvatelstvu...? Takže za prvé, s vyhlazováním je konec, vyhlazování okamžitě vyhladíme. A inženýrské pronikání nejspíš taky. Nebo je necháme pracovat jen nahoře, dole rozhodně nemají co dělat. Ať se starají o své stroje, ať nám tu udělají pořádné silnice a vysuší nebo zasypou ten smradlavý močál... Takže co ještě zbývá? Zbývá ozbrojená ochrana. S cvičenými ovčáky. Inu, když se to... Když se to tak vezme kolem a kolem, les by se střežit měl. Jenomže... Vybavil si tváře strážníků, které znal, a pochybovačně zažmoulal rty. Mnojo... Dobrá, dejme tomu. Ale k čemu je Správa vůbec. K čemu jsem já sám? Mám snad Správu rozpustit, zrušit? Bylo mu z toho veselo a úzko zároveň. To je ovšem něco, pomyslel si. Já ji klidně můžu zrušit! Zruším ji a dost! Kdo by si na mě troufl? Jsem ředitel, šéf - a basta! Vydám příkaz, a je to!

Vtom zaslechl těžké kroky. Někde docela blízko. Zazvonila cinglárka na lustru a na šňůře se lehce pohnuly schnoucí ponožky. Perec vstal a po špičkách přistoupil k malým dvířkům. Někdo za nimi nemotorně přecházel, jako by zakopával, ale jinak nebylo slyšet nic a nebyla v nich ani klíčová díрка, aby se mohl podívat, co za dvířky je. Opatrně stiskl kliku - nepovolila. »Kdo je tam?« zvolal hlasitě s ústy přitisknutými ke šterbině mezi dveřmi a zárubní. Neozval se nikdo, ale kroky neutichly, jako by se tam motal nějaký opilec. Perec znovu zalomcoval klikou, pak pokrčil rameny a vrátil se ke stolu.

Tahle moc má zkrátka svoje výhody, napadlo ho. Správu samozřejmě rušit nebudu, to by byla hloupost, nač rušit dobře zaběhanou organizaci. Jen je ji třeba reorganizovat, zaměřit její úsilí správným směrem. Zarazit vpád do lesa, posílit jeho obezřetné zkoumání, pokusit se navázat s ním nějaké kontakty a učit se od něj... Vždyť tady lidé ani nechápou, co to les je! Nevídáno, říkají si. Les jako les, prostě dříví. Musím ty lidi naučit lásce k lesu, naučit je vážit si ho, žít jeho životem... Kdepak, práce tu bude hodně, opravdové, důležité práce. A lidi se seženou. Kim, Stojan..., Rita... No a co takový manažer? To přece taky není špatný chlap! Nebo Alevtina... Koneckonců ani ten Ahti nemusí být k zahození, je to lišák a hlava otevřená, jediné že se teď párá v samých zbytečnostech... Však my jim ukážem, řekl si vesele. To by v tom byl čert, abychom jim neukázali! No nic, podíváme se, jak to vypadá momentálně. Přitáhl si znovu desky, otevřel je a četl:

#### Projekt Direktivy Za další zdokonalení všeobecného pořádku

§ 1 V průběhu minulého roku Správa pro záležitosti lesa podstatně zintenzívnila svou práci a dosáhla vysokých ukazatelů ve všech oblastech sledované činnosti. Prozkoumány, prostudovány, vyhlazeny a vzaty pod ozbrojenou a vědeckou ochranu byly stovky dalších hektarů lesního území. Soustavně se prohlubuje odborná zdatnost expertů i řadových pracovníků. Zdokonaluje se organizace práce, snižují se nevýrobní náklady, odstraňují se byrokratické a další mimovýrobní nešvary.

§ 2 Přes nesporné úspěchy však naši činnost i nadále negativně ovlivňuje druhý zákon termodynamiky, jakož i zákon velkých čísel, které tak poněkud snižují všeobecně vysokou úroveň jednotlivých ukazatelů. Naším nejbližším úkolem je proto důsledná prevence náhod, způsobujících občas chaos, narušujících svorný rytmus všeho našeho počínání a snižujících tempo práce.

§ 3 V souvislosti s těmito skutečnostmi proto navrhuje případný pokračující výskyt takovýchto náhod považovat za netypický a odporující ideálům organizovanosti a účast na náhodách (probabilitě) za trestný čin nebo, pokud účast na náhodě (probabilitě) nevede k těžkým následkům, za mimořádně závažné porušení pracovní a výrobní disciplíny.

§ 4 Vina osoby dostávající se do kontaktu s náhodou (probabilismus) se posuzuje podle článků č. 62, 64, 65 (s výj. P. p. SO), 113 a 192 Trestního zákona, resp. podle paragrafů 12, 15 a 97 Administrativního kodexu.

Poznámka: Smrt jako důsledek účasti na náhodě (probabilitě) nelze považovat za ospravedlňující nebo polehčující okolnost. Rozsudek, případně disciplinární opatření v takovém případě platí in memoriam.

§ 5 Tato Direktiva platí od... a nemá zpětnou platnost.

Podpis: ŘEDITEL SPRÁVY (...)

Perec si olízl vyschlé rty a obrátil list. Na další stránce si přečetl příkaz k zahájení trestního řízení proti pracovníku skupiny Vědecké ochrany H. Toytimu v souladu s Direktivou Za další zdokonalování všeobecného pořádku pro »svévolné opakované schvalování zákona velkých čísel, které vyústilo v uklouznutí na ledě a následné poranění levého kotníku. K účasti na náhodě (probabilitě) došlo 11. března t. r.« Dále příkaz obsahoval návrh, aby jmenovaný pracovník byl napříště ve všech úředních dokladech označován výrazem probabilitik H. Toyti.

Perec zaskřípěl zuby a podíval se na další list. Tentokrát šlo o pokyn k uložení disciplinárního trestu - posmrtné pokuty ve výši čtyř měsíčních platů pro psovoda Ozbrojené ochrany G. de Montmorencyho, který se »lehkomyšlně vystavil zásahu atmosférickým výbojem (bleskem)«. Dál následovalo několik žádostí o dovolenou, prosba o jednorázovou výpomoc vzhledem k úmrtí živitele rodiny a písemné vyjádření jistého J. Lumbaga, týkající se zmizení jakési cívky... »Co je to za nesmysl!« prohodil Perec nahlas a znovu si přečetl projekt Direktivy. Po těle mu vyrazil pot. Projekt byl vytištěn na křídovém papíře se zlatou ořízkou. Kdybych se tak mohl s někým poradit, pomyslel si smutně, jinak se v tom všem utopím...

Vtom se otevřely dveře a do pracovny vstoupila vybraně oblečená Alevtina, tlačící před sebou s přísným, vážným výrazem v rafinované naličené a napudrované tváři malý servírovací stůlek.

»Vaše snídaně,« pronesla školeně tlumeným hlasem.

»Zavřete dveře a pojdte sem,« vyzval ji Perec.

Zavřela dveře, postrčila stoleček nohou, rukama si upravila účes a přistoupila k Perecovi.

»Copak, ty moje pusinko?« zeptala se něžně.

»Podívej se na tohle,« řekl Perec. »To je nějaký nesmysl, schválně si to přečti.«

Posadila se na opěradlo křesla, levou obnaženou rukou objala Perece kolem krku a pravou obnaženou rukou uchopila Direktivu.

»To znám,« řekla mu. »Všechno je v pořádku. O co jde? Nemám ti třeba přinést Trestní zákon? Bývalý ředitel si z něj taky nic nepamatoval.«

»Ale ne, o to nejde!« přerušil ji netrpělivě Perec. »Co do toho taháš nějaký zákon? Četlas to vůbec?«

»Nejen četla, já to i přepisovala na stroji. A stylisticky upravovala. Fušer totiž neumí psát a číst se naučil až tady...

Ostatně čeká venku v předpokojí, pusinko, během snídaně bys ho měl přijmout, to on má moc rád. Bude ti připravovat obložené chlebičky.«

»Já ti na toho tvojeho Fušera kašlu!« vykřikl Perec. »Radši mu vysvětlí, že mám...«

»Na Fušera kašlat nemůžeš,« namítla Alevtina. »Ty ještě ničemu nerozumíš, pusinko moje...« A zmáčkla mu nos jako knoflík. »Fušer má dva notesy. Do jednoho si zapisuje, kdo co řekne, to jsou zprávy pro ředitele, a do druhého poznamenává, co řekne ředitel. To si laskavě uvědom, pusinko, a nikdy na to nezapomínej.«

»Počkej,« řekl Perec, »chci se s tebou poradit. Tuhle Direktivu..., ten blábol já podepisovat nebudu.«

»Jak si to představuješ?«

»Normálně. Já prostě nejsem schopen něco takového podepsat.«

Alevtinin obličej zpřísněl.

»Nebud' paličák, pusinko, a podepiš to,« řekla mu. »Ono to totiž hrozně spěchá. Pak ti všechno vysvětlím, ale teď...«

»A co je na tom, proboha, k vysvětlování?« zeptal se Perec.

»Když něčemu nerozumíš, tak ti to přece musím vysvětlit. No a já ti to pak opravdu vysvětlím.«

»Tak to ne, vysvětlí mi to hned,« trval na svém Perec, »pokud to vůbec jde... O čemž silně pochybuju.«

»A ty moje poupátko!« zvolala Alevtina a políbila ho na spánek. A ustaraně pohlédla na hodinky. »No tak dobře, dobře.«

Přesedla si na stůl, podložila si dlaně pod stehna, zadívala se kamsi nad Perecovu hlavu a spustila:

»Existuje administrativní činnost, která je základem všeho. Tahle činnost nevznikla ani dnes, ani včera, její vektor vybíhá z hluboké minulosti. Až do dnešního dne se tento vektor postupně materializoval v již platných nařízeních a direktivách. On však směřuje dál, do bližší i vzdálené budoucnosti a tam na svou materializaci teprve čeká. Je to něco podobného, jako když se na předem vytrasované a připravené podloží pokládá definitivní povrch silnice. Tam, kde končí asfalt, stojí zády k hotovému úseku geodet a dívá se do svého teodolitu. Ten geodet jsi ty. A myšlená čára procházející podélnou osou optiky teodolitu je onen nerealizovaný administrativní vektor, který ze všech lidí vidíš jedině ty, a jen ty ho proto můžeš naplňovat skutky. Chápeš?«

»Ne!« odsekl Perec tvrdě.

»Na tom nesejde, poslouchej dál... Stejně jako ta silnice nemůže zničehonic zatáčet vpravo nebo vlevo, ale podrobuje se směru optické osy tvého teodolitu, tak musí být i každá další direktiva kontinuálním pokračováním direktiv a předpisů minulých... Pusinko, miláčku, nesnaž se tomu přijít na kloub, já tomu taky nikdy na kloub nepřišla, a asi je to tak lepší, protože z pochopení se často rodí pochybnost, z pochybnosti přešlapování na místě a přešlapování na místě, to je konec jakékoli administrativní činnosti, tedy taky můj, tvůj a vůbec... Administrativa je přece alfou a omegou všeho. Ani jediný den bez direktivy, a všechno bude v pořádku. Direktiva Za další zdokonalení všeobecného pořádku přece nepoletuje ve vzduchoprázdnu, protože vychází z Direktivy o nevycestování, ta plyne z Nařízení k netěhotnosti a to zase z Předpisu o přílišné vzrušivosti, kterému předcházela...«

»No to je k zešílení!« skočil jí do řeči Perec. »Ukaž mi všechny ty předpisy a nařízení... Nebo ne, víš co, radši mi ukaž ten úplně nejprvní předpis, ten z hlubin minulosti.«

»A nač bys ho potřeboval?«

»Jak to - nač? Ty přece tvdiš, že ty direktivy logicky vyplývají jedna z druhé. Tomu nevěřím!«

»Neboj se, pusinečko moje, na všechno se podíváš,« uklidnila ho Alevtina. »Všechno ti ukážu a ty si to těma svýma krátkozrakýma očičkami všechno přečteš. Ale pochop - především žádná direktiva, včera žádná direktiva, pokud nepočítáme ten naprosto bezvýznamný příkazeček, týkající se chytání strojku, a ten byl vlastně jen ústní... Jak dlouho si myslíš, že se Správa obejde bez direktiv? Dneska je tu už od rána hotový blázeň, po budově chodí nějací lidé a vyměňují spálené žárovky, dovedeš si to představit? Takže to si říkej co chceš, pusinečko moje zlatá, ale ta Direktiva se podepsat musí. Já přece chci jen tvoje dobro... Rychle to podepiš, svolěj poradu vedoucích skupin, řekni jim něco povzbudivého a pak ti přinesu, co budeš chtít. A ty budeš číst, studovat, dobírat se podstaty věci... Ačkoli lepší by samozřejmě bylo, kdyby ses ničeho takového nedobíral.«

Perec se oběma rukama dotkl svého obličje a zakroutil hlavou. Alevtina hbitě seskočila ze stolu, namočila pero do Venušiny hlavy a podala ho Perecovi.

»Piš, milánku, ale rychle...«

Perec se chopil násadky.

»A budu to pak moct odvolat?« zeptal se trucovitě.

»To víš, že ano, pusinko,« chlácholila ho Alevtina, ale Perec pochopil, že lže, a násadku odhodil.

»Ne!« prohlásil rezolutně. »Ne a ne. Já to nepodepišu. Proč já bych měl podepisovat takové nesmyslné žvásty, když jistě existují desítky naprosto normálních pokynů, příkazů a direktiv, které jsou naprosto nezbytné, skutečně nezbytné v tomhle vašem blázinci...«

»Například?« zeptala se pohotově Alevtina.

»Pro boha svatého... No třeba hned... to..., například...«

Alevtina už v ruce držela otevřený sekretářský blok.

»Například... například příkaz o samovyhlazení skupiny Vyhlazování lesa,« vzpamatoval se konečně a s jedovatým sarkasmem pokračoval: »V nejkratším možném termínu. To bych chtěl zvlášť zdůraznit! Ať všichni naskáčou ze skal dolů do lesa nebo se postřílejí... Ještě dnes! Odpovídá Fušer... Z takovéhle akce by rozhodně bylo mnohem víc užitku...«

»Okamžik!« nenechala ho domluvit Alevtina. »Takže hromadná sebevražda střelnou zbraní, termín dnes do dvaceti čtyř nula nula. Odpovídá Fušer...« Sklapla blok a zamyslela se. Perec na ni ohromeně zíral. »Ale proč ne?!« zvolala.

»Správně! To je dokonce mnohem progresivnější... Pochop, miláčku, když se ti nějaká direktiva nelíbí, tak ji klidně schvalovat nemusíme, ovšem musíš navrhnout jinou. To jsi udělal a já od tebe víc nepotřebuju...«

Seskočila na podlahu a starostlivě začala před Perecem rozkládat talířky a přístroje.

»Tady máš lívanečky, tohle je zavařenina... Káva je v termosce, a hrozně horká, tak ať se mi neopaříš...«

»Počkej,« skočil jí do řeči dočista omráčený Perec, »počkej přece...«

»Ty jsi můj moudrý hošánek,« řekla Alevtina něžně. »Jsi opravdu chlapík, jenom s tím Fušerem musíš jednat trochu víc v rukavičkách...«

»Ty si ze mě snad děláš blázny!«

Alevtina se rozběhla ke dveřím a Perec se s křikem »No tak, nech toho!« vrhl za ní, ale nedostihl ji. Alevtina zmizela a místo ní před Perecem jako z nebytí vyrostl Fušer, tentokrát už ulízaný, vykartáčovaný, s normálním výrazem a barvou v obličejí a jako vždy všeho schopný.

»To je geniální,« zašeptal a zvolna Perece tlačil ke stolu. »Fenomenální. Řekl bych, že tohle vejde do dějin...«

Perec couval, jako by na něj útočila gigantická stonožka, a ustupoval tak dlouho, dokud nepovalil Tannhausera na Venuši.

## KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Vzbudil se, otevřel oči a civěl na nízký strop, neuměle obílený vápnem. Po stropě táhli mravenci. Zprava doleva naložení, zleva doprava bez nákladu. Před měsícem to bylo obráceně, před měsícem tu byla Nava. Jinak se tu nic nezměnilo. Pozitíí odcházíme, pomyslel si.

U stolu seděl stařec, dloubal se v uchu a díval se na Candida. Stařec byl neuvěřitelně hubený, oči mu zapadly hluboko do lebky a v ústech mu nezbyly žádné zuby. Nejspíš už brzy umře, tenhle stařec.

»Co to má znamenat, Mlčochu?« zeptal se plačtivě stařec. »Ty doma nemáš vůbec nic k jídlu. Co ti ukradli Navu, nemáš doma ani drobinek něčeho k snědku. Ani ráno, ani k obědu - a já ti přece říkal: nikam nechod', to se nesmí. Proč jsi šel? Ty ses nechal zbláznit od Kulhavce a šel jsi, jenže uznej sám, může mít takový Kulhavec rozum z toho, co se smí

a co ne? Tomu Kulhavec nerozumí, Kulhavcův otec byl taky tak nechápavý, a děd taky, a vůbec celý jejich rod, no a vidíš, všichni umřeli, i Kulhavec určitě umře, před smrtí se člověk nikam neschová. Nebo že bys nějaké jídlo měl, Mlčochu, a že bys ho schoval? Hodně lidí teď jídlo schovává. Pokud jsi ho schoval, tak ho koukej vyndat, protože já chci jíst, já se bez jídla neobejdu, jím celý život a už jsem si zvykl... Navu teď nemáš, Ohona taky zabil strom... Ten panečku mival jídla, Ohon. U toho jsem obyčejně na posezení snědl hned tři krajáče, i když jídlo mival nedokvašené, ohavné, proto ho asi zabil strom... Co já se mu navykládal, že se to nesmí, připravovat takové jídlo a jíst ho...» Candide vstal a prohledal všechny Návinu skryše. Jídlo nebylo opravdu nikde. Vyšel ven a vykročil k návsi, k Boucháčovu domku. Stařec se total kolem něj, fňukal a stěžoval si. Na poli falešně a monotónně prozpěvovali: »Hej, jen sej, hochu veselej, vpravo sej a vlevo sej...« A z lesa jim odpovídala ozvěna. Candidovi se teď zdálo, že les se ráno co ráno posunuje blíž a blíž. Ve skutečnosti se nic takového nedělo, a i kdyby - lidské oko by to asi sotva dokázalo postřehnout. Ani mrtváků v lese nebylo víc než dřív, ale on měl pocit, že jich o dost přibýlo. Asi proto, že už přesně věděl, co jsou zač, a proto je nenáviděl. Když se z lesa vynořil mrtvák, okamžitě se vesnicí rozléhal pokřik: »Mlčochu, Mlčochu!« A on tam šel a mrtváka zneškodnil skalpelem - rychle, spolehlivě, s pocitem kruté rozkoše. Na takovou podívanou se sbíhala celá vesnice; lidé vždy stejně sborem vyjekli, a když na těle zahaleném párou naskakoval ohavný dlouhý bílý šrám, všichni si zakrývali oči. Děti už na Mlčocha nepokřikovaly, k smrti se ho bály, a když se někde objevil, rozběhly se do všech stran a poschovávaly se. O skalpelu si lidé po večerech doma vyděšeně vyprávěli a z mrtváckých kůží se na pokyn podnikavého starosty začala vyrábět korýtka. A dařila se pěkná, velká a pevná... Uprostřed návsi trčel po pás v trávě Tlampač se skelnýma očima a pěnou u úst, zahalený fialovým mráčkem. Kolem něj přeshlapovali zvědaví caparti, dívali se na něj a poslouchali ho s otevřenými ústy - tohoto divadla se nikdy nedokázali nabažít. Když se tu zastavil Candide, aby si Tlampače taky poslechl, rozprchl se, jako když do vrabců střílí. »Do bitvy zasáhly nové...«, blouznil kovovým hlasem Tlampač, »úspěšný postup... rozsáhlé oblasti Klidu... nové oddíly věrných družek... Klid a Splynutí...«

Candide šel dál. Dnes měl už od rána hlavu poměrně jasnou, cítil, že může přemýšlet, a začal dumat o tom, co je to vlastně zač, tenhle Tlampač, nač tu je? Teď už mělo cenu o tom přemítat, protože teď už Candide ledacos věděl a někdy si dokonce říkal, že toho ví opravdu hodně, ne-li všechno. V každé vesnici mají svého Tlampače - my máme Tlampače, ve Vyrstkově mají taky Tlampače a stařec se onehdy vychloubal, jak báječného měli Tlampače ve vesnici, které se dnes říká houbová. Nejspíš bývaly doby, kdy mnozí dobře věděli, co je to Dosažení, a chápali, o jakých úspěších se to mluví. A oni tehdy možná měli, vlastně ony měly, zájem na tom, aby to ti mnozí věděli, nebo si alespoň namlouvaly, že na tom mají zájem, aby to mnozí věděli, ale pak se ukázalo, že se všechno krásně a hladce obejde bez četných zasvěcených, že všechny ty vesnice, to je prostě chyba a chlapi jsou prachšproští kozlové... To se stalo tehdy, když se naučily řídit fialovou mlhu a z nehybných mračen nad kopcem vyběhli první mrtváci... a první vesnice se ocitly na dně prvních trojúhelníkových jezer... a vznikly první oddíly věrných družek. Jenže Tlampačové zůstali a zůstala i tradice, která nebyla potlačena jen proto, že ony na tu tradici dočista zapomněly. Je to nesmyslná tradice, stejně nesmyslná, jako je nesmyslný celý tenhle les, všechny ty umělé obludy a Města, z nichž se šíří zkáza, a především ty hrůzné amazonky, ty kněžky partenogeneze, kruté a samolibé velitelky virů, vládkyně lesa, vykynuté v horké vodě... a celý ten obrovský poprask v džungli, veškerá Velká Kypření a Zabahnování, záměr ve své grandiózní absurdnosti obludný... Myšlenky plynuly naprosto volně, dokonce tak trochu mechanicky, za ten měsíc už si stačily vyhloubit navyklá, stálá řečiště a Candide už předem věděl, jaké emoce se dostaví v příštím okamžiku. U nás ve vesnici se tomu říká »myslet«. Tak, a teď zapochybuj... Nic jsem přece neviděl. Potkal jsem tři lesní čarodějky, ale v lese se přece dá potkat ledaskdo. Viděl jsem záhubu vykutálené vesnice, kopec připomínající továrnu na živé bytosti i pekelné účtování s nepodařeným rukojedem... Záhuba, továrna, účtování... To jsou ovšem má slova, moje pojmy. Kdežto třeba pro Navu není smrt smrtí, ale Dosažením... Mně to připadá strašné, hnusné, avšak jen proto, že je mi to cizí, možná že bych neměl říkat »kruté a nesmyslné štvání lesa proti lidem«, ale »plánovitý, dokonale zorganizovaný a přesně koncipovaný útok nového na staré«... Nikoli zvrácenost, ale revoluce. Zákonitost. Zákonitost, již já nazírám zvenčí, zaujatýma očima cizáka, který nic nechápe, a proto, právě proto si namlouvá, že rozumí všemu, a má právo soudit. Jako malý chlapeček, který se zlobí na ošklivého kohoutka za to, že tak surově šlape po chudince slepičce...

Ohlédl se na Tlampače, jako obvykle připitoměle dřepícího v trávě a kroutícího hlavou ve snaze uvědomit si, kde to je a co je zač. Živý rozhlasový přijímač. To znamená, že někde jsou i živé vysílače... a živé mechanismy, živé stroje, no jistě, například mrtváci... Ale proč, proč tohle všechno, tak velkolepě promyšlené, tak velkolepě připravené a realizované, ve mně nevyvolává ani stín porozumění - jen odpor a nenávisť.

Ze zadu k němu neslyšně přistoupil Boucháč a hromotlucky ho plácl mezi lopatky.

»Trčí tu jako solnej sloup a čučí, čumáka chlupatýho,« řekl vyčítavě. »To jeden taky pořád takhle čučel, tak mu pěkně ukroutili ručičky a nožičky a teďka už nečučí. Kdy to jdeme pryč, Mlčochu? Jak dlouho mi ještě hodláš blbnout hlavu?! Moje babka ode mě utekla do jinýho baráku, já sám už třetí noc přespávám u starosty a dneska mě napadlo, že bych se moh nakvartýrovat k Ohonově vdově. Jídlo už mám tak šeredně navinulý, že to nechce žrát ani ten starý pacholek; kření se a remcá - prej máš to navinulý, tohle se nedá žrát, k tomu si člověk ani čuchnout nemůže, čumáka chlupatýho... Ale k Čertovejmu skalám nejdu, Mlčochu, já chci jít do Města, seženem si tam nějaký ženský. Když narazíme na lupiče, půlku těch ženských jim přenecháme a tu druhou přivedeme do vesnice, ať žijou tady, nač by měly zbůhdarma plavat někde ve Městě - to jedna taky takhle plavala, tak jí vrazili pořádnějch pár přes nosánek, a už neplave a na vodu se ani podívat nemůže, čumáka chlupatýho... Poslouchej, Mlčochu, a nekecal jsi náhodou, no, myslím to s tím Městem a těma ženským. Třeba se ti to jen zdálo - lupiči ti vzali Navu a tys měl z hoře takový vidění. Třeba Kulhavec ti nevěří, tvrdí, žeš měl vidění. Jakýpak Město v jezeře, čumáka chlupatýho, všichni říkaj, že je na kopci, a ne v jezeře... Copak v jezeře se dá žít, čumáka chlupatýho? V jezeře bysme se všichni utopili, dyť je tam voda, čumáka chlupatýho, co na tom, že jsou tam ženský, do vody já bych nelez ani za ženským, já neumím plavat, a proč taky? Ale moh bych pro každěj

případ stát na břehu, než je z té vody vytaháš... Ty bys prostě chodil do vody, čumáka chlupatýho, a já bych mohl zůstat na břehu - a poradíme si s tím raz dva...«

»Už sis ulomil nějaký klacek?« zeptal se ho Candide.

»Kde by se tady v lese vzal klacek, čumáka chlupatýho,« namítl Bouchač. »Pro klacek se musí jít někam za močál. Na to já nemám čas, protože si musím hlídat jídlo, aby mi ho Stařec nesežral, a nač taky klacek, když se s nikým prát nechci... To jeden se taky takhle pral, čumáka chlupatýho...«

»No dobře,« zarazil ho Candide. »Já ti klacek seženu sám. A pozítří jdeme, nezapomeň na to.«

Otočil se a šel zpátky. Bouchač se nezměnil. Nikdo z nich se nezměnil. I když se sebevíc snažil jim vysvětlit, oč tu běží, nic nepochopili a nejspíš ničemu neuvěřili.

Mrtváci přece nemohou sloužit ženským, Mlčochu, to teda lžeš, až se ti od huby práší. Ženské se mrtváků bojí jako šílené, jen se podívej na tu mou, a pak teprv něco vykládej. A že se potopila ta vesnice, to je přece normální Dosažení, to ví každý i bez tebe, a co s tím mají společného ty tvoje ženské - to ví bůh. A vůbec, Mlčochu, v žádném Městě jsi nebyl, kdepak, jen se klidně přiznej, my se na tebe zlobit nebudeme, protože vyprávíš moc zajímavě. Jenže ve Městě jsi nebyl, to víme všichni, protože kdo se jednou dostane do Města, ten už se zpátky nikdy nevrátí... A tou Navu ti nesebraly žádné ženské, jak tady pořád vykládáš, ale docela normální lupiči, naši místní lupiči. Ty by sis, Mlčochu, s bandou lupičů nikdy poradit nedokázal. I když jinak jsi chlap jaksepatří, a jak to umíš s mrtváky, na to je hrůza se jen koukat...

Přízrak hrozící záhuby jejich mozky jednoduše nedokázaly strávit. Ta záhuba sem pronikala příliš pomalu a začala pronikat příliš dávno. Zakopaný pes byl zřejmě v tom, že záhuba, smrt - to je pojem automaticky chápáný jako cosi okamžitého, jako blesková katastrofa. A oni neuměli a nechtěli zobecňovat, neuměli a nechtěli přemýšlet o světě za humny své vesnice. Pro ně byla vesnice a byl les. Les byl silnější, ale les přece vždycky byl a vždycky bude silnější. Tak jakápak záhuba? Jaká? Takový je život. To když někoho přimáčkne padlý strom, tak to ano, to se potom dá mluvit o smrti a o záhubě, ale tady stačí nebýt padlý na hlavu a umět si dát dohromady, co a jak... Jednou se vzpomatují. To až nebudou už vůbec žádné ženy; až bažiny přikvácí k základům jejich domů; až uprostřed ulic vyrazí mocné podzemní prameny a nad střechy se zavěsí nafialovělá mlha... Ale možná že se nevzpamatují ani pak a jen řeknou: »Tady se žít nedá, sem už přišlo Dosažení.« A půjdou stavět jinou vesnici...

Kulhavec seděl na prahu, poléval kváskem rodinku hub, která vyrostla přes noc, a chystal se sníst.

»Posad' se,« vybídl Candida přívětivě. »Najíš se? Tohle jsou dobré houby.«

»Najím,« řekl Candide a přisedl k němu.

»Jen se najež,« vybídl ho znovu Kulhavec. »Navu už nemáš, to jsem zvědav, jak si bez ní zvykneš, jak si poradiš...

Slyšel jsem, že zase odcházíš. Počkej, kdo mi to vlastně říkal...? Aha, už to mám, ty sám jsi mi to říkal: Prý odcházím, Kulhavče. Já nevím, co tě doma pořád tak pálí. Máš sedět pěkně na místě a bude ti dobře... A kam to jdeš, do Rákosí, nebo snad do Mravenišť? Do Rákosí bych s tebou šel taky. To bychom teď zahuli ulicí doprava, pak bychom prošli lesíkem, tam bychom si příjedom nasbírali houby, polili je pěkně kváskem a hned se tam najedli - v lesíku jsou výborné houby, to ve vesnici takové nevyrostou, a jinde koneckonců taky ne, ale v lesíku jíš a jíš, a pořád je ti to málo... A až bychom se najedli, prošli bychom na druhý konec lesíka, k Chlebovému jezírku a zase bychom se mohli najíst; tam totiž roste báječné obilí, ty klasy jsou tak sladké, že se zrovna divíš, jak může něco tak dobrého vyrůst z bahna, takové jsou to klasy... No a pak už samo sebou rovnou za slunkem, tři dny pochodu a jsme v Rákosí...«

»Kulhavče, ale my nejdem do Rákosí, my spolu jdeme k Čertovým skalám,« připomněl mu klidným, vyrovnaným hlasem Candide. »Vycházíme pozítří, Bouchač jde taky.«

Kulhavec pochybovačně zavrtěl hlavou.

»K Čertovým skalám...,« opakoval po Candidovi. »Nene, Mlčochu, tam se nedostánem. K Čertovým skalám se nedostanem. Víš ty vůbec, kde jsou Čertovy skály? Ty možná nejsou nikde, to se třeba jen tak říká: Skály, a ještě k tomu Čertovy... Takže k Čertovým skalám nepůjdu, protože na ně nevěřím. To kdybys chtěl například do Města, nebo ještě lépe do Mravenišť, tak to je hned vedle, co by kamenem dohodil... Poslyš, Mlčochu, co kdybychom přece jen radši šli do Mravenišť? A Bouchač s námi... Vždyť já v Mravenišťích nebyl od té doby, co jsem si tam pošramotil nohu. A Nava, ta mě taky prosívala: Kulhavče, pojď se mnou, podíváme se do Mravenišť... Pořád se chtěla podívat na tu jámu, co jsem si tam zmrzačil nohu... A já na to, že už se ani nepamatuju, kde ta díra po párezu je... A že Mravenišť už třeba ani nejsou, protože já už tam hrozně dávno nebyl...«

Candide žvýkal houbu a koukal na Kulhavce. A Kulhavec mluvil a mluvil, mluvil o Rákosí, o Mravenišťích, pohled zabořený do země a na Candida letmo pohlédl jen tu a tam. Jsi dobrý člověk, Kulhavče, a hodný, řečník taky nejsi nejhorší, starosta na tebe dá, Bouchač taky a takový stařec, ten se tě přímo bojí; není divu, žeš byl nejlepším přítelem Křivdy Mučedníka, věčně neklidného a hledajícího člověka, který nic nenašel a zahynul někde v lese... Největší tvoje neštěstí je, že mě nechceš pustit do lesa, Kulhavče, že mě, nebožáka, lituješ. Les je místo nebezpečné, zhoubné, už jich tam hodně odešlo, a jen málokdo se vrátil, a když se vrátil, tak moc vyděšený, někdy dokonce zmrzačený... jeden má pochroumanou nohu, druhý zas... Proto takhle chytračíš, Kulhavče, proto ze sebe děláš prostáčka, přestože ve skutečnosti jsi přesvědčen o něčem docela jiném: Když už se Mlčoch jednou dokázal vrátit a odskákal to jen ztrátou Navy, podruhé se takový zázrak nestane.

»Poslyš, Kulhavče,« řekl Candide, »vyslechni mě pozorně. Říkej si, co chceš, mysl si taky, co chceš, ale o jedno tě prosím: Neopouštěj mě, pojď do lesa se mnou. Tebe budu moc potřebovat, Kulhavče. Pozítří odcházíme a já bych strašně chtěl, abys šel s námi. Rozumíš mi?«

Kulhavec se na Candida zadíval a jeho bledé oči byly neproniknutelné.

»Proč ne,« odpověděl pomalu. »Moc dobře ti rozumím. Půjdeme spolu. Vyrazíme tady od mého domku, zahneme doleva, dojdeme k poli, mineme ty dva balvany a na pěšinu. Tu pěšinu snadno poznáme: je tak kamenitá, že by si na ní

jeden hnáty zlámal... Ale jez houby, Mlčochu, jen jez, jsou dobré... No a po té pěšině se dojde do houbové vesnice, myslím, že jsem ti o ní už vykládal, je prázdná a celá zarostlá houbou, ale nejsou to takové houby, co znáš od nás, to je hrozná ohavnost, kterou rozhodně jíst nebudem, protože z těch se dá chytit leda tak nějaká nemoc nebo dokonce umřít. Takže v téhle vesnici se ani nezastavíme, hned půjdeme dál a po nějakém čase se dostaneme do bláznivé vesnice, co se tam dělají hliněné krajáče, to je mi taky nápad, vyrábět krajáče z hlíny. A to všechno se tam děje od té doby, co tudy prošla modrá tráva. A nic, ani tenkrát neonemocněli, jen od té doby začali dělat krajáče z hlíny... Tam se taky ani nestavíme, proč bychom se tam taky stavovali, my hned za bláznivou vsí odbočíme doleva a jsme na Hlinité pláni.«

Nebo že bych tě s sebou přece jen nevzal? zamyslel se Candide. Ty už jsi tam byl, tebe už les sežvýkal a kdoví, možná ses taky válel v křeči po zemi, vyl bolestí a hrůzou a nad tebou se skláněla mladičká dívka se zoubky přemýšlivě zaťatými do nádherného svěžího rtu. Nevím, to nevím. Ale jít se musí. A zmocnit se aspoň dvou, alespoň jedné a všechno zjistit, rozmotat to definitivně... A co dál? Jsou to odsouzení, nešťastní odsouzení. Vlastně spíš šťastní odsouzení, protože nevědí nic o svém ortelu, nevědí, že silní jejich světa v nich vidí jen špinavé násilnické plemeno, že ti silní už na ně vysílají mračna řízených mikroorganismů, zástupy robotů, nevědí, že o nich už je rozhodnuto a - to je na tom všem nejhorší - že historická pravda tohoto lesa není na jejich straně, že jsou relikty, odsouzené objektivními zákonitostmi k zániku a že pomáhat jim znamená jít proti pokroku, bránit mu na jednom nepatrném úseku této fronty. Jenže to mě nezajímá, pomyslel si Candide. Co je mi do jejich pokroku, to není můj pokrok a říkám tomu tak jen proto, že jsem zatím nepřišel na jiné, vhodnější slovo... Tohle není záležitost pro hlavu, tady je rozhodující volba srdce. Zákonitosti nebývají špatné nebo dobré, ty jsou mimo morální kategorie. Ale já přece mimo ně nejsem! Kdyby mě našly, vyléčily a péči zahrnuly družky, kdyby mě přijaly za svého a slitovaly se nade mnou - inu, pak snad, pak bych se možná lehce a přirozeně postavil na stranu tohoto pokroku a Kulhavec i všechny okolní vesnice by pro mě byly příjemným přežitkem, s kterým už se nějak moc dlouho páráme... Ale možná že ne, možná že by to nebylo tak snadné a prosté, já přece nesnáším, když někdo lidi považuje jen za živočichy. Jádro problému by ovšem mohlo být v terminologii, a kdybych se učil jazyku žen, všechno by mi znělo jinak: nepřátelé pokroku, přežraní, tupí povaleči... ideály... velké cíle... přirozené zákony přírody... A v jejich jménu je třeba vyhladit polovinu civilizace! Ne, to není nic pro mě. V žádném jazyce. Já kašlu na to, že Kulhavec je kamínkem v žernovech jejich pokroku. A udělám všechno pro to, aby je ten kamínek zastavil. A pokud se mi nepodaří dostat se zpátky na biostanici - a to se mi s největší pravděpodobností nepodaří - postarám se sám, jak to jen půjde, aby se mlýnské kameny zastavily. Ostatně, i kdybych se dokázal prodrat až k biostanici... Hm. To je zvláštní, ještě nikdy mě nenapadlo považovat si o ní tak nějak z nadhledu, zpovzdálí. Kulhavce ovšem taky ani nenapadne dívat se na les z nějakého nadhledu. A ty družky nejspíš taky ne. Přitom to musí být zajímavá perspektiva: Správa - nárys, půdorys, bokorys. No nic, o tom si podumám později. »Takže domluveno,« řekl. »Pozitíí odcházíme.«

»A co sis myslel?« odpověděl okamžitě Kulhavec. »Tady ode mě se dáme doleva...«

Od pole se najednou ozval nějaký hluk. Ženy zavřeštěly. Ozval se početný sbor: »Mlčochu, Mlčochu!« Kulhavec sebou trhl. »Určitě tam mají mrtváky!« řekl a chvatně se zvedl. »Tak honem, Mlčochu, rád bych se na to podíval.«

Candide vstal, vytáhl ze západní skalpel a vykročil k okraji lesa.